

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
20. OLAĞAN GENEL KURULU
EKİM 2021

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION

Necatibey Caddesi No:82/11-12 (6. kat)

Demirtepe/Ankara

Tel/Faks: 0 (312) 230 35 67-68 69

0 (312) 230 17 07

E-mail: posta@ihd.org.tr - ihd@ihd.org.tr

Web: <http://www.ihd.org.tr>

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
20. OLAĞAN GENEL KURULU

KASIM 2018 - EKİM 2021 DÖNEMİ
ÇALIŞMA RAPORU

Yitirdiğimiz Kurucu Üyelerimiz

Leman Fırtına, Emil Galip Sandalcı, Arslan Başer Kafaoglu, M. Nuri Karacan, Sennur F. Çelik, Kemal İ. Keleşoğlu, Gülizar Çağlayan, Didar Şensoy, Recep Cüre, Neriman Deniz, Mahmut Tali Öngören, Mehmet Ali Aybar, Niyazi Ağırnaslı, Haldun Özen, Cahit Talas, Jülide Gülizar, Vecihi Timuroğlu, İbrahim Tezan, Nusret Fişek, İbrahim Açı, Ahmet Tahtakılıç, Veli Devccioğlu, Halit Çelenk, Gülten Akın, M. Suphi Gürsoytrak, Aziz Nesin, Hamdi Konur, İbrahim Yetkin, Şirin Tekeli, Ali Bozkurt, Sacide Çekmeci, Emin Değer, Yücel Akıncı, Cevat Geray, Muzaffer İlhan Erdost, Mehmet Ali Özpolat.

İnsan Hakları Mücadelesinde Öldürülen Yönetici ve Üyelerimiz

Vedat Aydın, Sıddık Tan, İdris Özçelik, Kemal Kılıç, Orhan Karaağar, Cemal Akar, Şevket Epözdemir, Muhsin Melik, İkram Mihyas, Tacettin Aşçı, Abuzer Öner, Ahmet Aydın, M. Şirin Polat, Medeni Göktepe, Şükrü Fırat, Yahya Orhan, Eyüp Gökoğlu, Cengiz Altun, Habib Kılıç, Mehmet Sincar, Metin Can, Hasan Kaya, Sedat Özevin, Sadi Özdemir, Salih Özdemir ve Tahir Elçi...

Onlar, hayatlarıyla derneğimize güç katıyorlardı. Saygı ve sevgiyle anıyoruz.

*Üç yıllık çalışma dönemimiz boyunca
Emekleri ile yönetim kurulumuza
Güç katan tüm Şube, temsilciliklerimiz
Ve alıőanlarımıza teşekkür ederiz...*

MERKEZ YÖNETİM KURULU ASIL ÜYELER

1. Öztürk Türkoğan	Eş Genel Başkan (Genel Başkan)
2. Eren Keskin	Eş Genel Başkan (Genel Başkan Vekili)
3. Hüseyin Küçükbalaban	Genel Sekreter (14.08.2020 tarihinden itibaren Genel Sekreter)
4. İsmail Boyraz	Genel Sayman (06.04.2019 tarihinden itibaren Genel Sayman)
5. Kerem Altıparmak	Genel Başkan Yardımcısı
6. Gülseren Yoleri	Genel Başkan Yardımcısı
7. Rahşan Bataray Saman	Genel Başkan Yardımcısı
8. Necla Şengül	Genel Sekreter Yardımcısı (Örgütlenme)
9. Nilay Nayman	Genel Sekreter Yardımcısı (Dokumantasyon)
10. İlhan Öngör	MYK Üyesi
11. Ceren Erol	Genel Sekreter Yardımcısı (Basın Yayın)
12. Nuray Çevirmen	Kadın Sekreteri ve İç Anadolu Temsilcisi
13. Zeynep Gürcan	MYK Üyesi
14. Abdulselam İnceören	Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Temsilcisi
15. Selahattin Okçuoğlu	Marmara Bölge Temsilcisi
16. Yasemin Dora Şeker	Akdeniz Bölge Temsilcisi
17. Mehmet Aker	Ege Bölge Temsilcisi
18. Hatice Kapusuz	MYK Üyesi
19. Osman İşçi	MYK Üyesi (Genel Sekreterlikten İstifa 14.08.2020)
20. Hayrettin Pişkin	MYK Üyesi
21. M. Raci Bilici	MYK Üyesi
22. Abdullah Zeytun	MYK Üyesi
23. İlhan Kılıç	MYK Üyesi
24. Mürsel Tongoç Salmanoğlu	MYK Üyesi
25. Hatice Kalpaklı	MYK Üyesi
26. Mehmet Zeki Tangüner	MYK Üyesi
27. Cengiz Akdemir	MYK Üyesi

28. Mustafa Vefa	MYK Üyesi
29. Medeni Aygöl	MYK Üyesi
30. Selçuk Delibaş	MYK Üyesi
31. Servet Akbudak	MYK Üyesi
32. Ekrem Bilek	MYK Üyesi
33. Murat Melet	MYK Üyesi
34. Zeynep Ceren Boztoprak	MYK Üyesi (30.09.2019 Yedek Üyelikten Asil Üyeliğe Geçiş)
35. Elçin Aktoprak	MYK Üyesi (05.10.2020 Yedek Üyelikten Asil Üyeliğe Geçiş)

MERKEZ YÖNETİM KURULU

YEDEK ÜYELER

1. H. Feray Salman	MYK Üyesi
2. Emrah Kırımsoy	MYK Üyesi
3. Ali Rıza Yurtsever	MYK Üyesi
4. Zafer İncin	MYK Üyesi
5. Hanım Tosun	MYK Üyesi
6. Abdurrahman Kızılay	MYK Üyesi
7. Selçuk Binici	MYK Üyesi
8. Şükran Dağcabir	MYK Üyesi
9. Rümeyza Deniz Kaya	MYK Üyesi
10. Kasım Kalkan	MYK Üyesi
11. Abdullah Aydın	MYK Üyesi
12. Yüksel Aslan Acer	MYK Üyesi
13. Ercan Yılmaz	MYK Üyesi
14. Leyla Yavuz	MYK üyesi
15. Gençağa Karafazlı	Karadeniz Bölge Temsilcisi
16. Sait Çağlayan	MYK Üyesi

MYK ÜYELİĞİNDE İSTİFA EDEN YÖNETİCİLER

1. Rıdvan Konak	(Genel Saymanlık İstifa 06.04.2019 –
(MYK İstifa 30.09.2019)
2. Büşra Demir	(MYK Üyesi Asıl – İstifa 05.10.2020)

3. Hasan Yalçın (MYK Üyesi Yedek – İstifa 24.08.2021)
4. Gurbet Yavuz (MYK Üyesi Yedek – İstifa 24.08.2021)

DENETİM KURULU ASIL

- 1-İlyas Kara
- 2-M. Ali Oral
- 3-Ali Ekber Kaypakkaya

DENETİM KURULU YEDEK

- 1-Ali Aydın
- 2-Mustafa Yurtsever
- 3-Ebru Demir

ONUR KURULU ASIL

- 1-Hüsnü Öndül
- 2-Reyhan Yalçındağ Baydemir
- 3-Sevim Salihoğlu
- 4-Kadir Arıkan
- 5-Mithat Can

ONUR KURULU YEDEK

1. Şevket Akdemir
2. Meral Çıldır
3. Avni Kalkan
4. Tülay Kılıç Deniz
5. Leman Yurtsever

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ

1. MERKEZ YÖNETİM KURULU KARARLARI
2. DOKÜMANTASYON
3. ÜYE İLİŞKİLERİ VE ÖRGÜTLENME
4. ULUSLARARASI İLİŞKİLER
5. FİDH İLE İLİŞKİLER
6. AVRUPA AKDENİZ İNSAN HAKLARI AĞI (EUROMED Rights) İLE İLİŞKİLER
7. İNSAN HAKLARI ORTAK PLATFORMU (İHOP) İLE İLİŞKİLER
8. İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ
9. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ KOALİSYONU
10. ULUSLARARASI MEKANİZMALAR VE YARGI YERLERİNE BAŞVURULAR
11. COVİD-19 PANDEMİSİ
12. MÜLTECİ HAKLARI
13. İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA, İHD VE İHD YÖNETİCİLERİNE YÖNELİK BASKILAR VE İHD DAVA HUKUK KOMİSYONU
14. İHD MERKEZİ HUKUK KOMİSYONU
15. CEZASIZLIKLA MÜCADELE
16. İŞKENCEYE KARŞI FAALİYETLER
17. TOPLU MEZARLAR, KAYIPLAR VE FAİLİ MEÇHULLER, GEÇMİŞLE YÜZLEŞME
18. KADININ İNSAN HAKLARI
19. ÇOCUK HAKLARI
20. CEZAEVLERİ ve AÇLIK GREVLERİ
21. ANAYASA ÇALIŞMALARI
22. ROBOSKİ ADALET PLATFORMU
23. DARBELER DÖNEMİ HUKUSAL SÜREÇ
24. EKONOMİ VE SOSYAL HAKLAR
25. TİHV İLE İLİŞKİLER
26. BARIŞ ÇALIŞMALARI
27. İRKÇILIK VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE

28. ALIKONULANLAR İLE İLGİLİ FAALİYETLER
29. PROJELER
30. 2018 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNÇOSU
31. 2019 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNÇOSU
32. 2020 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNÇOSU
33. ARAŞTIRMA- İNCELEME VE GEZİ RAPORLARI
34. BASIN AÇIKLAMALARI
35. ULUSLARARASI KURUMLAR VE KİŞİLERLE DERNEK YETKİLİLERİNİN YAPTIKLARI GÖRÜŞMELER
36. YEREL KURUMLAR VE KİŞİLERLE DERNEK YETKİLİLERİNİN YAPTIKLARI GÖRÜŞMELER
37. İHD YAYINLARI
38. İHD ETKİNLİK RESİMLERİ

GİRİŞ

2018-2021 dönemi, OHAL'in kalıcılaştığı ve Covid-19 pandemisi koşullarında insan hakları savunuculuğu yaptığımız bir dönem olmuştur. Bu dönem, ayrıca siyasi iktidarın Kürt sorunundaki çözümsüzlüğünün dayattığı çatışma ve savaş ortamı nedeniyle iktidarın her türden baskıcı politikalarına direnme ile geçmiştir.

Halen etkisini sürdüren pandemi (Koronavirüs pandemisi) 2020-2021 yıllarına damgasını vurmuştur. Denilebilir ki, 1919-1920 yıllarında görülen İspanyol gribinden neredeyse yüz yıl sonra tüm dünyayı sarsıcı bir şekilde etkileyen bir pandemi dönemi yaşanmaktadır. Bu dönem ülkelerin yönetildiği rejimlerin karakterini iyice ortaya çıkarmış ve Türkiye gibi ülkelerin daha otoriter bir anlayışa yönelmesiyle sonuçlanmıştır.

24 Temmuz 2015 tarihinde başlayan silahlı çatışmalar ve devamında 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsü gerekçe gösterilerek 20 Temmuz 2016'da başlatılıp 19 Temmuz 2018 tarihinde sona erdirilen OHAL (Olağanüstü Hal Uygulaması) çıkarılan 7145 sayılı Kanunla kalıcı hale getirilmiştir. Türkiye bugün OHAL rejimi özelliği taşıyan otoriter bir dönemi yaşamaktadır. OHAL koşullarında yapılan ve 16 Nisan 2017 tarihinde kabul edilen Anayasa değişikliği ile rejim değiştirilmiş ve bu rejim "*Türk Tipi Başkanlık Modeli*" veya "*Cumhurbaşkanlığı Kabinesi*" gibi isimlerle adlandırılmıştır. Bu rejimin tipik özelliği otoriter bir yönetim anlayışı olmasıdır. Türkiye'deki bu yönetim, pandemi süreci ile karşılaşınca otoriter uygulamalarını çeşitli idari tedbirler adı altında ve anayasaya aykırı olacak şekilde yasaklama tedbirleri ile yönetmeye çalışmıştır. Bir başka ifadeyle, bu dönemde pandemi yönetimi daha çok İçişleri Bakanlığı ve valiliklerin *yasallık ilkesi*'ne aykırı olacak şekilde aldığı yasaklama kararları ile geçmiştir.

Bu dönemde, pandemi koşullarının dayatması ile alınan yasaklama tedbirleri kapsamında yurttaşların hakları kısıtlanırken siyasi iktidar tam tersini yapmış, çıkardığı çok sayıda kanunla hak ve özgürlükleri daha da kısıtlayıp sınırlandırmıştır. 7242 sayılı "İnfaz Kanunu Değişikliği", 7245 sayılı "Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu", 7249 sayılı çoklu baro sistemini getiren kanun, 7252 sayılı "Dijital Mecralar Kurulması Kanunu", 7253 sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Kanunu", 7262 sayılı kitle imha silahlarının yayılmasının finansmanının önlenmesine ilişkin kanun gibi

kanunlarla otoriter rejimi daha da pekiştirilmiştir.

Kürt sorunun çözümsüzlüğü ve silahlı çatışmaların devamı maalesef bu çalışma dönemimiz boyunca da devam etmiştir. Haziran 2020 ile birlikte Türkiye'nin askerî harekâtları Irak'ın kuzeyini kapsayacak şekilde genişletilmiş ve Suriye'den sonra Irak'ın da kuzeyinde belirli bölgeler denetim altına alınmaya çalışılmış ve çatışma sahası genişlemiştir. Kayyım atama ve yerel yönetimlerde halkın iradesinin yok sayılması siyaseti 2019-2021 yılları boyunca da devam ettirilmiştir.

Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 25 Nisan 2017'de Türkiye'yi yeniden siyasi denetime tabi tutması ile ilgili süreç halen devam etmektedir. Türkiye'deki demokrasi ve insan hakları sorunlarının büyüklüğü karşısında AİHM'in göstermiş olduğu tutum ibret vericidir. Demirtaş ve Kavala davaları ile sınırlı olarak verilen ihlal kararlarının gereği bile yapılamamıştır. Hukukun üstünlüğü ilkesinden uzaklaşan AİHM'in kendisine dava gelmemesi için sürekli olarak Türkiye'deki Anayasa Mahkemesi'ni işaret etmesi insan hakları değerlerinin korunmasında yaşanan aşınmayı çok net olarak ortaya koymuştur. Buna karşın Anayasa Mahkemesi'nin özellikle "devletin milli güvenlik politikaları" konusunda insan haklarından yana karar üretmediği ve olumsuz bir tutum içerisinde olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle OHAL KHK'ları hususundaki olumsuz tutumu insan haklarının korunmasında etkili bir mahkeme olmadığını ortaya koymuştur. OHAL sona erdikten sonra yasalaşan OHAL KHK'ları ile ilgili 2019 yılında kısmi bazı iptal kararlarının verilmeye başlanması ve bu tutumun 2020-2021 yılları boyunca sürdürülmesi ise umut verici olarak değerlendirilebilir.

Bu dönemde pandeminin de etkisi ile kalıcı OHAL rejiminin liberalizmin belirsizlik yaratan yeni tip otokratik rejimi olarak uygulanmış, en temel haklardan olan ifade, örgütlenme, toplanma ve gösteri haklarının oldukça fazla sınırlandırılıp, yasaklandığı bir süreç olmuştur. Baskı araçlarının başında ise maalesef yargı kullanılmıştır.

MYK'mız gerek yıllık rapor sunuşlarında gerekse de TİHV ile birlikte her yıl açıkladığımız 10 Aralık İnsan Hakları Günü değerlendirmelerimizde kapsamlı analizler yapmaktadır. Bu analizlerin aynısını tekrarlamak istediğimizi belirtmek isteriz.

MYK Faaliyetleri

MYK'mız seçildikten sonra görev dağılımını yapmış ve faaliyetlerine kaldığı yerden devam etmiştir. Her dönem tekrarlanan çalışma programının taslağı MYK'ya gönderilmiş ve ayrıca çalışma başlıkları belirlenerek bu başlıklarda görev alacak MYK üyelerinin yer alması istenmiştir. Bu dönemin bir eksikliği olarak çalışma programının son hali örgüte gönderilmemiştir ancak her dönem tekrarlandığı gibi çalışmalarımız çalışma programımızda belirtilen;

1. Dünyada ve bölgede insan haklarının durumu

2. Türkiye'de insan haklarının durumu (yaşam hakkı, işkence ve kötü muamele, Kürt sorunu, düşünce ifade ve inanç özgürlüğü, cezaevleri, örgütlenme özgürlüğü, toplantı ve gösteri özgürlüğü, kadına yönelik şiddet, çocuk hakları, ekonomik ve sosyal haklar, mülteci hakları, ayrımcılığa ve ırkçılığa karşı mücadele, barış çalışmaları, cezasızlıkla mücadele, gözaltında kayıplar, faili meçhuller, yargısız infazlar alanındaki çalışmalar vb.)

3. İnsan Hakları Derneği'nin insan hakları mücadelesinde alması gereken konum (İHD ilkeleri çerçevesinde faaliyetlerin yürütülmesi)

4. Çalışma alanları

a. Örgütsel yapının güçlendirilmesi (üye ilişkileri, uluslararası ilişkiler, ulusal ve uluslararası alanda birlikte olduğumuz kuruluşlarla ilişkiler)

b. İnsan hakları kültürünün geliştirilmesi (İHD İnsan Hakları Akademisi çalışmaları)

c. Türkiye'de insan hakları ve demokrasi zeminin güçlendirilmesi (somut çalışma alanlarında yürütülen faaliyetler)

d. İHD'nin izleme ve savunuculuk kapasitesinin geliştirilmesi (dokümantasyon ve diğer çeşitli ulusal ve uluslararası izleme mekanizmalarıyla ilgili faaliyetler)" başlıklarında yürütülmüştür.

MYK'mız bu dönem örgütsel sorunlarımızın tartışılacağı, aynı zamanda yeni mücadele yol ve yöntemlerini konuşacağımız kapsamlı bir çalıştay yapmayı önüne hedef ola-

rak koymuş, bu konuda şubelere gerekli yazışmaları yapmış ancak Covid-19 Pandemisi nedeniyle bunu çalıştay biçiminde yapamayıp çeşitli toplantılarda dile getirmiştir.

MYK'mız toplantılarını yüz yüze ve Covid-19 ortamında çevrim içi olarak gerçekleştirmiştir. Bu dönem dört MYK üyesi istifa etmiş, yerlerine yedek üyeler gelerek çalışmaları sürdürmüştür.

Bu dönem şube genel kurullarına yönelik olarak daha önceden çıkarılmış bulunan Şube Genel Kurullarına Hazırlık Yönergesi güncellenerek yürürlüğe konulmuştur. Şube genel kurulları öncesi Örgütlenmeden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı bölge temsilcileriyle birlikte gerekli çalışmaları yürütmüştür. Bu dönemde Covid-19 Pandemisi nedeniyle bir önceki dönemde olduğu gibi eş başkanlar yoğun ziyaret yapamamışlardır ancak ihtiyaç olunan tüm şubelere Örgütlenmeden Sorumlu Genel Sekreter Yardımcısı gitmiştir. Genel Merkez Genel Kurulu için de hazırlık komisyonu kurulmuş ve Genel Kurul'a Hazırlık Komisyonu vasıtasıyla hazırlık yapılmıştır.

Bu dönem de yıllık hak ihlal raporları düzenli olarak çıkarılmış, çeşitli konularda araştırma, inceleme ve gezi raporları hazırlanıp ulusal ve uluslararası kamuoyu ile paylaşılmış, bu raporlara dayanılarak gerekli ulusal ve uluslararası mekanizmalara müracaatlar yapılmıştır.

Bu dönem Covid-19 pandemisi ortamında yaşanan ihlallerin artması ile birlikte İHD Genel Merkezi'ne rekor sayıda ihlal başvurusu yapılmıştır. 2018 yılında 592 başvuru yapılmış ve bunun karşılığında 523 yazışma, 2019 yılında 528 başvuru yapılmış ve karşılığında 555 yazışma, 2020 yılında 546 başvuru yapılmış ve karşılığında 757 yazışma, 2021 yılının ilk dokuz ayında ise 780 başvuru yapılmış ve bunlarla ilgili 420 yazışma gerçekleştirilmiştir. Bu başvuruların birçoğunda birden fazla kişi ile ilgili başvurular yer almıştır. Özellikle hapishanelerden gelen ihlal başvuruları en üst seviyeye çıkmıştır. Hapishanelerden 2019 yılında 529 kişi, 2020 yılında 1180 kişi ve 2021 yılının ilk 9 ayında ise 762 kişi olmak üzere toplam 2471 kişi hak ihlali başvurusunda bulunmuştur. Denilebilir ki, genel merkezimiz şubelere yapılan başvurulardan daha fazla başvuru olarak ihlallerin sonuçlarını gidermek için tüm kapasitesini zorlamaktadır.

Bu dönemde yaşanan hak ihlallerinin görünür kılınması, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası kuruluşlar nezdinde gündeme getirilmesi ve insan haklarının evrenselliği

gözetilerek diplomatik misyon, uluslararası kuruluş ve kişilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye içinde de TBMM başta olmak üzere çeşitli siyasi parti, kitle örgütü, STK ve değişik kişi, kurum ve kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Eş başkanlar başta olmak üzere derneğimizin basına yönelik toplantıları, açıklamaları ve basında yer almamızla ilgili süreç hakkında istatistiksel bir bilgi konmamıştır. Ancak siyasi iktidarın derneğimize ve yöneticilerimize yönelik engellemeleri nedeniyle ana akım medyada sadece bizimle ilgili olumsuz veya gözaltına alınıp ceza almamızla ilgili haberlere yer verilmiş, bunun dışında muhalif medyada yaygın ve yoğun olarak haberlerimiz yer almıştır.

Siyasi iktidarın her türden baskı politikasına rağmen bu dönem dokümantasyon çalışmalarımız devam etmiştir. Bu kapsamda ihlalin belgelenmesi ve raporlanması, farkındalık çalışmaları ve adalet arayışı sürmüştür. Tüm bu çalışmalar kapsamında Genel Merkez tarafından 139 kez basın açıklaması ve/veya basın toplantısı yapılmış, diğer birlikte mücadele ettiğimiz örgütlerle de 100 kez ortak basın açıklaması ve/veya basın toplantısı yapılmıştır.

Bu dönemde İHD İnsan Hakları Akademisi çalışmalarını sürdürmüş, Çanakkale Birimi'nin açılışı yapılmış, Covid-19 döneminde faaliyetler çevrim içi yapılmıştır.

Bu dönemde MYK'mızın çalışma alanları bölümünde yer alan bazı çalışmalar 1-2 faaliyetten (anayasa çalışmaları, Roboski'ye Adalet) öteye gidememiştir. Ancak, ana çalışma alanlarındaki çalışmalar kapasitenin yettiği oranda sürmüştür ve hatta Covid-19 pandemisine rağmen Hapishaneler Komisyonu'muzun çalışmaları başta olmak üzere uluslararası mekanizmalara müracaatlar gibi bir çok başlıkta artarak sürmüştür.

MYK'mız bu dönem uzun zamandan beri ihtiyaç olarak gördüğü ve Kadın Komisyonu'muzun çalışmalarını yaparak sonuçlandırdığı **Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi**'ni kabul etmiştir. MYK'mız bu belgenin içselleştirilmesi ve uygulanabilmesi bakımından gerekli eğitimlerin yapılmasını ve tüzükle uyumlu hale getirilmesi gerektiğini de özellikle belirtmektedir.

İHD'nin demokrasi mücadelesi verdiği gerçeğinden hareketle, diğer demokrasi güçleriyle birlikte çeşitli adlar altında demokrasi mücadelesini sürdürme geleneği devam etmiştir. Türkiye'nin demokrasi, emek, barış ve özgürlük mücadelesi veren toplum-

sal muhalefeti ile İHD'nin birlikteliği sürmüştür. Temmuz 2021'de "HDP'nin siyaset yapma hakkını savunuyoruz" konulu, 46 örgütü bir araya getirerek gerçekleştirdiğimiz basın toplantısı siyasi ve toplumsal muhalefet içerisindeki yerimizin önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

İHD'nin Türkiye'nin insan hakları alanında oluşturduğu İHOP, Mülteci Koordinasyonu, UCMK gibi platform ve çeşitli birlikteliklerdeki etkin yeri muhafaza edilmiştir. Bu dönem ayrıca merkezi İstanbul'da olan İnsan Hakları Savunucuları Ağı içerisinde yer alınmıştır. Türkiye insan hakları hareketinin en etkili insan hakları örgütü olarak faaliyetlerimizi sürdürmeye devam etmekteyiz.

Bu dönem, uluslararası alandaki görünürlüğümüz ve faaliyetlerimiz artmıştır. Bilindiği gibi, 2016'da Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde gerçekleştirilen FİDH Genel Kurulu'nda adayımız seçilememişti ve bunun eksikliğini yaşamıştık. Ekim 2019'da Tayvan'ın Taipei kentinde gerçekleşen FİDH 40. Genel Kurulu'nda adayımız Reyhan Yalçındağ Baydemir seçilmiş ve FİDH'teki temsiliyetimiz yeniden sağlanmıştır. Bunun dışında, bu dönem OMCT'nin dünya çapındaki ağına üye olunmuş ve işkence karşıtlığı alanındaki önemli bir eksiklik giderilmiştir. Bu dönem MYK üyemiz Osman İşçi, OMCT Yönetim Kurulu'nda görevini sürdürmektedir. Ayrıca çocuğa yönelik şiddetle mücadeleyle ilgili "Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı"na üye olunmuş ve yönetim kurulunda görev alınmıştır. Yine bu dönemde FİDH, Euromed ve OMCT ile birlikte çok sayıda açıklamaya katılım sağlanmış, birlikte raporlar hazırlanmış, birlikte uluslararası mekanizmalara başvurular yapılmıştır.

Bu dönem Uluslararası İlişkiler bölümünde görev yapan uzman arkadaşlarımızın yoğun emeği sayesinde hemen hemen tüm raporlarımız, yıllık raporlarımızın açıklama metinleri, bilançolarımız ve uluslararası alanı ilgilendiren açıklamalarımızın tamamı İngilizce'ye çevrilerek web sayfamıza konulmuş ve başta diplomatik misyonlar olmak üzere uluslararası alanlara iletilmiştir. Bu üç yıllık dönemde 52 adet özel rapor, 139 müstakil ve 100 ortak basın açıklaması metni ile çok sayıda uluslararası mekanizmaya raporlar sunulmuş, acil eylem çağrılarında bulunulmuş, mektuplar yazılmıştır.

Bu dönem, uluslararası mekanizmalara daha fazla başvuru ve bilgilendirmeler yapılmıştır.

Siyasi iktidarın İHD'ye yönelik baskısı bu dönem de devam etmiştir. 2016 yılında başlayıp 2019 yılında ufak tefek idari para cezaları ve takipsizlik kararlarıyla sonuçlanan İHD denetim süreci bizzat İçişleri Bakanı'nın emriyle Şubat 2020'de yeniden denetim gerçekleştirilmiştir. Bu denetim üzerine hazırlanan raporla ilgili Ankara Savcılığı'ndaki soruşturma halen sürmektedir.

OHAL'i atlatan derneğimiz, OHAL'in kalıcılığı bu dönemde bizzat yönetici ve üyelerimiz yargı baskısına maruz kalarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkoğlu'nun insan hakları savunuculuğu faaliyetleri kapsamında 19.03.2021'de gözaltına alınması baskının ulaştığı noktayı göstermesi bakımından önemlidir. Ayrıca Eş Genel Başkanımız Eren Keskin'in ifade özgürlüğü kapsamında Özgür Gündem gazetesiyle dayanışma amaçlı olarak genel yayın yönetmenliğini yapmasıyla ilgili yargı sürecinde cezalandırılması ve ilk defa cezalandırma gerekçesinde "yerli ve milli insan hakları" kavramından bahsedilmesi Türkiye'deki siyasi iktidarın ne kadar otoriterleştiğini ve insan hakları savunucularının ne kadar zor durumda olduğunu göstermesi bakımından ibret vericidir. Bir çok arkadaşımızın yargılandığı davalarda ceza verilmeye başlaması insan hakları savunucuları üzerindeki baskının en yaygın dönemine ulaştığını göstermektedir.

Sonuç olarak MYK, üç yıllık dönem içerisinde çeşitli eksiklikler tespit etmiştir. Bunların başında MYK yapımızın sayıca fazla olmasının yarattığı sorun vardır. Bu nedenle, MYK yeni döneme daha etkili çalışabilecek daha makul sayıda bir MYK yapısı önermektedir. Bununla birlikte MYK'mız önümüzdeki dönemin zorluklarını gözeterek şubelerle birlikte örgütlü mücadeleyi büyüterek sürdürme konusunda kararlardır.

İHD tarihinde Covid-19 pandemisi nedeniyle ilk defa üç yıllık dönemini tamamlayan MYK'mız, bu dönemde çalışmalarımıza katılan ve destek olan şube yönetimlerine, temsilciliklerine, Genel Merkez ve şube çalışanlarına ve elbette ki tüm insan hakları aktivistlerine emeklerinden dolayı teşekkür etmektedir.

MERKEZ YÖNETİM KURULU KARARLARI

(19.11.2018-09.10.2021)

1. 19.11.2018 tarihinde 19. Olağan Genel Kurul'da alınan karar doğrultusunda Tarsus, Şırnak, Bingöl, Sakarya ve Elâzığ şubelerinin kapatılmasına karar verilmiştir.
2. 18.12.2018 tarihinde 19. Olağan Genel Kurul'da alınan karar doğrultusunda Antalya Şube'nin açılmasına karar verilmiştir.
3. 19.12.2018 tarihinde Diyarbakır D Tipi Cezaevi'nde bulunan Milletvekili Leyla Güven'in başlattığı ve çok sayıda mahpusun dahil olduğu süresiz ve dönüşümsüz açlık grevlerinin izlenmesine, sonuçlarının rapor olarak açıklanmasına ve konuyla ilgili Adalet Bakanı ile görüşülerek gerekli girişimlerde bulunulmasına; cezaevlerindeki sorunlarla ilgilenen hukuk ve sağlık örgütleriyle birlikte ortak çalışmalar yapılmasına karar verilmiştir.
4. 08.01.2019 tarihinde tutuklu İHD yöneticisi ile üyelerinin dava ve duruşmalarının izlenmesine, bir önceki dönemden devreden soruşturma dosyalarının işleme alınmasına, Adana Şube üyesi Mehmet Bayram ile ilgili MYK üyesi Osman İşçi ve İstanbul Şube üyesi Rahim Noz ile ilgili MYK üyesi Hatice Kalpaklı'nın soruşturmacı olarak görevlendirilmesine karar verilmiştir.
5. 08.01.2019 tarihinde 19. Olağan Genel Kurul'da alınan "insanlığa karşı suçlar" hariç genel af kampanyamız çerçevesinde ceza mevzuatı ile ilgili değişiklikleri içeren raporların hazırlanarak Adalet Bakanı'na sunulmasına, insan hakları alanında yapılacak iyileştirme ve reform çalışmalarına görüşlerimizin sunulmasına karar verilmiştir.
6. 09.02.2019 tarihinde 31.03.2019 tarihinde yapılacak yerel seçimlerin izlenmesine, bu konuda YSK'ya başvuru yapılmasına, koşullar oluşursa Bağımsız Seçim Platformu olarak izleme yapılmasına, yeni mücadele yöntemleri ve örgütlenme sorunlarının tartışılacağı bir çalıştay yapılmasına, İmralı Hapishanesi'nde

inceleme yapılması için Adalet Bakanlığı'na başvuruda bulunulmasına karar verilmiştir.

7. 12.02.2019 tarihinde kapatılmasına karar verilen Tarsus Şube üye kayıt defterlerinin İHD Mersin Şubesi'ne, karar defterlerinin İHD Genel Merkez'e gönderilmesinin istenmesine karar verilmiştir.
8. 21.02.2019 tarihinde MYK üyemiz Hüseyin Küçükbalaban'ın Civil Rights Defenders tarafından 21-24.03.2019 tarihlerinde düzenlenecek olan Sixth Annual Regional Rule of Law Forum for Southeast Europe 2019 etkinliğine katılmasına, CEELI tarafından Çekya Prag'da düzenlenecek AİHM ve Uluslararası Mekanizmalara Başvuru Eğitimi ile ilgili İHD üyesi avukatların katılmasına karar verilmiştir.
9. 05.03.2019 tarihinde İHD Merkezi Hapishane Komisyonu üyesi avukatların cezaevi ziyaretleri yaparak ihlal iddialarını araştırmasına, açlık grevlerinde bulunan mahpusların başvuruları ile ilgili durumları hakkında inceleme yapmasına karar verilmiştir.
10. 26.03.2019 tarihinde İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan ile İHD-AB Projesi kapsamında proje çalışanları ile birlikte Cenevre'de BM özel raportörleri ile görüşme yapmasına karar verilmiştir.
11. 06.04.2019 tarihinde MYK üyesi Osman İşçi tarafından soruşturması yürütülen İHD Adana Şube yöneticisi Mehmet Bayram'ın Onur Kurulu'na sevkine, İHD Çanakkale Şubesi tarafından soruşturması yönetilen Mehmet Hanefi Oruç'un İHD Tüzüğü'nün 8. Maddesi uyarınca üyelikten çıkarılması talebiyle Onur Kurulu'na sevkine karar verilmiştir.
12. 06.04.2019 tarihinde saymanlık görevini yürütemeyeceğini belirten Rıdvan Konak'ın talebinin uygun görülerek genel sayman değişikliğinin kabulüne, yerine İsmail Boyraz'ın görevlendirilmesine karar verilmiştir.
13. 06.04.2019 tarihinde Türkiye cezaevlerinde devam eden açlık grevlerine dikkat çekmek amacıyla 11.04.2019 günü İHD şubelerinde 21.00'a kadar "Yaşama Ses Ver" etkinliği ve nöbetinin tutulmasına, 22.04.2019'da Açlık Grevlerini İzleme Merkezi Koordinasyonu'nun çağrısıyla ortak rapor açıklanmasına; Ada-

- let Bakanlığı ve TBMM’de grubu bulunan siyasi partilerle görüşmeler yapılmasına karar verilmiştir.
14. 24.05.2019 tarihinde İHD 19. Olağan Genel Kurulu’nda MYK’ya verilen yetki doğrultusunda İHD Şırnak Şubesi’nin Cizre ilçesinde kurulmasına karar verilmiştir.
 15. 22.06.2019 tarihinde Darbeler ve OHAL Dönemi İhlallerini İzleme Komisyonu bünyesinde KHK’lılar alt komisyonu kurulmasına ve şubelerde yaygınlaştırılmasına karar verilmiştir.
 16. 23.07.2019 tarihinde İHD İnsan Hakları Akademisi’nin Batman’da “Sadi Özdemir” ismiyle biriminin kurulmasına, İHD Adana Şube üyesi Mehmet Bayram hakkında Onur Kurulu’nun görüşü dikkate alınarak kınama cezası verilmesine, Gaziantep Şube üyemiz Hüseyin Göker hakkında tüzüğün 9. Maddesi uyarınca MYK üyesi Rahşan Bataray Saman sorumluluğunda bir soruşturma komisyonu kurulmasına karar verilmiştir.
 17. 23.07.2019 tarihinde İHD tüzüğünün 36. Maddesinin MYK’ya verdiği yetki uyarınca Konya ilinde İHD temsilciliği açılmasına karar verilmiştir.
 18. 20.08.2019 tarihinde Adana Valiliği’nin 09.08.2019 tarih ve 2019-719 sayılı kararı ile Adana ilinde yapılacak her türlü basın açıklaması etkinliğinin yasaklanmasına karşı iptal davası açılması için İHD Adana Şube Başkanı İlhan Öngör’e yetki verilmesine karar verilmiştir.
 19. 07.09.2019 tarihinde Adalet Bakanlığı’nın Yargı Reformu Strateji Belgesi hakkında İHD’nin görüş ve önerilerini içeren raporun hazırlanıp bakanlığa iletilmesine ve kamuoyuna açıklanmasına karar verilmiştir.
 20. 07.09.2019 tarihinde üyesi olduğumuz FİDH’nin 40. Genel Kurul’una Reyhan Yalçındağ Baydemir’in Genel Başkan Yardımcılığı’na önerilmesine karar verilmiştir.
 21. 07.09.2019 tarihinde Gaziantep Şube üyemiz Hüseyin Göker’in soruşturma komisyonunun önerileri doğrultusunda üyelikten çıkarılmasına karar verilmiştir.

22. 07.09.2019 tarihinde Çanakkale Şube'nin önerisi ve mahkeme kararı uyarınca eylemin sabit olması nedeniyle üyemiz Hanefi Oruç'un İHD üyeliğinden çıkarılmasına karar verilmiştir.
23. 15.10.2019 tarihinde İHD tüzüğü'nün 36. Maddesinin MYK'ya verdiği yetki uyarınca Iğdır ilinde İHD Temsilciği açılmasına karar verilmiştir.
24. 25.11.2019 tarihinde AB Türkiye Delegasyonu'na sunulan "Kişi Güvenliği ve Özgürlüğü İçin Aktif İzleme" faaliyetlerini kapsayacak olan proje teklifi kabul edildiğinden sözleşme imzalaması için Öztürk Türkdogan'a yetki verilmesine karar verilmiştir.
25. 25.11.2019 tarihinde OMCT adlı kuruluş bünyesinde işkence ve kötü muamele-ye karşı faaliyet yürüten SOS Ağı içerisine katılmaya karar verilmiştir.
26. 16.12.2019 tarihinde Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Eylem Planı çalışma toplantısı davetine katılıp İHD'nin görüşlerinin açıklanmasına karar verilmiştir.
27. 15.01.2020 tarihinde Gaziantep Şube üyesi Ahmet Hartavi ve Mardin Şube üyesi Hüseyin Cangir hakkında şikâyetleri soruşturmak üzere Genel Sekreter Osman İşçi'nin görevlendirilmesine karar verilmiştir.
28. 15.01.2020 tarihinde baraj inşaatı nedeniyle sular altında kalan Hasankeyf ilçesinde incelemelerde bulunmak üzere Osman İşçi başkanlığında bir heyetin gönderilmesine karar verilmiştir.
29. 27.02.2020 tarihinde İHD İstanbul Şube üyesi Hüseyin Aygül hakkındaki şikâyeti soruşturmak üzere Kadın Sekreteri Nuray Çevirmen Aykol'un görevlendirilmesine karar verilmiştir.
30. 14.03.2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü ve Sağlık Bakanlığı'nın Covid-19 pandemisi nedeniyle aldıkları tedbirler kapsamında şubelere yazı yazılmasına karar verilmiştir.
31. 14.03.2020 tarihinde hapisanelerde Covid-19 pandemisi etkisini incelemek ve raporlamak için İHD, TİHV, ÖHD, ÇHD ve MEDTUHADFED'den oluşan ortak koordinasyon yaratılmasına karar verilmiştir.
32. 14.03.2020 tarihinde İnfaz Kanunu Değişikliği Taslağı ile ilgili İHD'nin görüş-

- lerini içeren bir rapor hazırlanarak ilgili kurumlara ve kamuoyuna açıklanmasına karar verilmiştir.
33. 27.04.2020 tarihinde Diyanet İşleri Başkanı'nın 24.04.2020 tarihli Cuma Hutbesi'nde geçen nefret söylemiyle ilgili Ankara Şube'nin yaptığı açıklamaya gelen tepkilere karşı kamuoyunun bilgilendirilmesine karar verilmiştir.
 34. 27.04.2020 tarihinde İnfaz Kanunu Değişikliği'ni içeren 7242 Sayılı Kanun hakkında Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılmasına karar verilmiştir.
 35. 12.07.2020 tarihinde silahlı çatışmaların son beş yılını kapsayacak şekilde bir özet rapor düzenlenip 24.07.2020 tarihinde açıklanmasına karar verilmiştir.
 36. 26.07.2020 tarihinde MYK üyemiz Büşra Demir'e kayıtlı olduğu Şırnak Barosu tarafından verilen cezanın iptal edilmesi için gerekli girişimlerde bulunulmasına ve konuyla ilgili açıklama yapılmasına karar verilmiştir.
 37. 14.08.2020 tarihinde Genel Sekreter Osman İşçi'nin istifasının kabulüne, yerine Hüseyin Küçükbalaban'ın seçilmesine ve ayrıca Hüseyin Küçükbalaban'ın İHOP Yönetim Kurulu'na Genel Başkan ile birlikte katılmasına ve derneği temsilen TİHV Yönetim Kurulu toplantılarına katılmasına karar verilmiştir.
 38. 18.08.2020 tarihinde Ankara Valiliği İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğü'nün 14.07.2020 tarih ve 74071012-450.E37145 Sayılı ve denetim sonucu 06.030-055 konulu yazı uyarınca talep edilen düzeltmelerin yapılmasına ve bu konuda Ankara İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğü ile gerekli yazışmalar yapılmasına karar verilmiştir.
 39. 31.08.2020 tarihinde İHD Adana Şube tarafından kullanılmak üzere gayrimenkul satın alınmasına, satın alma işlemleriyle ilgili MYK üyesi Yasemin Dora Şeker'in yetkilendirilmesine karar verilmiştir.
 40. 05.10.2020 tarihinde öldürülen Diyarbakır Baro Başkanı Tahir Elçi'nin davasına müdahil olarak katılma talebinde bulunulmasına ve MYK üyesi Büşra Demir'in istifasının kabulüne ve yerine yedek MYK üyesi Elçin Aktoprak'ın asil üyeliğe kabulüne, İpek Er'in ölümüyle ilgili açılmış olan davaya müdahil olmak için başvuru yapılmasına karar verilmiştir.

41. 05.10.2020 tarihinde Ankara’da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dayanışma Ağı’na katılmaya ve Kadın Sekreteri Nuray Çevirmen Aykol’un yetkilendirilmesine karar verilmiştir.
42. 09.11.2020 tarihinde Çekya-Prag merkezli CEELI Enstitüsü’nün çevrimiçi olarak düzenleyeceği “Ceza Avukatları için Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi” konulu eğitime İHD üyesi avukatların katılmasına, Eğitim-Sen Genel Merkezi’nin çağrısıyla oluşturulacak eğitim izleme kurullarına merkezi ve şubeler düzeyinde katılım sağlanmasına, Cezasızlıkla Mücadele Ağı’na derneğimizi temsilen Abdullah Zeytun’un görevlendirilmesine karar verilmiştir.
43. 27.11.2020 tarihinde İçişleri Bakanlığı’nın İller İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 27.11.2020 tarihli geniş katılımlı etkinliklerin ertelenmesi yazısı uyarınca şube ve genel merkez genel kurullarının ertelenmesine karar verilmiştir.
44. 18.12.2020 tarihinde TBMM Başkanlığı’na sunulan “Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Kanun” teklifinin içinde “Dernekler Kanunu ve Yardım Toplama Kanunu”nda öngörülen değişiklikleri içeren düzenlemelerin geri çekilmesi için İHOP ve TİHV ile birlikte açıklama yapılmasına ve TBMM’de grubu bulunan siyasi partiler nezdinde girişimde bulunulmasına karar verilmiştir.
45. 30.12.2020 tarihinde derneğimize yapılan hak ihlalleri başvurularıyla ilgili konularına göre BM insan hakları mekanizmalarına, Avrupa Konseyi organlarına gerektiğinde başvuru yapılmasına ve görüşmeler gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.
46. 30.12.2020 tarihinde İHD, TİHV, FİDH, OMCT ile ortaklaşa yürütülen “İnsan Hakları Aktörlerinin Pandemi Sonrası Dönemde Taban Merkezli Bir Yaklaşımla Korunması ve Desteklenmesi” projesi yönlendirme komitesine İHD adına Genel Sekreter Hüseyin Küçükbalaban, MYK üyesi Nazime Ceren Erol ile İHD proje çalışanı Baraş Karacasu’nun görevlendirilmesine karar verilmiştir.
47. 07.02.2021 tarihinde 29.12.2020 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik’in hukuka aykırı görülen maddelerinin iptali için Danıştay’a

- dava açılmasına, TSK, MİT, EGM, JGK, ve SGK Taşınır Mal Yönetmeliği'nde 06.01.2021 tarihli değişiklik yönetmeliğinin hukuka aykırı görülen maddelerinin iptali için Danıştay'a dava açılmasına, AİHM kararlarının uygulanmasını sağlamak amacıyla diğer hak ve hukuk örgütleriyle birlikte Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne Kural 9 başvurusu yapılmasına, Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Önlenmesi Kanunu ile Dernekler ve Yardım Toplama Kanunu'nda yapılan değişikliğin CHP tarafından AYM'ye dava açılması halinde Mahkeme Dostu sıfatıyla hukuki görüş sunulmasına karar verilmiştir.
48. 17.02.2021 tarihinde İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun 16.02.2021 günü TBMM kürsüsünde konuşma yaparken İHD'yi kast ederek "canı çıkasınca dernek" tabirini kullanarak derneğimizi hedef almasına karşın basın açıklaması yapılmasına, genel merkez ve şubelerde tedbirlerin artırılmasına, sosyal medya ve mail yoluyla yapılan tehditlere karşı suç duyurusunun değerlendirilmesine, bu konuda BM, AK ve AGİT mekanizmalarına gerekli başvuruların yapılması ve bakan hakkında suç duyurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.
49. 20.03.2021 tarihinde İHD Merkezi Kadın Komisyonu'nun Kadın Koalisyonu ile ortak çalışmalar yürütmesi için MYK üyesi Nuray Çevirmen Aykol'un görevlendirilmesine, Genel Başkan Öztürk Türkdöğän'in ulusal ve uluslararası kuruluşlara gerekli başvuruların yapılmasına, Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasıyla ilgili cumhurbaşkanı kararına karşı Danıştay'a dava açılmasına, Genel Başkan Öztürk Türkdöğän'in "Demokrasi Konferansı" çağırıcısı olmasına karar verilmiştir.
50. 27.04.2021 tarihinde İHOP bünyesinde İnsan Hakları Eylem Planı'nın İzlenmesi ile ilgili yapılacak ortak çalışmaya katılım sağlanmasına, bu konuda Nilay Nayman ve Dilan Ateş'in görevlendirilmesine, Eş Genel Başkan Eren Keskin'e ceza verilmesiyle ilgili yargı süreci hakkında uluslararası kuruluşlara bilgi verilmesine, HDP MYK üyeleri hakkında açılan ceza davalarının izlenmesine, OMCT'ye OHAL KHK'ları ve TMK konusunda iki ayrı rapor yazılması için proje başvurusunda bulunulmasına karar verilmiştir.
51. 11.05.2021 tarihinde ihraç akademisyenlerden Cavidan Soykan'ın üniversitede iken geçmiş yıllarda maruz kaldığını iddia ettiği mobbing nedeniyle MYK üye-

lerimiz Kerem Altıparmak ve Elçin Aktoprak hakkında Kadın Komisyonu'nun inceleme yapmasına ve bu süreçte Altıparmak ve Aktoprak'ın talepleri doğrultusunda MYK çalışmalarına geçici olarak katılmamalarına, BM İnsan Hakları Komitesi'ne Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi uyarınca taraf devlet raporu sunulmadan önce sorun alanlarıyla ilgili ön rapor sunulmasına ve bu konuda başkanın görevlendirilmesine, suç örgütü yöneticisi Sedat Peker'in ifşaları üzerine ortaya atılan ciddi iddiaların araştırılması konusunda Cezasızlıkla Mücadele Ağı'nın toplantıya çağırılmasına, agimiz.net adlı internet sitesine dernek adına kayıt yapılmasına ve dernek raporlarının bu platformda yayınlanmasına, Uluslararası İlerici Enternasyonal ile iletişim kurulmasına karar verilmiştir.

52. 14.06.2021 tarihinde İHD Merkezi Kadın Komisyonu'nun hazırladığı "Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi"nin kabul edilmesine, belgenin uygulanmasında tüzükle çelişen bir durum yaşanması halinde tüzüğe öncelik tanınmasına ve bu hususta şubelere yazılı bildirimde bulunulmasına, BM İnsan Hakları Komiseri'ne bağlı İfade Özgürlüğü Özel Raportörüne Kadının İfade Özgürlüğü konusunda rapor sunulmasına, CEDAW Komitesi'ne taraf devlet raporu öncesi sorun alanlarıyla ilgili ön rapor sunulmasına, BM İnsan Hakları Komitesi'ne bağlı Toplantı ve Gösteri Hakkı Özel Raportörüne rapor sunulmasına, uzman desteği için Etkiniz AB Hibe Programı'na başvuru yapılmasına, AB Delegasyonu'nun Demokrasi ve İnsan Hakları Programı'na yaptığımız başvurunun ön aşamayı geçmesi nedeniyle esas başvurunun yapılmasına, TİHV Yönetim Kurulu asil üyeliğine Genel Sekreter Hüseyin Küçükbalaban, yedek üyeliğe ise Rehşan Bataray Saman'ın önerilmesine, "HDP'nin Siyaset Yapma Hakkını Savunuyoruz" konulu siyasi partiler, emek ve meslek örgütleri, inanç, hak ve hukuk örgütleriyle birlikte ortak basın açıklaması yapılmasına karar verilmiştir.
53. 05.07.2021 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi Kent Konseyi'ne derneğimizi temsilen Genel Sekreter Hüseyin Küçükbalaban'ın katılmasına, İHD Merkezi Hukuk Komisyonu'nun kurulmasına karar verilmiştir.
54. 31.07.2021 tarihinde İHD'nin 20. Olağan Merkez Genel Kurulu'na Hazırlık Komisyonu'nun kurulmasına, Konya ilinde gerçekleştirilen Dedeoğlu ailesi-

ne yönelik katliamla ilgili heyet oluşturulup yerinde inceleme yapılmasına karar verilmiştir.

55. 24.08.2021 tarihinde MYK üyeleri Hasan Yalçın ve Gurbet Yavuz'un istifalarının kabulüne karar verilmiştir.
56. 04/05.09.2021 tarihinde MYK üyeleri ve şube başkanlarının katılımıyla yapılan toplantının sonucunda İHD 20. Olağan Merkez Genel Kurulu'nun birinci toplantısının 02.10.2021 günü, çoğunluk sağlanamazsa ikinci toplantısının 09.10.2021 tarihinde Ankara'da belirlenen gündemle yapılmasına, genel kurulda tüzük değişikliğine gidilmesine, MYK üyeleri Kerem Altıparmak ve Elçin Aktoprak hakkındaki incelemenin ay sonuna kadar sonuçlandırılmasına, İHD ve İHS'lere yapılan baskı politikasına karşı gerekli hazırlıkların yapıp çalışma yürütülmesine, konuyla ilgili raporun güncellenmesine, şubelerin güvenlik önlemleriyle ilgili olarak uyarılmasına, Mersin'de ikamet eden MYK üyemiz İlhan Kılıç'ın tehdit edilmesiyle ilgili idari ve adli girişimlerde bulunmasına karar verilmiştir.

DOKÜMANTASYON

İnsan Hakları Derneği'nin, yaptığı faaliyetleri belgelere dayandırmaya ve yazılı-görsel hale getirmeye yönelik yaptığı dokümantasyon ve izleme çalışmaları, İHD Genel Merkezi'ne ve şubelerine yapılan bireysel başvurular, İHD şubelerinin oluşturduğu İnsan Hakları İnceleme ve Araştırma Komisyonları'nın raporları, yerel ve ulusal basın ve yayın organlarında yer alan haberler, diğer sivil toplum örgütlerinin raporları ve resmî kurumların verilerinden derlenerek, İHD Genel Merkezi Dokümantasyon Birimi tarafından hazırlanmaktadır.

Anılan birim tarafından 5 Kasım 2018- 1 Ekim 2021 tarihleri arasında aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

16 Kasım 2018'de "Baskı ve Tehdit Yöntemleriyle İfade Alma, Mülakat Yapma, Ajanlaştırma ve Kaçırma Olaylarıyla İlgili Özel Rapor" yayınlandı.

10-17 Aralık 2018 İnsan Hakları Haftasında "İnsan hakları değerlerinin tasfiye edilmesine hiçbir şekilde izin vermeyeceğiz!" afişi yayınlandı ve TİHV ile ortak bir açıklama yapıldı.

19 Nisan 2019 tarihinde "2018 Yılı İnsan Hakları İhlalleri Raporu ve Bilanço" yayınlandı.

17 Temmuz 2019 tarihinde İHD'nin 33. Kuruluş yıl dönümü dolayısıyla afiş yayınlandı, açıklama yapıldı.

10-17 Aralık 2019 İnsan Hakları Haftasında TİHV ile ortak bir açıklama yapıldı.

13 Ocak 2020'de "2019 Yılı Baskı ve Tehdit Yöntemleriyle İfade Alma, Mülakat Yapma, Ajanlaştırma ve Kaçırma Olaylarıyla İlgili Özel Rapor" yayınlandı.

05 Mayıs 2020 tarihinde "2019 Yılı İnsan Hakları İhlalleri Raporu ve Bilanço" yayınlandı.

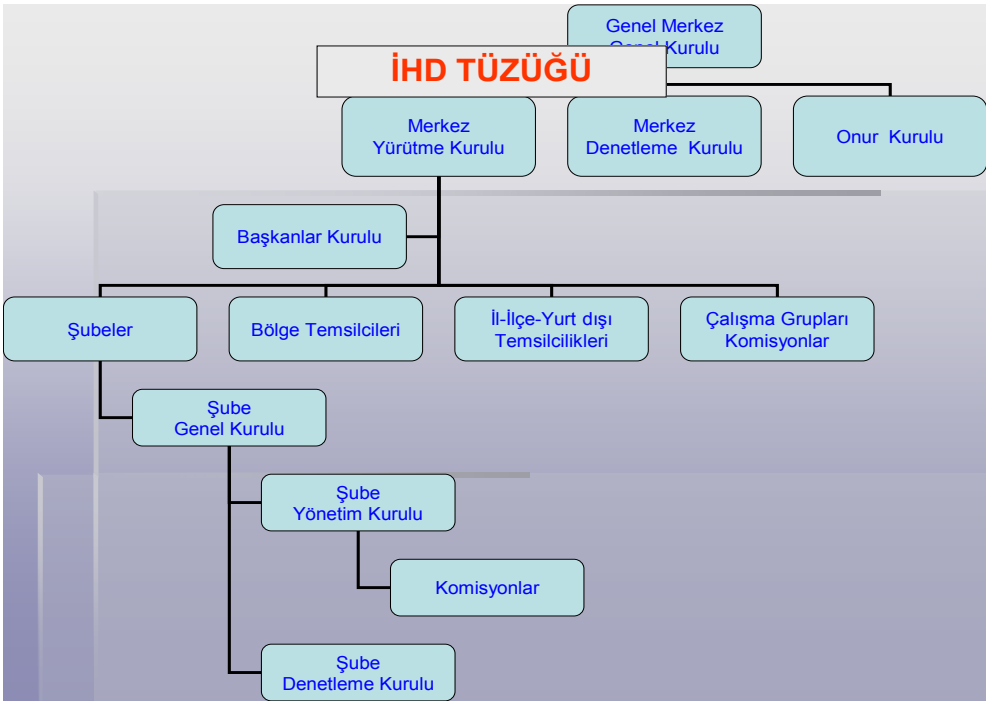
17 Temmuz 2020 tarihinde İHD'nin 34. Kuruluş yıl dönümü dolayısıyla afiş yayınlandı, açıklama yapıldı.

12 Ağustos 2020'de "COVID-19 ile Mücadele Kapsamında Alınan Tedbirlerin Yasallığı ve İdari Para Cezaları Özel Raporu" yayımlandı.

22 Eylül 2020'de "Türkiye'de Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan Irkçı Saldırıları Özel Raporu" yayımlandı.

10-17 Aralık 2020 tarihinde, İnsan Hakları Haftasında "Küresel Salgın ve Olağanüstü Hal Koşullarında İnsan Haklarını Savunuyoruz!" konulu TİHV ile ortak bir açıklama yapıldı.

Çalışma dönemimizin bir bölümünde örgütlenme sekreterliğimiz tarafından aktif sahada çalışma yapılmıştır. Diğer süreçte salgın hastalık nedeniyle şubelerimiz ile iletişimde ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Salgının belli zamanlarda azalması nedeniyle ziyaretlere ve rutin çalışmalara devam edilmiştir.

2019 Ocak ayında Örgütlenme Sekreterliği olarak 28 şubemiz gezilmiş ve yönetim kurulları ile toplantılar yapılarak cevaplandırılmıştır.

Bu çalışma sonucunda MYK bilgilendirilmiş ve eksikler saptanmıştır. Ayrıca bazı şubelerdeki örgütsel sorunların çözümü için ziyaret sayısı artırılmıştır. Bunun yanı sıra özellikle çalışma dönemimizde spesifik sorunların çözümü için şubelere ayrıca özel ziyaretlerde yapılmıştır.

Çalışma dönemimizde özellikle şube toplantılarında görülen eğitim ve örgütsel çalışma tarzımıza dönük deneyimler kazandırılması ihtiyaçları üzerine insan hakları akademimizle ilişkiye geçilerek şubelerde eğitim ve paneller düzenlenmesi sağlanmıştır.

Çalışma dönemimizde bölge temsilcilerimiz ile de tüm çalışmalarımız ortaklaştırılmaya çalışılmış, bölge temsilciliklerine destek sunulması sağlanmıştır. Örgütlenme Sekreterliği olarak bölge temsilcilerimizle şube ziyaretleri yapılmış, bölge toplantılarına Genel Merkez olarak katılım sağlanmıştır. Bölge temsilcilerimiz ile örgütsel sorunlarımızı değerlendirmek amacıyla İzmir Van, Adana, Mardin de toplantılar yapılarak mevcut sorunlar ve çalışmalar rapor edilerek merkeze sunulmuştur.

2020 yılı nisan ayında başlayan şube kongrelerine dönük olarak MYK tarafından şubelere gönderilen “İHD Şube Kongresi Hazırlık Yönergesi”ne uygun çalışma izlenmesi için özen gösterilmiştir. Salgın nedeniyle şube kongreleri ertelenmesinden kaynaklı kongre süreçleri şubelerimiz açısından sıkıntılı geçmiştir. Şubeler ile “zoom” üzerinden toplantılar yapılarak kongre süreçleri konuşulmuştur. Ayrıca eş başkanlarımızın ve genel sekreterliğin katılımı ile bölgesel toplantılar yapılarak örgütsel sorunlarımız ve işleyişimizdeki eksiklikler saptanmıştır. Özellikle salgın süreci olması kongrelere fiziki destek sağlanması noktasında yeterli olunamamıştır.

İnsan hakları konusu dinamik bir süreçtir, tartışmalar bundan sonra da devam edecektir. İnsan haklarına bütüncül yaklaşma konusu İHD'nin çalışmalarını da doğrudan etkilemektedir, bundan sonra da etkileyecektir. Bu nedenlerle İHD bütün hak kategorileriyle uğraşan ve bu alanları izleyen, rapor hazırlayan, bu alanlara ilişkin görüş söyleyen ve müdahale eden bir örgüt olmak zorundadır. Bunun için de örgütsel yapısını buna göre düzenlemek, izleyeceği alanlara göre de bir çalışma tarzı ortaya koymak zorundadır. Başta Genel Merkez çalışmaları olmak üzere, şube ve temsilciliklerimizin kapasitesi bu ihtiyaca göre düzenlenmelidir. Özellikle örgütlü çalışmanın bel kemiğini oluşturan komisyon tarzı çalışmalarımızda örgütümüzün bu dönem mevcut salgın hastalık ve oturmuş bir çalışma tarzını hayata geçirmekte hem şubeler boyutuyla hem

de merkezi anlamda sıkıntılar yaşanmıştır. Belli başlı komisyonlarımız dışında çalışmalarında eksik kalınmıştır.

Şubelerimiz üye güncellemeleri ve üye ile ilişkilenede bu dönem mevcut koşullar nedeniyle ciddi sıkıntılar yaşadığı sekreterliğimiz tarafından gözlenmiştir.

2018 – 2021 yılları başta Türkiye olmak üzere Ortadoğu coğrafyası ve tüm dünyada insan hakları ihlallerinin zirve yaptığı bir dönem olmuştur. Yaşam hakkı başta olmak üzere, insan hakkı olarak tanımlanan tüm alanlarda en yoğun ihlaller bu dönemde uygulanmıştır. Kuruluşundan bugüne kadar en zorlu dönemlerde bile baskılarla karşılaşmasına rağmen İHD insan hakları ihlallerini önlemek, meydana gelen ihlallerin ortaya çıkarılmak-raporlamak ve failerin hesap vermesi için çaba göstermekten salgın koşullarına rağmen geri kalmamış, çalışmalarını devam ettirmiştir.

Önümüzdeki dönemde de yoğunlaşması beklenen insan hakları ihlallerine karşı mücadeleyi yükselterek devam ettirme kararlılığını İHD tüm üye ve yöneticileri ile gerçekleştirecektir. Bunu ancak örgütsel yapısını güçlendirmiş, üyeleri ve destekçileri ile dayanışma içerisinde olan bir yapıyla gerçekleştirebiliriz.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

İHD olarak uluslararası ilişkilerimiz üyesi olduğumuz uluslararası sivil kuruluşlar yoluyla yürütülen faaliyetler, üyesi olmadığımız uluslararası sivil örgütlerle birlikte yürüttüğümüz faaliyetler ve başta ülkemizdeki diplomatik misyonlar olmak üzere yurtdışından gelen çeşitli heyetlerle görüşmeler, yurtdışında BM, AK ve AB yetkilileri ile yapılan görüşmeler biçiminde yürütülmektedir.

Bu dönem, birçok arkadaşın yurtdışı yasağı olması nedeniyle yurt dışındaki pek çok faaliyet Covid-19 pandemisi başlayana kadar Genel Başkan üzerinden gerçekleşmiştir. Yurt dışında çok sayıda uluslararası toplantı ve görüşmeye katılım sağlanmıştır.

1. Üyesi Olduğumuz Kuruluşlarla Yapılan Faaliyetler

Üyesi olduğumuz Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH), Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Ağı (Euromed Rights), OMCT (Dünya İşkence Karşıtı Örgüt) ve Avrupa-Akdeniz Zorla Kaybedilmelere Karşı Ağ (FEMED) ile olan organik ilişkilerimiz düzenli yazışma, karşılıklı bilgilendirme ilişkilerimiz bu dönemde de devam etmiştir. Bu dönemde, FİDH ile birlikte toplantı ve gösteri hakkı ile insan hakları savunucularına yönelik baskılar sonucunda iki ayrı uluslararası rapor hazırlanmıştır. Bu dönemde FIDH, EuroMed Rights ve OMCT ile ortak ve ayrı ayrı olarak çok sayıda açıklama yapmış ve çeşitli raporlar yayınlamıştır. İHD olarak tüm bu açıklamaların, raporların hepsinin altında ya doğrudan imzamız oldu ya da yazılma süreçlerine katkı sunduk.

Bu dönemde de, FIDH ve OMCT aracılığıyla Cenevre'deki Birleşmiş Milletler ve EuroMed aracılığıyla da Brüksel'deki Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi vb. kurumlar nezdinde çalışmalar yürüttük.

Bu dönem MYK üyemiz Osman İşçi, OMCT Yönetim Kurulu'nda görevini sürdürmektedir. Ayrıca çocuğa yönelik şiddetle mücadeleyle ilgili "Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı"na üye olunmuş ve yönetim kurulunda görev alınmıştır. OMCT ile diğer çalışmaların yanı sıra 26.06.2020'de 10 maddelik işkence metni yayınladık:

<https://www.ihd.org.tr/yeniden-baslatma-tusuna-basmak-turkiyede-iskenceye-karsi-sifir-tolerans-politikasina-dair-10-olcut/>

2. Üyesi Olmadığımız Kuruluşlarla Yapılan Faaliyetler

Üyesi olduğumuz uluslararası insan hakları örgütleri dışında birlikte çalıştığımız İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Uluslararası Af Örgütü (AI), Front Line Defenders (FLD) vb. örgütlerle ortak çalışmalarımız oldu. Bu örgütlerle ilişkilerimizi daha da genişlettik. Ülkemizdeki insan hakları gelişmeleri konusunda bilgilendirdik, fikir alışverişinde bulunduk. Benzer şekilde, BM İnsan Hakları Konsey oturumlarına İHD, FIDH, EuroMed Rights ve OMCT olarak ortak görüş metni sunduk.

3. Dernek Adına Yapılan Görüşme ve Toplantılar

Ülkemizdeki büyükelçilikler, uluslararası kurumların temsilcilikleri ve yurt dışından gelen heyetlerle yaptığımız görüşmeler. Ülkemizde yer alan elçilikler, uluslararası kurumlarla düzenli görüşmeler gerçekleştirdik, insan hakları konusundaki görüşlerimizi paylaştık. Raporlarımızı, açıklamalarımızı düzenli olarak bu kurum ve kuruluşlara ilettik. Benzer şekilde, insan hakları konusunda ülkemize gelen heyetlerle görüşmelerimizi sürdürdük. Ayrıca, çeşitli ülkelerin mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin başvurularını kabul eden merkezlerine ve bu merkezlere çalışan uzmanlara çeşitli uzmanlık raporları sunduk. Bu konuda İHD'nin referans olma özelliği artarak devam etmiştir.

FİDH İLE İLİŞKİLER

- 1) Üyesi bulunduğumuz FİDH'in Tayvan'da gerçekleştirilen Ekim 2019 tarihli 40. Genel Kuruluna Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdoğan ve önceki dönem genel başkanlarımızdan Reyhan Yalçındağ Baydemir katılım sağlamışlardır. Kongrede FİDH Genel Başkan Yardımcılığına seçtiğimiz süreçten sonra Covid-19 pandemisi başladığı için bugüne kadarki tüm periyodik Yönetim Kurulu toplantılarımızı ve Türkiye'nin dahil olduğu Doğu Avrupa Masası toplantılarımızı çevrim içi olarak gerçekleştirebildik. Yönetim Kurulu toplantılarımız dört ayda bir gerçekleştirildi; Doğu Avrupa Masası toplantımız bugüne kadar dört defa gerçekleştirildi. Toplantılara eksiksiz katılım sağladık.
- 2) Bunun dışında ayrıca "Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadele ve Cezasızlıkla Mücadele" komisyonlarında bulunmaktayız. Bunların periyodik toplantılarına da katılım sağlayıp tutum belgelerinin yazım sürecinde aktif yer aldık.
- 3) Göreve seçtiğimiz 23 aylık süre zarfında yapmış olduğumuz acil eylem çağrıları ve basın açıklamalarının konu başlıkları aşağıdaki gibidir:
 - 25.10.2019 tarihli İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin'e yönelik ev baskınıyla ilgili acil eylem çağrısı;
 - 15.11.2019 tarihli barış akademisyenlerinden Osman İşçi'nin beraat etmesiyle ve barış akademisyenlerine yönelik yargı baskısının devamına dair basın açıklaması;
 - 18.11.2019 tarihli, Suriye ve Türkiye'de devam eden çatışma ortamına dair Tayvan'daki Genel Kurulda kabul edilen önergeyle ilgili basın açıklaması;
 - 9.12.2019 tarihli akademisyen Tuna Altınel ile ilgili devam eden yargı baskısı ve hukuksuz tutuklama süreciyle ilgili basın açıklaması;
 - 11.12.2019 tarihli Büyükada davası olarak bilinen insan hakları savunucularına yönelik davayla ilgili acil eylem çağrısı;
 - 20.12.2019 tarihli kadın hakları savunuculara yönelik baskılarla ilgili basın açıklaması;
 - 20.1.2020 tarihli Eş Genel Başkanımız Eren Keskin'e yönelik davalar ve aldığı cezalarla ilgili acil eylem çağrısı;

- 13.2.2020 tarihli İstanbul Şube Başkanımız Gülseren Yoleri ile ilgili acil eylem çağrısı;
- 28.2.2020 tarihli Gezi Parkı protestocuları ve Osman Kavala'nın beraat etmesi ve akabinde yeniden aynı suçlamalara maruz bırakılması konusunda basın açıklaması;
- 13.3.2020 tarihli Diyarbakır, Şırnak ve Urfa barolarına bağlı avukatların gözaltına alınmasına dair acil eylem çağrısı;
- 13.3.2020 tarihli Dünya Kadınlar Günü yürüyüşünde kadınlara yönelik orantısız ve aşırı güçle müdahaleye dair basın açıklaması;
- 18.3.2020 tarihli, Şırnak TİHV temsilcisi Dr. Serdar Küni'ye yönelik yargı baskısının devam etmesinden dolayı yapılan acil eylem çağrısı;
- 20.3.2020 tarihli, gözaltındaki on üç insan hakları avukatının serbest bırakılması için yapılan acil eylem çağrısı;
- 24.3.2020 tarihli, önceki Eş Genel Başkan Yardımcısı ve Diyarbakır Şube Başkanımız M. Raci Bilici'nin örgüt üyeliğinden ceza almasına dair basın açıklaması;
- 2.4.2020 tarihli, Nurcan Baysal'a yönelik devam eden soruşturmalara ilgili acil eylem çağrısı;
- 27.4.2020 tarihinde Nurcan Baysal'a yönelik açılan yeni soruşturmalara dair acil eylem çağrısı;
- 12.5.2020 tarihinde Türkiye'deki nefret suçlarına ve LGBTİ+ bireylere yönelik saldırılara dair basın açıklaması;
- 19.5.2020 tarihli İHD'nin 2019 raporunda yer alan muhaliflere yönelik saldırılara ve iktidarın otoriterleşmedeki ısrarına dair basın açıklaması;
- 27.5.2020 tarihli Rosa Kadın Derneği ve kadın hakları savunucularına yönelik keyfi gözaltılar ve baskılarla ilgili acil eylem çağrısı;
- 8.6.2020 tarihli ÇHD'li 19 avukatın adil yargılanma hakkı ve açıklık grevine dair acil eylem çağrısı;
- 12.6.2020 tarihinde Eş Genel Başkanımız Eren Keskin'in evine yapılan yasa dışı müdahale ve baskın ile ilgili acil eylem çağrısı;

- 30.6.2020 tarihli Diyarbakır'da yapılan eş zamanlı ev baskınları ve gözaltılarla ilgili acil eylem çağrısı;
- 30.6.2020 tarihli eski belediye eş başkanı Sevil Rojbin Çetin'e yönelik keyfi gözaltı ve işkence ile ilgili acil eylem çağrısı;
- 6.7.2020 tarihli Büyükkada davasında ceza verilen dört insan hakları savunucusuyla ilgili acil eylem çağrısı;
- 24.7.2020 tarihli Diyarbakır'da birçok kadın hakları savunucusunun gözaltına alınmasına dair acil eylem çağrısı;
- 29.7.2020 tarihli Cumartesi Anneleri eylemine yönelik müdahaleyle ilgili basın açıklaması;
- 28.8.2020 tarihli cezaevinde açlık grevinde hayatını kaybeden Av. Ebru Timtik ile ilgili basın açıklaması;
- 7.9.2020 tarihinde açlık grevindeki Aytaç Ünsal ile ilgili acil eylem çağrısı;
- 18.9.2020 tarihinde 14 ÇHD'li avukatın cezalarının onanmasıyla ilgili acil eylem çağrısı;
- 29.9.2020 tarihinde BM İnsan Hakları Özel Raportörü'nün Türkiye ile ilgili açıklamasına dair basın açıklaması;
- 8.10.2020 tarihli muhaliflere yönelik saldırılara ve baskılara son verilmesine dair basın açıklaması;
- 13.10.2020 tarihinde Türkiye'de yeniden dile getirilen idam cezasına dair basın açıklaması;
- 25.11.2020 kadına yönelik şiddetle mücadele haftasında alanda olan kadınlara yönelik polis saldırılarına dair basın açıklaması;
- 27.11.2020 tarihli Türk Tabipler Birliği Onur Kurulu üyesi Dr. Şeyhmus Gökalp'in keyfi gözaltısına dair acil eylem çağrısı;
- 27.11.2020 tarihli toplantı ve gösteri yapma hakkını kullanmak isteyen muhaliflere yönelik saldırılara ve baskılara son verilmesine dair basın açıklaması;
- 7.12.2020 Onur Haftası etkinliklerinde bulunanlara yönelik baskılara dair basın açıklaması;

- 17.12.2020 Osman Kavala'ya yönelik yeniden açılan davaya dair basın açıklaması;
- 8.1.2021 tarihli Av. Aytaç Ünsal'ın yeniden tutuklanmasına dair acil eylem çağrısı,
- 15.1.2021 tarihli Dernekler Yasasında yapılmak istenen değişiklikle ilgili basın açıklaması;
- 15.1.2021 tarihli insan hakları aktivisti ve Doktor Serdar Küni ile ilgili devam eden yargı baskısına dair açık mektup;
- 1.2.2021 tarihli E. Önderoğlu, A. Nesin ve TİHV genel başkanı Ş. Korur Fincancı hakkında yapılacak duruşmayla ilgili basın açıklaması;
- 12.2.2021 tarihli TTB Onur Kurulu üyesi Dr. Şeyhmus Gökalp'in devam eden yargılamasına dair acil eylem çağrısı;
- 17.2.2021 tarihli Eren Keskin'e verilen cezayla ilgili acil eylem çağrısı;
- 25.2.2021 tarihli Cumartesi Anneleri/ Cumartesi İnsanlarına yönelik baskılarla ilgili acil eylem çağrısı,
- 26.2.2021 tarihli İHD'ye yönelik hedef göstermelerle ilgili basın açıklaması,
- 5.3.2021 tarihli Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'ne, AİHM kararı sonrası Demirtaş'ın serbest bırakılmasına dair çağrısının yer aldığı basın açıklaması,
- 23.3.2021 tarihli Ömer Faruk Gergerlioğlu ve HDP'li diğer muhaliflere yönelik baskının son bulmasına dair basın açıklaması,
- 26.3.2021 tarihinde Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdoğan'ın gözaltına alınması ve serbest bırakılmasına dair acil eylem çağrısı,
- 22.4.2021 tarihinde Ö. Faruk Gergerlioğlu'nun hukuksuz tutuklanmasına dair acil eylem çağrısı,
- 6.5.2021 tarihinde "Türkiye'de İnsan Hakları Savunucuları ve Sivil Toplum Aktörlerine Yönelik Baskılar" a dair raporun ikincisi yayımlandı.
- 15.6.2021 tarihinde İHD Urfa Şube üyesi Av. Sevda Ö. Çelik'e verilen hapis cezasıyla ilgili acil eylem çağrısı yapıldı;
- 21.6.2021 tarihinde HDP İzmir İl binasında Deniz Poyraz'ın öldürülmesine dair basın açıklaması yapıldı;

- 6.7.2021 tarihinde kadın hakları savunucularına ve LGBTQI+ bireyelerine yönelik şiddete ve saldırılara dair basın açıklaması yapıldı;
 - 9.7.2021 tarihinde eş genel başkanımız Eren Keskin'e yönelik durmak bilmeyen yargı baskısına dair acil eylem çağrısı yapıldı;
 - 21.7.2021 tarihinde İHD ve FIDH ortaklaşa, BM İnsan Hakları Komitesi'nin 132. Zirvesi'nde Türkiye'nin sivil ve siyasi haklarla ilgili *List of Issues* tanınması için sunum yaptı.
 - 20.8.2021 tarihinde, Konya'da öldürülen Kürt ailenin avukatı Abdurrahman Karabulut'a yönelik tehditlerle ilgili acil eylem çağrısı,
 - 8.9.2021 tarihinde Hakkâri Barosuna bağlı avukatlar H. Karataş ve T. Gündüz'ün kolluk tarafından saldırıya uğramasıyla ilgili acil eylem çağrısı;
 - 17.9.2021 tarihinde Diyarbakır Barosu başkanı ve yönetim kurulu üyelerinin mahkeme salonunda polisler tarafından saldırıya uğramasıyla ilgili acil eylem çağrısı yapıldı.
- 4) İHD ve FIDH olarak ortaklaşa örgütlenme özgürlüğüne yönelik iki kapsamlı rapor yayımladık.
 - 5) BM ve AK Özel Raportörleriyle ve Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü ofisiyle toplantılar gerçekleştirdik.
 - 6) AİHM'in Demirtaş kararının Türkiye tarafından uygulanmamasından dolayı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine **Rule 9.2** kapsamında HRW (Human Rights Watch), Article 19, International Commission of Jurists (ICJ) ve TLSP (Turkey HR Litigation Support Project) ile ortaklaşa yazılı periyodik sunum yapıldı.
 - 7) Konuşmacı olarak katılım sağladığımız birçok yerel ve uluslararası panel ve konferansa katılım sağladık. 12 Haziran 2021 tarihli soykırım, cins kırım ve insanlığa karşı işlenen suçlar başlıklı uluslararası webinar ile 20 Eylül 2021 tarihli Paris'teki Osman Kavala'ya özgürlük için yapılan film festivali bunlardan bazılarıdır.

AVRUPA AKDENİZ İNSAN HAKLARI AĞI (EUROMED RIGHTS) İLE İLİŞKİLER

İHD olarak Avrupa-Akdeniz bölgesinde yer alan 24 ülkeden 55 daimî üye insan hakları örgütünden oluşan ve 5 bölgesel insan hakları örgütünün de üye olduğu Avrupa Akdeniz İnsan Hakları Ağı'na (EuroMed Rights) kurulduğu 1997 yılından bugüne üyeyiz.

2009, 2012 ve 2015 yıllarında gerçekleştirilen genel kurullarında yönetim kuruluna seçilmemizin ardından 22-24 Haziran 2018 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen genel kurulda yönetim kuruluna aday olmadık. Aday olmamızın nedeni EuroMed Rights Tüzüğü'nde yer alan 3 dönem kuralıdır. 22-24 Ekim 2021 tarihlerinde salgın tedbirleri nedeniyle çevrimiçi olarak yapılacak EuroMed Rights Genel Kurulu'nda yeniden yönetim kuruluna aday olacağız.

Genel Kurul öncesinde çevrim içi düzenlenen ve EuroMed Rights'ın 2022-2027 döneminde gerçekleştireceği çalışmaların çerçevesini çizen strateji belgesinin değerlendirme toplantılarına katılarak görüşlerimizi ilettik. Ayrıca bu görüşlerimizi yazılı olarak da sekreteryaya bildirdik.

EuroMed Rights bu dönemde faaliyetlerini 4 çalışma grubu altında sürdürmüştür. 1. Göç ve İltica, 2. Ekonomik ve Sosyal Haklar, 3. Daralan Sivil Toplum Alanı, 4. Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Adaleti. İHD olarak bu çalışma gruplarından Göç ve İltica Çalışma Grubu ile Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Adaleti Çalışma Grubu'nda temsil edildik. Çalışma gruplarının yılda iki kere düzenlenen toplantılarına katıldık ve bu alandaki çalışmalara katkı sunduk. Göç ve İltica Çalışma Grubu'nun hazırladığı "Return Mania. Mapping Policies and Practices in the EuroMed Region" raporunun Türkiye ile ilgili bölümünün hazırlanmasında yönlendirici olduk.

EuroMed Rights bu faaliyet döneminde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu yedi ülkedeki insan hakları ortamının güçlendirilmesini hedefleyen programlar uygulamıştır. Bu kapsamda EuroMed Rights ve Yurttaşlık Derneği ile ortaklaşa 2018-2020 yılları arasında hak savunucularının karşılaştığı baskıları odağına alan "İnsan Hakları Savunucularının, Temel Özgürlüklerin ve Adil Yargılanma Hakkının Korunması" projesini hayata geçirdik. Proje kapsamında 2 yıl içerisinde özellikle ifade ve örgütlenme öz-

gürlüğü kapsamındaki 14 davaya ilişkin duruşmalar izlendi ve davaların insan hakları prensipleri, bilhassa da adil yargılanma açısından değerlendirmesini yapmaya çalıştık. Bu projenin devamı niteliğindeki “Türkiye’de Temel Özgürlükler, İnsan Hakları Savunucuları ve Adil Yargılanma Hakkının Korunması Yoluyla Sivil Toplumun Desteklenmesi Projesi”ni de 2021-2023 döneminde uygulamaktayız. Mart 2021’de başlayan projede dâhilinde 20 davanın izlenmesini planlıyoruz.

EuroMed Rights bu üç yıllık dönemde Türkiye’deki hak ihlalleriyle ilgili çok sayıda fazla açıklama yapmış, bu açıklamaların karar alma ve hazırlanma sürecinde İHD olarak bizim görüşümüz ve onayımızı almıştır. Ayrıca Türkiye’deki insan hakları ortamına ilişkin araştırma, rapor ve söyleşiler de yayınlamıştır. Bu yayınların ele aldığı insan hakları kategorileri içinde özellikle insan hakları savunucuları, adil yargılanma, cezasızlık, mülteci hakları, toplumsal cinsiyet ve kadın hakları, örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğü, Barış için Akademisyenler konuları öne çıkmıştır.

EuroMed Rights’ın Ekim ayında yapılacak genel kurulunda eş genel başkan tarafından MYK üyesi Kerem Altıparmak önerilmiştir.

İNSAN HAKLARI ORTAK PLATFORMU (İHOP) İLE İLİŞKİLER

İHOP bileşen örgütlerinin (İnsan Hakları Derneği, Eşit Haklar için İzleme Derneği, Hak İnisyatifi Derneği, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Uluslararası Af Örgütü, Yurttaşlık Derneği) iki temsilcisinden oluşan İHOP Yürütme Kurulu 2018-2021 çalışma döneminde 14 yüz yüze toplantı gerçekleştirmiş, 2020 yılı Mart ayından itibaren Covid-19 salgınının baş göstermesinin ardından çevrim içi toplantılara geçmiş ve ayda iki kez toplanmıştır.

Uluslararası gündemi ve ülke gündemini takip eden İHOP Yürütme Kurulu ve Sekreteryası 2018-2021 döneminde aşağıdaki faaliyetleri yürütmüştür.

Ortak Açıklamalar

- 6 Mart 2019 – Mısır Hükümetinin Siyasi muhaliflere yönelik fiillerine karşı ortak açıklama
- Büyükkada Davasının İzlenmesi ve Ortak Açıklamalar: 21 Mart 2019; 27 Kasım 2019, 3.07.2020, 4.09.2020
- 30 Mayıs 2019 Tarihli Yargı Reformu Strateji Belgesi Hakkında Açıklama-29.08.2019
- Zorla Kaçırılmaya Karşı Ortak Açıklama – 5 Eylül 2019
- Ceza İnfaz Yasası'nda Değişiklik Yapılmasına Yönelik Kanun Teklifi üzerine İHOP Ortak Görüşü – 6 Nisan 2020
- Hrant Dink Vakfı Yalnız Değildir! 30.05.2020
- Tahir Elçi davası cezasızlıkla sonlanmamalı! - 20.10.2020
- Gözaltına Alınan Hak Savunucuları, Avukatlar ve STÖ Temsilcileri Serbest Bırakılsın- 20.11.2020
- İstanbul Sözleşmesi Yaşatır! - 25.11.2020
- Türkiye'de "Hukukun Üstünlüğü" tesis edilmeden insan hakları ve özgürlükleri korunamaz! - 10 Aralık 2020
- Türkiye'de İnsan Hakları İhlali Hallerinde Adalete Erişimin Durumuna İlişkin Ortak Açıklama (Uluslararası Hukukçular Komisyonu-İHOP ortak açıklaması) 17.12.2020

- Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi Anayasaya ve örgütlenme özgürlüğüne aykırıdır! - 22.12.2020
- İHD'ye yönelik saldırı insan hakları kuruluşlarının tümüne yöneliktir! – 25.02.2021
- Olağanüstü hâl yönetiminin devamını sağlayarak, keyfiliğin, hukuksuzluğun ve insan hakları ihlallerinin kalıcı hale getirilmesine değil, hukukun üstünlüğüne, temel hak ve özgürlüklerin esas alınacağı düzenlemelere ihtiyaç vardır! 19.07.2021
- Bir Daha Olmasın! Linç saldırıları ve yaşam hakkı ihlallerine karşı açıklama, 18.08.2021

Yayımlar

- Ayrımcılığın Yüzleri-Derleme
- İnsan hakları Evrensel Bildirisi – Türkçe/Kürtçe
- İnsan Hakları Savunucularında Travma ve Başaçıkma
- Türkiye'nin Yargı Reformu Stratejisi ve Yargı Bağımsızlığı
- Türk Sulh Ceza Hâkimlikleri ve Uluslararası Hukuk
- Keyfi Sınırlama: Olağanüstü Hâl Süresince ve Sonrasında Türkiye'de Seyahat ve Toplantı Özgürlüklerinin Kullanımı

Toplantılar

- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının Türkiye'de Etkililiği: Eski ve Yeni Zorluklar Konferansı
- İstanbul Sözleşmesi Bağlamında Kadına Karşı Şiddet Konferansı
- Olağanüstü Hâl Döneminin Adalete Erişim Üzerindeki Bugünkü Etkileri Konferansı
- Türkiye'de Cezasızlıkla Mücadelede Adalete Erişim: Geçmiş ve Bugün Konferansı
- Türkiye'de Adalete Erişimin Durumu Konferansı -10/07/2020
- Türkiye'de Hukuk Mesleğinin Bağımsızlığına Yönelik Mevcut Tehditler Konferansı -08/06/2020
- Alternatif Bir Yargı Reformu Stratejisine Doğru Çalıştayı -16/12/2019
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmalarının Kararlarının Türkiye'de Uygulanması Çalıştayı - 12/10/2019

- Türkiye’de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının Uygulanması Çalıştay- 12/04/2019
- Türkiye İçin Evrensel Periyodik İzleme Mekanizmalarının Kullanımı ve Stratejisi Çalıştay- 15/12/2018

Tercüme Faaliyetleri

Kadınlara Karşı Şiddetle Mücadele ilgili AİHM kararları ve BM CEDAW Komitesinin genel yorumlarının tercümesi (Tercümelere, kadinlaricin hukuk.org veri tabanından ulaşılabilir)

- AİHM- G.U./ Türkiye davası
- AİHM- R.D./Fransa davası
- AİHM- P. AND S./Polonya davası
- AİHM- MASLOVA AND NALBANDOV / Rusya Davası
- AİHM-TALPİS/İtalya Davası
- AİHM-Tölle/Hırvatistan Davası
- Kadına Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi, Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Üzerine 19 Numaralı Genel Tavsiyeyi Güncelleyen 35 Numaralı Genel Tavsiye
- Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Heyeti’nin, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, İhtiyati Protokol’ün 7. Maddesi 3. paragrafı Kapsamında Aldığı Kararlar (Inga Abramova Tavsiye Kararı, Karen Tayag Vertido Tavsiye Kararı, V. K. Tavsiye Kararı)

Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu Görüşleri

- Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin 7262 Sayılı Kanun’un Uluslararası İnsan Hakları Standartlarına Uygunluğu Hakkında Görüş

- Seçilmiş Adaylar ve Belediye Başkanlarının Değiştirilmesi Hakkında Görüş
- Olağanüstü Hal Zamanında Demokrasi, İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü İlkesine Riayet Edilmesi-Görüşler

Avrupa Konseyi İşkenceye Karşı Komite Türkiye Raporları

- Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamelenin veya Ceza'nın Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) 10-23 Mayıs 2017 tarihlerinde gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine sunduğu rapor
- Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesinin (CPT) 6-17 Mayıs 2019 tarihlerinde gerçekleştirdiği Türkiye ziyaretine ilişkin Türkiye Cumhuriyeti'ne sunduğu Rapor

İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu (ECRI)

- İrkçilik ve ırk ayrımcılığıyla mücadele konulu 13 Aralık 2002 tarihinde kabul edilen ve 7 Aralık 2017 tarihinde değiştirilen 7 no'lu ECRI genel politika tavsiye kararı
- Okul Eğitiminde ve Okul Eğitimi Vasıtasıyla İrkçilik ve İrk Ayrımcılığıyla Mücadele Konulu 15 Aralık 2005 Tarihinde Kabul Edilen 10 No'lu ECRI Genel Politika Tavsiye Kararı
- Düzensiz Göçmenlerin Ayrımcılıktan Korunması Konulu 16 Mart 2016 Tarihli ECRI 16 Sayılı Genel Politika Tavsiye Kararı
- Nefret Söylemiyle Mücadele konulu ECRI 15 Sayılı Genel Politika Tavsiye Kararı

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmaları

- Terörle mücadelede insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunması ve desteklenmesine ilişkin Özel Raportör; keyfi alıkonulmalara ilişkin Çalışma

Grubu, düşünce ve ifade özgürlüğü hakkının korunması ve desteklenmesine ilişkin Özel Raportör; barışçıl toplantı ve örgütlenme özgürlüğü haklarına ilişkin Özel Raportör; insan hakları savunucularının durumuna ilişkin Özel Raportör ve hâkim ve avukatların bağımsızlığına ilişkin Özel Raportör-Türkiye'ye yönelik endişelerine ilişkin ortak rapor.

İzleme -Raporlama Faaliyetleri

Olağanüstü Hal Tedbirlerinin İzlenmesi:

20 Temmuz 2016 tarihinde ilan edilen Olağanüstü Hal döneminin uygulamalarını kayıt altına almak amacıyla İHOP Sekreteryası tarafından yürütülen çalışmalar sonucunda OHAL Uygulamaları Durum Raporu 2018 yılında güncellenmiş ve yayınlanmıştır. Ayrıca, OHAL'in 18 Temmuz 2018 tarihinde kaldırılmasının ardından 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede yapılan değişiklikle OHAL tedbirlerinin bir kısmının (kamu görevinden ömür boyu ihraç) 3 yıl daha sürdürülmesine ilişkin yürütmeye verilen yetkilerin kullanımı da takip edilmektedir.

Evrensel Periyodik İnceleme Sürecine İnsan Hakları Örgütlerinin Katılımının Kolaylaştırılması

İHOP 2010 yılında başlattığı BM Evrensel Periyodik İnceleme Tavsiyelerinin Uygulanmasının izlenmesi ve sivil toplum örgütlerinin sürece etkin katılımının kolaylaştırılması faaliyetlerini bu dönemde de sürdürmüştür. Bu kapsamda 18 Temmuz 2018 tarihinde Türkiye'ye verilen tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin görüşlerini ve tavsiyelerini içeren ortak raporunu Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği ile paylaşmış, İHOP bileşen örgütlerinin bireysel raporlarının hazırlanması ve sunulmasında kolaylaştırıcılık yapmıştır. BM İnsan Hakları Konseyi'nin Türkiye'nin performansını incelediği ve yeni tavsiyeler verdiği Ocak 2020 oturumunun internet ortamında daha geniş gruplarca izlenmesini sağlamak üzere Ankara'da, İstanbul'da ve İzmir'de İHOP bileşen örgütlerinin toplantılar gerçekleştirmesini kolaylaştırmıştır. 2020 yılı ocak ayında İnsan Hakları Konseyi üye devletleri tarafından verilen ve 2025 yılına kadar uygulanması beklenen yeni tavsiyeler Türkçe'ye çevrilerek bu çalışmaların kolayca takip edilebileceği ve gerekli bilgilerin mevcut olduğu veri tabanı destekli web sitesinde yayınlanmıştır. (www.epi-turkiye.net) Ayrıca, Covid-19 salgını koşullarında Evrensel

Periyodik İnceleme Mekanizmasına sivil toplumun katılımını kolaylaştıracak bir kılavuz geliştirilmiş ve 2020 ve 2021 yıllarında iki çevrim içi eğitim gerçekleştirilmiştir. Bu eğitimlere ve izleme çalışmalarına devam edilmesi öngörülmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının İnfazının İzlenmesi

Türkiye’de insan haklarını savunan örgütlerin AİHM tarafından verilen kararların yerine getirilmesi sürecine aktif katılımının sağlanmasında öncü bir rol oynayan İHOP, bu dönemde Taşkın ve diğerleri/Türkiye kararının uygulanmasına yönelik eksikliklerin giderilmesi için görüşlerini Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine (AİHM kararlarının uygulanmasını denetleyen komite) iletmiştir. Taşkın ve diğerleri/Türkiye davası Bergama ilçesi sınırları dahilinde, Ovacık’ta altın madeni işletmesi izninin verilmesi süreçlerindeki usulsüzlükler ile ilgilidir. AİHM 10 Kasım 2004 tarihinde kendisine yapılan başvuruya dair Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin aile ve özel yaşamın korunması ile ilgili 8. Maddesinin ve etkili yargısal korunmadan yararlanma hakkı ile ilgili 6(1). Maddesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştı. AK Bakanlar Komitesi, çevreyle ilgili davalarda idare mahkemesi kararlarına uyumu sağlamak için alınması gereken genel tedbirlere ilişkin değerlendirmeyi sürdürmektedir.

İnsan Hakları Eğitimi Ağı Faaliyetleri

İnsan Hakları Eğitimi Ağı (İHEA), sivil alanda insan hakları eğitimi konusunda faaliyet gösteren insan hakları örgütlerinin ve akademik kurumların insan hakları (çocuk hakları, engelli hakları, kadın hakları vb. de dahil) birimlerinin katılımıyla, Türkiye’de insan hakları eğitiminin bir insan hakkı olarak benimsenmesi, bu alanın güçlenmesi ve iyileştirilmesi amacıyla birlikte çalışması, etkinlikler ve araştırmalar yapması, işbirliğini sürekli kılması için 2013 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum ağıdır. Ağın bileşenleri: Eğitim Reformu Girişimi (ERG), İnsan Hakları Derneği (İHD), İHD İnsan Hakları Akademisi, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi, Kamer Vakfı, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği (KİH-YÇ), KAOS GL Derneği, Tarih Vakfı, Mülkiyeliler Birliği İnsan Hakları Merkezi, İnsan Hakları Okulu (İHO), Kocaeli Dayanışma Akademisi (KODA), Çocuklar İçin Daha İyi Bir Dünya Girişimi, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM) ve İnsan Hakları Ortak Platformu (İHOP)’dur.

İHEA 2018-2021 Dönemi Faaliyetleri:

İnsan Hakları Eğitimi Ağı, 2018-2021 tarihleri arasında düzenli olarak bir araya gelmiş ve gelmeye devam etmektedir. İnsan Hakları Eğitimi Ağı, düzenli ağ toplantılarının

yanı sıra, ağıın Strateji Belgesini oluşturmuş ve bu belge doğrultusunda faaliyetlerini gerçekleştirmektedir.

FAALİYET 1 - ARAŞTIRMA: TÜRKİYE’DE İNSAN HAKLARI EĞİTİMİ ARAŞTIRMA RAPORU

Ağ tarafından uzun süren tartışmaların ardından belirlenen bu araştırma ile Türkiye’de İnsan Hakları eğitimi konusundaki çeşitli dinamikleri ortaya koyarak, Türkiye’de insan hakları eğitiminin gelişiminin temel çizgilerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, ilk olarak kamu yönetiminde, ikinci olarak ilk ve orta öğretimde ve üniversitelerde/akademik dünyada ve son olarak da sivil toplumda olmak üzere yaklaşık 30 yıldır yürütölen insan hakları eğitimi ele alınmıştır. Bu üç boyutlu gelişim içerisinde bazı kurum ve kuruluşların eğitim faaliyetleri örnek olarak seçilmiş ve daha detaylı olarak incelenmiştir. Bu araştırma Dr. Hülya Kendir Özdiñ tarafından yapılmış ve yayın haline getirilerek yayınlanmıştır.

FAALİYET 2- PANEL DİZİSİ:

- 11 Ekim 2019 Yerel Demokrasi Haftası Kapsamında İHEA ağı tarafından “İnsan Hakları Eğitimi ve Yerel Yönetimler” başlıklı bir panel düzenlenmiştir. Yücel Demire’ın moderatörlüğünde Yerel Yönetimlerde İnsan Hakları başlıklı panelde “Yerel Yönetimlerde Kent ve Çevre Eğitimi” konusu Doç. Gül Köksal, “Kentli Hak ve Hizmetlerde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” konusu Dr. Özgün Akduran tarafından, “Yerel Yönetimlerde Çocuk Hakları” konusu ise Esin Koman tarafından sunular eşliğinde katılımcılarla paylaşılmıştır.
- İnsan Hakları Haftası kapsamında, 6 Aralık 2019 tarihinde, İnsan Hakları Okulu (İHO) iş birliği ve Elçin Aktoprak’ın moderatörlüğünde “İnsan Hakları Okulu Araştırma Raporları: Olağanüstü Durumlarda Akademik Özgürlük ve İnsan Hakları Çalışmaları” başlıklı panel başarıyla gerçekleştirilmiştir. Panelde Dr. İnan Özdemir Taştan, Olağanüstü Halde Akademik Özgürlük ve Doç. Dr. Ülkü Doğanay, Olağanüstü Hal Döneminde İnsan Hakları Çalışmaları başlıklı sunular gerçekleştirmiş ve akademik özgürlük alanındaki saha çalışmalarının sonuçlarını paylaşmıştır.

- Ağın, “Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Uluslararası Günü” kapsamında “Bilim ve Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” konulu paneli 11 Şubat 2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Panele konuşmacı olarak katılan Zekican Sarısoy, Merve Mert ve İnan Özdemir Taştan sunumlarını katılımcılar ile paylaşmışlardır. Birleşmiş Milletler, 2015 yılında kadınların ve kız çocuklarının fen, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarında eğitim ve araştırma faaliyetlerine katılımını teşvik etmek amacıyla 11 Şubat gününü “Bilimde Kadın ve Kız Çocukları Uluslararası Günü” olarak ilan etmiştir. Bu panelle İHEA eğitimde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve kız çocuklarının eğitim hakkına dikkat çekmek istemiştir.
- İHEA ağının “İş ve İnsan Hakları” konulu paneli 7 Eylül 2020 tarihinde çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Özlem Zıngıl’ın sunumunun ardından panel interaktif olarak devam etmiştir.

FAALİYET 3- EĞİTİM ÇALIŞMALARI:

Ağ tarafından düzenlenen “İş Dünyasında İnsan Hakları ve İnsan Hakları” konulu uzaktan eğitim çalışmaları 28-31 Ocak 2021 tarihleri arasında 4 gün olarak gerçekleştirilmiştir. Eğitimler öncesinde hazırlık toplantıları yapılmış, eğitimlere ilişkin dijital içerikler hazırlanmış, web sitesi ve sosyal medyada kullanılacak görseller ilgili kurum ve eğitim duyuruları web sitesinde ve sosyal medya hesaplarında yayınlanmıştır. Eğitime başvuracak adaylar için Google Form üzerinde bir başvuru formu hazırlanmış ve her eğitim için web sitesinde ilgili alana entegre edilmiştir. İnsan hakları alanında çalışan 140 sivil toplum kuruluşu ve Google Formlar üzerinden eğitime başvuran aktivistlerden 40 katılımcıdan 35’inin katılımıyla 4 günde gerçekleştirilmiştir.

FAALİYET 4: LOBİ FAALİYETLERİ

İnsan Hakları Eğitimi Ağı tarafından, 1 Eylül 2019 tarihinde yerel seçimler sonrasında yeni seçilen yerel yöneticilere yönelik olarak, insan hakları eğitiminin önemini, gerekliliğini ve işlevlerini vurgulayan bir mektup yazılmıştır. Büyükşehir belediyeleri ve ilçeleri ile diğer illerin belediyelerinin elektronik postalarına gönderilmiştir.

İNSAN HAKLARI AKADEMİSİ

İHD / İnsan Hakları Akademisi 2019-2021 Yılları Faaliyet Raporu

A) İnsan Hakları Derneği bünyesindeki bir eğitim kuruluşu olan İnsan Hakları Akademisi (İHD/Akademi), 17 Temmuz 2010 tarihinde açılış dersi ile birlikte insan hakları eğitimine başlamıştır.

İHD/Akademi, o tarihte faaliyette bulunan 28 İHD şubesiyle 14 soruluk bir anket çalışması yapmış, Şubelerin %72'si Akademinin eğitim çalışması yapması doğrultusunda görüş bildirmiştir.

İHD/Akademi ilk eğitim programını 2011 yılında uygulamıştır. Akademi zaman içinde hem bazı illerdeki şubelerde birim açılışlarını yapmış (Diyarbakır 2012, İstanbul 2013, Adana 2015, İzmir 2017, Ankara, Çanakkale ve Batman 2019), hem de açılış yapılan birimlerde ders programını uygulamıştır.

Sonuç olarak birim/şube açılış+ eğitim programını uygulama şeklinde dinamik bir süreç yaşanmıştır.

Eğitim programı, 2011 yılında 11 ders olarak başlamıştır.

Bu derslerin adları şöyledir:

1. İnsan haklarının türetilme kaynakları, çeşitleri ve özellikleri
2. İnsan haklarının içerik ve uygulaması ile ilgili kavramlar, insan haklarına eleştirel yaklaşımlar
3. İnsan haklarının korunması ve gerektirdikleri
4. İnsan haklarının uluslararası alanda korunması ve uluslararası insan hakları rejimlerinin özellikleri
5. Türkiye'de insan hakları, Türkiye'de insan hakları uygulamalarını belirleyen hukuk alanının dışındaki faktörler, azınlık hakları ve çok kültürlülük anlayışına yaklaşımlar
6. Türkiye'de hukuk mevzuatı ve insan hakları
7. Türkiye'de insan haklarının ihlallerinin boyutları

8. Sosyal haklar
9. Türkiye’de insan haklarının korunması alanında mekanizmalar, başvuru yöntemleri ve eksiklikler
10. İnsan hakları sivil hareketi ve Türkiye,
11. 21.yüzyılda gelişmeler karşısında aktivizmin yeni biçimleri ve araçlar

İHD/İnsan Hakları Akademisinin 2020 yılı için ilk toplantısı, 8 Şubat 2020 tarihinde Ankara’da yapılmıştır.

Toplantıya Akademi Başkanı ve İHD Merkez Yürütme Kurulu adına akademiden sorumlu MYK üyesi Akademi’nin Ankara, İstanbul, İzmir, Diyarbakır, Çukurova (Adana), Çanakkale ve Batman birimlerinde oluşturulmuş eğitim birimlerinde görev yapan insan hakları savunucuları ile bilim danışma kurulu üyeleri katılmışlardır.

Toplantı öncesi, ilgili birimlerin 2019 yılında gerçekleştirdikleri eğitim faaliyetlerine ilişkin raporları, Akademi Merkezine iletilmiş ve Akademi merkezi tarafından da bu raporlar tüm birimlere ve bilim danışma kurulu üyelerine iletilmiştir.

Çanakkale ve Batman birimlerinin kuruluş kararları 2019 yılında alınmış olmasına karşın henüz akademi eğitim faaliyetine başlayamamıştır.

Çanakkale Birimi, eğitime, Mart 2020 tarihinde başlayacak olup uygulayacağı müfredatı Akademi merkezine bildirmiştir.

Toplantının başlangıcında Akademi başkanı merkeze sunulan raporlara ilişkin şu bilgileri vermiştir:

İHD / Akademi 2019 Dönemi Programı

Ankara, İstanbul, İzmir, Diyarbakır ve Adana birimlerinde 2019 yılında düzenlenmiş olan eğitim programlarında yer alan insan hakları kategorileri, konuları; uzman/egitimci ve katılımcı sayılarına ilişkin bilgiler şöyledir:

Zaman içinde ders adları, bölümleri, saatleri değiştirilerek ve bazı dersler birleştirilerek uygulanmış ve 2019 yılında, edinilen tecrübenin ışığında akademinin bilim/danışma kurulunda alınan karar doğrultusunda “zorunlu ders-seçimlik ders” ayrımına gidilmiştir.

Alınan karar doğrultusunda tüm birimlerde 2019 yılı başından itibaren 4 temel ders

işlenmiştir. Bu dersler şöyledir:

1. İnsan hakları teorisi, kavramlar ve felsefi boyut.
 2. a) İnsan hakları hukuku ve b) İnsancıl hukukun temel özellikleri,
 3. İnsan haklarının korunması, a)ulusal ve b)uluslararası koruma usul ve mekânizmaları
 4. Türkiye’de insan haklarının durumu, insan hakları hareketi ve İHD tarihçesi
2. ve 3.dersler her biri iki ayrı ders olarak da (a ve b olarak belirtilen) işlenebilecektir.

Akademinin ilgili birimlerinde yukarıda belirtilen zorunlu derslerin devamında 2019 yılında uygulanan seçimlik ders sayısı 18 olup adları şöyledir:

1. İnsan haklarını savunma hakkı
2. Yaşam hakkı
3. İşkence yasağı
4. Toplanma özgürlüğü
5. İfade özgürlüğü
6. Ekonomik, sosyal, kültürel ve dayanışma hakları
7. Kadın hakları
8. Eşitlik ilkesi ayrımcılık yasağı
9. Mülteci hakları
10. Azınlık hakları
11. Halkların hakları, ulusların kendi kaderini tayin hakkı
12. Çevre ve doğa hakkı
13. Çevre ve iklim aktivizmi
14. Barış hakkı
15. Vicdani ret hakkı
16. Çocuk hakları

17. Sağlık hakkı
18. LGBTİ hakları

Belirtilen konular her bir İHD/Akademi şubenin/biriminin, seçimine bırakılmıştır.

İHD/Akademi derslerine İHD üyeleri, aday üyeleri, diğer insan hakları örgütlerinin üyeleri ve çalışanları katılabilmektedir. Derslere katılım ücretsizdir.

2011-2019 döneminde derslere toplam 900 yönetici ve üye katılmıştır. Eğitici olarak 100'den fazla akademisyen/uzman gönüllü olarak görev yapmıştır. Dersler, yüz yüze ve 25-30 kişilik dersliklerde işlenmiştir.

İHD / Akademi Güz 2020 Dönemi Programı

İHD/Akademi, Mart ve Nisan 2020 tarihlerindeki dersleri (Çanakkale ve İstanbul) pandemi koşulları nedeniyle ertelemiştir. Ancak 2020 yılı Kasım ayında başlamak üzere pandemi koşullarına uygun olarak çevrimiçi eğitim programını uygulamaya başladı. Program 16 Kasım-25 Aralık 2020 tarihlerini kapsadı. 7 İHD/Akademi şube/birimden 14'er kişinin katılımı ile aynı anda 98 kişi derslere katılmış olacaktı. Program yukarıda belirtildiği gibi 4 zorunlu ders ve katılımcıların çoğunluğunun seçeceği 6 seçilmiş konu başlığında gerçekleştirilecekti.

Yüz yüze eğitimlerde, örneğin 2019 yılı eğitimlerinde 32 uzman görev yapmış, toplamda 111 yönetici ve üye eğitimlere katılmıştır.

Bu defa çevrimiçi eğitimde yukarıda belirtildiği gibi aynı anda 98 katılımcıya ulaşılması hedeflendi.

Aynı eğitim programı, İHD/Akademinin birimlerinin bulunmadığı ama İHD Şubelerinin bulunduğu bu 7 ilin dışındaki şubelerimizdeki insan hakları savunucuları için de uygulanması hedeflenmekteydi.

Okutulacak zorunlu derslere ek olarak şubelerden/birimlerden gelen tercihler ışığında eğitim programı hazırlandı. Aşağıdaki tabloda derslerin tarihleri ve yürütücülerine dair bilgiler yer almaktadır.

Tarih	Ders	Dersin Yürütücüsü
16 Kasım 2020, Pazartesi	İnsan Hakları Genel Teorisi ve Kavramlar	Prof. Dr. Nilgün Toker
23 Kasım 2020, Pazartesi	İnsan Hakları Hukuku ve İnsancıl Hukukun Temel Özellikleri	Dr. Kerem Altıparmak
27 Kasım 2020, Cuma	Ulusal ve Uluslararası Koruma Mekanizmaları	Öztürk Türkdoğan
30 Kasım 2020 Pazartesi	İHD, TİHV ve Türkiye’de İnsan Hakları Durumu	Bu oturum İHD ve TİHV başkanlarının konuşmalarıyla panel biçiminde düzenlenmiştir. Konuşmacılar: Nevzat Helvacı, Yavuz Önen, Akın Birdal, Hüsnü Öndül, Yusuf Alataş (mazeret bildirdi), Reyhan Yalçındağ (mazereti nedeniyle katılamadı), Öztürk Türkdoğan, Eren Keskin ve Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı
7 Aralık 2020 Pazartesi	İnsan Haklarını Savunma Hakkı	Osman İşçi
7 Aralık 2020 Pazartesi	Yaşam Hakkı	Raci Bilici
11 Aralık 2020 Cuma	İşkence Yasağı	Metin Bakkalcı
14 Aralık 2020, Pazartesi	İfade Özgürlüğü	Levent Kanat
18 Aralık 2020, Cuma	Kadın Hakları	Feray Salman
21 Aralık 2020, Pazartesi	Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Barış Hakkı	Elçin Aktoprak
25 Aralık 2020, Cuma	Değerlendirme	İHD Akademi

B) İHD İnsan Hakları Akademisi 15 Kasım-25 Aralık dönemi katılımcı görüşleri

İHD/Akademi’nin 16 Kasım-25 Aralık tarihlerinde uygulanan eğitim programına, İHD/Akademi birimlerinin bulunduğu 7 il dışında, 6 ilden (Adıyaman, Kars, Mersin, Şanlıurfa, Şırnak ve Van Şubesi’nden) üyelerimiz katılmıştır. Düzenli katılım gösteren üye sayımız 69’dur. Katılımcılar ile 25 Aralık 2020 tarihinde yaptığımız çevrimiçi toplantı-

da, 16 katılımcı söz almış, eleştiri ve değerlendirmelerini sunmuşlardır.

Değerlendirme ve öneriler şunlardır:

1. İnsan hakları ihlaline en fazla uğrayanlar dezavantajlılarsa azınlıklar, göçmenler, engelliler, yaşlı, çocuk, LGBTI+ hasta hakları oturumlarına ihtiyaç vardı, toplumsal ve cinsiyet eşitsizliği konusuna daha fazla yer ayrılmalıdır.
2. Bazı dersler çok teorik kalırken, bazıları çok teknikti, diğerleri ise sadece sorularla ilerledi. Derslerin anlatılmasıyla ilgili ortak yöntem belirlenebilir.
3. Eğitimcilerle ilgili fikrimiz olmadığı ve hocalar farklı yöntem izlediği için tutarlılık oluşmadı.
4. Ders materyallerini önden iletmek mümkün olursa etkileşim ve verimlilik artar.
5. Bazı teknik bilgilerin (sözleşme ismi, tarihi vb.) önceden katılımcılara iletilmesi mümkün olursa yararlı olur.
6. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği oturumu olmaması eksikti. Kadın hakları oturumuna erkek arkadaşlarımızın katılımının düşük olması düşündürücü bir nokta. Kadın hakları ve toplumsal cinsiyet konuları 2 ayrı oturum olabilir. Toplumsal cinsiyet oturumu bir erkek eğitimci de verebilir.
7. Toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna ayrıca girmek gerekir. Etkileşimin artması için kameraların kapatılmaması gerekirdi. Bazı oturumlar son derece teknik oldu. Tüm katılımcıların hukuk eğitimi almadığının akılda tutulması gerekir. Herkesin üniversite mezunu veya hukukçu olmadığını unutmamak gerekir.
8. Akademi programının inanç özgürlüğü konusunda da geliştirilmesi gerekiyor.
9. Sağlık ve LGBTI+ haklarının da konuşulması gerekir.
10. Ders materyalleri ve bazı temel bilgiler, belgeler önden paylaşılsa bizlerin katılım konusu daha kolaylaşabilir.

11. Bazı dersler hukuk okuryazarlığı gerektiriyordu. Daha küçük gruplar halinde çalışmak mümkün olabilirdi.
12. Ders seçim süreci daha sade yapılabilir.
13. LGBTI+ hakkı seçilmemiş olsa dahi ders programına eklenmesi gerekirdi. Atölye yapılabilirdi.
14. Kadın hakları konusu son derece geniş olduğu için tek oturum yetmiyor. Toplumsal cinsiyet alanına odaklanmak iyi olabilir.
15. Ders konularıyla ilgili ek materyal, kaynak sunulabilir. Zorunlu ders sayısı arttırılabilir. Böylece önemli derslerin verilmesi seçilme veya seçilmemesine bağlı olmaz.
16. Konuların kapsamı geniş olduğu için bazı dersler zorlayıcıydı. Bu hususun dikkate alınması gerekir. Derslerin tamamı için daha fazla zamana ihtiyaç olduğu kesin.
17. Çocuk, LGBTI+, mülteci hakları vb. dezavantajlı gruplar başlığı altında topluca verilebilir. Böylece, bu konular da kapsanmış olur. Şube düzeyinde bu çalışmaların daha fazla yoğunlaşmamız gerektiğini düşünüyorum.
18. Uluslararası hukuk alanında ek bir ders yapılması mümkün olabilir mi acaba?
19. Sunum yapan değerli arkadaşlarımızın dinleyenleri etkin hale getireceği eğitim teknikleri kullanılabilir. Örneğin; soru cevap, beyin fırtınası, grup çalışmaları veya örnek olay gibi.
20. Dersleri daha da açıklayıcı notlarla tanıtmamız gerekiyor.
21. Syllabus/ders izlencesi hazırlamak gerekir.
22. İlk kademe giriş derslerine devam eden katılımcılara (atölye, tartışma grubu vb.) ek seçenekler sunabilir ve bilgileri derinleştirebiliriz.

C) Akademi Başkanı Hüsni Öndül'ün Bilim Danışma Kurulu Toplantısı'na sunduğu öneriler. (20 Ocak 2021)

- 1) Zorunlu ders/seçimlik ders şeklinde bir eğitim programı uyguluyoruz. Eğitim programının amacının insan hakları konusunda “temel bilgilerin aktarılması” olması gerektiği düşüncesindeyim. On yıllık pratiğimizden sonra çıkardığım birinci sonuç budur. Hukuka giriş, sosyolojiye giriş, siyaset bilimine giriş dersleri gibi. Söz gelimi, çocuk hakları konusunda, kadın hakları, ifade özgürlüğü, yaşam hakkı ve benzeri derslerimizde, o hakkın ne anlama geldiği, tanımı, ulusalüstü belgelerdeki yeri, iç hukuktaki yeri ve genel olarak uygulamada ne gibi sorunların yaşandığı gibi temel bilgilerin özetle aktarılması gerekiyor. Bir saat ya da bilemediniz bir buçuk saatlik derslerde bu konular işlenebilir. Sonrası, atölye, seminer çalışmaları, araştırma çalışmaları şeklinde gelişebilir.
- 2) Eğitime katılan üye ve aday üyelerimizle ilgili eğitici olarak görev yapan uzmanlara, nasıl bir katılımcı grubuna hitap edecekleri bilgisini verirken, hemen yalnızca, “İHD üyeleri” bilgisini veriyoruz. Katılımcılardan, yaş, eğitim durumu, meslek, cinsiyet bilgilerini almıyoruz ve eğitici uzmanlara aktarmıyoruz. Uzmanlar, bu bilgilerden yoksun olarak ders konularını işliyorlar. Bu eksikliğimizin giderilmesi gerekiyor.
- 3) Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadın hakları konusunda İHD Genel Merkezinde olduğu gibi (İHD Kadın Sekreterliği) akademi bünyesinde bir araştırma merkezi oluşturmamızın faydalı olacağı düşüncesindeyim. 16 Kasım-25 Aralık dönemindeki eğitim faaliyetinde kadın hakları dersine en az ilginin olması ve erkek katılımcıların çok az katılımının sağlanmış olması, durumun aciliyeti için önemli bir veri olsa gerek.
- 4) Müfredatımızda, seçimlik dersler konusunda 2019 yılında çeşitli birimlerimizde işlenmiş olan 18 konu başlıklı dersleri katılımcılara bildirmiş ve onların bu 18 konu/dersten 6 seçim yapmalarını istemiştik. Bu konuda merkezde ve birimlerimizde bir inisiyatif geliştirmemiştik. Geliştirmemiz gerektiği ortadadır. Örneğin, bütün dünyada hemen en başat sorun olan ve bir milyondan fazla insanın can verdiği Coronavirüs pandemisi ortadayken sağlık hakkı tam da bu dönemde eğitim müfredatında yer almadı. Katılımcılardan %9,1 oranında ve toplamda 10 kişi tarafından ders olarak işlenmesi istenmiş. Bizim inisiyatif almamız gerekiyordu. Hatalıyız.

- 5) Daha önce yüz yüze eğitimlerimizde, son ders olarak Hakan Ataman tarafından çok öğretici yararlı bir yöntemle işlenen 21.yüzyıl insan hakları aktivizmi dersi (Hakan Ataman arkadaşımız Af Örgütü'nde ve başka insan hakları örgütlerinde de uzman olarak görev yapmış bir arkadaşımızdır), sanıyorum tekrar müfredatta yer almalı. Online sistemde bunun mümkün olup olmadığını, eğitim programı sonrasında sordum soruşturdum, mümkün olduğunu öğrendim. Çünkü katılımcılarımız, “öğrendiklerimizi nasıl test edeceğiz, bununla ilgili ne düşünüyorsunuz?” demişlerdi. Aslında testin yapılacağı yer, katılımcılarımız üyelerimiz olduğuna göre hayatın kendisidir. Şubelerimizde yönetici ya da üye olarak bu haklarla ilgili çalışmalarında edindikleri bilgilere dayalı uygulama yapacaklardır. Fakat oraya gelmeden de eğitim sürecinde bu mümkün olabiliyor H. Ataman'ın uyguladığı yöntemde söz gelimi 30 kişilik katılımcılar 3 ayrı gruba bölünüyor. Her grup için ayrı ayrı bir paragraflık kurgu, senaryo veriliyor. Ve o paragrafta anlatılan olay ile ilgili her grup kendi senaryosuyla ilgili kendi içlerinde tartışıyorlar, edindikleri bilgileri uyguluyor ve sonuca ulaşıyorlar.

Sonra üç ayrı grup ortak toplantıda sunuşlarını yapıyorlar. Ortak grupta o grubun vardığı sonuçlar tartışılıyor. Üç ayrı senaryo, kurgu herkesin katıldığı toplantıda tartışılıyor ve sonuçlara ulaşıyor. Düşünmeye, görüş oluşturmaya ve tutum almaya sevk eden, çok faydalı ve katılımcıların en fazla ilgi gösterdiği ve zevk aldığı bir çalışma oluyor.50 yıl önce Ankara Hukuk fakültesinde okuduğum dönemde biz buna “kur pratik” derdik. Şimdi ne deniyor bilmiyorum. Bir yargı kararı veriliyor ve sorular ve sorunlarla birlikte bu karar, karara konu olan olay, öğrenciler tarafından tartışılıyor ve analiz ediliyordu.

- 6) Seçimlik dersler konusunda bir uyumluluk sorununun bulunduğu görüşü de dile getirilmişti. Acaba bu sorunu aşabilmek için üç kuşak haklar meselesini gündeme alıp buna göre mi müfredatın seçimlik ders konularını düzenlese? Medeni ve siyasi haklar, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar ve dayanışma hakları gibi bir düzenleme mi yapsak? Ya her birinden bazı hakları mı seçsek diyelim üç ya da dört hak mı?
- 7) Acaba zorunlu ve seçimlik ders ayırımını kaldırsak ve başa mı dönsük, 2011 yılına? Online eğitimin sağladığı olanaklar var. Aynı anda 7 ayrı birimizdeki katılımcılara aynı uzmanlardan bilgiler aktarılabilir, sorulardan herkes aynı

anda haberdar olabiliyor, vb. Ben şahsen seçimlik ders konusunun ilgili birim/şubelerimizdeki arkadaşlarımıza inisiyatif tanıma özelliğini tutuyorum, buna bağlı kalalım diyorum. Ama yine de bilim/danışma kurulu ve merkezde akademi birimi ile şube/birimde akademi ile ilgili sorumlu arkadaşlarımızın katılımı ve katkıları ile merkezi bir program üretimi konusunu da düşünmeye devam edelim.

- 8) Ders programı hazırlamak eğitici uzmanlık işidir. Zorunlu dersler konusunda bir tartışma bulunmuyor. Kanımca bilim danışma kurulundaki işi eğitim olan ve ders programları hazırlama konusunda tecrübeli arkadaşlarımıza danışmamız gerekiyor. Biz olguları, olayları, istemleri, üyelerimizin genel olarak özelliklerini, yaşadığımız sorunları, katılımcıların sorularını, istemlerini, görüş ve eleştirilerini aktaralım, uzman arkadaşlarımızdan buna göre müfredat konusunda çözüm isteyelim.

ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ KOALİSYONU

Bu dönem, koalisyon Türkiye içerisinde varlığını sürdürmek dışında bir faaliyet yürütmemiştir. Koalisyon sözcülüğünü İHD adına yürüten Eş genel Başkan Öztürk Türkddoğan, mahkeme ve uluslararası koalisyonla iletişimi devam ettirmektedir. Koalisyonumuzun uluslararası koalisyonla iş birliği ve iletişimi devam etmiştir. Koalisyon adına, özellikle Uluslararası Adalet Günü nedeniyle açıklamalar yapılmıştır.

Bu dönem, koalisyon ve mahkemeyi tanıtan broşürümüz güncellenerek İHOP'un katkılarıyla yeniden çıkarılmıştır.

Koalisyonun yeniden canlandırılması ve Türkiye'nin Roma Statüsü'ne taraf olmasını sağlayacak faaliyetlerin yapılması planlanmış olup, önümüzdeki dönem bu planlar gerçekleştirilmeye çalışılacaktır.

ULUSLARARASI MEKANİZMALAR VE YARGI YERLERİNE BAŞVURULAR

Bu dönem geçmiş dönemlerde olduğu gibi İHD'nin BM ve AK bünyesindeki Türkiye'nin taraf olduğu mekanizmalara rapor sunma, görüş iletme ve başvuruda bulunma faaliyetleri devam etmiştir.

Türkiye'de zorla kaybetme vakaları devam ettiğinden, bu dönem 7 kişi ile ilgili BM Kayıplar Çalışma Grubu'na başvuru yapılmıştır.

2021 Haziran ayında güncellemiş olduğumuz "İnsan Hakları Savunucularına, İHD ve İHD Yöneticilerine Yönelik Baskılar" raporu başta olmak üzere Genel Merkez'deki uzman arkadaşlarımızın çalışmaya başlamasıyla birlikte çok sayıda raporumu İngilizce'ye çevrilerek BM ve AK nezdinde insan hakları komitelerine ve raportörlerine gönderilmiştir.

İHD tarafından hazırlanan yıllık Türkiye İnsan Hakları İhlal Raporu'nun özet değerlendirme ve bilançoları İngilizceye çevrilerek uluslararası kurum ve kuruluşlara gönderilmiştir.

Bu dönemde uluslararası mekanizmalara oldukça fazla başvuru yapılmıştır.

2018 yılında;

- BM İşkenceye Karşı Komite'ye sözleşme kapsamında 2016 yılında Türkiye Raporu'na karşı gölge rapor sunmuştuk, bu kapsamda Türkiye'nin komitenin tavsiyelerine karşı verdiği cevaplarla ilgili olarak 2018 yılında İHD görüşünü içeren rapor sunulmuştur.
- BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri'ne bağlı insan hakları savunucuları özel raportörüne kadın insan hakları savunucuları hakkındaki anketi doldurularak gönderilmiştir.

- BM Zorla Kaybetmeler Çalışma Grubu'na gerekli bildirimler yapılmıştır.

2019 yılında;

- BM İnsan Hakları Konseyi Evrensel Periyodik İnceleme ile ilgili olarak çok sayıda rapor sunulmuştur. Öncelikle İHOP bünyesinde ortak rapora katkı sunulmuştur. Ardından İHD olarak Kürt Sorunu ve barış, hapishaneler ve insan hakları savunucuları konusunda müstakil rapor sunulmuştur. Bunun dışında FIDH'le birlikte Türkiye'deki insan hakları ortamı hakkında rapor sunulmuştur. Ayrıca çocuk hakları konusunda uluslararası çocuk hakları örgütleriyle birlikte rapor sunulmuştur. Kısa adı EPİ olan incelemeye sunulacak raporların sayfa sayısı kısıtlı olduğu için mümkün olduğu ölçüde çok fazla örgütlerle birlikte rapor sunulmuştur.
- BM İnsan hakları savunucuları özel raportörüne insan hakları savunucularının karşılaştığı baskılarla ilgili özel rapor sunulmuştur.
- BM İfade Özgürlüğü özel raportörüne Türkiye'deki ifade özgürlüğü ihlalleriyle ilgili özel rapor sunulmuştur.
- BM Zorla Kaybetmeler Çalışma Grubu'na gerekli bildirimler yapılmıştır, ayrıca Türkiye'yle ilgili değerlendirilmesi istenilen sorulara cevapları içeren özel rapor sunulmuştur.
- AK İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) ile görüşmeler gerçekleşmiş, görüşme yapılmış ve komiteye işkence ve kötü muameleyle ilgili yıllık raporlardaki bölümlerimiz, hapishanelerle ilgili raporlarımız sunulmuştur.

2020 yılında;

- AB Türkiye Raportörü Nacho Sanchez Amor'a ilerleme süreciyle ilgili görüşlerimizi içeren özel rapor sunulmuştur.
- BM Barışçıl Toplantı ve Örgütlenme Özgürlüğü özel raportörünün anket soruları doldurulmuş ve bu şekilde özel rapor sunulmuştur.
- AİHM Başkanı Spano'nun Türkiye'yi ziyaretiyle ilgili mektup gönderilmiş ve ilgili yerlere iletilmiştir.

- FIDH ile birlikte çeşitli ortak başvurular yapılmış, bu başvurularda tutuklu insan hakları savunucularının durumu gündeme getirilmiştir.
- İstanbul Sözleşmesi'yle ilgili BM'ye mektup gönderilmiştir.
- BM Zorla Kaybetmeler Çalışma Grubu'na gerekli bildirimler yapılmıştır.

2021 yılında;

- BM İnsan Hakları Komitesi'ne medeni ve siyasi haklar sözleşmesiyle ilgili Türkiye Raporu'nda yer verilmesi istenilen sorun alanlarıyla ilgili özel rapor gönderilmiştir.
- BM İnsan Hakları Savunucuları özel raportörüne insan hakları savunucularıyla ilgili bildirimlerde bulunulmuştur.
- BM Zorla Kaybetmeler Çalışma Grubu'na gerekli bildirimler yapılmıştır.
- AK İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT) ile görüşmeler gerçekleşmiş, görüşme yapılmış ve komiteye işkence ve kötü muameleyle ilgili yıllık raporlardaki bölümlerimiz, hapishanelerle ilgili raporlarımız sunulmuştur.
- AB'ye üye ülkelerden bazıları ile İsviçre, Norveç, Avustralya, Kanada gibi ülkelerin mülteci, sığınmacı ve göçmenler hakkında menşe ülke araştırmalarıyla ilgili çeşitli görüş ve önerileri içeren özel raporlar sunulmuştur.

Bu başvurular dışında üyesi olduğumuz FİDH,EUROMED Rights, OMCT, İHOP,UCMK, Çocuk Hakları Ağı gibi çok sayıda kuruluşla birlikte de raporlar sunulmuştur.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesine Kural 9 Başvuruları

1. Hafıza Merkezi ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile birlikte, Türkiye'de 1993-2011 yılları arasında işkence ve yaşam hakkı (AİHS m.2 ve 3) ihlalleri ile ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan 115 başvurunun birleştirilmesi ile oluşan Batı ve Diğerleri/Türkiye kararına ilişkin Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

2. Özgürlük İçin Hukukçular Derneği, TOHAV ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile

birlikte İHD olarak, İmralı Hapishanesi'nde tutulan Abdullah Öcalan, aynı ceza verilen Gurban, Kaytan ve Boltan hakkında verilmiş olan ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının “umut hakkı” bağlamında Sözleşmenin 3. Maddesinin ihlal edildiğini tespit eden AİHM'in Abdullah Öcalan/ Türkiye (No.2) başvurusuna ilişkin Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

3. İfade Özgürlüğü Derneği ile birlikte Google ve Youtube gibi web sitelerine erişimin ulusal mahkemeler tarafından engellenmesi kararlarının, başvuru sahiplerinin ifade özgürlüğünü (AİHS m.10) ihlal ettiklerinin tespit edildiği Ahmet Yıldırım/Türkiye (Ahmet Yıldırım group of cases) başvurusuna Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

4. Hafıza Merkezi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve London Legal Groups ile birlikte, Türkiye'de askeri operasyonlar sırasında görevlilerin haksız ve aşırı güç kullanımı ve etkili ceza soruşturması yapılmaması ile kovuşturmadaki eksiklikler ile ilgili olarak AİHM'in ihlal kararı verdiği Kasa/Türkiye ve Erdoğan ve Diğerleri/Türkiye başvurularına Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

5. Hafıza Merkezi, Türkiye İnsan Hakları Vakfı ve London Legal Groups ile birlikte, Türkiye'deki zorla kaybetmeler ile ilgili olarak AİHM'in ihlal kararı verdiği Mahmut Kaya/Türkiye başvurusuna Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

6. İfade Özgürlüğü Derneği ile birlikte HDP eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın tutukluluğunun haksız olduğu ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası ile yapılan başvuru sonrasında AİHM Büyük Dairesinin Selahattin Demirtaş/ Türkiye (No.2) kararına ilişkin Kural 9 başvurusu yapılmıştır.

ÖRNEK KURAL 9 BAŞVURUSU

COMMUNICATION

In accordance with Rule 9.2. of the Rules of the Committee of Ministers regarding the supervision of the execution of judgments and of terms of friendly settlements by Association of Lawyers for Freedom (Özgürlük için Hukukçular Derneği) Human Rights Association (İnsan Hakları Derneği), and Human Rights Foundation of Turkey (Türkiye İnsan Hakları Vakfı) regarding the *ÖCALAN (2), KAYTAN, GURBAN and BOLTAN vs. Turkey* (Application No. 24069/03, 27422/05, 4947/04, 33056/16)

INTRODUCTION

The Association of Lawyers for Freedom (Özgürlük için Hukukçular Derneği), the Human Rights Association (İnsan Hakları Derneği), the Human Rights Foundation of Turkey (Türkiye İnsan Hakları Vakfı) and the Foundation for Society and Legal Studies (Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı) hereby respectfully submit their observations and recommendations under Rule 9(2) of the “Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgements and of the terms of friendly settlements” regarding the legislative and judicial state of affairs in Turkey relevant for the execution of the judgements of the European Court of Human Rights (hereinafter, the “ECtHR”) in the Gurban and others group of cases that are currently being supervised by the Committee of Ministers (hereinafter, the “CoM”)

Özgürlük için Hukukçular Derneği (hereinafter, “OHD”) was established as an independent non-governmental civil society organization on 27 November 2019 in Diyarbakır, currently operating with branches in İstanbul, Diyarbakır, Ankara, Van, Mersin, İzmir, and Urfa, and representations in Bursa, Gaziantep, Batman, Şırnak, Hakkari, Iğdır, and Mardin. OHD investigates the legal problems and violations of rights faced by individuals and groups of individuals due to national or international authorities, trying to make most effective use of all national and international legal remedies. OHD fights against all kinds of discrimination and violations of rights, and carries out documentation, reporting and advocacy work within national and international

mechanisms with respect to rights violations, especially those in prisons¹.

İnsan Hakları Derneği (hereinafter, “IHD”) is a non-governmental, independent, and voluntary body. The association, founded in 1986, is the oldest and largest human rights organization in Turkey and its sole and specific goal is to promote “human rights and freedoms.” IHD issues special reports on various human rights issues, including annual reports on human rights violations in Turkey. IHD also submits shadow reports before committees at the United Nations and the Council of Europe².

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (hereinafter, “HRFT”) is an independent human rights organization having its main office in Ankara and five representative offices in Istanbul, Izmir, Diyarbakir, Cizre and Van. HRFT mainly provides rehabilitation and treatment for torture survivors since 1990, and also elaborates medical documentation whenever requested. HRFT also regularly monitors human rights violations in Turkey and publishes daily and annual human rights reports, as well as reports devoted to special violations and incidents³.

Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı (hereinafter, “TOHAV”⁴), founded in October 1994, is responsible for investigating and monitoring human rights violations in all regions of Turkey. In doing so, they do not discriminate on the grounds of race, sex, religion, ethnicity, and political thought, but without any financial contribution to victims’ efforts to seek their rights.

BACKGROUND

1. Abdullah Öcalan is currently serving a life sentence on the island of İmralı (Turkey). In 1999, Abdullah Öcalan was identified as the founder of the PKK by the Turkish courts and subsequently sentenced to death in June of the same year, in accordance with the Penal Code, which was in force at the time of his trial. Following the abolition of the death penalty by Turkey in 2002, Abdullah Öcalan’s sentence was commuted to “aggravated life imprisonment” without any possibility of release. Ac-

IFor further information please visit, <https://ozgurlukicin hukukcular.org/tr>

2 For further information please visit, <https://ihd.org.tr/en/>

3 For further information please visit, <https://en.tihv.org.tr/en/>

4 For further information please visit, <http://www.tohav.org/en>

According to the new Penal Code, the life sentence resulting from the commutation of the death penalty for “terrorist” acts corresponded to life imprisonment without any possibility of release for the convict. Abdullah Öcalan lodged an application with the ECtHR against the Republic of Turkey on August 1, 2003. He lodged a complaint under Article 3 due to the social isolation he was subjected to in the prison on the island of İmralı and the fact that he had been sentenced to life imprisonment without any possibility of release, and further brought forward complaints pursuant to Article 8 (right to respect for private and family life) concerning the restrictions on his right to communicate by phone, correspondence, and receive visits from his relatives and lawyers. In his application, he also claimed that Article 7 (*nulla poena sine lege*) and Article 2 (right to life) had been violated. On 18 March 2014, the ECtHR held unanimously that there had been a violation of Article 3 because the applicant had been sentenced to life imprisonment without the possibility of conditional release.⁵ This violation arises from the application of Articles 25, 107 and 108 and the 2. provisional article of the Law on Punishment and Security Measures (no. 5275) and the application of Article 57 of the Turkish Penal Code no. 5237 (TCK). In the same judgment, the ECtHR held, by four votes to three, that there had been a violation of Article 3 of the Convention as regards the complaints concerning the conditions of detention prior to 17 November 2009, while also holding, by six votes to one, that there had been no violation of Article 3 of the Convention as regards the complaints concerning the conditions of detention between 17 November 2009 and January 2012.

2. Following the application lodged with the ECtHR after Abdullah Öcalan had been sentenced to death as a result of the trial held in Turkey, the Court, in its Judgment on Öcalan v. Turkey,⁶ held that Article 3 had been violated in two distinct ways. When the Court rendered its judgment in 2005, the death penalty had been legally abolished in Turkey. Turkey maintained that a moratorium on claims concerning the time before the abolition of the death penalty had been declared in Turkey, arguing that the applicant’s situation was no different from those of Çınar and Sertkaya, who had previously applied to the ECtHR. However, the Court took a different stance this

5 Öcalan v. Turkey (No. 2), no. 24069/03, 18.3.2014.

6 Öcalan v. Turkey, no. 46221/99, 12.5.2005.

time, drawing attention to Öcalan's special circumstances and stating that for Öcalan, who had been the most wanted person in Turkey, there had been a real risk that the death penalty would have been implemented. The Court, which did not make an assessment in terms of Article 2 since the penalty had been repealed, stated that the death penalty was irreversible and that it was unacceptable to impose the death penalty on a person who had not had a fair trial, holding that Article 3 had been violated. The Court also reached a different conclusion in its second assessment regarding Article 3. Concerning the claim that waiting for the death penalty to be executed constituted a violation, the Court stated that there was a difference between the applicant Çınar in the *Çınar v. Turkey* case, where it had ruled on a violation in this respect before, and the applicant Öcalan, holding that the fact that the death penalty, despite the moratorium, might have been implemented in terms of Abdullah Öcalan, given that he was the most wanted person in Turkey, was causing the applicant fear and anguish and that Article 3 had therefore been violated. With its judgment, the ECtHR established that there was a unique danger in Turkey for Abdullah Öcalan. Likewise, the ECtHR's judgment asserted that the moratorium declared by Turkey on the death penalty did not constitute a sufficient guarantee for the Court to decide that Articles 2 and 3 had not been violated. The court based its assessment on the possibility of the death penalty being implemented against one single person; with respect to applications lodged from Turkey, it was only in the case of Abdullah Öcalan that the Court did not consider the moratorium declared on the death penalty to be sufficient.

3. In fact, in the Republic of Turkey, there were no criminal sanctions in law or practice that did not envisage release on probation, including the death penalty, which was not implemented until 2002. After the *Law no. 4771 on the Amendment of Various Laws* entered into force in 2002, the sentences of those who had been sentenced to death prior to that date were commuted to aggravated life imprisonment sentences, and for the first time, the law specified a prison sentence with no hope of release in terms of those convicted on charges of "terrorism." The following arrangement was included in the law: *"the provisions regarding conditional release do not apply for individuals convicted of terrorist crimes whose death sentences are converted to aggravated life imprisonment. For them, life imprisonment continues until they die."*⁷

7 Law no. 4771 on the Amendment of Various Laws, adopted on 03.08.2012, Article 1 <http://www.resmigazete>.

4. The National Programme⁸ drawn up to specify how the Copenhagen Criteria, which determine the criteria that countries must fulfill for EU membership, should be implemented, was accepted on 10 March 2001. Within the scope of the Programme, it was laid out in October 2001 that the death penalty would be abolished except for (imminent) dangers of war and terror crimes. In the Programme, Turkey further committed itself to not interfering with the essence of the right to life.⁹ In 2003, it signed the Additional Protocol No. 6 to the ECHR, which considers the death penalty a violation of the right to live except for times of war and imminent threats of war, and put it into effect in the same year. In 2004, the death penalty was banned with the “Law on the Abolition of the Death Penalty and Amendments to Some Laws”¹⁰ and all provisions regarding the death penalty were replaced by the aggravated life sentence. Finally, Additional Protocol No. 13 to the ECHR, which completely prohibits the death penalty, was ratified in 2006.

5. It should also be examined how both the Judgment on Öcalan/Turkey¹¹ and the fact that Abdullah Öcalan was being held in detention in Turkey affected the legal processes. During the debates on the abolition of the death penalty in the Grand National Assembly of Turkey in 2002, Mehmet Ali Şahin, the deputy prime minister of the time, said that *“according to Article 17, there is a possibility that all terrorists sentenced to death, especially the head of the terrorists (referring to Abdullah Öcalan), who have been in prison for three and a half years now, will come out after thirty-three and a half years. We want to cut them off. The way to do this is to convert the death penalty*

gov.tr/eskiler/2002/08/20020809.htm

8 The Council of Minister’s decision on the National Programme for the Adoption of the Acquis (NPAA) and the Implementation, Coordination and Supervision of the National Programme for the Adoption of the Acquis; Resmî Gazete: 24 March 2001, <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=58&l=1>

9 2.1.8 Abolition of the Death Penalty – “According to the Constitution of the Republic of Turkey, the decision to implement finalized death sentences is exclusively under the jurisdiction of the Grand National Assembly of Turkey. The government respects the practice adopted by the Grand National Assembly of Turkey since 1984 to keep the essence of the right to life intact.”

10 Law on the Abolition of the Death Penalty and Amendments to Some Laws (no. 5218), adopted on: 14.07.2014

11 Öcalan/Turkey, 46221/99, 12 May 2005

*to aggravated life imprisonment, and to make an arrangement that will not allow them to benefit from conditional release, postponement and amnesty.*¹² The words of the deputy prime minister reveal that the legislator's/political power's intention was to impose heavier punishments on Abdullah Öcalan and others who were prosecuted on political grounds. Similarly, in parliamentary debates on the death penalty in the recent history of Turkey, Mehmet Ali Şahin, this time in his capacity as a member of parliament, said: *"If you execute a person, s/he dies once. But if you give them a severe punishment, you will kill them every day."*¹³ This statement exhibited that as opposed to the 'not implemented' death penalty, the political power regarded the aggravated life sentence, which offers no hope of release, as a more severe punishment for those who were tried for political reasons.

6. In 2004, the death penalty was completely abolished in Turkey and aggravated life imprisonment became the heaviest penalty in the country. In terms of political crimes classified as "terrorism" by the legislator, this penalty meant that people who received aggravated life sentences would remain in prison until they died. The legal abolition of the death penalty took place after Abdullah Öcalan had been tried in Turkey in 1999. In practice, however, the death penalty was no longer being implemented prior to Öcalan's trial. The death penalty was not implemented in Turkey between 1973-1980 and after 1984.¹⁴ As we mentioned above, until 2002, there was no penal sanction in Turkey that would not also envisage conditional release. Although the abolition of the no longer implemented death penalty constituted a reform, this reform abolished the possibility of conditional release and thus the right to hope for persons/prisoners who were given aggravated life sentences for political reasons.

7. Hayati Kaytan was sentenced to aggravated life imprisonment pursuant to the provision contained in Art. 125 of the (former) Penal Code (TCK) no. 765. In its Judg-

12 Journal of the Minutes of the TGNA, Volume 102, 125. Compendium, 02.08.2002, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem21/yil4/bas/b125m.htm>

13 <https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/akpli-sahinden-idam-karsiti-aciklama-582682>

14 Aydınoglu, İdil: Tahliye Umudu Olmayan Hapis Cezası, İstanbul Bilgi University Institute of Social Sciences Graduate Program in Law, Master Thesis, 2016, p. 16

ment on *Kaytan v. Turkey*, the Second Section of the ECtHR pointed to the right to hope and referred to the Judgment on *Öcalan (2) v. Turkey* to note that in the context of the ECtHR's case-law, release on health grounds or amnesty was not considered as corresponding to the notion of prospect of release according to Article 3 of the ECHR. With reference to its Judgment on *Vinter v. United Kingdom*, the ECtHR also stated that it in the absence of any procedural arrangements for the review of the sentence, the incompatibility with Article 3 of the ECHR already arose at the moment of the imposition of the sentence and to depart from its conclusion in the *Öcalan (no.2) v. Turkey* judgment, holding that Article 3 of the ECHR had been violated.

8. Emin Gurban was sentenced to aggravated life imprisonment pursuant to the provision contained in Art. 125 of the (former) Penal Code (TCK) no. 765. The second decision of the ECtHR on Turkey regarding this matter was the *Gurban v. Turkey* judgment rendered in 2015. The Second Section of the ECtHR stated that it had found Turkish Law to be in breach of the requirements of Article 3 of the ECHR as regards the execution of a life sentence in its judgments on *Öcalan v. Turkey (no. 2)* and *Kaytan v. Turkey*, and that as far as this application was concerned, there were no reasons which would require it to depart from its findings in those judgments, holding that Article 3 of the ECHR had been violated. In this case, the Second Section of the ECtHR also emphasized that the finding of a violation of Article 3 of the ECHR would not raise any prospects for the applicant's release anytime soon.

9. Civan Boltan was sentenced to aggravated life imprisonment pursuant to the provision contained in Art. 125 of the (former) Penal Code (TCK) no. 765. Boltan applied to the ECtHR in 2016. In the *Boltan v. Turkey* judgment, the most recent decision of the ECtHR regarding Turkey in the context of the right to hope, the ECtHR stated that Turkey had not objected that domestic remedies had not been exhausted on account of the fact that no individual application had been filed with the Constitutional Court. With reference to the previous judgments against Turkey, the Second Section of the ECtHR stated that Turkish Law did not meet the requirements of Article 3 of the ECHR in terms of the execution of life imprisonment and that there was no special circumstance requiring it to depart from the aforementioned decisions in this application, holding that Article 3 of the ECHR had been violated.

10. At the meeting of the CoM held on 11-12 March 2015, the *Öcalan v. Turkey (No. 2)* case was classified under “Enhanced Supervision.” It is still being monitored under enhanced supervision.

11. The Action Plan submitted by the Republic of Turkey on 24 July 2015 did not contain any plans to correct the current situation in which there is no possibility of conditional release. It did not include any legislative changes and significant measures that would stop violations.

12. On 22 June 2016, a Rule 9.1 communication was submitted to the CoM by Abdullah Öcalan’s lawyers. The applicant’s lawyers stated that the Republic of Turkey had not fulfilled its obligations under Article 46 of the Convention. The applicant’s lawyers recommended to the CoM to increase the close and continuous follow-up activities regarding the *Öcalan v. Turkey (No. 2)* case in accordance with the Enhanced Supervision track. They also requested the removal of legal obstacles in domestic law and the establishment of a review mechanism for life sentences after a certain minimum period, which would also be applicable to Abdullah Öcalan. The applicant’s lawyers submitted another Rule 9.1 communication to the CoM on 12 October 2017. In this submission, they underlined that the respondent State had taken no measures to implement the final decision and to introduce a review mechanism for life sentences. They requested the Respondent State to remove all legal obstacles and make legislative amendments to introduce mechanisms capable of resolving the violation and terminating the execution regime that was at the source of this violation. They also urged the CoM to adopt more efficient supervision policies. In the communication from the Turkish Government on February 2, 2018, it was stated that since the ECtHR had found that there had been no violation of Article 3 regarding the conditions of detention after 2009, the government did not need to take any individual measures regarding these conditions. The Government did not provide any comment or action plan regarding the irreducible life sentence that does not allow for review. Abdullah Öcalan’s lawyers submitted another notification on 28.01.2019 in which they noted that the Turkish Government’s communication was insufficient.

INDIVIDUAL MEASURES

13. In the Öcalan (2) judgment, the Court found a violation due to the conditions of isolation that had been in place in İmralı Prison in the period until 2009 and the fact that the Republic of Turkey was not making sure that family and lawyers visits took place. The ECtHR concluded that that the applicant's fundamental rights had been granted between 2009 and 2014, deciding that there was no violation for this period. Abdullah Öcalan's lawyers have repeatedly stated that the current conditions in İmralı Prison amount to a violation of the prohibition of torture, the right to a fair trial and the right to respect for private and family life.¹⁵ On 26.05.2021, a joint statement was issued by 768 Turkish lawyers and jurists, which drew attention to these violations and asserted that a lawyer visit to Abdullah Öcalan needed to take place.¹⁶

14. Since no steps were taken regarding the general measures described below, no individual measures were taken regarding the Kaytan, Gurban and Boltan judgments, which were examined in the same group with the Öcalan (no. 2) judgment. Contrary to what was determined in the ECtHR decision, all applications are still deprived of the right to hope as the execution of their penalties continues.

15. After the ECtHR's judgment, Emin GURBAN applied to the Istanbul 14th Assize Court on 06.04.2018 for the latter to implement the ECtHR's judgment. By its decision dated 23.05.2018, the Istanbul 14th Assize Court decided to "*reject it pursuant to Article 2/b of Law No. 4771 and Article 107/16 of Law No. 5275.*" The appeal against the rejection was dismissed with prejudice by the Istanbul 15th Assize Court by its decision dated 12.07.2018. Emin GURBAN's lawyers made an individual application to the Constitutional Court in August 2018, which has not been decided upon as of date.

16. After the ECtHR judgment of February 2019, Civan Boltan requested a retrial at the Diyarbakır 7th Assize Court for the implementation of the decision and the suspension of his execution. On 21.01.2020, the Diyarbakır 7th Assize Court pointed

15 <https://twitter.com/asrinhukukburo?s=20>

16 <https://ozgurlukicin hukukcular.org/tr/detay/basina-ve-kamuoyuna>

out that the problem was structural and legal and, referring to the *Boltan v. Turkey* judgment, decided that the ECtHR had proposed a legal amendment and that it would dismiss the request for a retrial and stay of execution unless any legal amendments occurred.

GENERAL MEASURES

17. In the Action Plan it submitted to the CoM on 24 July 2015, the Government of Turkey argues that awareness had been raised regarding the Court's findings and that the judgment had been translated, published, and widely distributed to places like the Constitutional Court, the Court of Cassation, and the General Directorate of Prisons and Detention Houses to prevent similar violations from occurring. It is claimed that it was made in places such as the Directorate. In addition, the Government states that the necessary measures to prevent similar violations will be officially notified to the Council of Ministers, using the very vague expression that "*the judgment has been implemented.*"

18. The Government of Turkey has not submitted an Action Plan to the CoM concerning the *Kaytan v. Turkey*, *Gurban v. Turkey*, and *Boltan v. Turkey* judgments.

19. The Action Plan presented for the *Öcalan v. Turkey* judgment is far from amounting to individual and general measures that would deal with the reasons adduced by the ECtHR when it determined a violation.

20. The ECtHR found that the President's power to repeal and commute sentences and the frequent adoption of amnesties in Turkey did not suffice to fulfill the requirement that the sentence be legally reducible. Following this decision, in its judgments on *Kaytan v. Turkey*, *Gurban v. Turkey* and *Boltan v. Turkey*, respectively, the ECtHR contented itself to reminding the findings presented in the *Öcalan* judgment.

Four principles of ECtHR case-law which have no equivalent in Turkish Law;

21. **The Sentence Must Be Reducible:** As a rule, life imprisonment and aggravated life imprisonment do not continue throughout the life of the convict according

to Turkish law. However, according to some exceptional provisions mentioned above, aggravated life imprisonment can continue throughout the life of the convict. The provisions contained in Articles 17/2 and 17/3 of the Law on the Fight Against Terrorism (No. 3713), and Articles 106/9, 107/13, 108/3, 110/4 of the “Execution Law” (No. 5275) specify other situations in which conditional release is not possible. According to Turkish law, life imprisonment can therefore in some cases continue throughout the life of the convict. Thus, due to the categorical ban on parole, Turkish law is not in line with the requirement of the right of hope that “a sentence be de jure reducible.”

22. The Execution of the Sentence Must Be Conducive to the Convict’s Rehabilitation and to Ending the Danger S/He Poses to Society: In its judgments on *Harachiev and Tolumov v. Bulgaria*, *Murray v. Netherlands*, *Petukhov v. Ukraine*, *Mattiosaitis and others v. Lithuania*, the ECtHR, deciding that violations had occurred in the context of the right of hope, also adduced as one of the reasons that the execution regime in the relevant countries did not provide any possibility of rehabilitation for prisoners serving life imprisonment. Turkish law, according to Article 48 of the Turkish Criminal Code, foresees that aggravated life imprisonment be served throughout the life of the convict and in line with the strict security regime specified in the legislation. Therefore, aggravated life imprisonment is a sentence that further restricts the convict’s ability to exercise his/her rights and freedoms and deepens the isolation of the convict. The principles of this strict security regime are laid out in Article 25 of the Execution Law. It is in evidence that pursuant to the relevant legislation (for example, as regards visits, Articles 5/1-f, 9/4, 11, 12, and 15/2 of the Regulation on Visiting Convicts and Detainees regarding visits), especially the provision contained in Article 25 of the Execution Law, a strict regime is applied in matters such as employment, communication, and physical activities. appears to be implemented. Considering the amendments introduced by Law No. 7442, the conditions of execution as regards the Law on the Fight Against Terror constitute a violation of the principle of equality before the law. The legislative proposal to amend Article 25 of the Execution Law remained inconclusive.¹⁷

23. The Convict Must Have Procedural Safeguards During the Review of His/Her Sentence: The right to hope necessitates a mechanism for the review of the sen-

¹⁷ <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-0023.pdf>

tence. Within the scope of the changes in Turkish Law introduced with the *Law No. 7442*, which entered into force on April 15, 2020, and the *Regulation on Observation and Classification Centers and the Assessment of Convicts* dated 29.12.2020, the first problems one will notice are the fact that the administrative and supervisory boards are made up of prison staff, the limited involvement of the convict in the assessment process, and the lack of procedural safeguards. Likewise, the criteria of whether the convicts “comply with the rules set for the purpose of maintaining order and security in the prison, whether they use their rights in good faith, and whether they fulfill their obligations completely” should not play a leading role in the assessment of good conduct regarding conditional release.

24. The Sentence Must Be *De Jure* Reducible: Finally, the possibility of a *de jure* reduction of the sentence must yield an effective result for the convicts who fulfill the conditions for the reduction of the sentence, namely release. In other words, the mere existence of legal regulations concerning the right to hope is not sufficient on its own. There should be a realistic prospect for release. However, the Administrative and Supervisory Boards established within the scope of the amendments made to Turkish Law as per *Law No. 7442* and the *Regulation on Observation and Classification Centers and the Assessment of Convicts* do not operate the mechanism for conditional release in terms of crimes within the scope of the Law on the Fight Against Terror.¹⁸ According to information obtained from the families who applied to human rights organizations, subsequent to the legal amendments, many prisoners were denied the right to parole after it had been decided that due to different reasons, they were not displaying good conduct.

25. The amendments introduced by the Law No. 7242: Law No. 7242, which entered into force on April 15, 2020, failed to meet expectations that a mechanism would be established that would repeal the form of execution – *the convict remaining prison for the rest of his/her life* – which had been found to violate the ECHR, allow for periodical review of the execution, and thus lead to release or the prospect of release. The expectation of a mechanism that will give birth to hope has not been met again. In the

18 <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-56292598>

<https://gazetekarınca.com/2021/04/30-yillik-tutuklunun-tahliyesi-iyi-halli-degil-denilerek-engellendi/>

Law No. 7242, which, including the articles concerning its commencement, consists of 69 articles and contains many regulations on substantive criminal law, criminal procedure law and execution law, the above-mentioned regulations of Turkish law that are incompatible with the right to hope were not changed. Therefore, Law No. 7242 does not introduce any changes in terms of life-long prison sentences due to the prohibitions on conditional release. Likewise, the extremely long minimum periods for conditional release were maintained. Also, there has been no legislative act regarding the conditions of execution of aggravated life imprisonment sentences. On this topic, also see the opinion prepared by the Human Rights Association and the lawsuit filed by the Republican People's Party at the Constitutional Court.¹⁹

Constitutional Court Judgments

26. In 2015, following the Vinter Judgment, the Plenary Assembly of the Constitutional Court decided on the individual application of *Abdulselam Tatal and others*.²⁰ In addition to the other alleged violations of rights, the Constitutional Court also addressed the fact that the applicants had been sentenced to life imprisonment and that the execution of this sentence would continue until their death. The Plenary of the Constitutional Court held that the right to a fair trial, which is regulated in Article 36 of the Constitution, had been violated and decided to send a copy of the decision to the court of first instance in order to eliminate the consequences of this violation. As for the application's claims concerning the right to hope, the Plenary stated that a copy of the decision had been sent to the relevant court of first instance for retrial due to the violation of the right to a fair trial on account of the applicants' inability to benefit from the assistance of a lawyer in custody. Therefore, it was decided by a majority vote with the dissenting vote of one member that there was no ground for further examination about the applicants' allegations regarding a violation of Article 3 of the ECHR and Article 17 of the Constitution in the context of life imprisonment with no prospect for release. It can be observed that subsequent decisions of the sections of the Constitutional Court regarding the alleged violation of rights in the context of the right to

19 <https://ihd.org.tr/en/ihds-amicus-curiae-submission-on-law-no-7242/>

20 Abdulselam Tatal and others decision, Plenary of the Constitutional Court, Application No.:2013/2319, 08.04.2015

hope have been similar to the *Abdulselam Tatal and others* decision.

27. For instance, the Constitutional Courts decisions on the individual applications of Burak Çileli,²¹ Aynur Avyüzen,²² and Burhanettin Yalçın²³ can be mentioned in this regard. In all of these decisions, the Court found that the applicants' right to a fair trial had been violated and decided that a copy of its decision be sent to the respective court of first instance in order to remedy the consequences of the violation, therefore however deciding by a majority vote that the applicants' allegations that their rights had been violated because they had been sentenced to aggravated life imprisonment without any prospect for release would not be examined. It can be observed that in cases where it finds a violation in the context of the right to a fair trial and sends a copy of its decision to the relevant court of first instance to rectify the violation, the Constitutional Court avoids examining allegations submitted in the context of the right to hope. Therefore, the Constitutional Court decisions do not contain an examination on the merits with respect to the right to hope. In the dissenting opinion submitted in the *Abdulselam Tatal and others* decision,²⁴ the judgment of the Constitutional Court not to carry out an examination in terms of aggravated life imprisonment without any prospect of release was opposed. On the contrary, it was stated that it should have been decided that the applicants' rights had been violated both in terms of personal freedom and in terms of violation of Article 3 of the ECHR in the examination on the admissibility of allegations regarding violations of the rights of the applicants, who were serving life imprisonment. Referring to the judgments of the ECtHR, the following explanations were made to submit the view that Article 17 of the Constitution had been violated: *"As a matter of fact, in the ÖCALAN judgment of the Second Section dated 18 March 2014 and nos. 24069/03, 197/04, 6201/06, 10464/07, the ECtHR has indicated the followings: This complaint was not faced any obstacle in respect of admissibility (contrary to our judgment) and would be examined under Article 3 of the ECHR. The ECtHR would*

21 Burak Çileli Decision, First Section of the Constitutional Court, Application No.: 2013/2541, 09.09.2015

22 Aynur Avyüzen Decision, Second Section of the Constitutional Court, Application No.:2014/784, 27.10.2016,

23 Burhanettin Yalçın Decision, First Section of the Constitutional Court, Application No.:2013/2578, 08.09.2015

24 Abdulselam Tatal and others Decision, Plenary of the Constitutional Court, Application No.:2013/2319, 08.04.2015

examine whether the convict sentenced to life imprisonment had the chance of being released. Given the ECtHR's case-law on this matter, it has been emphasized that in the event that the national law allows suspension or termination of the execution of life imprisonment sentence or reexamination of this sentence with a view to mitigating the sentence for conditional release of the convict, the requirements of Article 3 would be satisfied (see Vinter and others judgment, cited-above, §§ 108 and 109). As noted in the case of BİEBER, the sentencing must include deterrence, public protection and rehabilitation which must exist even when a life imprisonment sentence is imposed. Moreover, if a life prisoner is incarcerated without any prospect of release and without the possibility of having his life sentence reviewed, there is a risk that he can never atone for his offence.”

28. **Applications for Information and Access to Statistical Information:** We know that until 2014, there were 1,453 people sentenced to aggravated life imprisonment in the Republic of Turkey.²⁵ In the current conditions however, we have filed several applications with the Ministry of Justice General Directorate of Prisons and Detention Houses within the scope of the law on obtaining information and have repeatedly asked the Ministry how many convicts sentenced to aggravated life imprisonment there were in Turkey, how many of them were unable to benefit from conditional release, and how many had been serving their sentence for more than 25 years, but we have not been able to receive any detailed or positive answer. The General Directorate of Prisons and Detention Houses, which is affiliated to the Ministry, did not respond to these questions on account of the fact that the answers were “not within the scope of the right to information and contained information concerning the regulations regarding internal practices.” Likewise, the Civil Society in the Penal System Association (CISST), which is directing similar questions to the Ministry and the General Directorate of Prisons and Detention Houses, has not been able to obtain any answer since 2014.²⁶ According to the official data of the General Directorate of Criminal Records and Statistics,²⁷ which is affiliated to the Ministry of Justice of the Republic of Tur-

25 http://cisst.org.tr/en/thematic_areas/aggravated-life-sentence/

26 http://cisst.org.tr/en/wp-content/uploads/2020/11/cisst_2019_annual_report_revo8-1.pdf

27 <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1062020170359HizmeteOzel-2019-bask%C4%B1-%C4%BoSA.pdf>

key, investigations were launched against 1,462 people by the Public Prosecutor's Office with a demand for aggravated life imprisonment only in 2019, and Turkish courts rendered a verdict on aggravated life sentence in the case of 2,926 people.

29. **Regarding the proposals for amendments:** On February 19, 2016, Adana Deputy Meral Daniş Beştaş submitted the “*Draft Law on Amending the Law on the Fight Against Terror and the Law on the Execution of Penalties and Security Measures.*”²⁸ The aim of the bill was to shorten the execution of prison sentences and to guarantee that those sentenced to aggravated life imprisonment would also be able to benefit from the provisions on conditional release. On July 7, 2016, the Peoples' Democratic Party Ağrı Deputy Berdan Öztürk submitted the “*Draft Law on Amendments to Some Laws to Abolish Aggravated Life Imprisonment.*”²⁹ However, these attempts to initiate amendments ended up being “null and void.” On August 10, 2016, Istanbul deputy Sezgin Tanrıku submitted the “*Draft Law on Amending Article 25 of the Law No. 5275 on the Execution of Penalties and Security Measures*”³⁰ to the Presidency of the Grand National Assembly of Turkey on the grounds that the execution conditions of convicts serving aggravated life sentences gave rise to solitary confinement and isolation and violated the prohibition of torture. Also sent to the Commission, these proposals were not even included in the agenda.

OBSERVATIONS

30. With respect to general measures, the Government's Action Plan is far from solving the problem at hand and does presently neither contain any plan to revoke any of the prohibitions on conditional release nor any legislative changes or significant measures to stop violations.

31. Despite the Öcalan (2), Kaytan, Gurban and Boltan judgments regarding life imprisonment without the possibility of conditional release in Turkey, it appears that

28 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=196119

29 https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=201559

30 <https://www2.tbmm.gov.tr/d27/2/2-0023.pdf>

the issue has not been included in the agenda of the CoM.

32. The government has not responded to efforts to abolish aggravated life imprisonment within the scope of legislative activities. Proposals submitted by different political parties have not been taken into consideration.

33. The amendment made to Article 89 of the Execution Law by Law No. 7242 does not include the possibility of release with respect to aggravated life imprisonment. The composition of the administrative and supervisory boards, the inadequacy of the procedural safeguards protecting convicts in the assessment process and the appropriateness of the assessment criteria are all issues that need to be discussed. Some of the problems immediately attracting attention in this respect include the structure of the administration and supervisory boards, which are made up entirely of prison staff, the limited involvement of the convict in the assessment process, and the inadequacy of procedural safeguards protecting the convict.

34. The Constitutional Court, on the other hand, did not make a decision regarding the right to hope, which would have addressed the issue from a substantial point of view. That said, in its *Tekin and Baysal v. Turkey* judgment, the ECtHR's decided that the application was inadmissible since the remedy of individual application to the Constitutional Court had not been exhausted. This prevents the ECtHR from seeing the real situation. Although the Constitutional Court follows the ECtHR in its decisions on individual application files, it can be observed that the Constitutional Court refrains, as in the decisions outlined above, from examining applications regarding the right to hope because the ECtHR has previously found that Turkey had violated the ECHR regarding the right to hope. Legal arrangements will become possible when the Constitutional Court renders a decision analogous to the decisions of the ECtHR.

35. Since the official authorities in the country may be able to access data and statistical information regarding the problematic under supervision by the CoM, and since these figures are withheld from the public and relevant NGOs, it is imperative to request data on aggravated life sentences from Turkey in order to assess the situation.

RECOMMENDATIONS

36. We kindly recommend that the Committee continues to follow the Öcalan (no. 2), Gurban, Kaytan and Boltan group of cases under its enhanced supervision procedure and, given that the first judgment finding a violation was rendered in March 2014, urgently includes the issue in its agenda, that the Committee continues to bring up the subject matter of the Application in the bilateral diplomatic relations,

37. that the representatives of the member states of the Council of Europe also address and follow up with the subject matter of the application,

38. that a new updated Action Plan is requested from the Government of Turkey, considering that the Turkish Government's Action Plan for the *Öcalan (no. 2)* case does not include any concrete steps or any schedule regarding individual or general Measures and that no changes have been made in the domestic law regarding the relevant violation over the past 7 years but that on the contrary, the aggravated life imprisonment, which is still in effect, continues to be imposed,

39. that the Government of Turkey is requested to present individual and general measures in its new and revised Action Plan terms of the other 3 applicants in whose cases the ECtHR found a violation.

40. that the Committee's follows the procedure adopted in the Laszlo Magyar v. Hungary³¹ process and requests the Turkish Government to provide statistical information for the entire group of cases, as well as information indicating "how many people have been sentenced to aggravated life sentence in the country, how many people have been sentenced to this sentence according to years, in which years these sentences were finalized, and how many years those sentenced to aggravated life imprisonment have been held in prison."

41. Pursuant to the principles set forth in the ECtHR judgments, conditional re-

31 <https://hudoc.exec.coe.int/eng#%7B%22EXECIdentifier%22%3A%22004-10897%22%7D>

lease should be made possible as a rule for all convicts without any discrimination in Turkish Law. The fact that there is no possibility of reducing the sentence directly or indirectly according to the crime committed and the changes in the prisoner during the execution process are not taken into account is contrary to the ECtHR decisions. We recommend that the Committee requests the repeal of those provisions in Turkish law that stipulate a categorical prohibition on conditional release in terms of certain crimes.

42. We recommend that the Committee request that the criteria, on which any examination as to whether a convict will be able to benefit from conditional release is to be based, be clearly specified in Turkish law.

COVID-19 PANDEMİSİ

10 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından “pandemi” olarak ilan edilen Coronavirüs/Covid-19 hastalığı üzerinde çalışma düzenimiz tamamen değişmiştir.

Bu süreçte birkaç kez şubeler yazılı olarak uyarılarak Covid-19 pandemisi ile ilgili sağlık Bakanlığı ve TTB'nin önerilerine uyulması istenmiş, çalışma düzenin buna göre ayarlanması talep edilmiştir.

Halen devam eden bu süreçte Genel Merkezimiz sürekli olarak açık tutulmuştur. Dolayısıyla, başvurular zamanında cevaplandırılmış ve gerekli yerlere iletilmesi sağlanmıştır.

Covid-19 pandemisi ile ilgili özellikle hapishanelerdeki hak ihlalleri konusunda duyarlı davranılmış, hapishaneler komisyonumuz aktif olarak çalışmıştır.

Bu dönemde Covid-19 ile bağlantılı olarak iki özel rapor çıkarılmıştır. Raporlardan ekonomik ve sosyal haklar ile ilgili olanı işbu çalışma raporumuzun ilgili bölümünde anlatılmıştır. İHD tarihinde ilk kez ekonomik amaçlı olarak yoğun başvuru gelmiştir. Bu başvurular belediyeler ve kaymakamlıklara yönlendirilerek insanların gıda ve temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Covid-19 tedbirlerinin yasallığı konusunda özel rapor çıkarılmış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır. Derneğimiz pandemiye “**çatışan haklar**” ekseninde yaklaşmıştır. Sağlık hakkı dolayısıyla yaşam hakkına öncelik tanımış ve tutumunu buna göre oluşturmuştur.

Genel merkezimiz pandemi döneminde nöbet usulü çalışma yöntemine geçmiştir. Ancak Eş Genel Başkanımız çalışmalarına aksatmadan Genel Merkez’de sürdürmüştür.

İHD Genel Merkezi ve şubeleri pandemiye karşı aşı olmayı destekleyen çalışmalar yapmış ve aşı karşıtlığıyla mücadele etmişlerdir.

Covid-19 pandemisi nedeniyle şubelerin genel kurulları ve Genel Merkez Genel Kurulu bir yıl uzamıştır.

İHD MYK ve Yürütme Kurulu toplantıları Mart 2020’den Eylül 2021’e kadar çevrim içi

yapılmış, 4-5 Eylül 2021'de MYK ve şube başkanları ortak toplantısı yüzyüze yapılmıştır.

Pandemi döneminde İHD zorunlu olarak yapması gereken tüm faaliyetlerini yerine getirmiş, bu konuda hiçbir sorumluluktan kaçmamıştır.

MÜLTECİ HAKLARI

MÜLTECİ HAKLARI KOMİSYONU 2018-2021 DÖNEMİ FAALİYET RAPORU

2020 yıl sonu itibari ile Dünya’da 82.4 Milyon insan zorla yerlerinden edildi. Bunların 26.4 milyon insan mülteci, 48 milyon insan, 4.1 milyon insan da sığınmacı olmak zorunda kalmıştır. Dünya üzerinde silahlı çatışmalar ve savaşlardan, yoksulluktan, ekolojik yıkımdan, temiz suya erişemeden, yeterli beslenme imkanlarına ulaşamamaktan, dini inançlardan, siyasi nedenlerden kaynaklı tehlike altından olmaktan kaynaklı milyonlarca insan yerlerinden edilmiştir. Dünya nüfusu 2021 yılında 7,9 milyara ulaşmış olduğu göz önüne alındığında nüfusun %1’inden fazlası zorla yerlerinden edilmiştir. 18 yaşın altındaki kız ve oğlan çocukları, zorla yerinden edilmiş tüm insanların yüzde 42’sini oluşturmaktadır. Yeni UNHCR tahminleri, 2018 ile 2020 yılları arasında yaklaşık bir milyon çocuğun mülteci olarak doğduğunu göstermektedir. Raporu da ayrıca, 2020’de pandemi zirve yapmışken 160’tan fazla ülkenin sınırlarını kapattığı ve 99 devletin koruma ihtiyacı içindeki insanlar için hiçbir istisna yapmadığı belirtilmektedir.

UNCHR 2020 yıl ortası Türkiye istatistiklerine göre;

Türkiye’de 4 milyon Uluslararası Koruma İhtiyacı olan mülteci (Geçici koruma altındaki kişiler) var. Bunların 3.65 milyonu Suriye uyruklu, diğer uyruklular ise 330.000’dir.

Suriyelilerin %98’inden fazlası tüm illerde, %1,5’i ise geçici barınma merkezlerinde kalıyor.

Türkiye’nin Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu coğrafi sınırlama nedeniyle sadece Avrupa Konseyi ülkelerinin vatandaşları mülteci olarak tanımlanmakta, diğer ülkelere gelen insanlara mülteci statüsüne başvuru imkânı tanınmamaktadır. Bu nedenle Suriye’den gelenler mülteci statüsüne göre belirsiz ve güvensiz olan Geçici Koruma; diğer Avrupa-dışı ülkelere gelenler ise, Uluslararası Koruma kapsamında ama yine “geçici” ve “belirsiz” olan bir koruma sistemine tabidirler. Mülteci statüsü dışında kalan kişilerin tamamı sınır dışı edilme riski ile karşı karşıya kalmakta ve çoğu zaman hiçbir hak tanınmadan tüm risklerine rağmen sınır dışı edilmektedirler.

Türkiye’de bulunan geçici koruma statüsünde bulunanlar ve çalışmak amacıyla gelmiş olan yabancılar çok çeşitli hak ihlallerine maruz kalmaktadırlar. Ekonomik ve sosyal alanda eşit imkanlara sahip olunamaması nedeniyle şehirlerin belli yerlerinde kent adacıkları oluşturarak bir arada kalmaya çalışmaktadırlar. Ancak buralarda da aşırı yoksulluk, kentsel imkanların eksikliği nedeniyle zorlu yaşam koşulları içerisinde hayata tutunmaya çalışmaktadırlar. Tarım alanlarında, sanayi sitelerinde, inşaat sektöründe, merdiven altı imalathanelerde güvencesiz ve düşük ücretle çalıştırılarak emekleri sömürülmektedir. Mülteci ailelerin çocukları da bu çalışma alanlarında emek sömürüsüne maruz kalmakta, şiddete uğramakta ve güvenlik tedbirlerin olmadığı çalışma alanlarında yaşamlarını yitirmektedirler. Ayrıca çocukların çok az bir kısmı eğitim imkanına sahip olabilmektedir. Kadınların şiddete maruz bırakılması, kız çocuklarının zorla evlilik yoluyla cinsel istismara maruz bırakılmaları, kadınların ikinci evliliklere zorlanması, yine mülteci kadınların seks işçiliğine zorlanması gibi çok boyutlu sorunlar bulunmaktadır. Kadınların ve çocukların başvuru mekanizmalarına ulaşmada yaşadığı sorunlar ve dil bariyeri hak ihlallerinin belgelenmesini ve ortadan kaldırılmasını engellemektedir.

Suriyelilere dönük şiddet vakalarının gittikçe artmasında siyasetçilerin ayrımcı söylemlerinin etkili olduğu da bilinmektedir. Özellikle 2021 yılı içinde Bolu Belediye Başkanı’nın illerinde yaşayan göçmenlerin su kullanım ücretlerinin normal kullanım ücretinin 10 katı oranında karar alması ve uygulaması en bariz örneği teşkil etmektedir. Yine aynı çerçevede gerek ayrımcı söylemler gerekse araçsallaştıran söylem ve yaklaşımlar da hak mağduriyetlerine neden olmaktadır.

Altındağ’da 10 Ağustos’ta gençler arasında meydana gelen adli bir olayda Suriyeli bir genç tarafından bıçaklanan Türkiyeli bir gencin yaşamını yitirmesinin ardından, 11 Ağustos’ta organize edildiği anlaşılan kitleler tarafından 11 Ağustos gecesi Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı Battalgazi ve Önder mahallelerinde toplu saldırılar meydana gelmiş; iş yerleri talan edilmiş, arabalar yakılmıştır. Aynı gece Suriyelilerin bir kısmı tahliye edilmiştir. Daha sonra kalanların da büyük kısmı başka yerlere taşınmak zorunda kalmış ve işlerinden de olarak yoksullukları daha da derinleşmiştir. Emniyet tarafından 148 kişinin gözaltına alındığı ve 35 kişi hakkında da soruşturma başladığı açıklanmıştır. Faillerin cezalandırılması, Suriyelilerin zararlarının tanzim edilmesi ve

güvenliklerinin sağlanması gerekirken Göç İdaresi 2 Eylül tarihinde bir karar alarak; Ankara'da artık kayıt alınmayacağını, Ankara'da olup da başka illerde kayıtları olanlarında şehirden çıkarılacakları açıklanarak başka mağduriyetlerin de önu açılmıştır.

Afganistan'da Taliban'ın ülke yönetimini ele geçirmesiyle birlikte sınırlardan büyük bir göç akını başlamıştır. Sınır illere gelen mülteciler zorlu koşullarda geçen yolculuklarının ardından kötü koşullar içerisinde yaşamaya çalışmakta ve beslenme ve sağlığa erişimde zorluklar içerisinde kalmışlardır.

Faaliyetler:

Mülteci Hakları Komisyonu olarak 2018-2021 yıllarını içeren dönemde mülteci hakları konusunda çalışan şubelerimizle birlikte faaliyet yürütmektedir. Ayrıca Genel Merkez'e gelen ve şubelerden yönlendirilen başvurular hakkında hak ihlallerinin giderilmesi talepli olarak ilgili resmi kurumlara yazılar yazılmaktadır. Hukuki destek isteyen başvurularla görüşülerek yönlendirmeler yapılmaktadır.

Mültecilere dönük şiddet ve hak ihlalleri için yerinde incelemeler yapılmakta ve vakalara dair tematik raporlar hazırlanmaktadır.

Geri Gönderme Merkezleri'nden gelen başvurularla ilgili olarak hukukçular ve şubelerimiz tarafından buldukları illerde mağdur ve/veya yetkililerle görüşmeler yapılmakta, sorunların çözülmesi yönünde faaliyet yürütülmektedir.

Ayrıca kamuoyunu bilgilendirmek ve duyarlılık sağlamak amaçlı basın açıklamaları yapılmıştır.

- 1- Yaşama Destek Derneğinin 7-8 Ocak 2019'da Gordion Otel'de yapılan "Mülteci meselesi Kimin Meselesi adlı" toplantıya katılım sağlandı.
- 2- 21 Ocak 2019'de Siteler'de yangında hayatını kaybeden 5 mülteci emekçilerle ilgili olay yerinde keşif yapıldı ve alınmayan tedbirlerle ilgili rapor hazırlanarak kamuoyu ile paylaşıldı.
- 3- 15 Mart 2019'de Mülteci Hakları Koordinasyon Toplantısına katılım sağlandı.
- 4- 23-24 Mart 2019'da Urfa'da Mülteci Hakları Konferansı yapıldı.

- 5- 16 Nisan 2019'da Mülkiyeliler Birliğinde Bolu Belediye Başkanının Mültecilere dönük açıklamalarına karşı 45 kurumla birlikte ortak basın açıklaması yapıldı.
<https://www.ihd.org.tr/45-kurumdan-bolu-belediye-baskanina-cagri/>
- 6- 20 Haziran Dünya Mülteci Günü (20 Haziran 2019)
Dünya Mülteci Günü nedeniyle basın açıklaması yapıldı.
<https://www.ihd.org.tr/20-haziran-dunya-multeci-gunu/>
- 7- 13-14 Temmuz 2019'da Mülteci Hakları Koordinasyonu toplantısına katılım sağlandı.
- 8- Mültecilerin Sınır Dışı Edilmelerine Son Verilsin! (5 Ağustos 2019).
- 9- Mültecilerin sınırdışı edilmelerine karşın basın açıklaması yapıldı. <https://www.ihd.org.tr/multecilerin-sinir-disi-edilmelerine-son-verilsin/>
- 10- Mültecilerin İnsan Haklarının İhlal Edilmesi Mazur Görülemez! (13 Mart 2020)
Yunanistan'daki mültecilerin durumuna dair ortak basın açıklaması yapıldı.
<https://www.ihd.org.tr/multecilerin-insan-haklarinin-ihlal-edilmesi-mazur-gorulemez/>
- 11- 20 Haziran Dünya Mülteci Günü: Herkes için İnsan Hakları (20 Haziran 2020)
Dünya Mülteciler Gününde basın açıklaması yapıldı.
<https://www.ihd.org.tr/20-haziran-dunya-multeci-gunu-herkes-icin-insan-haklari-2/>
- 12- 12 Ağustos 2021'de Altındağ'da 11 Ağustos gecesi Suriyeli sığınmacılara dönük kitlesel saldırı yapılan Battalgazi ve Önder Mahalleleri'ne gidildi ve durum gözlemlendi.
- 13- 13 Ağustos 2021'de Altındağ'da Suriyeli sığınmacılara dönük kitlesel saldırılara karşı basın açıklaması yapıldı.

14- Dünya Barışı ve Birlikte Yaşamak Mümkmn! (20 Haziran 2021)

Dünya Mülteciler Gününde basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/dunya-barisi-ve-birlikte-yasamak-mumkun/>

İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA, İHD VE İHD YÖNETİCİLERİNE YÖNELİK BASKILAR VE İHD DAVA HUKUK KOMİSYONU

2018-2021 yıllarında da başta kurumlarımızın yönetici, üye ve çalışanları olmak üzere çok sayıda insan hakları savunucusunun BM İnsan Hakları Savunucularının Korunması Bildirgesi'nde yer alan ilkeler çiğnenerek gözaltına alındığı, tutuklandığı ve saldırıya uğradığı bir yıl olmuştur. Siyasi iktidarın bu baskı politikası 2021 yılında da sürdürülmüş, bizzat İçişleri Bakanı tarafından 15 Şubat 2021 günü TBMM kürsüsünden İHD hedef gösterilmiş, Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdoğan 19 Mart 2021 günü gözaltına alınmış ve adli kontrol kararı ile serbest bırakılmıştır. Bu konuda BM özel raportörleri nezdinde gerekli başvurular yapılmıştır.

İHD'ye ve insan hakları savunucuların yönelik özel raporumuz 13 Nisan 2020 tarihinde açıklanmış olup bu rapordan yararlanılabilir³².

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Bürosu'nun 2017/8007 sayılı soruşturmasında; İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan ve yönetim kurulu üyeleri ve ilgili önergeleleri veren üyeler Sevim Salihoğlu, Hasan Anlar, İsmail Boyraz, Osman İşçi, Hüseyin Küçükbalaban, Osman Süzen, Adbüselam İncegören, Necla Şengül, M. Raci Bilici, Vetha Aydın, Serbay Köklü, Hüsnü Öndül, Medeni Aygül, Volkan Görendağ, Meral Çıldır, Hatice Can, Fatma Geyik, Mahmut Konuk, M. Ali Tosun, Avni Kalkan, Adnan Vural, Mustafa Yaşar, B. Hayrettin Yılmaz, Hüsamettin Özdem, Tayfun İşçi, Selma Güngör, Cengiz Mendillioğlu, H. İbrahim Özdemir, Zana Aksu, Serdar Batur, Gülay Koca Öztürkoğlu, Mihdi Perinçek, Veysel Ocak, Cihan Halıcı, Ali Gök, Adile Erkan, Cuma Gürsoy, Selman Günbay, Cüneyt Durnaoglu, Akın Birdal, Rıza Dalkılıç, Necla Şengül, Ömer Ayaz, Songül Erol Abdil, Fatma Geyik hakkında TCK 301. madde soruşturması için Adalet Bakanlığı'ndan soruşturma izni istenmiş, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel müdürlüğü'nün 15.11.2019 tarihli kararı ile soruşturma izni vermemesi nedeniyle Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Basın Suçları Soruşturma Bürosu'nun 27.01.2020 tarihli 2020/1447 soruşturma nolu, 2020/11239 karar nolu kararı ile kovuşturma açılmasına yer olmadığına (takipsizlik) karar verilmiştir.

32 <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-savunuculugu-ve-ihdye-baskilar-ozel-raporu/>

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Terörle Suçları Soruşturma Bürosu'nun yalnızca İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan hakkında Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2 Maddesi sevkiyle terör örgütü propagandası suçunu işlediği iddiasıyla başlatıldığı 2019/106816 sayılı soruşturmasında ise suçun maddi unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle 6 Aralık 2019 tarihinde kamu davası açılmasına yer olmadığına (takipsizlik) karar verilmiştir.

Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Dernekler Kanunu'na muhalefet suçundan başlatılan 2019/105247 sayılı soruşturma, önerilen ön ödeme miktarı ödenmediği için 30 Eylül 2019 tarihinde kovuşturmayaya yer olmadığı (takipsizlik) kararı ile kapatılmıştır.

İHD'nin 17. Genel Kurulu kararlarının iptali için İçişleri Bakanlığı tarafından Ankara 5. Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 2017/598 esas numarası ile açılan davada ise; 17. Olağan Genel Kurul sonuçlarının bir ay içerisinde valiliğe bildirildiği halde valilik ve üyeler tarafından 3 aylık süre içerisinde iptal davasının açılmadığı anlaşıldığından TMK 83. maddesi gereğince süresi içinde açılmayan davanın reddine karar verilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından karara itiraz edilerek istinaf kanun yoluna başvurulmuş, dosya şu an Ankara Bölge Adliye Mahkemesi ilgili Hukuk Dairesi tarafından incelenmektedir.

İHD Genel Merkezi ve şube yöneticileri hakkında halen devam etmekte olan ya da yakın geçmişte sonuçlanmış tespit edilebildiğimiz kadarı ile 250 civarında dava bulunuyor. Üstelik bu sayılara İHD Eş Genel Başkanı avukat Eren Keskin hakkında 2014-2015 tarihleri arasında Özgür Gündem gazetesi ile dayanışmak amacı ile Genel Yayın Yönetmenliği yapması nedeniyle açılan 150'ye yakın davayı dâhil etmedik. Bu yargılamalar neticesinde çok sayıda İHD yöneticisi hakkında ceza kararları çıkmıştır. Bunlar arasında Ankara Şube Başkanı Halil İbrahim Vargün, İHD Bitlis Temsilciliği eski Başkanı Hasan Ceylan ve İHD Dersim şube yöneticisi Özgür Ateş halen hapisanede bulunmaktadır.

İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu derneğin basın açıklamalarına katılmış olması nedeniyle Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2018/8613 sayılı soruşturmasında 30 Kasım 2018'de tutuklanmıştır. Sonrasında açılan davada Malatya 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2019/19 E sayılı kaydında davası sürerken mahkemenin 26 Ocak 2019 tarihli duruşmasında tahliye edilmiştir. Mahkemenin, 18 Aralık 2019 tarihli son duruş-

masında TCK 314/2. Maddeden 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiş olup dosyası istinaf mahkemesine gönderilmiştir. Şube başkanımız Türkiye’den ayrılmak zorunda kalmıştır.

İHD Bitlis Temsilciliği eski Başkanı Hasan Ceylan, yine dernek faaliyetleri kapsamında yasa dışılıkla suçlanmıştır. Bitlis 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2017/382E kaydında devam eden yargılamasında 9 yıl hapis cezası verilmiştir ve dosyası BAM’da beklemektedir. Hasan Ceylan halen Rize Kalkandere Hapishanesi’nde hükmen tutuklu olarak tutulmaktadır.

İHD Dersim şube yöneticisi Özgür Ateş, Tunceli 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2017/270 E. Sayılı dosyada 13 Kasım 2018’de tutukluluğunun devamı ile birlikte 6 yıl 3 ay hapis cezası verilmiş olup dosya Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi’nde istinaf incelemesindedir.

İHD Ağrı Şube yöneticisi Olcay Öztürk, Ağrı Cumhuriyet Başsavcılığı’nın 2018/1686 sayılı soruşturmasında 2 Mart 2018’de tutuklanmış, Ağrı 2. Ağır Ceza Mahkemesi 2018/279 E. sayılı dosyasının ikinci duruşmasında 22 Haziran 2018’de tahliye edilmiştir. 2 Mayıs 2019 günü yapılan duruşmada TCK 220/7. maddeden 2 yıl 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmış olup dosyası BAM’dadır.

İHD MYK üyesi M. Raci Bilici hakkında, İHD Diyarbakır Şube Başkanı ve İHD Genel Başkan Yardımcısı olarak yürüttüğü faaliyetler gerekçe gösterilerek hakkında yürütülen soruşturma kapsamında açılan dava Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi’nin 2017/453 E kayıtlı davada görülmüştür. Benzer dosyalarda benzer suçlamalarla yargılananlar hakkında beraat kararları olmasına rağmen savcılık Raci Bilici hakkında cezalandırma talep etmiştir. 12 Mart 2020 tarihinde görülen karar duruşmasında Raci Bilici’ye “örgüt üyesi olmak” iddiasıyla 6 yıl 3 ay hapis cezası verildi. Diyarbakır İstinaf Dairesi kararı esastan bozdu. Ancak, Diyarbakır 5. Ağır Ceza Mahkemesi oy çokluğu ile aynı cezayı 22 Eylül 2021 günü bir kez daha verdi. Yeniden istinaf sürecindedir.

21 Ocak 2018 tarihinde İHD Genel Merkezi’nin Afrin operasyonu ile ilgili paylaştığı “Savaş Öldürür, Savaşa Hayır, Barış İstiyoruz!” başlıklı basın metni, şubeler ve üyeler tarafından da basın açıklaması veya sosyal medya yoluyla paylaşılmıştır. Bu ve buna benzer Afrin operasyonunu eleştiren paylaşımlar gerekçe gösterilerek, Türkiye genelinde geniş çaplı operasyonlar yapılmıştır.

İHD MYK Üyesi Nuray Çevirmen, 22 Ocak 2018 tarihinde Ankara’da gözaltına alınmış, 4 günlük gözaltıdan sonra 26 Ocak 2018 tarihinde adli kontrol şartıyla serbest bırakıl-

miştir. Yargılanması halen Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2018/165 esas sayılı dava dosyasında devam etmektedir.

İHD MYK üyesi Hayrettin Pişkin, 23 Ocak 2018'de Çanakkale'de gözaltına alınmış, bir gün gözaltında kaldıktan sonra 24 Ocak 2018 tarihinde tutuklanmış, 21 Mart 2018 tarihinde yargılandığı mahkemenin ilk duruşmasında tahliye edilmiştir. Hayrettin Pişkin, Facebook'ta başkasının yazdığı bir yazıyı paylaştığı için Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/82 E. Sayılı ve 7 Mayıs 2018 tarihli kararı ile TMK 7/2. maddede düzenlenen yasa dışı örgüt propagandası yapmaktan 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmıştır. Cezası ertelenmemiştir ve paraya da çevrilmemiştir. Karara karşı Bursa Bölge Adliye Mahkemesi'ne istinaf yoluna başvurulmuştur. İstinaf aşamasında beraat etmiştir.

Afrin operasyonunu eleştiren sosyal medya paylaşımları nedeniyle İHD Kars Şube Başkanı Ahmet Adıgüzel de 23 Ocak 2018 tarihinde Ardahan'da gözaltına alınmış, 25 Ocak 2018'de tutuklanmış, yargılandığı Ardahan Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2018/30 E. Sayılı dosyasında 15 Mart 2018 tarihinde ilk duruşmada, TMK 7/2. maddede düzenlenen yasa dışı örgüt propagandası yapmaktan 1 yıl 6 ay hapis cezası verilerek tahliye edilmiştir. Kararın onanması ile Ahmet Adıgüzel 2019 yılında cezanın kalanı için hapis yatmıştır.

İHD Hatay Şube Başkanı Mithat Can da Afrin operasyonu ile ilgili sosyal medya paylaşımları nedeniyle 13 Şubat 2018'de Hatay'da gözaltına alınmış, 3 günlük gözaltının ardından 16 Şubat 2018 tarihinde günü adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır. Soruşturma devam etmektedir.

İHD Kars şube başkanımız, insan hakları savunucusu Güldane Kılıç 23 Temmuz 2019 tarihinde sabah saatlerinde evi basılarak gözaltına alınmıştır. Aynı polis operasyonunda 7 HDP il yöneticisi de dahil olmak üzere toplam 12 kişi gözaltına alınmıştır. Güldane Kılıç'ın katıldığı basın açıklamaları ve sosyal medya paylaşımları, İHD yönetici olmadığı dönemdeki çeşitli yasal parti çalışmaları yargılama konusu edilmiş ve 19 Aralık 2019 tarihinde ceza verilerek tahliye edilmiştir.

İHD MYK üyesi, Çağdaş Gazeteciler Derneği Rize Şube Başkanı, Evrensel Gazetesi Rize muhabiri Genççağa Karafazlı ailesine ait Rize'de bulunan işletmede 17 Eylül 2019 tarihinde uğradığı silahlı saldırı sonucu yaralanmıştır.

TİHV'nin kurucuları, Başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve gönüllülerine yönelik de en

az 30 soruşturma ve dava süreci sürmektedir.

Bunun yanı sıra, TİHV ve İHD gibi insan hakları kuruluşlarının tüzel kişiliklerine yönelik hem idari hem de adli soruşturmalar söz konusudur. Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan sokağa çıkma yasağı uygulanan yerleşim birimlerindeki ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin belgelenmesi kapsamında TİHV, İHD, Gündem Çocuk Derneği, SES ve Diyarbakır Barosu ile birlikte Cizre ziyaretinden sonra hazırlanan rapor ile ilgili olarak başlatılan soruşturma süreçleri TCK 301. Madde bakımından sürmektedir.

5 Temmuz 2017'de 8 insan hakları savunucusu ve 2 danışmanın Uluslararası Af Örgütü Türkiye birimi tarafından düzenlenen insan hakları savunucularının refahı ve güvenliği konulu atölye çalışmasına katıldıkları sırada İstanbul Büyükkada'da gözaltına alınması ile başlayan dava süreci sürmektedir. *(5 Temmuz 2017 tarihinde İstanbul Büyükkada'da hak savunucularının güvenliği konulu bir çalışma toplantısına katılan 10 insan hakları savunucusu kaldıkları otelden "üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek (TCK 220/6)", "silahlı terör örgütüne üyelik (314/2 ve 314/3)" iddialarıyla gözaltına alındı:*

Uluslararası Af Örgütü Türkiye Direktörü İdil Eser, Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden Özlem Dalkıran, Nalan Erkem, İnsan Hakları Gündemi Derneği'nden Günal Kurşun, Veli Acu, Kadın Koalisyonu'ndan İlknur Üstün, Eşit Haklar İzleme Derneği'nden Nejat Taştan, Hak İnisyatifi'nden Şeyhmus Özbekli, bilişim güvenliği uzmanları (İsviçre vatandaşı) Ali Garawi, (Alman vatandaşı) Peter Steudtner.)

İHD Genel Merkezi yukarıda belirtilen yargı kararlarına rağmen ısrarla ve inatla İçişleri Bakanlığı tarafından Şubat 2020'de bir kez daha denetlenmiş, denetim raporu Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na da gönderilmiş olup Başsavcılığın 2020/115570 sayılı soruşturma dosyasında soruşturma halen devam etmektedir.

İHD ve FDIH tarafından hazırlanan "Süregelen Baskılar Sivil Toplumun Varlığını ve İşleyişini Tehlikeye Atıyor" raporumuz 6 Mayıs 2021 tarihinde yayınlanmıştır³³.

İHD Eş Genel Başkanı Eren Keskin, evine hırsızlık süsü verilerek girilen kişiler tarafından mermi bırakılarak tehdit edilmiştir. Bu konuda İçişleri Bakanlığı nezdinde gerekli girişimler yapılmıştır.

33 <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-savunucularinin-korunmasi-icin-gozlemevi-obs-ve-ihd-raporu-suregelen-baskilar-sivil-toplumun-varligi-ve-isleyisini-tehlikeye-atiyor/>

Eş başkanımız Emire Eren Keskin'in yargılandığı davada İstanbul ACM, ilk kez yerli ve milli insan hakları kavramını kullanarak ceza verme yolunu seçmiştir.

MYK üyemiz İlhan Kılıç'ın tehdit edilmesi ile ilgili gerekli girişimlerde bulunulmuştur.

İHD yöneticilerinden Mehmet Aker, İzmir'de yayın yapan yerel Yeni Asır gazetesinin 20 Ağustos tarihli sayısında çıkan yazılarla hedef gösterilmiştir. İHD Ağrı Şube Başkanı Atilla Özbey ve yönetici Emin Yıldız 6 Ekim 2020 günü gözaltına alınmışlardır. İHD Balıkesir Şube Başkanı Rafet Fahri Semizoğlu 31 Ekim 2020 günü gözaltına alınmıştır.

İHD Ağrı Şube eski başkanları Abdulhadi Karakurt ve Atilla Özbey yargılandıkları Ağrı'daki davalarda örgüt üyesi olarak cezalandırılmışlardır.

İHD eski MYK üyesi Zana Aksu, vicdani red nedeni ile 18 Eylül 2021 günü hapis cezası ile cezalandırıldı.

İHD MYK üyesi Sait Çağlayan, 2012 yılına ait soruşturma dosyası davaya dönüştürülerek, keyfi sebeplerle örgüt üyeliğinden 22 Eylül 2021 günü hapisle cezalandırıldı.

OHAL KHK'ları ile ihraçlarda ilk kez OHAL Komisyonu İHD hakkında müzahir örgüt terimini kullanıp Şırnak YK üyesi Selahattin Barınç'ın başvurusunu red etti.

TİHV'nin kurucuları, başkanı, yönetim kurulu üyeleri ve gönüllülerine yönelik de en az 30 soruşturma ve dava süreci sürmektedir³⁴.

Bunun yanı sıra, TİHV ve İHD gibi insan hakları kuruluşlarının tüzel kişiliklerine yönelik hem idari hem de adli soruşturmalar söz konusudur. Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan sokağa çıkma yasağı uygulanan yerleşim birimlerindeki ağır/ciddi insan hakları ihlallerinin belgelenmesi kapsamında TİHV, İHD, Gündem Çocuk Derneği, SES ve Diyarbakır Barosu ile birlikte Cizre ziyaretinden sonra hazırlanan rapor ile ilgili olarak başlatılan soruşturma süreçleri TCK 301. Madde bakımından 2021 yılı boyunca da sürmektedir.

Bu dönem yargıda oluşan milliyetçi ve ulusalcı ekiplerin İHD'ye yönelik hasmane tutumları ile karşı karşıya olduğumuz gerçeğinden hareketle özel bir mücadele programı oluşturmamız gerekmektedir.

34 <https://tihv.org.tr/basin-aciklamalari/10-aralik-insan-haklari-gunu-insan-haklari-degerlerinin-tasfiye-edilmesine-izin-vermeyecegiz/>

İHD MERKEZİ HUKUK KOMİSYONU

Merkezi Hukuk Komisyonumuz İHD MYK'da bulunan avukatlardan oluşmakta olup faaliyetler ağırlıklı olarak Genel Başkan Av. Öztürk Türkdoğan, MYK üyesi Av. Kerem Altıparmak, Av. Nilay Nayman, Genel Merkez'de avukat olarak çalışan Av. Esra Kılıç, Av. Dilan Ateş ve Av. Günizi Satar tarafından yapılmaktadır.

Merkezi Hukuk Komisyonu tarafından yapılan çalışmaların bazıları ilgili diğer başlıklara konulmuş olup herhangi bir başlıkta değinilmeyen çalışmalara aşağıda değinilmiştir.

Hükümetin İnsan Hakları Eylem Planı ve Adalet Reformu hakkındaki çalışmalarına yönelik hazırlanan raporlar:

- Hükümetin Mayıs 2019'da açıkladığı “Yargı Reformu Strateji Belgesi” ile ilgili hazırladığımız görüş ve öneri raporumuz Ekim 2019'da kamuoyuna paylaşılmış ve Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir.
- Adalet Bakanlığı'nın “Yeni Bir İnsan Hakları Eylem Planı” çalışması kapsamında Şubat 2019'da gerçekleştirilen çalışmaya İHD olarak katılım sağlanmış ve ardından insan hakları örgütleriyle birlikte Mart 2019'da Adalet Bakanlığı'na rapor sunulmuştur.
- Aynı çalışma kapsamında İHD olarak Aralık 2019'da yapılan çalışmaya altı başlıkta katılım sağlanmış ve Ocak 2020'de Adalet Bakanlığı'na İHD'nin kapsamlı raporu sunulmuştur.
- 15 Nisan 2020 tarihinde yürürlüğe giren “7242 sayılı infaz kanunu değişikliği” hakkında Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdoğan İHD'nin görüş ve önerilerini hazırlamış ve AYM'ye başvuracak olan CHP'ye göndermiştir. Daha sonra bu yasayla ilgili AYM'de açılan iptal davasına uzmanlık görüşü İHD adına Eş Genel Başkanımız rapor sunmuştur.

- İlgili bölümlerde yer verdiğimiz uluslararası mekanizmalara başvuru raporlarımız da yukarıda ismi belirtilen yönetici ve avukatlar tarafından hazırlanmıştır.
- Bu dönem içerisinde merkezi Çekya'nın başkenti Prag'da bulunan CEELI Enstitüsü'nün düzenlediği AİHM ve AİHS eğitimlerine İHD yönetici ve aktivisti avukatlar gönderilmiş ve Covid-19 ortamında da bu eğitimler çevrimiçi olarak sürdürülmüştür.

Takip Edilen Dosyalar

1. Yücel Yavuz ve Devrim Taylan Eryılmaz Dosyası: Sincan 1 nolu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda buldukları sırada infaz memurlarının işkencesi sonucu Yücel Yavuz ve Devrim Taylan Eryılmaz'ın başvuruları yapılmıştır, haklarında açılan ceza davası Ankara Batı 1. Asliye Ceza Mahkemesinin 2021/1400 Esas sayılı dosyasında takip edilmektedir.
2. İstanbul Sözleşmesinin Feshi Dosyası: İstanbul Sözleşmesinin feshedilmesi kararına ilişkin Danıştay'a yürütmenin durdurulması talepli iptal davası açılmıştır. Dava Danıştay 10. Daire Başkanlığı'nda 2021/2713 Esas sayılı dosyasında devam etmektedir.
3. Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmelik: Yönetmelik değişikliğine karşı Danıştay'da iptal davası açılmıştır. Dava Danıştay 10. Daire Başkanlığı 2021/960 Esas numaralı dosyasında derdesttir.
4. Serkan Tümay: Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumu'nda kalırken hayatını sonlandıran Serkan Tümay'ın soruşturma dosyası takip edilmektedir.
5. Öztürk Türkoğan/İHD: İçişleri Bakanlığı Bakanlık Makamının 23.01.2020 tarihli ve 608 sayılı onayı ile Mülkiye Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 13.02.2020 tarihli ve 873 sayılı görev emri ve Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü'nün 18.02.2020 tarih ve 1291 Sayılı görev emri gereğince, 07.07.2020 tarihli ve 175/8 sayılı Tevdi Raporu doğrultusunda, 06-030-055 kütük numaralı İnsan Hakları Derneği'nin 21.09.2016 ve 06.03.2020 tarihleri arasındaki iş ve işlemleri ile defter kayıtları ve belgelerinin

denetimi esnasında: 24.04.2017 ve 24.04.2018 tarihlerinde İnsan Hakları Derneği'nin Ermeni soykırımın tanınması yönündeki açıklamalarının TCK m.301'e aykırı olduğu, 2- 29.06.2018 tarihinde İnsan Hakları Derneği'nin internet sitesinde yayınlanan yazıda İçişleri Bakanı Süleyman Soylu hakkında suç teşkil eden ifadelerin yer aldığı, İddialarıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunması üzerine açılan soruşturma dosyası takip edilmektedir.

6. TSK, MİT, EGM Taşınır Mal Yönetmeliği: Yönetmeliğin 10. Maddesinin 3. Fıkrasına eklenen 3 bendinin iptali için Danıştay'da dava açılmıştır. Dava reddedilmiştir. İtiraz edilecektir.

7. Kemal Yiğit: Rize L Tipi işkence dosyası takip edilmiştir.

8. Cumartesi Anneleri eylem yasağı: Cumartesi Anneleri'nin haftalık eylemlerine ilişkin verilen yasaklama kararına karşı İstanbul 6. İdare Mahkemesi'nde dava açılmıştır. Dava AYM'ye taşınmıştır.

9. Öztürk Türkdoğan – Yenişafak Dosyası: İHD Eş Başkanı Öztürk Türkdoğan ve İstanbul Şube Başkanı Gülseren Yoleri hakkında Avrupa Parlamentosu Kürt Konseyi'ne katıldıkları için yapılan haber nedeniyle, suç duyurusunda bulunulmuş, erişim engeli istenmiş, gazete hakkında tekzip yapılmış ve manevi tazminat davası açılmıştır. Erişim engeli, manevi tazminat davası ve tekzip reddedilmiştir. Dava dosyası AİHM'e taşınmıştır.

10. Dernekler Yönetmeliği İptal Dosyası: Dernekler Yönetmeliğinin 2. Maddesinin iptali için Danıştay 10. Dairesine dava açılmış, açılan dava kabul edilerek Yönetmeliğin 2. Maddesinin kaldırılmasına karar verilmiştir.

11. Çocuğun cinsel istismarı dosyası: Zihinsel engelli bir küçüğün cinsel istismarı dosyasında anne ve çocuğun vekilliği üstlenilmiştir. Sanık ceza almış ve halen tutukludur.

12. Kadına yönelik şiddet Y.O Davası: Kadına yönelik şiddet dosyasında dernek adına yapılan müdahillik talebi kabul edilmiş olsa da bu karar hüküm ile birlikte

kaldırılmıştır. Kadının vekilliğine devam edilmektedir.

13. C.G-Ç.G Davası: Çocuğun cinsel istismarı dosyasında katılma talebi kabul edilmiştir. Dosya Yargıtay'dadır.
14. Elmadağ Dosyası: Ankara'nın Elmadağ ilçesinde 5 çocuklu bir aile yönelik gerçekleştirilen ırkçı saldırı dosyasının soruşturma evresi takip edilmektedir.
15. Şule Şet Davası: Kadın cinayeti dosyasında sunulan müdahillik talebi reddedilmiştir.
16. Cinsel taciz Dosyası: Aralarında İHD yöneticisi bir kadının da bulunduğu 3 kadına yönelik gerçekleştirilen cinsel tacize ilişkin suç duyurusunda bulunulmuştur, şikâyet takipsizlik kararı ile sonuçlanmıştır. İtirazlar devam etmektedir.

CEZASIZLIKLA MÜCADELE

Bu dönem, İHD Genel Merkezi bünyesinde Merkezi Hukuk Komisyonu oluşturulmuş olup cezasızlıkla mücadele kapsamında aşağıda belirtilen davalar takip edilmiştir.

Müdahale Talepleri

20 Temmuz 2015 tarihli Suruç katliamı davasına müdahillik talebi kabul edilmemiştir. Ancak dava İHD İstanbul Şube Başkanı Av. Gülseren Yoleri tarafından takip edilmektedir.

10 Ekim 2015 Ankara Garı katliamı davasına İHD'nin müdahillik talebi kabul edilmiştir, dava Genel Başkan Av. Öztürk Türkdöğen ve MYK üyesi Av. Nilay Nayman tarafından takip edilmektedir.

12 Mart 2016 tarihinde Karaman'da Ensar Vakfı'na ait evlerde kalan 10 çocuğa cinsel istismarda bulunduğu iddiasıyla bir öğretmenin gözaltına alınmasının ardından Karaman'da başlayan yargılamada İHD'nin müdahillik talebi kabul edilmiş, dava İHD Ankara Şubesi'nden Av. Saliha Şahin ve Av. Hasan Erdoğan tarafından takip edilmiş, Mahkeme kararına karşı yetersiz bir karar olması nedeniyle temyiz kanun yoluna başvurulmuştur.

20 Ağustos 2016 tarihli Gaziantep düğün katliamı davasında İHD'nin müdahillik talebi kabul edilmemiştir. Ancak Kayseri'de devam eden yargılama İHD Gaziantep Şubesi'nden Av. Ahmet Hartavi tarafından takip edilmektedir.

a) 10 Ekim Ankara Gar Katliamı Davası

10 Ekim 2015 günü Ankara Emek, Demokrasi ve Barış Mitingi'nde yaşanan katliama ilişkin kovuşturma süreci Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2016/232 E. Sayılı dosyasında tamamlanmış, İHD, davayı katılan sıfatıyla takip etmiştir. Mahkeme 3 Ağustos 2018'de sanıklara "Anayasal düzeni ihlal", "kasten öldürme", "öldürmeye teşebbüs" ve "örgüt üyeliği" suçlarından çeşitli cezalar vermiştir. Yakalanamayan failer yönünden dosyayı tefrik eden Mahkeme, bu failer yönünden yargılamaya devam edecektir. Katliamdaki kamu sorumluluğunu ve İŞİD üyeleri/yöneticileri arasındaki bağları ortaya

çıkarmak için çabalamayan Mahkemenin kararı eksik ve yetersiz olduğundan, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur.

Gar Katliamı ile ilgili olarak bir başka soruşturma kapsamında insanlığa karşı suç nedeniyle bu dönem yeni bir dava açılmıştır. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nin... Sayılı dava dosyasında da İHD müdahil olarak davada yer almaktadır.

b) Ankara Jitem davası

Ankara ve çevresinde 1993-1996 yılları arasında 19 kişinin zorla kaybedilmesi veya yasadışı keyfi infaz edilmesine ilişkin 19 kişinin yargılandığı Ankara JİTEM Davası'nın 17. duruşması 2 Ekim 2018 Salı günü Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde gerçekleşti. Bir sonraki duruşma 31 Ocak 2019. Yargılamada, Sanık Mahmut Yıldırım hakkındaki yakalama kararının infaz edilmesi ve Başbakanlık Teftiş Kurulu'nun raporu bekleniyor, gizli tanıkların adresleri tespit edilerek ifadeleri alındı. Dava beraatle sonuçlandı. İstinaf üzerine davada esastan bozma kararı verildi, dava Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2014/163 Sayılı kaydında devam etmektedir.

c) Kızıltepe Jitem davası

Emekli Albay Hasan Atilla Uğur ve dönemin Diyarbakır İl Jandarma Komutanı Albay Eşref Hatipoğlu'nun da aralarında bulunduğu 9 kişinin, 1990'lı yıllarda 22 kişinin zorla kaybedilmesi veya yasadışı keyfi infaz edilmesinden dolayı yargılandığı Kızıltepe Jitem Davası'nın 14. duruşması 13 Eylül 2018 günü Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde gerçekleşti. Maktullerden Nurettin Yalçinkaya'dan ölüm olayından sonra boşandığı iddia edilen Zeynep Yalçinkaya'nın tanıklığı için adresi araştırılarak, Nurettin Yalçinkaya'nın ölümüyle ilgili bilgi edinilmeye çalışılıyor. Ancak bu talep sanık avukatlarının talebi olmasına rağmen, katılan avukatlarının benzer yöndeki tanık dinletme talepleri reddediliyor.

d) Kulp davası

8 Ekim-25 Ekim 1993 tarihleri arasında Diyarbakır'ın Kulp ilçesinin dağınık mezralardan oluşan (Gurnik, Mezire, Pireş, Kepir ve Şuşan) Alaca köyü ve Muş'a bağlı Kayalısü köyü (Licik mezrası) civarında General Yavuz Ertürk komutasındaki Bolu Tugayı tarafından yürütülen askeri operasyonlarda gözaltına alınan 11 kişiden bir daha haber alınamaması, 5 Kasım 2004'te zorla kaybedilen 11 kişiye ait toplu mezarın bulunması

üzerine dava Diyarbakır'da başladı, ancak güvenlik gerekçesiyle Ankara'ya nakledildi. Ankara 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam eden yargılamada 19 Eylül 2018 tarihli son duruşmada, savcı mütalaası doğrultusunda, Bolu Tugayı'ndan sorumlu sanık Yavuz Ertürk hakkındaki "cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak" suçuna bağlı kamu davasının zamanaşımından düşmesine; Ertürk'ün 11 kişiyi taammüden öldürmeye azmettirmek ve halkı isyana teşvik suçlarından ise ayrı ayrı beraatine karar verildi.

e) Akın Birdal Suikasti davası

Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2014 yılından beri görülen davada sanık Mahmut Yıldırım hakkındaki yakalama kararının infazı beklenmektedir. Mahkeme heyeti davayı takip eden avukatlarımızın talebi üzerine, sanık hakkında yazılacak yakalama müzekkeresine "yaşadığı ve hasta olduğu" bilgisini basınla paylaşan eski Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanı İsmail Hakkı Pekin ile iletişime geçilmesinin beklenmesine karar verdi. Dava halen devam etmektedir.

f) Musa Anter – Jitem Ana Davası duruşması

JİTEM'e ilişkin 1999 yılında hazırlanan 11 sanıklı iddianame ile 2005 yılında hazırlanan 5 sanıklı iddianamenin 2010 yılında birleştirilmesiyle JİTEM Ana Davası olarak anılmaya başlayan ve Musa Anter'in öldürülmesine ilişkin 2013 yılında başlatılan davayla birleştirildi. Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada en son duruşmada sanık ve tanıkların uluslararası istinabe işlemlerinin tamamlanmasına, sanıklardan Mahmut Yıldırım'ın "yaşadığı ve hasta olduğu" bilgisini basınla paylaşan eski Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanı İsmail Hakkı Pekin'in tanık olarak dinlenmesine karar verildi.

g) Vartinis Davası

3 Ekim 1993 tarihinde Muş'un Korkut ilçesine bağlı Vartinis (Altınova) beldesinde "yasa dışı örgüte yardım ve yataklık" ettikleri iddiasıyla evlerinin ateşe verilmesi sonucunda aynı aileden 9 kişinin yakılarak yaşamını yitirmesi ile ilgili Muş'ta açılıp güvenlik gerekçesiyle Kırıkkale'ye nakledilen davada 2016 yılında beraat kararı verilmişti. Yargıtay temyiz incelemesi ile 2021 yılında sanıklardan Bülent Karaoğlu hakkındaki beraat hükmünün bozulması sonucu Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yeniden görülmeye başlayan dosyada sanık hakkında tutuklama kararı verilmiştir. Bir sonraki duruşma 4 Kasım 2021 tarihinde görülecektir.

İHD ayrıca Cezasızlıkla Mücadele Ağı'nın (CMG) bileşeni olarak bu ağ kapsamındaki faaliyetlere de katılmaktadır. CMG'nin 2018-2021 faaliyetleri aşağıda listelenmiştir:

Faaliyet 1- Araştırma: Türkiye'de Cezasızlığın Esasi ve Usuli Boyutları

Bu çalışma CMG'nin birinci stratejik hedefi temelinde planlanmış ve hukukçu Deniz Gedik tarafından yapılan araştırma ile yasa, norm, karar taraması yöntemiyle elde edilen verilerin derlenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler Türkiye'de Cezasızlığın Esasi ve Usuli Boyutları Araştırma Raporu olarak yayınlanmıştır.

Faaliyet 2- Araştırma ve Değerlendirme: Çarşı ve Mahalle Bekçilik Yasası

Bu çalışma, Cezasızlıkla Mücadelede Güçbirliği Ağı'nın, 11 Haziran 2020 tarihli çevrim içi toplantısında aldığı kararla aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen ve 18 Haziran 2020 gün ve 31159 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 7245 sayılı "Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu"nun ("Bekçilik Yasası") insan hakları açısından yaratması olası sorunların insan hakları örgütlerinin bir araya gelerek oluşturacağı bir tartışma belgesine temel oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Antalya Barosu İnsan Hakları Merkezi Başkanı Av. Hasan Kemal Elban tarafından hazırlanan/nihai hali verilen tartışma belgesi PDF olarak hem CMG üyesi örgütlere hem ilgili diğer sivil toplum kuruluşlarına, TBMM'de bu konuda çalışma yürütmüş milletvekillerine iletilmiştir.

Faaliyet 3- Çevrimiçi Panel: Araştırma ve Değerlendirme: Çarşı ve Mahalle Bekçilik Yasasını Anlamak ve İzlemek

19 Ekim 2020 günü gerçekleştirilen panelde, TBMM'de pek çok tartışmayla birlikte kabul edilen "Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Yasası'nı konu edilmiştir. Av. Hülya Dinçer'in kolaylaştırıcı olduğu panelin konuşmacıları Av. Aynur Tuncel Yazgan, Noémi Lévy-Aksu, Av. Hasan Kemal Elban olmuştur. Ortalama 100 kişinin izleyici olduğu panelde "Tarihsel gelişimi içinde bekçilik Türkiye toplumunda hangi ihtiyaç içinden çıktı? Bugün hangi toplumsal ihtiyaca karşılık geliyor?", "Polis ve güvenlik yapılanması içinde bekçiliğin yeri nedir?", "Güvenlik ve asayiş algısı; polis teşkilatının yapılanması, insan hakları ile ilişkisi ve polis teşkilatı içinde cezasızlık kültürünün kaynakları ne-

lerdir?”, “İnsan hakları ve güvenlik dengesini doğru kuran bir polis kültürü oluşturulmasının koşulları var mı? Bekçilik bu anlamda nereye oturuyor?”, “Polisliğe iliştirilmiş olarak tasarlanan bekçilik yasası ile bekçilere verilen yetkilerin içeriği ve yaratacağı olası sorunlar neler olabilir?”, “Tüm bunlar izlenebilir mi? Nasıl?” sorularına yanıtlar aranmıştır.

Faaliyet 4- Ortak Tutum Belgesi: Yargı Reformu Stratejisinin Cezasızlıkla Mücadele Açısından Değerlendirilmesi

Cezasızlıkla Mücadelede Güçbirliği Ağı, 30 Mayıs 2019 tarihinde açıklanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi” nin cezasızlıkla mücadele açısından ele alan bir tutum belgesi hazırlama kararının ardından tutum belgesi hazırlanmış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.

Faaliyet 5: Ortak Söyleşi Dizisi: Hafıza Merkezi ile Ortak Söyleşi Dizisi

19 Eylül 2019 tarihinde “Aşıkâr Sırlar” ve 12 Aralık 2020 tarihinde ise “Kayıp ve Mücadele- Adaleti Aramak” başlıklı iki söyleşi CMG ağı üyelerinden olan Hafıza Merkezi ile ortaklaşa düzenlenmiştir. Bu söyleşilerde 90’lı yıllarda yaşanan ağır insan hakları ihlallerine maruz bırakılmış kişilerin devam eden davaları bu kişilerin yakınlarıyla birlikte ele alınmıştır.

12 Aralık günü gerçekleşen ikinci söyleşinin kolaylaştırıcılığını ise gazeteciler Filiz Gazi ile Ayça Söylemez gerçekleştirmiştir. Söyleşinin konuşmacıları ise Begüm Erdoğan, Leyla Yıldırım, Rahşan Anter, Alaz Erdost, Zeynep Altıok, Eren Aysan olmuştur.

Faaliyet 6- Eğitim Çalışmaları: Cezasızlıkla Mücadele Bağlamında Uluslararası İnsan Hakları Hukukunu Kullanma Becerilerinin Geliştirilmesi

Eğitim programı; avukatların iç hukukta yürüttükleri ağır insan hakları ihlallerine ilişkin davalarda uluslararası hukukun ve özellikle insan hakları hukukunun getirdiği olanakların ve sınırlılıkların farkındalığını artırmak; iç hukuktaki davaları ile bağlantılı olarak Anayasa Mahkemesi ile İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi önündeki bireysel başvurularında cezasızlıkla mücadeleye ilişkin hukuki araçları etkili bir şekilde kullanabilir kılmak amacıyla hazırlanmıştır. Temel olarak 10 modülden oluşan program, Nisan 2021 de uzaktan eğitim alt yapı olanaklarıyla gerçekleştirilmiştir. Eğitim

programı destekleyecek bir rehber ve eğitimciler için kolaylaştırıcı kılavuzu üretilmiştir.

Faaliyet 7- Dava Takipleri

Cezasızlıkla Mücadelede Güçbirliği Ağı 2019-2020 döneminde Helin Hasret Şen, Şirin Tosun, 90'lı yıllarda Yaşanan Hak İhlalleri Davaları, ağ üyesi Tahir Elçi ve Turgut/Şiban davalarını takip etmiştir.

Helin Hasret Şen davasının tüm duruşmalarını ağ temsilcileri takip etmiş ve müdahillik talebinde bulunmuşlardır. Davanın ilk duruşmasının öncesinde İHD Diyarbakır Şubesi aracılığıyla avukatlarla bir araya gelinerek hukuki ve savunuculuk strateji üzerinde durulmuştur. İkinci duruşma hakkında kamuoyu bilgilendirme çalışmaları yapılmış ve davayı izlemek üzere milletvekilleri ve gazetecilere çağrı yapılmıştır. Dava dosyası üzerine hukuki strateji geliştirmek üzere ayrıca bir de grup oluşturulmuş ve çalışmalar yürütülmüştür. Dava kamu görevlilerinin yargılanmasına ilişkin izin alınmadığı gerekçesiyle durdurulmuştur. İzin için gerekli başvurular yapılmıştır. Davanın sonraki süreçlerine ilişkin yapılacaklar ağın gündeminde.

Ağın üyelerinden Av. Tahir Elçi'nin öldürülmesiyle ilgili davanın ilk duruşması yapılmıştır. Ağ üyesi kurumlar hem ayrı ayrı ve hem de ağ adına davanın takibini yapmaktadır.

Faaliyet 8 – Basın Açıklamaları

Cezasızlıkla Mücadelede Güç Birliği cezasızlıkla ilgili güncel konulara ilişkin görüş bildirmek ve gündem oluşturmak amacıyla basın açıklamaları yapmış, 2019-2020 döneminde Yargı Reformu Stratejisi, Tahir Elçi Davası, Çocuk Hak İhlallerinde Cezasızlık ve Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına ilişkin dava izleme taleplerinde bulunmuş ve bu davalarla ilgili basın açıklamaları gerçekleştirilmiş, bu açıklamalar ağın ve ağ üyesi örgütlerin sosyal medya araçlarıyla yaygınlaştırılmıştır.

Faaliyet: 9- CMG Kurumsal Kapasite Geliştirme Çalışmaları

Cezasızlıkla Mücadelede Güç Birliği Ağı'nın etkililiğinin ve sürdürülebilirliğinin gelişmesi amacıyla 5 yıllık stratejik planı oluşturulmuştur. Hazırlanan web sitesi, oluşturulan sosyal medya hesapları ile ağ ve faaliyetleri görünür kılınmıştır. Ağ üyeleri ile yüz yüze ve küresel salgın önlemleri temelinde çevrimiçi toplantılar gerçekleştirilmiştir.

İŞKENCEYE KARŞI FAALİYETLER

Derneğimizin önemli çalışma alanlarından birisi işkence, kötü muamele ve onur kırıcı davranış yasağına karşı yapılan başvurularla ilgili olarak adalet aramak, cezasızlıkla mücadele etmek, idari şikayet ve denetim mekanizmalarını harekete geçirmek, farkındalık yaratarak demokratik kamuoyu baskısı oluşturmak, uluslararası mekanizmaları harekete geçirmektir.

Derneğimiz bu başlıkta özel olarak 2018, 2019 ve 2020 yılları için ‘baskı ve tehdit yöntemleriyle ajanlaştırma’ isimli özel raporlar çıkarmış ve bu raporlarla ilgili olarak TBMM güvenlik ve istihbarat komisyonu, içişleri bakanlığı, TİHEK gibi kuruluşlarla görüşmeler gerçekleştirmiş, denetim ve yargı mekanizmalarına gerekli başvurular yapılmıştır. Ayrıca Avrupa konseyi işkenceyi önleme komitesine başvurular yapılmıştır.

Derneğimiz her yıl TİHİV ile birlikte 26 haziran işkence görenlerle dayanışma gününde ortak açıklama ve özel rapor yayınlayarak işkence karşıtlığı konusunda farkındalık yaratmaktadır.

2020 yılında İHD, TİHİV ve TTB olarak, ‘çıplak arama’ konusunda özel bir açıklama ve kısa rapor yayınlanmıştır.

Derneğimizin birçok başlığındaki faaliyetin önemli bir kısmı işkenceye karşı yürütülen faaliyetlerdir. Özellikle hapisaneler komisyonu faaliyetlerinin önemli bir kısmı, dernek genel merkezine yapılan ve her yıl ortalama 400 civarındaki başvuru üzerine yapılan faaliyetleri belirtebiliriz.

Derneğimiz merkezi hukuk komisyonu özel olarak bazı işkence vakalarıyla ilgili yapılan başvurular üzerine dava süreçlerini de yürütmektedir.

Derneğimizin ürettiği özel raporların büyük kısmında işkenceye karşı alınacak tedbirler ile cezasızlıkla mücadele konusunda önerilere kapsamlı olarak yer vermektedir.

TOPLU MEZARLAR, KAYIPLAR VE FAİLİ MEÇHULLER, GEÇMİŞLE YÜZLEŞME

1) Kayıplar Bulunsun Failler Yargılansın

Kaybedilme olgusu ağırlıklı olarak 90'lı yılların başında çok hızlı bir şekilde artarken, Türkiyeli insan hakları savunucuları da gelişmelerle ilgili kamuoyunun ve hükümet yetkililerinin konuya dikkatlerini çekmeye başladılar. İnsan Hakları Derneği ilk olarak 18 Aralık 1992 tarihinde “Kayıplar Bulunsun” sloganı ile bir kampanya başlattı.

27 Mayıs 1995 Cumartesi günü saat 12.00'da kayıp yakınları ve insan hakları savunucuları “Gözaltındaki kayıplar son bulsun, kayıpların akıbeti açıklansın, sorumlular bulunsun ve yargılansın” talebiyle Galatasaray Meydanı'nda ilk kez oturma eylemi yaptı. Cumartesi oturumları, Emine Ocak'ın oğlu Hasan Ocak'ın 21 Mart 1995'te gözaltına alınması ve 58 gün sonra işkenceyle öldürülmüş bedeninin kimsesizler mezarlığında bulunmasıyla başlamıştı. Bu gelişme üzerine dönemin İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Başkanı Akın Birdal ile Türkiye İnsan Hakları Vakfı başkanı Yavuz Önen'in yaptıkları ortak çağrının ardından yakınlarını kaybedenler 27 Mayıs 1995 tarihinden itibaren cumartesi günleri Galatasaray Meydanı'nda oturmaya başladılar.

İHD 1 Haziran 1995 tarihinde ikinci kez ve “kayıplara son, sorumlular yargılansın” sloganı ile kayıplar kampanyasını başlattı.

Cumartesi Anneleri/İnsanları 13 Mart 1999'da saldırılar nedeniyle belirsiz bir süre oturmalarına ara verdiklerini açıkladılar. 10 yıllık aradan sonra 31 Ocak 2009'da Cumartesi oturumları yeniden başladı ve kesintisiz olarak devam ediyor.³⁵

İnsan Hakları Derneği, 1995'ten bu yana her yıl 17-31 Mayıs tarihleri arasındaki dönemi “Kayıplar Haftası” olarak anıyor.

35 <https://www.evrensel.net/haber/359968/cumartesi-annelerinin-eylemi-gozaltinda-kayiplari-durdurdu>

Zorla Kaybetme Nedir?

BM Herkesin Zorla Kaybetmelere Karşı Korunması Hakkında Uluslararası Sözleşme-ye göre ‘zorla kaybetme’ terimi, “(...) *devlet görevlilerinin ya da devletin yetkilendirmesi, desteği veya göz yummasıyla hareket eden kişilerin ya da kişi gruplarının gözaltına alma, tutuklama, kaçırma ya da diğer herhangi bir biçimde özgürlükten yoksun bırakması ve bu durumdaki bir kimseyi, özgürlükten yoksun bırakmayı kabul etmenin reddedilmesi veya kaybedilen kişinin akibetinin ya da nerede olduğunun gizlenmesiyle, hukukun koruması dışına çıkarması(...)*”dır.

Sözleşme Madde 1:

1. Hiç kimse zorla kaybetmeye maruz bırakılamaz.
2. Fiili savaş durumu, savaş tehdidi, ülke içinde siyasi istikrarsızlık veya başka herhangi bir kamusal acil durum dâhil olmak üzere, hangi istisnai koşullar söz konusu olursa olsun, bunlar zorla kaybetme için gerekçe olarak ileri sürülemez.

Zorla Kaybedilmelere Dair TBMM Raporları ve İHD-TİHV verileri:

1993 yılında oluşturulan TBMM Komisyonu’nun hazırladığı raporda yer alan verilere göre 1980 ile 1990 yılları arasında toplam 18 faili meçhul cinayet gerçekleşirken 1991 yılında bu sayı birden 24’e çıkmakta, ardından çok daha hızlı bir artışla 1992 yılında 316’ya, 1993 yılında ise 314’e sıçramaktadır.¹³ Bu artışın ‘Kürt Sorunu’ ile doğrudan bağlantılı olduğu ise 1975 ile 1994 yılları arasında gerçekleşen toplam 908 faili meçhul siyasal cinayetin yaklaşık % 70’inin doğu ve güneydoğu illerinde (Diyarbakır’da 259, Mardin’de 155, Batman’da 125, Şırnak’da 34, Tunceli’de 15, Bitlis’de 13, Ş.Urfa’da 10 olmak üzere toplam 611 faili meçhul cinayet) gerçekleşmesinden açıkça anlaşılmaktadır.³⁶

Meclis İnsan Haklarını İzleme Komisyonu bünyesinde kurulan alt komisyonun, “Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerinin İncelenmesine Yönelik Alt Komisyon Raporu” 2013 yılında, 24. Dönem 3. Yasama Yılında kabul edilerek yayın-

36 TBMM “Ülkemizin Çeşitli Yörelerinde İşlenmiş Faili Meçhul Cinayetler Konusunda Araştırma Komisyonu Raporu”¹³ Esas No 10/90, Tarih 12.10.1995 Sayfa 162.

landı. Bu raporun içeriğinde İHD bilançoları da belirtilerek, sonuç bölümünde “Yaşam hakkı konusunda insan hayatına son veren eylemlerin olmaması yanında, faili meçhuller, gözaltında veya başka şekillerde kayıpların da engellenmesi, bütün bunlara rağmen bu olaylar meydana gelmişse, hukuki ve idari kapasitenin bunları aydınlatacak derecede gelişmiş olması gerekmektedir.” tespiti yer almıştır.³⁷ Raporun 74. sayfasında İHD verilerine tablo halinde yer verilmiştir.

BM İnsan Hakları Konseyi'nin 11-29 Eylül 2017 arasında süren 33'üncü oturumunda Zorla veya Gönülsüz Kayıplar Çalışma Grubu'nun raporu kabul edildi. Rapora göre Türkiye'de henüz kapanmamış kayıp vakasını 94 olduğu, BM verilerine göre ise Türkiye ile ilgili toplam kayıp sayısının 222 olduğu yine basına yansıyan haberler arasında yer aldı.³⁸

Bu dönem, İHD İstanbul Şube Kayıplar Komisyonu ile birlikte Cumartesi Anneleri, İHD Diyarbakır Şube Kayıplar Komisyonu ile birlikte kayıp yakınları, İHD Batman Şube, İHD Şanlıurfa Şube tarafından düzenli olarak haftalık oturma eylemleri gerçekleştirilmiştir. İHD'nin bazı şubeleri de destek oturma eylemleri yapmaya devam etmektedir.

Cumartesi Anneleri'nin 700. Hafta oturma eylemi ve akabindeki oturma eylemleri İçişleri Bakanlığı tarafından yasaklanmış olup oturma eylemleri İHD İstanbul Şube binası önünde yapılmaya devam etmektedir. 700. Haftada Cumartesi Anneleri'ne ve kayıp yakınlarına yönelik polis şiddeti başta olmak üzere, yasaklama kararlarına karşı gerekli yargısal yollara başvurulmuş ve suç duyurularında bulunulmuştur.

İHD Diyarbakır Şubesi'nde OHAL dönemi boyunca açık havada yasaklanan oturma eylemleri ancak birkaç hafta dışarıda yapılabilmiş, 700. Haftanın İstanbul'da yasaklanmasıyla beraber İHD Diyarbakır Şubesi Kayıplar Komisyonu'nun kayıp yakınlarıyla birlikte gerçekleştirdiği oturma eylemlerinin 499. Haftadan itibaren dışarıda yapılması yasaklanmış olup bu eylemler şube binası içinde yapılmaktadır. Aynı şekilde,

37 <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/belge/TER%C3%96R%20VE%20%C5%9E%C4%B0DDET%20OLAYLARI%20KAPSAMINDA%20YA%C5%9EAM%20HAKKI%20%C4%B0HLALLER%C4%B0N%C4%B0%20%C4%B0NCELEME%20RAPORU.pdf>

38 http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/825871/BM_den_Turkiye_ye_Kayıplar_icin_mekanizma_kur.html

Batman Şube sadece birkaç hafta açık havada oturma eylemi yapabilmiş olup Batman'daki oturma eylemleri de Şube binasında yapılmaktadır.

Cumartesi Anneleri'nin, İHD İstanbul Şube binası önündeki oturma eylemleri Covid-19 pandemisi nedeniyle çevrim içi olarak internet üzerinden yapılmıştır. Oturma eyleminin 800. haftasında tüm engellemelere rağmen Cumartesi Meydanı'nda gerçekleştirilmiş ve üç kayıp yakını insan hakları savunucusu gözaltına alınmıştır.

Cumartesi Anneleri'nin 700. Haftasına yapılan müdahaleyle ilgili açılan ceza davası devam etmekte olup Genel Merkez'imiz davayı yakından takip etmektedir.

Diyarbakır Şube Kayıplar Komisyonu'nun oturma eylemi 499. Haftadan itibaren engellendiği için önce şube binası önünde, ardından şube binasında, Covid-19 nedeniyle de çevrim içi olarak sürmüştür, 493. haftadan itibaren ise yeniden Diyarbakır Yaşam Hakkı Anıtı önünde yapılmaya başlanmıştır.

Bu dönem, gözaltında kayıp pratiği yeniden hortlamış olup gözaltında kaybedilenlerle ilgili başvuru alma ve raporlama çalışmamız devam etmiştir.

İHD Genel Merkezi gözaltında kayıplarla ilgili aile başvurularını usulüne uygun olarak alıp BM Kayıplar Çalışma Grubu'na iletmektedir.

Halen son dönem kayıplarından Yusuf Bilge Tunç'un akıbeti bilinmemekte olup, altı aydan fazla kaçırılıp işkence altında tutulan Hüseyin Galip Küçüközyiğit Sincan Hapishanesi'ne bırakılmış, İstanbul'da Ocak ayında kaçırılan Gökhan Güneş beş gün işkence gördükten sonra serbest bırakılmıştır. Bu kişilerin dışında Dersim'de Gülistan Doku'nun, Şırnak'ta Hürmüz Diril'in ve İstanbul'da Mehmet Bal'ın akıbeti hâlâ aydınlatılamamıştır.

Bu dönem, kayıpların akıbetinin bulunması, faillerin yargı önüne çıkarılması ve Türkiye'nin BM Kayıplar Sözleşmesi'ne taraf olması için yürüttüğümüz mücadele kesintisiz olarak devam etmiştir.

2) Toplu Mezarlar

İHD'nin daha önceki dönemlerde oluşturduğu toplu mezarlarla ilgili raporunda belirttiği hususlar konusunda yeni bir çalışma yapılmamıştır. Sebebi de silahlı çatışmaların yeniden başlaması ve uygun hukuki ve siyasi ortamın olmamasıdır. Ancak buna

rağmen, silahlı militanların cenazelerinin defnedildiği mezarlık alanlarıyla ilgili yapılan başvurular üzerine faaliyetler yapılmıştır.

Örneğin, İnsan Hakları Derneği Bitlis Şubesi'ne 27 Aralık 2017 ve 5 Ocak 2018 tarihlerinde yapılan başvurularda başvuruçular, çeşitli aile üyelerinin Bitlis Merkez Yukarıölek Köyü yakınlarındaki kamuoyunda Garzan Mezarlığı olarak bilinen, yaşamını yitirmiş silahlı militanların defnedildiği mezarlık alanındaki 279 mezarın açılarak içerisindeki cesetlerin defni kebir yoluyla alındığını basından öğrendiklerini ve kendilerine hiçbir bilgi verilmediğini iddia etmişlerdir. 24 Aralık 2017 tarihinde İHD Bitlis Şubesi, söz konusu mezarlıkta bulunan 279 sayıdaki mezarın defni kebir yoluyla açıldığını ve cesetlerin çıkarıldığını olay mahallinde gözlemlemiş, gözlem bilgileri basınla paylaşılmıştır.

9 Mart 2018'de Türkiye'de bu tip mezarlıkların oluşum süreci, ilgili ulusal ve uluslararası hukuk, AİHM kararlarının derlendiği **"Bitlis İli Tatvan İlçesi Yukarıölek Köyü Yakınlarındaki Mezarlığın (279 Mezar) Ortadan Kaldırılmasına Dair Rapor"** başlıkla paylaşılmıştır.³⁹ Bu rapor, yetkili mercilere gönderilerek defni kabir kararlarını alan Cumhuriyet savcısı ve sulh ceza hâkimi hakkında HSK tarafından adli ve idari soruşturma açılması, cenazelerin gerekli örnekler alınarak yeniden gömülmeleri, Türkiye'de bulunan ve henüz açılmayan toplu mezarlarla ilgili BM Minnesota Protokolü ve Kızılhaç ilkeleri uyarınca işlemler yapılmadığı sürece bu mezarlara dokunulmaması gerektiği belirtilmiştir.

Bu mezarlıkla ilgili olarak, mezarlığın kaldırılıp cenazelerin adli tıp kurumuna sevki işlemlerini yapan hâkim ve savcıyla ilgili İHD Genel Merkezi'nin yaptığı suç duyurusu HSK tarafından işleme konulmama kararı ile sonlandırılmıştır. Bu durum bu şekilde hukuksal şikâyet konusu yapılmış olup belki gelecekte yeniden ele alınabilecektir.

Bu dönemde de yaşanan silahlı çatışmalar sonucu yaşamını yitiren silahlı militanların yakınları cenazelerin kendilerine teslim edilmesi için Derneğimize başvurular yapmış olup bu konuda da valilikler ile iletişime geçilmiştir.

39 <http://www.ihd.org.tr/bitlis-ili-tatvan-ilcesi-yukariolek-koyu-yakinlarindaki-mezarligin-279-mezar-ortadan-kaldirilmasina-dair-rapor/>

Toplu mezarlar ile ilgili olarak Toplu Mezarlar ve Adalet Vakfı kurma kararımız geçerliliğini korumakta olup, uygun bir zamanda hayata geçirilecektir.

3) Faili Meçhul Cinayetler

İHD yönetici ve üyeleri ile aktivistlerinin de katkısıyla faili meçhul cinayetlerin ve gözetim kayıp faillerinin yargı önüne çıkarılmasıyla ilgili açtırılan davalar bu dönem takip edilmiştir. Bu davalar cezasızlıkla mücadele başlığı altında anlatılmıştır.

İHD üyesi sevgili Tahir Elçi'nin öldürülmesiyle ilgili soruşturma süreci derneğimiz tarafından yakından takip edilmiş, Diyarbakır Barosu'nun her cuma günü gerçekleştirdiği açıklama ve oturma eylemine dönem dönem Genel Başkan düzeyinde katılımlar sağlanmıştır.

4) Geçmişle Yüzleşme

Bu dönem bu konuda özel bir çalışma yürütülemedi ancak darbelerin yıl dönümlerinde yapılan açıklamalarda, darbe davalarının takibi nedeniyle yapılan açıklamalarda ve derneği temsilen katıldığımız çeşitli panel, konferans gibi etkinliklerde ve görüşmelerde geçmişle yüzleşme ile ilgili daha önceki dönem İHD tarafından hazırlanan yasa teklifine değinilmiş ve geçmişle yüzleşmenin önemi her fırsatta anlatılmıştır. Kaldı ki çalışmalarımızın büyük bir kısmı geçmişle yüzleşmenin gerekliliğini ortaya koyan çalışmalardır.

KADININ İNSAN HAKLARI

MERKEZİ KADIN KOMİSYONU 2018-2021 DÖNEM FAALİYET RAPORU

Merkezi Kadın Komisyonu olarak tüm şubelerimizin kadın komisyonlarında yer alan kadınların, MYK içerisinde yer alan kadınların ve genel merkezde çalışan kadın arkadaşlarımızın da dahil olduğu bir iletişim ağı üzerinden iletişim sağlanarak çalışmalar yapılmaktadır.

Genel merkeze gelen kadına yönelik şiddet vakaları ile ilgili olarak hukuki destek sunulmakta, kurumlara yönlendirmeler yapılmakta ve ayrıca koruyucu ve önleyici mekanizmalar için ilgili kurumlarla da yazışmalar yapılmaktadır. Yine avukatlarımız aracılığı ile kadına yönelik şiddet vakalarının hukuki süreçlerine dâhil olunmakta, davalara müdahillik talep edilmektedir. Kadın Komisyonu olarak yerel ve uluslararası alanda eğitim çalışmalarına dâhil olunmaktadır. Yine kadın kurumlarının faaliyetlerine ve toplantılarına katılım sağlanmaktadır.

Kadın Komisyonu olarak AĞ-DA ve Kadın Koalisyonun içerisinde bileşen olarak yer almaktayız.

Pandemi sürecinin başlamasıyla özellikle kadınlar tarafından kurumumuza ekonomik ve sosyal haklar alanında başvurular yoğun bir şekilde yapılmıştır. Bu çerçevede yapılan 609 başvurudan 462'si kadınlar tarafından yapılmıştır. 22 Mayıs 2020 tarihinde İHD Kadın Komisyonu'nun hazırladığı "Pandemi Döneminde Kadın" başlıklı raporumuzda ekonomik ve sosyal haklar konusundaki olumsuzluklardan en çok etkilenen kesimin kadınlar ve çocuklar olduğunu ve Covid-19 kısıcında bu durumun derinleştiğini kamuoyuyla paylaştık.

Yine Merkezi Kadın Komisyonu olarak bu çalışma döneminde Türkiye'de 2020 yılı içinde kadınlara yönelik hak ihlallerini içeren yıllık bir rapor hazırlayarak kamuoyu ile paylaştık. Bu raporu oluştururken çeşitli başlıklara dikkat çekmeyi hedefleyerek basın taramaları, kurumumuza yapılan başvurular, şubelerin hazırlamış oldukları raporlar ve şubelere gelen başvurular toparlanarak hazırlandı. Rapor hazırlanırken KVKK çerçevesinde hareket edilmiştir. Raporumuzda kadın katliamları, kadına yöne-

lik baskılar, ekonomik ve sosyal haklardan mahrumiyet; mülteci kadınların, hapishanelerdeki kadınların, kadın gazetecilerin, LGBT kadınların yaşadığı sorunlar; kadınların siyasal hakları ve temsiliyetleri, kadın emeği ve istihdamı, iş cinayetleri, nafaka hakkı, engelli kadınlar, kadın sığınaklarının durumu, kürtaj, seks işçiliğine zorlanan kadınlar, kadın cinayetleri, şüpheli ölümler, kadın intiharları/intihar teşebbüsleri, kadına yönelik şiddet-taciz-tecavüz başlıkları altında kadınları yaşamış oldukları tüm hak ihlalleri ele alınmıştır.

İstanbul Sözleşmesi

Kadına yönelik şiddetin temelinde yatan toplumsal cinsiyet eşitsizliğine neden olan cinsiyetçi tutum ve davranışları değiştirmeyi hedefleyerek şiddeti önlemek, danışma merkezi, sığınak, cinsel şiddet kriz merkezi gibi destek mekanizmalarını kurarak şiddet riski altındaki kadınları korumak, şiddete uğrayan kadın şikayetten vazgeçse dahi şiddet suçu karşısında faillere gerekli cezaları vermek ve ülke çapında kadına yönelik şiddetle mücadele edebilmek için kurumlar arasında gerekli koordinasyonu kurmak gibi dört temel başlıktan oluşan kadına yönelik şiddete karşı en kapsamlı ve yeni sözleşme olan İstanbul Sözleşmesi Mayıs 2011’de İstanbul’da imzaya açıldı ve 2014 yılında yürürlüğe girdi. Ne yazık ki, 2020 yılında Türkiye’de İstanbul Sözleşmesi’ne yönelik saldırılar arttı, sözleşmeyi karalayan ve kaldırmaya çalışan söylemler pek çok alanda yankı buldu. Aynı zamanda İstanbul Sözleşmesi’ne sahip çıkan kadınlar ülke genelinde geniş katılımlı protestolar düzenledi. Bu protestolar sonucunda çok sayıda kadın gözaltına alındı, kötü muamele ve şiddete maruz kaldı.

İstanbul Sözleşmesi, yaşadığımız coğrafya da kadınların yaşadığı, erkek şiddetini temel alarak hazırlandı. Avrupa Konseyi Diyarbakır’da eşinin şiddetine maruz kalan Nahide Opuz’un AIHM de görülen davasından yola çıkarak, Konsey üyesi devletlere aile içi şiddete karşı bir sözleşme hazırlama çağrısı yaptı. Bu nedenle, uygulamada çok sorunlar yaşansa da bu sözleşme biz kadınlar için büyük önem taşıyordu.

“Kutsal Aile” ve “Sözde Namus” tartışmalarıyla kadınların hakları üzerindeki kazanımlarını kabul etmeyenler tarafından İstanbul Sözleşmesinin kara propagandasının yapılmasının sonucunda AKP iktidarı tek bir imza ile İstanbul Sözleşmesi’ni 19 Mart 2021 günü feshetti. Danıştay’ın 1 Temmuz’da yürütmeyi durdurma kararı vermemesiyle sözleşmeden tamamen çıkıldı. Ancak biz kadınlar olarak bu uygulamayı kabul

etmedik ve bizler için İstanbul Sözleşmesi hâlâ yürürlüktedir.

20.03.2021 gün ve 31429 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesinin Türkiye Cumhuriyeti Bakımından Feshedilmesi Hakkında Kararın (Karar Sayısı: 3718) yok hükmünde olduğunun tespiti suretiyle iptali ile yürütmesinin durdurulması, davaya konu işlemin dayanağı olan 15.07.2018 gün ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 3. maddesinin birinci ve üçüncü fıkrasında yer alan “ bunların hükümlerinin uygulanmasını durdurma ve bunları sona erdirmeye” ve üçüncü fıkrasında yer alan “uygulanmasının durdurulduğu ve sona erdiği tarihler; Cumhurbaşkanı kararı ile tespit olunarak Resmî Gazete’de yayımlanır” hükümlerinin Anayasaya aykırı olması nedeniyle somut norm denetimi yapılmak üzere Anayasa Mahkemesi’ne gönderilmesi istemiyle Danıştay’a 07/05/2021 tarihinde dava açılmıştır. Cumhurbaşkanlığı İdare İşler Başkanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü dava dilekçesine karşı cevap dilekçesini sunmuştur.

Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi'nin Hayata Geçmesi

Merkezi Kadın Komisyonu “İHD Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi” oluşturmak için Aralık 2020’de çalışmalara başladı. Öncelikle çalışmaların içerisinde yer alacak kadınlardan oluşan üyelerimize ihtiyaç belirleme anketi gönderildi. Ankete gelen cevaplara göre atölye içeriği mobbing ve mansplaining gibi kavramlar üzerinden tasarlandı. Bu çerçevede kadınlarla “zoom” uygulaması üzerinden 7 buluşma gerçekleştirildi. Politika belgesi taslağı oluşturulduktan sonra geri dönüşler için 1 aylık bir süre verilerek son haline getirildi.

Politika belgesi komisyonundaki kadın+’ların deneyimleri ve beklentilerinden yola çıkarak dönüştürücü ve onarıcı bir politika belirledi. Bu politika öncelikle kurumsal kültürün eşitlikçi ve dönüşüme açık yönünü beslemeyi, net olmayı netleştirmeyi, birlikte öğrenmeyi, dönüşmeyi ve dönüştürmeyi hedefliyor. Üç temel aşamadan oluşuyor, ihlalin oluşmasının engellenmesi, ihlal oluştuğunda onarımı sağlamak ve tekrarlanmaması için dönüşümü gerçekleştirmek. Yıllarca ihlallerin insanlara verdiği zararları raporlamış bir örgüt olarak, bu politikanın ruhunu onarıcı adaletin oluşturması gerektiğini düşündük. Zarar görenin güçlenmesi ve onarılmasını odağına alan

Onarıcı Adalet Komisyonunun baz aldığı ilkeler; Önyargısız dinleme, Açıklık ve şeffaflık, Katılım, Güçlendirici perspektif, Tarafsızlık, Zamanında müdahale, Mahremiyet / gizlilik, Zarar vermeme, Bağımsızlık.

Politika belgemiz 14 Haziran 2021'de MYK tarafından onaylanıp yürürlüğe girdi, 22 Haziran 2021'de basına ve şubelerimize duyuruldu.

Politika belgemize alttaki linkten ulaşılabilir.

<https://www.ihd.org.tr/ihd-cinsiyetci-baskici-davranislarin-ve-mobbingin-onlenmesine-dair-politika-belgesi-hayata-geciyor/>

FAALİYETLER

A- Basın Açıklamaları ve Raporlar

İnsan Hakları Derneği Merkezi Kadın Komisyonu olarak 2018-2021 yılını içeren 3 Yıllık dönemde raporlar ve basın açıklamaları yayınladık:

1. Erkek Egemen Şiddete Hayır! (24.11.2018)

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü için Merkezi Kadın Komisyonu olarak yapılan basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/erkek-egemen-siddete-hayir/>

2. Polis Tacizi Suçtur, Meşru Kabul Edilemez! (20.02.2019)

TAYAD tarafından açlık grevindeki avukatlar için yapılan eyleme katılan M.D.'nin gözüne alınırken cinsel saldırıya uğramasına yönelik basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/polis-tacizi-suçtur-mesru-kabul-edilemez/>

3. Filiz Karaoğlan Hakkında Ortak Basın Açıklaması (22.02.2019)

İkiz bebekleriyle birlikte Patnos L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda tutulan Filiz Karaoğlan'ın yaşadığı hak ihlalleriyle ilgili 27 kuruluşla beraber ortak basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/filiz-karaoglan-hakkinda-ortak-basin-aciklamasi/>

4. Ortak Açıklama: Gelin, Leyla Güven'i Yaşatalım (22.02.2019)

Leyla Güven'in cezaevinde sürdürdüğü açlık grevine yönelik katıldığımız ortak basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/gelin-leyla-guveni-yasatalim/>

5. Biat Etmiyoruz, Kadına Yönelik Şiddete Hayır! (07.03.2019)

8 Mart Dünya Kadınlar Günü için Merkezi olarak basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/biat-etmiyoruz-kadina-yonelik-siddete-hayir/>

6. Annelere Yönelik Polis Şiddetini Kınıyoruz! (23.04.2019)

19 ve 20 Nisan 2019'da Gebze ve Kızıltepe'de polislerin açlık grevindeki mahpusların annelerine yönelik şiddetine karşı basın açıklaması yaptık.

<https://www.ihd.org.tr/annelere-yonelik-polis-siddetini-kiniyoruz/>

7. Kayyım Döneminde Mardin Büyükşehir Belediyesine bağlı Kent A.Ş'de müdür olarak görevlendirilen polis memurunun işe alım aşamasında kadınları taciz etmesinin ortaya çıkmasının ardından, 16 Mayıs 2019'da Mardin'de Diyarbakır, Ankara'dan kadınların katılımı ile ortak açıklamaya katılım sağlandı.

8. Erk'ek Adalet Değil, Gerçek Adalet İstiyoruz! (24.05.2019)

Nevin Yıldırım'ın 23 Mayıs 2019'da müebbet hapis cezasının onanmasına karşı basın açıklaması yaptık.

<https://www.ihd.org.tr/erkek-adalet-degil-gercek-adalet-istiyoruz/>

9. Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi ve İstanbul Protokolü Bağlamında Halfeti'de Yaşanan Gözaltı İşlemi (24.06.2019)

18 Mayıs 2019'da Halfeti'de meydana gelen olaylar sonrasında gözaltına alınan kadınların işkence ve cinsel saldırıya maruz kalması ile ilgili olarak Eren Keskin'in kadınlarla görüşmesi sonrasında tespit edilenlerle ilgili olarak Genel Merkez'de kadınların katılımı ile basın toplantısı yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/avrupa-konseyi-istanbul-sozlesmesi-ve-istanbul-protokolu-baglaminde-halfetide-yasanan-gozalti-islemi/>

10. Kadına Yönelik Şiddet, Ayrımcılık Politikalarının Sonucudur! (26.08.2019)

Artan kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetlerine yönelik basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/kadina-yonelik-siddet-ayrimcilik-politikalarinin-sonucudur/>

11. Nadira Kadirova'nın Ölümü Aydınlatılmalıdır (08.10.2019)

Nadira Kadirova'nın ölümünün aydınlatılması ve dosyaya erişim talebimizle ilgili basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/nadira-kadirovanin-olumu-aydinlatilmalidir/>

12. Kadına Yönelik Şiddet Politikadır! Şiddete Hayır Diyoruz! (25.11.2019)

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü için Merkezi Kadın Komisyonu olarak yapılan basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/kadina-yonelik-siddet-politiktir-siddete-hayir-diyoruz/>

13. Toplumsal Cinsiyet Temelli Yasalar, Sözleşmeler, Yönetmelikler (18.12.2019)

Kadın Komisyonu olarak hukuksal süreçler, yapılacak olan toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmaları, raporlamalarda ve resmi başvurularda kullanılmak üzere; tüm yasa, yönetmelikler, uluslararası anlaşmalar toparlanarak sitemize başvuru kaynağı olarak eklenmiştir.

<https://www.ihd.org.tr/toplumsal-cinsiyet-temelli-yasalar-sozlesmeler-yonetmelikler/>

14. Yaşasın 8 Mart, Yaşasın Kadın Dayanışması! (07.03.2020)

8 Mart Dünya Kadınlar Günü için yapılan ve şubelerle paylaşılan basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/yasasin-8-mart-yasasin-kadin-dayanismasi/>

15. Diyanet İşleri Başkanı'nın 24 Nisan 2020 Tarihli Hutbe Konuşması Üzerine Zorunlu Açıklama (27.04.2020)

Diyanet İşleri Başkanı'nın LGBTİ+'ları hedef alan açıklamaları üzerine basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/diyanet-isleri-baskaninin-24-nisan-2020-tarihli-hutbe-konusmasi-uzerine-zorunlu-aciklama/>

16. Pandemi Döneminde Kadın (22.05.2020)

Covid-19 pandemisi sürecinde kadınlara yönelik hak ihlalleri, yaşanan sorunlar içeren 2 aylık bir rapor hazırlanarak basın toplantısı ile kamuoyu ile paylaşıldı.

<https://www.ihd.org.tr/pandemi-doneminde-kadin/>

17. İşkence İnsanlığa Karşı Suçtur! Sevil Rojbin Çetin'in Yanındayız! (30.06.2020)
İşkenceye karşı Sevil Rojbin Çetin'le dayanışmak amaçlı basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/iskence-insanliga-karsi-suçtur-sevil-rojbin-cetinin-yanındayız/>

18. Biz Kadınlar Uyarıyoruz! (06.07.2020)

AKP Genel Başkan Yardımcısı Numan Kurtulmuş'un Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilebileceğini söylemesine karşı basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/biz-kadınlar-uyarıyoruz/>

19. İ.E.'nin Sözcüleriyiz! (19.08.2020)

Kaçırılıp cinsel saldırıya maruz bırakılan ve intihar girişiminde bulunan İ.E. hakkındaki basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/i-enin-sozculeriyiz/>

20. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmeliyiz: İktidar, Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'ni Uygulasın (25.11.2020)

25 Kasım Uluslararası Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü için Merkezi Kadın Komisyonu olarak yapılan basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/kadina-yonelik-siddete-karsi-mucadele-etmeliyiz-iktidar-avrupa-konseyi-istanbul-sozlesmesini-uygulasın/>

21. Kadın Mücadelemizden Vazgeçmiyoruz! (08.03.2021)

8 Mart Dünya Kadınlar Günü için merkezi olarak hazırlanan ve şubelere de iletilen basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/kadin-mucadelemizden-vazgeçmiyoruz/>

22. İHD 2020 Yılı Kadın Raporu (18.03.2021)

2020 Yılı içerisinde kadınların yaşadığı hak ihlallerine dair raporumuz açıklandı.

<https://www.ihd.org.tr/ihd-2020-yili-kadin-raporu/>

23. İstanbul Sözleşmesi'nden Vazgeçmeyeceğiz (20.03.2021)

İstanbul Sözleşmesi'nden vazgeçilmesine yönelik basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/istanbul-sozlesmesinden-vazgecmeyecegiz/>

24. Kirli Siyasetinizi Kadın+lar Üzerinden Yapmayın! (27.05.2021)

Mafya-siyaset sarmalındaki cinsiyetçi dile karşı basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/kirli-siyasetinizi-kadinlar-uzerinden-yapmayin/>

25. LGBTİ+ Hakları İnsan Haklarıdır! (28.06.2021)

19. İstanbul LGBTİ+ Onur Yürüyüşü için yapılan gözaltılara tepkimize ve Onur Haftası'na desteğimize yönelik yaptığımız basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/lgbti-haklari-insan-haklaridir/>

26. İstanbul Sözleşmesi Bizimdir! (29.06.2021)

İstanbul Sözleşmesinden çıkılmasının Danıştay tarafından yürütmenin durdurulması için basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/istanbul-sozlesmesi-bizimdir/>

B- RUTİN ÇALIŞMALAR

1. Düzenli şekilde derneğimize yapılan başvurularda kadınların başvurularını inceleyip raporlar ve bilançolar çıkarmak, hukuki destek ihtiyacı olan kadınlara hukuki destek sağlamak ve mahkeme süreçlerine (Şule Çet davası, Y.O. davası gibi) dahil olundu ve duruşmalara katılım sağlandı.
2. Cezaevlerinde kalanların veya yakınlarının yaptığı başvurulardan kadınlara yönelik raporlar hazırlamak ve süreçleri takip etmek.
3. Aydın, Erzurum, Kırklareli ve İzmit Geri Gönderme Merkezleri'ndeki kadınların başvuruları neticesinde ilgili kurumsal yazışmaların yanı sıra hukukçularımız aracılığı ile tespit yapıldı.
4. Belli periyodlarla (3-6 ay) ilgili bakanlıklara kadınlarla ilgili bilgi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bilgi edinme başvurularında bulunuldu.
5. İHD Merkezi Kadın Komisyonu'nu temsilen edindiğimiz bilgileri basın ve kamuoyu ile paylaşmak; görsel ve yazılı basının röportaj taleplerini karşılamak, faaliyetlerimizi, raporlarımızı ve kadın gündemiyle ilgili görüşlerimizi açıklamak şeklinde çalışmalar gerçekleştirildi.

C- HUKUKİ ÇALIŞMALAR

1. 20.03.2021 gün ve 31429 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan İstanbul Sözleşmesi'nin Türkiye Cumhuriyeti bakımından feshedilmesi hakkında 3718 sayılı kararın iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle Danıştay 10. Daire Başkanlığı'na 07.05.2021 tarihinde dava açıldı.
2. Merkezi Kadın Komisyonumuzda görev alan kadın avukatlarımız tarafından çeşitli davalara katılım sağlandı ve başvurularla ilgili olarak hukuki süreçler takip edildi.

D- TOPLANTILAR, ORTAK ÇALIŞMALAR VE EĞİTİMLER

1. 2 Ocak 2019'da Merkezi Kadın Komisyonu iletişim grupları oluşturuldu, çalışma başlıkları paylaşıldı.
2. 22 Ocak 2019'da CEİD'de toplumsal cinsiyet eşitliğinin izlenmesi konusunda kurumlarla birlikte değerlendirme toplantısına katılım sağlandı.
3. 28 Ocak 2019'da "Türkiye'de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi"nin kapanış toplantısına katılım sağlandı.
4. 8 Mart 2019'da Flormar kadın işçilerine destek ziyareti yapıldı.
5. 11 Mart 2019'da Anemon Otel'de Kaged ve Kadınlar Dayanışma Vakfı'nın düzenlediği "Şiddete maruz kalan kadınların mahkemelerdeki temsillerinin güçlendirilmesi projesi kapsamındaki Toplumsal Cinsiyete dayalı şiddetle mücadele yargılama standardı konulu toplantısına katılım sağlandı.
6. 23 Mayıs 2019'da CEİD yerel izleme toplantısına katılım sağlandı.
7. 26 Haziran 2019'da Çankaya Belediyesi'nin düzenlediği çeşitli STK'larla geniş katılımlı toplantı yapıldı. Bu toplantıda toplumsal cinsiyet eşitliği çalışma gruplarına katılım sağlandı.
8. 12 Ekim 2019'da şubelerden gelen kadınlarla Merkezi Kadın Komisyonu toplantısı yapıldı. Çeşitli kararlar alındı ve uygulamaya konuldu.
9. 23-24 Kasım 2019'da Türkiye İnsan Hakları Vakfı ile ortak düzenlediğimiz "Türkiye İnsan Hakları Konferansı"na katılım sağlandı, kadın kurumları ve bireysel katılımcılarla birlikte deklarasyon çıkarıldı.
10. 11 Mart 2021'de KAGED ve Kadın Dayanışma Vakfı'nın düzenlediği "Şiddete Maruz Kalan Kadınların Mahkemelerdeki Temsillerinin Güçlendirilmesi" projesi kapsamında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadelede yargılama konulu toplantıya katılım sağlandı.
11. 7-10 Kasım 2021 tarihleri arasında 23. Kadın Sığınakları ve Da(ya)nışma Merkezle-

ri Kurultayı'na katılım sağlandı.

12. 20.03.2021 tarihli kararla Kadın Koalisyonu ile ortak çalışmalar yürütülmesine karar verildi, 2 Mayıs 2020'de yapılan toplantıda ortak çalışma alanları konuşuldu, tekrar ve düzenli toplantılar yapılması kararlaştırıldı, Kadın Koalisyonu'nun çalışma alanları ve bu çerçevede İHD Merkezi Kadın Komisyonu'nun katılım sağlayabileceği alanlar belirlendi.
13. 8 Mayıs 2021'de iki komisyon üyemiz Çayyolu Semt Meclisi'nin etkinliklerine katıldı.
14. 10 Mayıs 2021'de Kadın Dayanışma Vakfı'nın düzenlediği "10. Yılında İstanbul Sözleşmesi'nin Önemi ve Uluslararası Mücadele Deneyimleri" başlıklı panele katılım sağlandı.
15. 27 Mayıs 2021'de bir komisyon üyemiz, İHD adına "Stanford University (Stanford Online) / International Women's Health and Human Rights" eğitimine katıldı.
16. İHD Merkezi Kadın Komisyonu olarak 1 temsilcimiz EuroMed Gender Working Group içinde çalışmalarda yer almaktadır.

ÇOCUK HAKLARI

İnsan Hakları Derneği Çocuk Hakları Komisyonu Çalışmaları 2018-2021 Faaliyet Raporu

İnsan Hakları Derneği Çocuk Hakları Komisyonu birçok şubemizin çocuk hakları komisyonlarından temsilcilerin yer aldığı bir iletişim ağı üzerinden çalışmalarını sürdürdü. Çalışmalar gerek komisyon çalışmalarını gerekse şubelerin çocuk hakları komisyonlarının çalışmalarını güçlendirmeye yönelik gerçekleşti.

2018 Kasım ayında gerçekleşen Genel Kurul Toplantısı sonrasında gerçekleştirilen çalışmalar öncelikle komisyonun çalışmalarını güçlendirmeye yönelik 28 Eylül 2019 tarihinde Ankara'da yüz yüze bir araya geliş ile başladı. Oluşturulan çalışma programı doğrultusunda pek çok çevirim içi toplantı yapıldı ve çalışmalar ortak çalışma dosyasında arşivlenmeye başlandı.

Ortak çalışma dosyası:

https://drive.google.com/drive/folders/1EEP8C3wvXXkJ7uF6_TNUFbOMN8Nv53_x

Çalışma programı doğrultusunda çocuk haklarını gündemleştirme, çocuk hakları ihlallerini görünür kılma, çocuk hakları ihlallerini takip etme, cezasızlıkla mücadele ve güç birliği oluşturma ile komisyon çalışmalarını güçlendirmeye yönelik çalışmalara ağırlık verildi.

Söz konusu çalışmalar kapsamında komisyonun açıklamaları ve çocuk hakları ile ilgili örgütlerle birlikte yapılan açıklamalar bulunmaktadır.

- 20 Kasım 2018- 20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü: Çocuk Haklarıyla Çocuktur

<https://www.ihd.org.tr/20-kasim-dunya-cocuk-haklari-gunu-cocuk-haklariyla-cocuktur/>

- 12 Haziran 2019- 12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü
<https://www.ihd.org.tr/12-haziran-dunya-cocuk-isciligi-ile-mucadele-gunu/>
- 5 Ekim 2019- VAİL EL SUUD 9 YAŞINDAYDI...
<https://www.ihd.org.tr/vail-el-suud-9-yasindaydi/>
- 19 Kasım 2019- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 30 Yaşında!
<https://www.ihd.org.tr/cocuk-haklarina-dair-sozlesme-30-yasinda/>
- 23 Mart 2020- Çağrı: Yüzünüzü çocuklara dönün! (Ortak Açıklama)
<https://www.ihd.org.tr/cagri-yuzunuzu-cocuklara-donun/>
- 11 Mayıs 2020- Çocuklara Şiddet Uygulayan Polis Hakkında İdari Soruşturma Yetmez! (Ortak Açıklama)
<https://www.ihd.org.tr/cocuklara-siddet-uygulayan-polis-hakkinda-idari-sorusturma-yetmez/>
- 12 Haziran 2020- Çocuktan İşçi Olmaz, Çocuk Emeği Sömürüsü Önlenabilir!
<https://www.ihd.org.tr/cocuktan-isci-olmaz-cocuk-emeği-somurusu-onlenebilir-2/>
- 7 Temmuz 2020- Yüzünüzü Çocuklara Dönün: Nüfusa Kayıtlı Olmayan 1 Aylık Bir Bebek ve 2 Yaşındaki A. N. Cezaevinde!
<https://www.ihd.org.tr/yuzunuzu-cocuklara-donun-nufusa-kayitli-olmayan-1-aylik-bir-bebek-ve-2-yasindaki-a-n-cezaevinde/>
- 23 Temmuz 2020- Yüzünüzü Çocuklara Dönün: Tutuklu Bulunan Eylem Oyunlu ve 2 Çocuğu Derhal Serbest Bırakılsın! (Ortak Açıklama)
<https://www.ihd.org.tr/yuzunuzu-cocuklara-donun-tutuklu-bulunan-eylem-oyunlu-ve-2-cocugu-derhal-serbest-birakilsin/>
- 4 Aralık 2020- Çocukların Öldürülmesine Alışmayacağız!
<https://www.ihd.org.tr/cocuklarin-oldurulmesine-alismayacagiz/>

- 20 Kasım 2020- Çocuk Hakları Hiçbir Bahaneyle Ertelenemez, Esnetilemez!
<https://www.ihd.org.tr/cocuk-haklari-hicbir-bahaneyle-ertelenemez-esnetilemez/>
- 30 Aralık 2020- Çocuk Hakları Savunucularından, Çocuk Hakları Örgütlerinden Elinizi Çekin! (Ortak Açıklama)
<https://www.ihd.org.tr/cocuk-haklari-savunucularindan-cocuk-haklari-orgutlerinden-elinizi-cekin/>
- 26 Nisan 2021- Çocukların Haklarını Korumakla Yükümlüsünüz! (Ortak Açıklama)
<https://www.ihd.org.tr/cocuklarin-haklarini-korumakla-yukumlusu-nuz/>
- 11 Haziran 2021- Çocuk İşçiliği Zorunluluk Değil Tercihtir. Çocuk İşçiliği Önlenbilir!
<https://www.ihd.org.tr/cocuk-isciligi-zorunluluk-degil-tercihtir-cocuk-isciligi-onlenebilir/>

Açıklamalar dışında gerek kamu idaresince gerekse sivil toplum örgütlerince hazırlanan metinlere çocuk hakları bağlamında görüşler oluşturuldu (2. Yargı Paketi, pandemi ve eğitim, çatışma ortamında büyüyen çocukların durumu, etkilenme biçimleri vb.)

- Çocuk hakları ihlallerini takip ve cezasızlıkla mücadele konusunda sokağa çıkma yasakları döneminde yaşamını yitiren Helin Hasret Şen, polis tarafından zırhlı araçla ezilerek öldürülen 5 yaşındaki Efe Tektekin, Ankara'nın Çubuk ilçesinde babası tarafından katledilen Şeyma Yıldız, Yozgat - Sorgun - Tulum köyünde 10 yaşında bir erkek çocuğuna yönelik cinsel taciz ve tecavüz, Ankara'da Mert Yağız Köksal ve Diyarbakır'da Miraç Umut ile ilgili pek çok hak ihlali başta Diyarbakır Şube ve Ankara Şube tarafından takip edildi.

- “Çocuk İstismarına Karşı Birlikte Düşünelim” başlıklı panel İstanbul Şube tarafından gerçekleştirildi (2.5.2020).
- Ankara’da bir çocuk hakları platformu kurulmasına dair çalışmalara Ankara Şubesi dahil oldu.
- Pandemi sürecinde 12-18 yaş arası çocukların durumunu gözlemlemek için İstanbul Şube tarafından bir araştırma yapıldı ve raporlandı. (<https://www.ihd.org.tr/pandemi-doneminde-cocuklarin-durumu-arastirmasi/>)
- CHP genel merkezi insan hakları birimince 20 Kasım 2020’de düzenlenen “Pandemide Çocuk Hakları” konulu on-line programa katıldı.
- 23 Haziran 2021, Demokrasi Konferansı çalışmaları kapsamında Demokrasi Konferansı Çocuk Hakları Alanı / Yetişkin Çalışma Grubu çalışmalarını katıldı.
- 28-29 Haziran 2021’de Türkiye Spina Bifida Derneği tarafından yürütülen Engelli Çocukların Karar Alma Süreçlerine Etkin Katılımı Projesi’ne katıldı.
- Harvard University / Child Protection: Children’s Rights in Theory and Practice eğitimine katıldı.

CEZAEVLERİ ve AÇLIK GREVLERİ

MERKEZİ HAPİSHANELER KOMİSYONU 2018-2021 DÖNEMİ FAALİYET RAPORU

2018-2021 yılları içerisinde hapisanelerde mahpuslara yönelik hak ihlalleri artarak devam etmiştir. Bu hak ihlalleri ile ilgili olarak Merkezi Hapishane Komisyonu olarak şubelerimizle koordineli olarak çalışmalar yürütülmüştür. Bu çalışmalar çerçevesinde şubelerin komisyon sözcüleriyle birlikte toplantılar düzenleyerek çalışma programları oluşturulmuş ve bu programlar çerçevesinde çalışmalarına devam etmiştir.

Türkiye Hapishanelerinde AKP'nin iktidara ilk geldiği yıl olan 2002 yılında Adalet Bakanlığının verilerine göre 59.429 tutuklu ve hükümlü bulunmaktaydı.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü internet sitesindeki 31 Temmuz 2021 tarihli verilere göre ise şu anda 368 Hapishanede 11.270 kadın, 1630 çocuk olmak üzere toplam 287.716 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. (Bu sayıya 7242 Sayılı Kanun gereği Covid-19 iznine ayrılan hükümlüler dahildir.) Toplam tutuklu ve hükümlülerin kurum statülerine göre 79.551'i Açık Ceza İnfaz Kurumlarında, 208.165'i de Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunmaktadır.

Yaşlara göre dağılımı ise;

- 12-18 yaş arası 1581 erkek çocuk ve 49'u kız çocuk olmak üzere 1630 çocuk tutuklu ve hükümlü
- 18-40 yaş arası 178.227 erkek ve 7.025'i kadın olmak üzere 185.252 tutuklu ve hükümlü
- 40-65 yaş arası 91.830 erkek ve 4.076'sı kadın olmak üzere 95.906 tutuklu ve hükümlü
- 65 yaş ve üzeri 4.759 erkek ve 169'u kadın olmak üzere 4.928 tutuklu e hükümlü bulunmaktadır.

26 Temmuz 2021 itibari ile Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı verilere göre 259 Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 82 Müstakil Açık Ceza İnfaz Kurumu, 4 Çocuk Eğitimevi, 10 Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 6 Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumu, 7 Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olarak toplam 368 Ceza İnfaz Kurumu bulunmaktadır ve toplam kapasitesinin 251.089 kişilik olduğu açıklanmıştır. Şu andaki duruma göre kapasitenin üzerinde 36 bin tutuklu ve hükümlü bulunduğu anlaşılmaktadır.

Ancak kamuoyunda “bebekli anneler” olarak bilinen anneleriyle birlikte kalan 0-6 yaş arası bebek ve çocukların sayılarına dair Bakanlık tarafından bir veri paylaşılmamaktadır.

Ayrıca 30 Haziran 2021 tarihi itibari ile 418.852 kişinin denetimli serbestlik tedbiri altında olduğu açıklanmıştır.

İNFAZ YASASI DÜZENLEMESİ

İHD olarak, Covid-19 salgını nedeni ile alınması gereken önlemleri 30 Mart 2020 günü diğer hak ve hukuk örgütleri ile görüşümüzü kamuoyu ile paylaşmış ve Hükümete iletmiştik.

AK Parti ve MHP Grup Başkan Vekilleri ve bir grup milletvekili tarafından 31 Mart 2020 günü TBMM Başkanlığı'na verilen Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair teklifi sunulmuştur. Bu teklif hakkında 2 Nisan 2020 tarihinde Covid-19 salgını nedeniyle hapisanelerde acilen alınması gereken önlemler hakkında görüş ve önerilerimiz sunulmuştur. (<https://www.ihd.org.tr/infaz-kanunu-degisikligi-hakkinda-ihdnin-gorus-ve-onerileri/>)

İnsan Hakları Derneği, CHP Grup Başkan Vekilleriyle birlikte 135 milletvekilinin 7242 sayılı İnfaz Kanunu'nda değişiklik yapan kanunun şekil ve esas bakımından iptali için Anayasa Mahkemesi'ne açtığı 2 ayrı davaya (2020/44 E ve 2020/53 E) mahkeme arkadaşı (AMÍCUS CURÍAE) sıfatı ile 24 Haziran 2020 tarihinde eş genel başkan Av. Öztürk Türkdoğan tarafından hukuki mütalaasını sunarak başvuru yaptı.

29/12/2020 tarih ve 31349 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Gözlem ve Sınıflandırma Merkezleri ile Hükümlülerin Değerlendirilmesine Dair Yönetmeliği'nin 3. Maddesinin 1.fıkrasının d, f, g, h, i bentlerinin, 13. Maddesinin 2. ve 3. Fıkrasının, 14. Mad-

desine 1. Fıkrasının e ve f bentlerinin, 2. Fıkrasının, 15. Maddesinin 2. Fıkrasının, 16. Maddesinin, 17. Maddesinin, 24. Maddenin 1. Fıkrasının b bendinde geçen “aktif” kelimesinin, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38. Maddeleri'nin yürütülmesinin durdurulması ve iptali ile yönetmeliğin iptali istenen maddelerine dayanak olan 5275 sayılı Kanunun 89. Maddesinin Anayasa'nın 2, 10, 13, 19, 20, 38 ve 90. Maddeleri'ne aykırı olması nedeniyle iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurulması istemiyle Danıştay 10. Daire Başkanlığı'na 26 Şubat 2021 tarihinde dava açıldı. Danıştay 10. Daire (2021/960 Esas) 13 Nisan 2021 tarihli ara kararında Vasi Aygül Ateş'in vesayet yetkisi ile eşi Mehmet Veysel Ateş adına açılan davada vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi'nden izin alınmasını talep etmiştir. Ara karar üzerine Diyarbakır 1. Sulh Hukuk Mahkemesi (2015/1323 Esas, 2015/1586 Karar No.) hükümlü eşi Mehmet Veysel Ateş adına Danıştay 10. Daire Başkanlığı'nın 2021/960 Esas sayılı dosyasında devam etmekte olan davasında hükümlüyü temsil etmek ve davayı sürdürmek adına Vasi Aygül Ateş'e yetki ve izin verilmiştir. Karar Danıştay'a sunulmuştur.

Yeni infaz düzenlemesi ne yazık ki eşitlik ilkesi yok sayılmış. Risk altında olan, yaş ilerlemiş hasta mahpuslar TMK kapsamında oldukları gerekçesiyle hapisshanede tutulmaya devam edilmiştir.

Gözlem Kurulları kararları ile mahpusların kurumda bulunduğu süre içerisinde uyumu bozacak tutum ve davranışı olmadığı, kurum demirbaşlarına herhangi bir zararı olmadığı, tasarruf kurallarına uyumsuzluk göstermediği halde koşullu salıverilmesi halinde örgütsel faaliyetlere devam edebileceği gerekçesiyle iyi halli olmadığına karar verilerek koşullu salıverilme hakkından yararlanması engellenmektedir.

AÇLIK GREVLERİ

Hapishanelerde yoğunlaşan hak ihlalleri nedeniyle 2018-2021 yılları içerisinde mahpuslar açlık grevi eylemleri yapmış ve hâlâ hapishanelerde süresiz-dönüşümlü açlık grevleri devam etmektedir.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) Hakkâri milletvekili ve Demokratik Tolum Kongresi (DTK) Eş Başkanı Leyla Güven 8 Kasım 2018 tarihinde hapishanelerde yaşanan tecrit uygulamalarını ve Abdullah Öcalan üzerindeki tecrit uygulamalarını protesto

etmek amacıyla Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde başlattığı süresiz dönüşümsüz açlık grevi daha sonra 16 Aralık 2018 tarihinde Türkiye'deki diğer hapishanelere de yayılarak geniş katılımlı kitlesel bir eyleme dönüşmüştür. Süresiz-dönüşümsüz açlık grevine cezaevlerinden tespit edilebildiği kadarıyla 3 bin 200 kişi katıldı. 30 Nisan 2019 tarihinde 15 mahpus, 10 Mayıs 2019 tarihinde ise 15 mahpus açlık grevini ölüm orucuna çevirdi. Açlık grevine katılanların amacı hapishanelerde ve özelde de İmralı Hapishanesindeki tecridin kaldırılmasıydı.

Bu süreçte Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması talebiyle Tekirdağ Cezaevi'nde Zülküf Gezen, Gebze Kadın Cezaevi'nde Ayten Beçet, Oltu T Tipi Kapalı Cezaevi'nde Zehra Sağlam, Mardin E Tipi Kapalı Cezaevi'nde Medya Çınar, Elâzığ Cezaevi'nde Mahsum Pamay, İzmir Şakran Kapalı Cezaevi'nde bulunan Yonca Akici ve Osmaniye Cezaevi'nde Sıraç Yüksek isimli mahpuslar cezaevinde hayatlarına son verdiler. Açlık grevleri 26 Mayıs 2019 tarihinde son bulmuştur. Açlık grevlerinin sonucu olarak 2 ve 22 Mayıs 2019 da avukatlarıyla görüştürülen Abdullah Öcalan'ın çağrısıyla ve mahpusların iradesiyle açlık grevleri sonlandırılmıştı.

İmralı Hapishanesi'nde tutulan Abdullah Öcalan ve diğer 3 mahpus, avukatları ve aile bireyleri ile en son 7 Ağustos 2019 tarihinde görüşmüş ve o tarihten sonra görüşmeler durdurulmuş, tecrit yeniden devreye konulmuştur. 2020 yılında İmralı Hapishanesi ile 3 Mart 2020 günü bir kez aile görüşü yaptırılmış, 26 Nisan 2020 günü ise telefonla görüşme yaptırılmıştır. Daha sonra herhangi bir görüşme yaptırılmamıştır.

Türkiye hapishanelerinde yaşanan hakları ihlallerinin sonlandırılması, ağırlaşan infaz koşullarının düzeltilmesi ve İmralı Hapishanesi'nde uzun zamandır sürdürülen ağır tecrit ve izolasyona son verilerek aileler ve avukatları ile görüşmelerin sağlanması talepli olarak hapishanelerdeki mahpuslar tarafından bu kez de 27 Kasım 2020 tarihinde 5'er günlük süresiz ve dönüşümlü açlık grevi eylemine başladıkları kamuoyuna duyurulmuştur. 14 Temmuz 2021 tarihinde ise süresiz-dönüşümlü açlık grevini 15'er günlük periyotlara döndürdüklerini kamuoyuna açıkladılar. 12 Eylül 2021 tarihinde süresiz-dönüşümlü devam eden açlık grevi 290. gününde sonlandırıldı.

Müzik grubu "Grup Yorum" üyelerinden İbrahim Gökçek ve Helin Bölek, hapishanelerde başlattıkları süresiz ve dönüşümsüz açlık grevlerini tahliye olmalarına rağmen evlerinde sürdürürken 11 Mart 2020 günü İstanbul Emniyetinin talebi üzerine polis

zoru ile hastaneye kaldırılmış, beslenmeyi reddetmeleri üzerine Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin 16 Mart 2020 günlü kararı ile taburcu edilmiş ve evlerinde süresiz ve dönüşümsüz açlık grevine devam etmişlerdir. Ne yazık ki 3 Nisan 2020 günü açlık grevinin 288. Gününde Helin Bölek yaşamını yitirmiştir.

Açlık grevinde bulunanların durumlarını görüşmek amacı ile İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi üzerinden İçişleri ve Adalet Bakanlıkları ile TBMM Başkanlığı ve AK Parti Başkanvekilliğinden randevu talep edilmiş, uzun bir aranın ardından İçişleri Bakan Yardımcılığı ile eş genel başkanımız Öztürk Türkdoğan, TİHV Genel başkanı Şebnem Korur Fincancı, sanatçılar Ahmet Telli ve Mehmet Özer tarafından 17 Mart 2020 günü bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme esnasında tüm açlık grevcilerinin talepleri dile getirilmiş, taleplerini sadeleştirdikleri ve Grup Yorum üyelerinin ileri tarihli bir konser başvurusunun kabul edilmesi, sağlık durumu oldukça ciddi olan Mustafa Koçak'ın yasal ve meşru talebi olan Adli Tıp Kurumu'na sevki ve Adli Tıp Kurumu'nun vereceği rapor doğrultusunda (mevcut hali ile hapisyanede kalamayacağı göz önüne alınarak) tahliye edilmesi ve dava dosyasının adil yargılanma ilkeleri doğrultusunda ele alınması, açlık grevinde bulunan avukatların ise en temel talebi olan adil yargılanma hakkının dava dosyalarının bulunduğu Yargıtay tarafından titizlikle ele alınacağına dair beklenti ifade edilmişti. Sorunun etraflıca ele alınmasına olanak veren bir toplantı olmakla birlikte, ardından bu görüşmenin İçişleri Bakanı ve yardımcıları tarafından değerlendirildiği ve açlık grevinde bulunanların açlık grevlerini bırakmaları halinde taleplerinin değerlendirileceği bilgisi iletilmiş, bütün bu süreç heyetimiz tarafından açlık grevinde bulunan Grup Yorum üyelerine ve açlık grevindekilerin avukatlarına aktarılmış, gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve 28 Mart 2020 tarihinde kamuoyuyla da paylaşılmıştı.

Aradan geçen süre içerisinde herhangi bir gelişme olmamış, İzmir Kırıklar F Tipi Hapishanesi'nde tutuklu olarak bulunan Mustafa Koçak açlık grevinin 297. gününde 24 Nisan 2020 günü yaşamını yitirmiştir.

Açlık grevinde bulunan İbrahim Gökçek 323 gündür açlık grevini evinde sürdürmekte olup sağlık durumu çok kritik bir noktaya geldiği esnada taleplerinin bir kısmının karşılanacağına dair verilen söz nedeniyle açlık grevini sona erdirmiş ancak sağlık durumu el vermediğinden 7 Mayıs 2020 tarihinde yaşamını yitirmiştir.

Gerek müvekkillerinin gerekse de kendilerinin adil yargılanması talebi ile Avukat Selçuk Kozağaçlı ve 7 avukat arkadaşı 3 Şubat 2020 günü tutuldukları Silivri 9 No'lu Hapishanede süresiz ve dönüşümsüz açlık grevi başlatmış, süreç içerisinde 10 Mart 2020 tarihinde 4 avukat açlık grevini sağlık nedeni ile bırakmış ve Barkın Timtik, Ebru Timtik, Oya Arslan ve Aytaç Ünsal açlık grevini sürdürmüşlerdir.

Açlık grevinde bulunan avukatlardan Ebru Timtik ve Aytaç Ünsal 5 Nisan 2020 avukatlar gününde açlık grevini süresize (ölüm orucu) dönüştürme kararı almışlardır. Silivri hapishanesinde bulunan Ebru Timtik ve Bandırma Hapishanesi'nde tutulan Aytaç Ünsal'ın durumu ile ilgili olarak İHD Eş Genel Başkanı Öztürk Türkdoğan iki kez Adalet Bakanlığı yetkilileri ile görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde yargılandıkları dava dosyasının. Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından hızlıca ele alınıp karar bağlanması talep edilmesine rağmen adli tatil bahane edilerek dosyaları erkene ele alınmamıştır. Bu arada Av. Ebru Timtik 27 Ağustos 2020 günü yaşamını yitirmiştir. Yargıtay 3 Eylül 2020 günü dava dosyasını görüşmüş, Aytaç Ünsal'ın sağlık mazereti nedeniyle infazının durdurularak tahliye etmiştir.

SAĞLIK HAKKI VE HASTA MAHPUSLAR

İHD'ye ulaşabilen ve tespit edebildiğimiz kadarı ile Türkiye hapishanelerinde halen 604'ü ağır hasta olmak üzere toplam 1605 hasta mahpus bulunmaktadır. Ulaşabildiğimiz veriler sonucunda elde edebildiğimiz bu sayının çok daha yüksek olduğunu biliyoruz. Bu sayı yıldan yıla giderek artmaktadır. Bu kişilerin sağlık hizmetine erişiminde önemli sorunları olmasının yanı sıra bağımsız ve nitelikli değerlendirmelere dayalı tıbbi değerlendirme raporu almaları önünde de Adli Tıp Kurumu'nun bağımsız olması dâhil, ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Hapishanelerde mahpusların yaşamış oldukları sağlık hakkı ihlalinin çok çeşitli boyutları bulunmaktadır. Aşırı kalabalık koşullar sağlık bakımından önemli bir sorun teşkil ediyor. COVID-19 sürecinde kalabalık koşulların mevcudunun azaltılmadığı, pek çok örnekte hücre ve koşullarının artırıldığına tanık olunmuştur.

Hastaneye sevklerde kullanılan tek kişilik ve insanlık onuruna aykırı nakil araçlarıyla hastalar sevk edilmektedir. Özellikle epilepsi ve astım başta olmak üzere akciğer

hastalıklarının kötü etkileyen tek hücreli ring araçlarıyla sevke zorlama önemli hak ihlallerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Hasta mahpuslar zamanında revire çıkarılmıyorlar, revirlerden polikliniklere ve polikliniklerden 3. basamak sağlık hizmetlerine sevk işlemlerinde ise aylarca sırada bekletiliyorlar. Gerek hapishane revirlerinde gerek hastanelerde, hasta mahpuslar gerçekten tedavi edilmek yerine ağrı kesici gibi geçici ve hastalık belirtilerini önleyici ya da ortadan kaldıracı ilaçlarla baştan savılmakta ve ayrıca hapishane revirlerinde her zaman doktor bulunmuyor olması da önemli şikâyet konularından bir tanesi oluşturmaktadır. En önemli sorunlardan bir tanesi de kelepçeli muayene dayatması olarak karşımıza çıkmakta; bazı durumlarda jandarma kelepçenin çıkarılmasına karşı çıkmakta bazı durumlarda ise hekim kelepçeli muayene istemektedir ve bu nedenden kaynaklı olarak hasta mahpusların bir kısmı tedavi ve muayene olamadan hapishaneye geri dönmektedir. Koşuş ve hücrelerin yeterince ısıtılmaması ve yeterince havalandırılmaması, mahpusların gün ışığından yeterince faydalanamaması, iaşe bedellerinin yetersiz olması, temiz suya ve sıcak suya erişim imkanlarının kısıtlanması, diyet yemeklerinin tedarik edilmemesi gibi sorunlar bulunmaktadır.

Ağır hasta mahpuslar, hastalıklarının son dönemlerine gelmelerine rağmen tahliye edilmiyorlar. Adli Tıp Kurumu'nun tahliye kararlarını siyasi tutum izleyerek vermesi, hastane raporlarının Adli Tıp Kurumu tarafından kabul edilmemesi ve verilen raporların ya da alınan kararların "güvenlik" gerekçesi ile uygulanmaması da ağır hasta ve hasta mahpusların durumlarının ciddiyetini artırmaktadır. Faaliyet sürecimiz boyunca ağır hasta mahpusların salgın hastalık durumunda ciddi risk grubunda bulunması nedeniyle serbest bırakılarak infazlarının ertelenmesini, tutuklu olanların derhal serbest bırakılmasını talep ettik. Yine ağır hasta mahpusların iyileşinceye kadar infazlarının ertelenmesini ve ilerlemiş yaşlarına rağmen hapishanelerde tutulmaya devam eden mahpusların tahliye edilmelerini de talep ettik.

Uluslararası mevzuat, devletlerce özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin yaşam hakkı konusunda devletlere pozitif yükümlülükler yüklemiştir. Devletler, özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişilerin sağlığa erişim hakkı konusunda özgür bireylerle eşit şartlarda bulunmasını sağlamakla yükümlüdürler. 5275 sayılı infaz kanunu ve ilgili yönetmelik BM Mandela Kuralları'na ciddi oranda uyumsuzluk göstermektedir. Bu konudaki eleştiri ve önerilerimizi ifade ettik.

COVID-19 SALGINI

İlk olarak Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve 31 Aralık 2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) bildirilen yeni korona virüs hastalığı (COVID-19), kısa sürede pek çok ülkeye yayıldı ve 12 Mart 2020 tarihinde DSÖ tarafından pandemi / küresel salgın bir hastalık olarak ilan edildi. Türkiye'deki ilk COVID-19 vakası 11 Mart 2020'de Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından açıklandı. Pandemi gibi küresel bir salgında en riskli gruplardan biri de kuşkusuz özgürlüğünden alıkonulmuş kişilerin buldukları hapishanelerdir. Bu toplu kapatılma mekanları kişisel hijyenin ve sağlık tedbirlerinin alınma imkanlarının sınırlı olduğu yerlerdir. Yoğun ve hareketli nüfus, dışarıdan gelen görevlilerle temas, hastane ve mahkemelere gidiş gelişler gibi dış etkenlere açık olma hali virüsün bulaş riskini arttırmakta ve hızla yaygınlaşmasına ortam hazırladığı yaygınlaşan vakalarda da ortaya çıkmıştır. Hapishanelerde tutulan mahpusların yaşam hakkını korumak ve güvence altında tutmak devletin sorumluluğundadır. Bu çerçevede hekimlerin temas ettiği tüm mahpusların insani koşullara uygun karantina koşullarının sağlanması ve kendin bakamayacak durumda olan mahpuslar için ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde önlemlerin alınması, testlerin mutlak surette yapılması, tüm mahpusların aşılmasının tamamlanması, ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi COE'nin 20 Mart 2020 tarihli "Koronavirüs (COVID-19) pandemisi bağlamında özgürlüklerinden yoksun bırakılan kişilere yönelik muameleyle ilişkin ilkeler bildirisi"nde yer alan (<https://rm.coe.int/16809e09ec>) önlemlerin en uygun şekilde sağlanması gerekmektedir.

Türkiye'nin de üyesi olduğu ilgili tüm uluslararası organların önerdiği gibi başta ağır hastalar, çocuklar ve kadınların pandemi nedeniyle bırakılmasıyla tüm hapishanelerdeki nüfusun hızla azaltılması sağlanmalıdır. BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet'in 25 Mart 2020 tarihli açıklamasında yer verdiği "Hükümetler şimdi siyasi mahpuslar ve sadece eleştirel veya muhalif görüşlerini ifade ettiği için alıkonulanlar da dahil olmak üzere yeterli yasal dayanak olmadan alıkonulan herkesi serbest bırakmalı" şeklindeki önerisinin de gereğinin yapılması her geçen gün daha da önem arz etmektedir.

İHD olarak salgının başladığı dönemde özel risk altında bulunan mahpuslar ile ilgili sorunlara dikkat çekilmiş ve bu konuda basın açıklaması yapılmış, ayrıca konu ile ilgili olarak ortak açıklamalara da dahil olmuştur.

Bunların yanı sıra “Birleşmiş Milletler’in COVID-19 Müdahalesi Hakkında STK’lardan Ortak Açıklama”ya da imzacı olmuştur.

Covid-19 salgını nedeni ile alınması gereken önlemler hakkında 30 Mart 2020 tarihinde diğer hak ve hukuk örgütleri ile görüşümüz kamuoyu ile paylaşılmış ve Hükümete iletilmiştir. Ancak, 7242 sayılı kanunla çıkarılan infaz kanunu değişiklikleri eşit olmayan ve özellikle TMK kapsamındaki siyasi mahpusları Hapishanede bırakacak şekilde çıkarılmış, mahpusları Covid-19 tehlikesine maruz bırakmıştır. Bu süreçte TBMM nezdinde de girişimlerde bulunulmuş ancak sonuç alınamamıştır. Ana muhalefet partisi CHP’nin 7242 sayılı kanunu esas ve usul bakımında Anayasa Mahkemesine açtığı iki ayrı davaya İHD olarak hukuki görüş sunulmuştur. AYM bu davalarda 8’e 7 gibi bir oy farkla red kararları vermiştir.

2020 yılında bu konuların yanı sıra COVID-19 pandemisinden kaynaklı hak ihlalleri nedeniyle de hapishanelerden çok sayıda başvuru yapılmış ve bu başvurularla ilgili olarak tedbirlerin alınması talepli olarak resmi kurumlara yazılar yazılmıştır.

Tüm bunların yanı sıra COVID-19 ile mücadele kapsamında alınan tedbirlerin ise hak mahrumiyetine dönüştüğünü yapılan başvurular ve hapishanelerdeki uygulamalardan kaynaklı olarak gözlemledik. Ağır hasta ve hasta mahpusların düzenli kontrol ve tedavileri bu dönemde ciddi aksamalara uğradı. Düzenli aralıklarla hekimin görmesi gereken ya da düzenli kullandığı ilaçların dozajlarının tahlillerle ayarlanması gereken mahpuslar hak mağduriyetine uğramışlardır. Karantinaya alınan mahpusların tek başlarına bırakılarak 2 haftaya varan sürelerde tecrit hücrelerin de ya da karantina birimine dönüştürülmüş avukat görüş odası gibi mekanlarda tutulmuş ve bu durum ağır hasta ve hasta mahpuslar için de geçerli bir durum olmuştur. Yine COVID-19 ile mücadele adı altında birbirlerine virüs bulaştırma riski olmayan mahpusların başta sosyal aktivite, spor, havalandırma gibi pek çok hakkı kullandırılmamış ve bu durum hâlâ devam etmektedir.

Ayrıca Covid-19 pandemisi sürecinde mahpusların hapishanede yaşamış oldukları sağlığa erişim sorunları, tedbirlerin alınmaması ya da yetersizliği, bulaş riskini arttıran uygulamalar, hijyen malzemelerinin verilmemesi ve/veya yetersiz verilmesi vb. sorunlar için ÖHD, ÇHD ve MED TUHAD-FED’le birlikte 5 adet COVID-19 Hapishane İzleme Bülteni hazırlamış ve kamuoyu ile paylaşılmıştır.

İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

2018-2021 çalışma dönemi süresince hapisanelerde işkence ve kötü muamele vakalarının arttığını gözlemledik. Kurumuza gelen mektuplar ve aileler tarafından yapılan başvurularda mahpusların insanlık onuruna aykırı muamele gördükleri, işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Ayrıca çıplak arama işkencesine karşı çıktıkları için yıllardır mahpusların fiziksel işkenceye maruz kaldığı İHD tarafından tespit edilmektedir. İHD Dokümantasyon Merkezi ve Merkezi Hapishaneler Komisyonu tarafından tespit edilebildiği kadarıyla 2020 yılında Türkiye hapishanelerinde çıplak aramaya direndiği için fiziksel şiddete maruz kaldığı veya çıplak aramaya zorla maruz bırakıldığı iddia edilen kişi sayısı ise en az 174'tür.

Türkiye hapishanelerinde başta İmrallı Hapishanesi'nde uzun zamandır sürdürülen ağır tecrit ve izolasyon olmak üzere pek çok hapishanede tecrit bir cezalandırma yöntemi olarak varlığını sürdürüyor. 2000 yılından bu yana uygulanmakta olan ve tutuklu ve hükümlülerin fiziksel ve psikolojik bütünlüklerinin ciddi şekilde zarar görmesine neden olan tek kişi ya da küçük grup izolasyon/tecrit uygulamaları ağırlaşarak yaygınlaşan bir sorundur. Bir kez daha Avrupa İşkencenin ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Ceza veya Muamelenin Önlenmesi Komitesi'nin (CPT) "Tutukevlerindeki mahkumların günün makul bir kısmını (sekiz saat veya daha fazla) hücreleri dışında, belirli amacı olan ve değişen faaliyetler yaparak geçirmeleri hedeflenmelidir. Doğal olarak, hüküm giymiş mahkumların bulunduğu kurumlardaki programlar daha da uygun olmalıdır" şeklinde ifade edilen standart ilkesine yer vermekte yarar olacaktır. Buna karşın Adalet Bakanlığı'nın 10 tutuklu ve hükümlünün haftada 10 saat bir araya gelerek sosyalleşmesini öngören 22 Ocak 2007 tarihli genelgesi (45/1) bile yürürlükte olmakla birlikte uygulanmamaktadır.

Ayakta askeri sayım dayatması ve tekmil verme zorlaması, hapishanelerde idarenin otoritesini kabul ettirmenin bir aracı olduğu gibi hapishanelerde işkence ve kötü muamele uygulamalarının da başladığı noktalardan birisi olarak öne çıkıyor. Çoğunlukla hiçbir gerekçesi yokken, hiçbir ihtiyaca hizmet etmemesine karşın ayakta sayım dayatması ve tekmil verme zorlaması sistematik ve rutin olarak hapishanelerde uygulanmaya devam edilmektedir. Ayakta sayım ve tekmil uygulamalarına itiraz eden ya da direnen mahpuslar ise her zaman olduğu gibi işkence ve kötü muamele ile tehdit edilmekte ve hatta maruz kalmakta, haklarında disiplin soruşturması açılmakta. Pek çok durumda hücre cezaları verilmekte ve infazlarını yakacak tedbirler alınmaktadır.

SÜREKLİLEŞEN HAK İHLALLERİ

Mahpuslar hapishanelerde; İletişim ve Haberleşme Hakkı, Bilgiye Erişim hakkı Disiplin Soruşturmaları ve Cezaların İnfazı, Sevk Talepleri ve Sürgünler, Adil Yargılanma Hakkı ve Sosyal Faaliyetlerin kullandırılmaması şeklinde de yoğun hak ihlalleri yaşamaktadırlar.

Türkiye'deki hapishanelerde sosyal faaliyetlere ilişkin çeşitli uygulamalar bulunmaktadır. Pek çok hapishanede yasal haklar sınırlandırılarak ya da kısıtlanarak mahpuslara tanınmaktadır. Faaliyet sürelerinin kısaltıldığı, faaliyetlere katılacak mahpus sayısının sınırlandırıldığı, mahpusların sürekli aynı kişilerle faaliyete çıkmaya zorlandığı pek çok başvuru yapılmıştır.

Hapishanelerde zaten sorunlu olan açık ya da kapalı görüşler, COVID-19 sonrası kısıtlanmış ve ayrıca süreler de kısaltılmıştır. Bu durum telefon görüşmesi hakkının genişletilmesi ile ikame edilmişse de uygulamada dayatılan tek numarayı arama sınırlamaları kullandırılmıyor. Mahpusların hapishane idaresine, savcılığa, mahkemelere ve Anayasa Mahkemesi'ne yazdığı dilekçeler için kayıt numarası verilmediği, bu nedenle de mahpuslar tarafından bu dilekçelerinin akıbetinin bilinemediği ve takibinin yapılmadığı beyanlar arasında oldukça fazla bir yekün tutuyor. Dilekçelerin kayıt numarası verilmediği gibi iadeli taahhütlü mektupların da iade koçanları mahpuslara teslim edilmiyor. Pullu mektuplar kaybolması da aldığımız şikayetler arasındadır. Ailelerin gönderdiği kolilerin mahpuslara teslim edilmemesi de bir başka sorun alanı. Aynı hapishanede kalan mahpusların kendi aralarında haberleşmek için kullandıkları "iç posta" yolu kısıtlanmıştır. Dışarıya gönderilen mektup ve dilekçeler ise "hapishane koşullarını ve hapishane idaresini kötülediği", "yanlış bilgiler ve iftira içerdiği" gibi gerekçelerle geri çevriliyor. Mahpusların yazdıkları mektup ve dilekçeler, baskı ve ihlallere itiraz etmeleri gibi gerekçelerle sürekli olarak disiplin soruşturmasına maruz kalıyorlar, iletişim ve haberleşme haklarından mahrum bırakılabiliyorlar. Kürtçe yazılmış mektuplar mahpuslara verilmiyor ya da bu mahpusların yazdıkları gönderilmiyor. Ayrıca başta Suriye vatandaşı mahpuslar olmak üzere yabancı mahpusların Türkçe bilmemesi nedeniyle tüm bu hakları kısıtlanmış durumda.

15 Nisan 2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılma-

sına Dair Kanun” ile hapishanelere kabul edilecek yayınlara sınırlama getirilmiştir. Bu değişiklikle mahpusların talep ettiği süreli yayınlar hapishanelere alınmamaktadır. Kitap sayılarının kimi yerlerde 5 kimi yerlerde 10 ile sınırlandırılmıştır. Hapishanelerde radyo dinleme ve televizyon izleme ile ilgili olarak baskılar oluşmakta yalnızca idarenin belirlediği kanallar izlenebilmektedir.

Hapishanelerde her türlü hak talebine ya da ihlallere karşı verilen tepkilere hapishane idareleri tutanak tutarak ve disiplin soruşturması başlatılmakta, hapishane yaşanan hak ihlallerini ve baskıları dışarıya bildirmek de disiplin soruşturmasına gerekçe olabilmektedir.

Türkiye hapishanelerinde ne yazık ki adil yargılanma hakkı kullandırılmayan pek çok mahpus bulunmaktadır. Uzun tutukluluk süreleri ve geciken iddianameler de mahpuslar bakımından önemli hak ihlallerine neden olmaktadır. Keyfi disiplin cezaları nedeniyle infaz yakma vakalarını da artış göstermiştir. Mahpuslar yargılama sırasında mahkemelerde bulunamamaktadır. Yargılandıkları yere uzak hapishanelere sevk edilen mahpusların duruşmalara gelip gitme imkânları ortadan kaldırılmakta, ancak diğer durumlarda da SEGBİS üzerinden katılmalarının sağlanması yönünde bir temayül oluşmuştur. Bu durum adil yargılanma ve savunma hakkı üzerinde tahribata neden olmaktadır.

Mahpuslar temiz suya ulaşamamakta, kantinlerde ürünler yetersiz ve pahalı satılmakta, yemek porsiyonları az ve besleyici olmaktan uza kalmakta, kalabalık koşullarda temizlik ve sağlıklı yaşam olanağı bulunmamaktadır.

Mahpusların zaman zaman koşullarından alınarak polisle görüşmeye, hatta işbirliği yapmaya zorlandıkları vakalar meydana gelmektedir.

KADINLAR, LGBTİ+ ve ÇOCUKLAR

Ceza ve Tevkifevleri 31 Temmuz 2021 verilerine göre 12-18 yaş arası 1581 erkek Çocuk ve 49’u kız çocuk olmak üzere 1630 çocuk tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Yine anneleriyle birlikte kalan 0-6 yaş arası bebek ve çocukların sayıları da paylaşılmamaktadır. İnsan Hakları Derneği olarak Çocuk hapishanelerinin kapatılmasından yana tavır almaktayız. Çocukların büyük çoğunluğu gözaltı aşamasından, yargılama aşamasına, cezaevlerine konma, cezanın infaz süreci ve infaz sonrasındaki yaşamlarına kadar ha-

yatlarında onarılması zor özensiz uygulama ile muhatap olmaktadır. Hapishaneye konulan her çocuk özgürlüğünden yoksun bırakılmanın yanı sıra çocukluğunu yaşama hakkından da mahrum kalmaktadır. Eğitim ve sağlık olanaklarına erişimin zorlaşmasının yanı sıra sosyal ve kültürel olarak da kendini ifade etme olanakları azalan çocukların gelecek yaşamları ciddi psikolojik sorunların tehdidi altına girmektedir. Çocukların kaldığı hapishanelerde sıkça işkence ve kötü muamele iddialarının kamuoyuna yansması hapishanelerin çocukların “topluma yeniden kazandırılmasında” bir işlev görmediği gibi onların yaşamlarında olumsuz anıların pekişmesine neden olduğunu da ortaya koymaktadır.

Ayrıca 368 ceza infaz kurumunda 11.270 kadın tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Hapishanelerde kadınların şiddete, işkence ve kötü muameleye maruz kalmaktadır. Ayrıca sağlık hakkına erişim, iletişim ve haberleşme hakkı, bilgiye erişim hakkı, adil yargılanma hakkı ihlali gibi çok fazla hak ihlallerine maruz kalmaktadırlar. Bunların yanı sıra disiplin soruşturmaları ve cezaların infazı ile ilgili sıkıntılar, sevk taleplerinin yerine getirilmemesi ya da sürgün uygulamaları, kalabalık koşullar, COVID-19 tedbirlerinin suiistimali ve kısıtlamalar, aramalarda da kadınlar sorun yaşamaktadır. Kadınlara yönelik işkence ve kötü muamele iddialarının başında çıplak arama uygulamaları gelmekte, zorla yapılan çıplak aramalar fiziksel muayeneye varmakta, uygulamaya itiraz eden ya da direnen mahpusların da darp edilmekte, şiddete uğramaktadırlar.

Hapishanelerde kaç LGBTİ+ mahpusun olduğuna dair bir veri bulunmamaktadır. Ancak LGBTİ+ mahpusların hapishanede ciddi ayrımcılık, transfobik ve homofobik tutumlara maruz kaldıklarına dair başvuru almaktayız. Türkiye hapishanelerinde LGBTİ+ mahpuslar, ikili cinsiyet sistemi esas alınarak inşa edilen yapılarda kalmak zorundadırlar. Bir trans kadın, cinsiyet geçiş sürecini tamamlayıp resmi kadın kimliğine sahip olmadığı sürece erkek hapishanesine; trans bir erkek, geçiş sürecini tamamlayıp resmi erkek kimliğine sahip olmadığı sürece kadın hapishanesine yerleştirilir. Erkek hapishanelerine götürülen trans kadınlar ve açık kimlikli eşcinsel erkekler, heteroseksüel erkeklerle aynı koşullara konulmaz. Hapishane bünyesinde bulunduğu durumlarda kendileri için oluşturulan özel koşullarda, sayının yetersiz olduğu durumlarda ise tek kişilik hücrelerde tutulurlar. Mahpuslar açık kimlikli değilse, hapishanelere yerleştirilirken kimlik kartlarında yer alan atanmış kimlikleri esas alınır. Tutukluluk süreci başladıktan sonra idareye açılarak kendi cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerine uygun hapishanelere/koşullara yerleştirilmeyi talep edebilirler.

KONDA ARAŞTIRMA ŞİRKETİNE YAPTIRILAN “HAPİSHANE VE MAHPUS ALGISI” BAŞLIKLİ KAMUOYU ARAŞTIRMASI

“İHD’nin raporlarında da açıkça görüldüğü üzere, Türkiye’deki mahpus sayısı ve hapisanelerin doluluk oranı son yıllarda ciddi bir artış eğilimi göstermektedir. Bu durum mahpusların işkence ve kötü muamele uygulamaları başta olmak üzere birçok insan hakkı ihlaline maruz kalmasına neden olmaktadır. Yaşanan bu olumsuzluklara yönelik politika belirlenmesinde ve kamuoyunda farkındalık yaratılmasında kamuoyunun tutum, algı, beklenti ve ihtiyaçları belirlemeye çalışmak önemli bir rol oynamaktadır. Bu amaçla İHD Genel Merkezi tarafından yürütülen “Kişi Güvenliği ve Özgürlükleri için Aktif İzleme Projesi” kapsamında KONDA Araştırma Şirketi’ne “Hapishane ve Mahpus Algısı” başlıklı bir kamuoyu araştırması yaptırılmıştır. Kamuoyu araştırması 18-20 Haziran tarihlerinde yapılmış ve Ağustos ayı içerisinde KONDA tarafından rapor haline getirilmiştir. Rapor, kamuoyunun hapisane ve mahpus algısını belirli değişkenler bakımından incelemekte ve Türkiye’nin en temel insan hakları ihlallerinden bir olan tutuklu ve hükümlülere yönelik kötü muameleyle ilişkin algı ve tutumları ortaya koymakta ve hapisaneler konusunda faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve kurumlara bu önemli veriler sunmaktadır. “

RUTİN ve DÖNEMSEL FAALİYETLER

İnsan Hakları Derneği olarak Hapishane Komisyonu aracılığı ile tüzüğümüz gereği hükümlü ve tutukluların insan onuruna yakışır koşullar içinde yaşamasını sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu faaliyetler; kamuoyunu aydınlatmak amacıyla raporlar hazırlama ve kamuoyunu aydınlatmak, gelen başvurular için resmî kurumlarla yazışmalar ve görüşmeler yaparak hak ihlallerinin sonlandırılmasını talep ve takip etmek, mahpuslarla avukatlar aracılığı ile görüşmeler yapmak ve gerek yaşamış oldukları hak ihlalleri gerekse sağlığa erişimdeki engellerin ortadan kaldırılması için faaliyette bulunmaktadır.

İnsan Hakları Derneği’ne mahpuslar tarafından gönderilen mektuplar ve fakslar, aileleri-yakınları-avukatları tarafından mail veya web sayfamızda bulunan başvuru formu aracılığı ile yapılan şikayetler başvuru olarak değerlendirilmektedir. Hak ih-

lallerinin niteliğine göre; Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanlığı, Cezaevlerinin bulunduğu İllerdeki Savcılıklar, İlgili Cezaevi Yönetimi, TİHEK, Kamu Denetçiliği Kurumu, Sağlık Bakanlığı, İl Sağlık Müdürlükleri, Türk Tabipler Birliği, Kolluktan kaynaklı sorunlar için Kolluk Gözetim Komisyonu olmak üzere ilgili kurumlarla hak ihlallerinin giderilmesi için yazışmalar yapılmaktadır.

Hapishanelerde yaşanan hak ihlalleri için yalnızca Genel Merkeze 3 yıllık dönemde 763 başvuru gelmiştir. Hapishanelerden gelen mektuplarda başvuru sayısı fazla olduğundan başvuru sayısı çok daha yüksektir.

Gelen başvurular sonucu resmî kurumlara hak ihlallerinin giderilmesi için 1146 yazı yazılmıştır.

Ayrıca Hapishanelerdeki hak ihlallerinin işlendiği ve çözüm önerilerimizin ve taleplerimizin olduğu kamuoyuna açıklanan yıllık hak ihlal raporu ve ek olarak özel vakalardan kaynaklı olarak raporlar hazırlanmaktadır. Raporlarımızın linkleri faaliyetler kısmında verilmiştir. Ayrıca şubelerimiz tarafından da periyodik ve tematik raporlar hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Bu raporlara da sitemizden ulaşılabilir.

Ayrıca çeşitli konularda (açlık grevleri, sağlık sorunları vb.) ihtiyaç olduğu takdirde hukuk kurumları, insan hakları alanında faaliyet yürüten kurumlar ve sağlık örgütleriyle birlikte; izleme, raporlama çalışmaları yürütülmekte ve ortak basın açıklamaları yapılmıştır.

RESMİ KURUM ZİYARETLERİ

Hapishanelerdeki hak ihlalleri ve açlık grevleri başta olmak tüm sorunlar için Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ve kamu Denetçiliği ile görüşmeler yapılmıştır.

- 10 Ocak 2019 tarihinde Adalet Bakanı ile görüşme yapıldı.
- 21.02.2019 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu ile görüşme yapıldı.

- 17.01. 2019 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile görüşme yapıldı.
- 30.01.2019 tarihinde Adalet Bakanlığı ile görüşme yapıldı.
- 05.04.2019 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile görüşme yapıldı.
- 17.05. 2019 tarihinde Adalet Bakanı yardımcısı ile görüşme yapıldı.
- 15.01.2020 tarihinde Adalet Bakanı ile görüşme yapıldı.
- 21.01.2020 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü ile görüşme yapıldı.
- 02.12.2020 tarihinde Adalet Bakanı ile görüşme yapıldı.

12.12.2018 Ankara’da Tabip Odası’nın ‘Ötekileştirilenlerin Sağlık Hakkı’ adlı panelde İnsan hakları Derneği olarak “Mahpusların Sağlık Hakkı” sunumu yapıldı.

22 Ocak 2019 Ankara Tabip Odasında mahpusların süresiz-dönüşümsüz açlık grevlerinde sağlık hakkının sağlanması ve almaları gereken takviye gıda ve vitaminler, sağlık kontrolleri vb. konularda eğitim çalışmasına katılım sağlandı.

BASIN AÇIKLAMALARI VE RAPORLAR

- 1- 19 Aralık 2018 tarihinde “19 Aralık Katliamının 18. Yılında Dayanışma ve Mücadeleye Devam ediyoruz” başlıklı basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/19-aralik-katliaminin-18-yilinda-dayanisma-ve-mucadeleye-devam-ediyoruz/>

- 2- 22 Aralık 2018 tarihinde “Sincan Cezaevinde Neler Oluyor**” başlıklı; Sincan Çocuk Cezaevinde Çocukların darp edilmesine yönelik kurumlarla ortak basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/sincan-cezaevinde-neler-oluyor/>

- 3- 28 Aralık 2018 tarihinde Türkiye Hapishanelerindeki Tecrit ve Devam Eden Süresiz-Dönüşümsüz Açlık Grevleri için İHD, TİHV, ÖHD ve ÇHD olarak ortak basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/turkiye-hapishanelerindeki-tecrit-ve-devam-eden-suresiz-donusumsuz-aclik-grevleri/>

- 4- 22 Ocak 2019 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak Trabzon Beşikdüzü T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda yaşandığı iddia edilen işkence ve Kötü muameleye ilişkin rapor hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/trabzon-besikduzu-t-tipi-kapali-ceza-infaz-kurumu-ihd-raporu/>

- 5- 11 Şubat 2019 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak Türkiye "Hapishanelerinde Devam Eden Süresiz Dönüşümsüz Açlık Grevleri Tespit ve Değerlendirme Raporu" hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/turkiye-hapishanelerinde-devam-eden-aclik-grevleri-tespit-ve-degerlendirme-raporu/>

- 6- 18 Şubat 2019'da "Yaşama Ses Ver!" başlıklı; Hapishanelerde devam eden süresiz-dönüşümsüz açlık grevlerine dair basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/yasama-ses-ver/>

- 7- 25 Mart 2019 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak "Bayburt M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hak İhlalleri Gözlem Raporu" hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/bayburt-m-tipi-cezaevi-hak-ihlalleri-gozlem-raporu/>

- 8- 25 Mart 2019 tarihinde "Yaşam Hakkı Vazgeçilmezdir, Tecride Son" başlıklı; İmralı hapishanesinde bulunan Abdullah Öcalan ve diğer üç mahpus üzerindeki tecridin kaldırılması için hapishanelerde başlatılan süresiz-dönüşümsüz açlık grevi için basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/yasama-hakki-vazgecilmezdir-tecride-hayir/>

- 9- 28 Mart 2019'da Maraş 2 Nolu L Tipi Kapalı Hapishanesinde yaşanan hak ih-

lallerine dair rapor açıklanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/maras-2-nolu-t-tipi-kapali-ceza-infaz-kurumu-raporu/>

- 10- 12 Nisan 2019 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak “Hasta Mahpuslar Raporu” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/bu-ulkenin-hapishanelerinde-binlerce-hasta-ve-olumun-sinirinda-insan-yatiyor/>

- 11- 22 Nisan 2019 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak, Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği ve Çağdaş Hukukçular Derneği ile beraber “Türkiye Hapishanelerinde Devam Eden Açlık Grevleri Tespit Ve Değerlendirme Raporu” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/turkiye-hapishanelerinde-devam-eden-aclik-grevleri-tespit-ve-degerlendirme-raporu-2/>

- 12- 23 Nisan 2019’da “Annelere Yönelik Polis Şiddetini Kınıyoruz” başlıklı; açlık grevinde olan mahpusların annelerine, Gebze Cezaevinin önünde oturdukları sırada yapılan polis şiddeti ve Kızıltepe’de yine Annelere yapılan polis şiddetine karşı basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/annelere-yonelik-polis-siddetini-kiniyoruz/>

- 13- 26 Mayıs 2019 tarihinde Hapishanelerde sona eren Süresiz-Dönüşümsüz Açlık Grevleri için TİHV ve İHD olarak ortak basın açıklaması yapıldı.

<https://www.ihd.org.tr/suresiz-ve-donusumsuz-aclik-grevleri-sona-erdirdi/>

- 14- 26 Ekim 2019’da “Mahpusların Hasta Hakları Korunmalıdır” başlıklı, Dünya Hasta Hakları Günü nedeniyle mahpusların tedavi ve hasta hakları için açıklama yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/mahpuslarin-hasta-hakki-korunmalidir/>

- 15- 19 Aralık 2019’da “19 Aralık katliamı Davası Sorumluları Yargılansın” konulu; 19 Aralık Katliamı yıldönümünde basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/19-aralik-katliami-davasi-sorumlulari-yargilanmalidir/>

16- 6 Şubat 2020’de “Hasta Mahpuslar Serbest Bırakılsın” başlıklı; hasta mahpusların tahliye edilmesi için basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/hasta-mahpuslar-serbest-birakilsin-2/>

17- 30 Mart 2020’de “Covid-19 Salgını ve Hapishanelerde Acilen Alınması gereken Önlemler” başlıklı; pandemi ilan edilen Covid-19 nedeniyle hapishanelerde acil olarak alınması gereken tedbirler için TİHV, ÇHD, ÖHD, CİSST, SES ve İHD olarak ortak basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/covid-19-salgini-ve-hapishanelerde-acilen-alinmasi-gereken-onlemler/>

18- 31 Mart 2020’de “Hasta Mahpuslar ve Covid-19 Salgını” başlıklı; hasta mahpusların Covid-19 salgınından korunması için basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/hasta-mahpuslar-ve-covid-19-salgini/>

19- 7 Nisan 2020 tarihinde “Covid-19’un Cezaevlerinde Önlenmesi için Acil Eylem Gerekliyor” başlıklı TİHV ve İHD ortaklı basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/covid-19un-cezaevlerinde-onlenmesi-icin-acil-eylem-gerekliyor/>

20- 10 Nisan 2020 tarihinde İnsan Hakları Derneği Genel Merkezi, Çağdaş Hukukçular Derneği, Med Tutuklu Ve Hükümlü Aileleri Hukuki ve Dayanışma Dernekleri Federasyonu ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği’nin katılımıyla Covid-19 pandemisi sürecinde hapishanelerde yaşanan hak ihlallerini incelemek ve raporlaştırmak amacıyla izleme ve koordinasyon kurulu kurulmuş ve ortak izleme çalışmalarına başlamıştır. Bu çalışmalar çerçevesinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni” hazırlanarak basın ile paylaşılmasına ve sosyal medyada duyarlılık kampanyası yapılmaya başlanmış ve bültenlerin aynı zamanda Ceza ve Tevkifevlerine gönderilmesine de karar verilmiştir.

- 22 Nisan 2020 tarihinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni-1” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/covid-19-hapishane-izleme-haftalik-bulten-1/>

- 27 Nisan 2020 tarihinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni-2” hazırlanmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/covid-19-hapishane-izleme-haftalik-bulten-2/>
 - 5 Mayıs 2020 tarihinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni-3” hazırlanmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/covid-19-hapishane-izleme-haftalik-bulten-3/>
 - 11 Mayıs 2020 tarihinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni-4” hazırlanmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/covid-19-hapishane-izleme-haftalik-bulten-4/>
 - 18 Mayıs 2020 tarihinde “Türkiye Hapishanelerinde Covid-19 İzleme Bülteni-5” hazırlanmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/covid-19-hapishane-izleme-haftalik-bulten-5/>
- 21- 22 Mayıs 2020’de Serbest bırakılması talep edilen ancak bırakılmayarak yaşamını yitiren ağır hasta mahpus Sabri Kaya için basın açıklaması yapılmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/hasta-mahpus-sabri-kaya-yasamini-yitirdi/>
- 22- 7 Ağustos 2020 tarihinde “Açlık Grevini Sürdürmekte olan Av. Ebru Timtik ve Av. Aytac Ünsal hakkında” TİHV ve İHD olarak ortak basın açıklaması yapılmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/aclik-grevini-surdurmekte-olan-av-eburu-timtik-ve-av-aytac-unsal-hakkinda/>
- 23- 26 Ekim 2020 tarihinde “Dünya Hasta Hakları Günü: Hasta Hakları Mahpuslar İçin de Geçerlidir” başlıklı, Dünya Hasta Hakları Günü nedeniyle mahpusların tedavi ve hasta hakları için açıklama yapılmıştır.
<https://www.ihd.org.tr/dunya-hasta-haklari-gunu-hasta-haklari-mahpuslar-icin-de-gecerlidir/>

- 24- 19 Kasım 2020 tarihinde “Hapishanelerdeki Ölümlere Son Verilsin, Yaşam Hakkı Korunsun” başlıklı, hasta mahpusların yaşam haklarının korunması amaçlı basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/hapishanelerdeki-olumlere-son-verilsin-yasam-hakki-korunsun/>

- 25- 7 Aralık 2020 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak “Karadeniz Bölge Ceza İnfaz Kurumları Hak İhlalleri Raporu” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/karadeniz-bolge-ceza-infaz-kurumlari-hak-ihlalleri-raporu/>

- 26- 19 Aralık 2020 Tarihinde “19 Aralık Katliamının 20. Yılında Sesleniyoruz: Katliamın Faillerini Yargılayın, Cezasızlığa Son Verin!” basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/19-aralik-katliaminin-20-yilinda-sesleniyoruz-katliamin-faillerini-yargilayin-cezasizliga-son-verin/>

- 27- 14 Ocak 2021’de Hapishanelerde devam eden Süresiz-Dönüşümlü Açlık Grevleri İzleme Koordinasyonu olarak imzacı kurumlarla birlikte “Hapishanelerde Devam eden Süresiz-Dönüşümlü Açlık Grevleri” başlıklı basın açıklaması yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/hapishanelerde-devam-eden-suresiz-ve-donusumlu-aclik-grevleri/>

- 28- 1 Nisan 2021 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak “2020 Yılı Türkiye Hapishanelerinde Hak İzleme Raporu” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/ihd-2020-yili-turkiye-hapishanelerinde-hak-izleme-raporu/>

- 29- 15 Mayıs 2021 tarihinde Genel Merkez Hapishaneler Komisyonu olarak “Garip Kaldım Gurbet Elde: Türkiye Hapishanelerindeki Yabancı Mahpuslar Raporu” hazırlanmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/garip-kaldim-gurbet-elde-turkiye-hapishanelerindeki-yabanci-mahpuslar/>

ANAYASA ÇALIŞMALARI

Geçmiş dönemlerde Türkiye'nin yeni ve demokratik anayasa ihtiyacı ile ilgili yaptığımız çalışmalar kapsamında hazırlanan "İHD'nin Anayasa Önerileri" ile ilgili bu dönem çeşitli panel ve seminerlerde dile getirilmeye devam edilmiştir.

Ana muhalefet partisi CHP'nin yapmış olduğu anayasa ve yasalarla ilgili toplantısına derneğimizi temsilen arkadaşlarımız katılmış ve anayasa önerilerimizi iletmişlerdir.

İHD siyasi iktidarın anayasa yapımı ile ilgili açıklamalarından sonra 2020 yılında anayasa önerilerini şubelere göndermiş, görüş ve önerileri istemiştir. Bu süreç devam etmektedir. TBMM tarafından anayasa çalışmaları gündeme alınacağı zaman İHD olarak kendi anayasa önerilerimizi 2012 yılında olduğu gibi sunacağız ve kamuoyu ile paylaşacağız.

ROBOSKİ ADALET PLATFORMU

ROBOSKİ KATLİAMI 2018-2021 DÖNEMİ FAALİYET RAPORU

28 Aralık 2011 tarihinde gerçekleştirilen ve 34 sivilin yaşam hakkının ihlal edildiği Roboski katliamına ilişkin çalışmalarımızı İHD olarak 2018-2021 döneminde de sürdürdük.

Katliamın faillerinin yargılanması ve adaletin sağlanması, cezasızlığın son bulması için duyarlılığı gündemde tutmak için aylık rutin açıklamalar Ankara Şubenin içinde olduğu “Roboski İçin Adalet Girişimi” ile birlikte yapılmıştır. Her yıldönümünde geniş katılımlı açıklamalar, panel ve film gösterimleri gerçekleştirilmiştir.

İstanbul Şubemiz tarafından da yine her ayın 28’in de aylık açıklamalar pandemi başlangıcına kadar basın açıklamaları yapılmaya devam edilmiştir.

17 Mayıs 2018 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Selahattin Encü ve Diğerleri Türkiye başvurusunu iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle kabul edilemez bulmuştur.

15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrasında, başta dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak olmak üzere üst düzey görevliler, Roboski katliamının devlet içinde yapılmış bir örgütün üyeleri tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürmüştür. Buna ek olarak, Roboski katliamı ilgili olarak kovuşturmayla yer olmadığına dair karar veren Cumhuriyet Savcısı örgüt üyeliği suçlaması ile tutuklanmış, bu kararı onaylayan Hava Kuvvetleri Komutanlığı Askeri Mahkemesi’nin bir üyesi yine örgüt üyeliğinden firari sanık konumundayken, kararı onaylayan diğer hâkim de görevden alınmıştır. Kararın hukuka aykırı olduğunu ve bozulması gerektiğini söyleyen tek yargıç mahkeme başkanıdır ve halen görevine devam eden tek kişi bu yargıçtır. Bu gelişmeler doğrultusunda, kararın adalete aykırı bir şekilde alınmış olduğu ve sorumluların korunması ihtimalinin yüksek olduğu ileri sürülerek, Roboski soruşturmasını yeniden canlandırmaya yetecek yeterli delillerin mevcut olduğu iddiasıyla Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına başvurulmuştur. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen yetkisizlik kararı sonrasında dosya Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiş bu

başsavcılık başvurudan 21 ay sonra kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş ve bu karar da Şırnak Sulh Ceza Hâkimliği tarafından onanmıştır. Roboski katliamında yakınlarını kaybeden 35 kişi bu karara karşı Anayasa mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. 09.04.2021 tarihinde yapılan başvuru halen Anayasa Mahkemesinde derdesttir.

DARBELER DÖNEMİ HUKUSAL SÜREÇ

Bu dönem geçmiş dönemden müdahil olduğumuz 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile 28 Şubat 1997 postmodern darbe davalarının takibi yapılmıştır.

Bu darbelerin yıldönümlerinde Genel Merkez tarafından basın açıklamaları yapılmıştır.

12 Eylül 1980 askeri darbesini gerçekleştiren Ahmet Kenan Evren ve Ali Tahsin Şahinkaya hakkındaki darbe davası Genel Başkan Öztürk Türkdoğan tarafından takip edilmektedir. Bu davada İHD'nin kuruluş tarihi itibarıyla darbeden sonra kurulması nedeniyle müdahillik talebi kabul edilmemiştir. Ancak başta Berfo Ana olmak üzere çeşitli mağdur ve müştekilerin avukatı olarak Genel başkan'ın aynı zamanda İHD Genel Başkanı olduğu belirtilerek İHD'nin dolaylı müdahilliği kabul edilmiştir. Davada 2014 yılında sanıklar müebbet hapis cezasına çarptırılmış ve rütbelerini sökülmüştü. Yargıtay 16. Ceza daire 2017 yılında sanıkları ölmesi nedeni ile davanın düşmesi gerektiğini belirtip kararı bozmuştu. Ankara 10. Ağır Ceza Mahkemesi bu karara uyarak 2018 yılında davanın düşmesine karar verdi. Bu karar tarafımızdan temyiz edildi. Halen Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nde temyiz incelemesi sürmektedir.

Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdoğan, 12 Eylül Askeri Darbe Davası şle ilgili süreci anlatan bir makale yazmış ve bu makalesi İHD web sayfasına konmuştur.

İHD adına Genel Başkan Öztürk Türkdoğan'ın müşteki olduğu ve 28 Şubat 1997 yılında yapılan darbe girişimiyle ilgili generallerin darbeye teşebbüs etmekten yargılandığı dava Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'de devam edildi. Mahkeme, 13 Nisan 2018 günü karar verdi. İsmail Hakkı Karadayı, Çevik Bir, Erol Özkasnak'ın da aralarında bulunduğu 21 sanık hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verildi, bu cezalar iyi halden dolayı müebbet hapse çevrildi. Sanıklar sağlık ve yaş durumu nedeniyle tutuklanmadı. Bunun yerine yurtdışı çıkış yasağı ve ayda bir imzayı kapsayan adli kontrol uygulanmasına karar verildi. 21 sanığın ayrıca rütbelerinin sökülmesine karar verildi. Ancak sanıkların İHD gibi kurumlara yönelik hazırladıkları Andıç ve Güçlü Eylem

Planları nedeniyle yargılanmaları gerçekleştirilmedi. 28 Şubat Darbe Davasında verilen müebbet hapis cezaları İstisnaf'ta ve Yargıtay'da onanarak kesinleşti. Hükümü kesinleşen sanıklar infaz için yakalanıp cezaevine kondu. Ancak yaşlarının ileri olması ve hastalıkları nedeniyle infaz ertelenmesi için başvuruları bulunmaktadır. Bu kişilerin rütbesi söküldü.

İHD İzmir Şubesi hakkındaki hüküm kesinleşen Çevik Bir isminin İzmir'de bir meydana silinmesi için gerekli başvurularda bulundu.

28 Şubat sürecinde hazırlan Andıç Belgesi üzerine onurdsal başkanımız Akın Birdal'ın saldırıya uğraması ile ilgili hukuksal sürecin AİHM bölümü halen sürmektedir.

15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi ile ilgili açılan çok sayıda dava sonuçlanmış ve sayısı bini geçen kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmıştır. Derneğimiz bu davalarda yargılanan kişilerle ilgili olarak başvuru halinde işkence ve kötü muamele iddiaları ile hapisteki kişilerin hastalık durumları ile ilgilenmiştir.

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR

Ekonomik ve Sosyal Haklar Komisyonu 2019-2021 Yılları Faaliyet Raporu

1. İHD Ekonomik ve Sosyal Haklar Komisyonu; İHD'ye ekonomik ve sosyal hak ihlalleriyle ilgili gerek mail yoluyla gerekse doğrudan başvuruları değerlendirerek ilgili kurumlar nezdinde girişimlerde bulunulmuştur. Gelen talepler ve ihlallerle ilgili olarak TBMM İnsan Hakları Araştırma Komisyonu, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Valilik ve ilgili savcılıklara çok sayıda başvuru yapılmıştır.
2. Ekonomik ve Sosyal Haklar alanında yaşanan hak ihlallerine dikkat çekmek amacıyla basın açıklamaları yapılmıştır.
3. Her yıl 1 Mayıs'ta işçi sınıfının ve emekçilerin birlik, dayanışma ve mücadele günü nedeniyle açıklamalar yapılmış ve tüm üyelerimiz, işçi ve emekçilerin 1 Mayıs mitinglerine/toplantılarına/etkinliklerine katılım çağrısı yapılmıştır.
4. Komisyon üyesi İsmail Boyraz, Osman İşçi ve Kadın Sekreteri Nuray Çevirmen ile İHD üyesi Avukat Mahir Uslu'nun katılımıyla Çorum'da Tarım İşçilerine Yönelik Saldırı İddiası Hakkında İHD İnceleme ve Gözlem Raporu hazırlandı. (6 Ağustos 2021) Raporu İHD web sitesi üzerinden ulaşılabilir. (<https://www.ihd.org.tr/corumda-tarim-iscilerine-yonelik-saldiri-iddiasi-hakkinda-ihd-inceleme-ve-gozlem-raporu/>)
5. KHK ile ihraç edilen SBF Öğretim üyesi barış Akademisyeni Dr. Nail Dertlinin katkılarıyla Pandemi'nin yarattığı ekonomik ve sosyal haklar ihlalleri konusunda oldukça kapsamlı bir rapor hazırlandı. Rapor, 17 Aralık 2020'de İnsan Hakları Haftası etkinlikleri çerçevesinde İHD You Tube Kanalında İHD Genel Başkanı Öztürk Türkdogan moderatörlüğünde, İHD Ekonomik ve Sosyal Haklar Komisyonu üyesi İsmail Boyraz ve Dr. Nail Dertli tarafından açıklandı ve sunumu yapıldı. (*Raporun tümüne İHD web sitesinde ulaşılabilir.* <https://www.ihd.org.tr/covid-19-pandemisi-surecinde-ekonomik-ve-sosyal-haklar-raporu/>)

P

ANDEMİ SÜRECİNDE EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR (Özet)

GİRİŞ

BM ve Avrupa Konseyi'nin insan hakları ve demokrasiye dayalı bir sistem üzerinden inşa edilmesine karşın aradan geçen 72 yıllık zaman içerisinde insan haklarında aşınmanın gerçekleştiği ve insan hakları prensiplerini araçsallaştırmaya yönelik politika ve uygulamalarda artış olduğu, devam eden ekonomik krizler, silahlı çatışma ve savaş ortamlarının insan haklarını tehdit ettiği bir dönemi yaşıyoruz. Küresel pandeminin daha da derinleştiği bu kriz hali, maalesef ciddi bir ekonomik kriz içerisinde bulunan Türkiye'de de tüm yoğunluğu ve ağırlığı ile yaşanmaktadır. Siyasal iktidarın bir yönetim tekniği olarak başvurduğu belirsizlik yaratma gücü, siyasal iktidara pandemi koşullarını bir fırsata çevirme imkânı vermektedir. Pandeminin olağanüstü niteliği ile erkini daha da merkezileştirip toplum üzerindeki baskı ve kontrolünü arttırmaktadır. Pandemiyle mücadeleyi bir önleme ve koruma eylemi olarak değil de bir güvenlik sorunu olarak ele alan siyasal iktidar, böylesi durumlarda hep yaptığı üzere öncelikle insan haklarını askıya almaya yönelmiştir. Sonuç ise başta bilgi edinme hakkı, yaşam hakkı, sağlığa erişim hakkı, çalışma hakkı, eğitim hakkı, ifade özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü olmak üzere tüm temel hak ve özgürlüklerin sistematik olarak ihlal edilmesi olmaktadır.

Yıllardır uygulanan borçlanmaya dayalı neoliberal ekonomi politikalarının sebep olduğu yoksullaşma, güvencesizleşme ve örgütsüzleşme, çatışma ve savaş uygulamaları ile daha da derinleşmiş ve süreklilik kazanmıştır. Covid-19 pandemisi ile birlikte bu tablo daha vahim bir görünüm kazanmıştır. Bugün ülkede hem biyolojik hem de sosyal yaşamını sürdürülebilmesi için pandemi koşullarında çalışmak zorunda olan milyonlarca kişi bulunmaktadır. Evlerde kalma şansına sahip olmayan, şantiyelerde, fabrikalarda, ev işlerinde, marketlerde veya kendi küçük işyerlerinde yeterli önlemlerin alınmadığı koşullarda çalışmak zorunda kalan/bırakılan bu kişilerin maruz kaldığı

hak ihlalleri büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin kabul edilmesinin 72. yılı olan 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin yol açtığı siyasal, sosyal, ekonomik temelli küresel kriz, uzun yıllardır insan hak ve özgürlükleri alanında faaliyette bulunan İnsan Hakları Derneği'ne de çalışma hakkı, yoksulluk ve işsizlik temelli yoğun bir başvuru yapılmasına neden olmuştur. Bu raporda İHD'ye yapılan bu başvurulardan hareketle, pandemi sürecinin işsizlik, yoksulluk ve çalışma hakkı gibi ekonomik ve sosyal haklara etkilerinin genel bir değerlendirilmesi yapılmış ve mevcut olumsuz durumun ortadan kaldırılması için derneğimizin önerileri insan hakları perspektifinden sunulmuştur.

SUNUŞ

- İnsan Hakları Derneği olarak kuruluşundan itibaren haklar arasında bir ayırım gözetmedik. Hak kavramının öznesi birey ya da gruplardır. İHD'nin haklar arasında öncelik belirleme gibi bir düşüncesi olmamıştır. Hak mağduru birey veya grubun mağduriyeti nedeniyle İHD'ye başvurusu temel alınmıştır. Kim hangi konuda bir mağduriyet yaşamışsa o konuda İHD'ye başvuru yapmıştır. Dolayısıyla İHD'nin hak alanlarıyla ilgili çalışmasını belirleyen; mağdur başvuruları, ihlallerin yoğunlaştığı alan ile ülkedeki hukuki, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alandaki yasal, anayasal düzeydeki hak ihlalleri olmuştur. Kısacası sistemin yarattığı mağduriyetler, insan hakları ihlalleri İHD'nin raporlarının hazırlanmasında belirleyici olmuştur.
- Derneğimize yapılan ihlal başvurularında dönemsel olarak farklılıklar olmaktadır. Bazı dönemlerde yaşam hakkı ihlalleri, bazı dönemlerde işkence ve kötü muamele, toplantı ve gösteri hakkının kullanılmasının engellenmesi, kadınlara yönelik şiddet, keyfi gözaltı gibi ihlallerden birisi diğerlerine göre artış veya azalış seyri izleyebilmektedir. Bu durum ülkenin içinde bulunduğu duruma bağlı olmakla birlikte, temel insan hakları sorunlarının çözüme kavuşturulmaması nedeniyle birçok alandaki ihlal de sistematik hale gelmiş bulunmaktadır.
- İHD 1994 yılından itibaren düzenli yıllık insan hakları raporları çıkarmaktadır. Şubelerimize ve genel merkezimize yapılan başvurular ile ulusal ve yerel basına

yansıyan ihlallerin verilerinin toplanmasıyla raporlarımız oluşturulmaktadır.

- Raporlarımızda uzun yıllardır ekonomik ve sosyal hak ihlalleri başlığı altında veriler de yer almaktadır. Ancak bu alandaki ihlallerin büyük çoğunluğu derneğimize başvuru yapmadığı gibi ulusal ve yerel basına da çok az bir kısmı yansımaktadır. Son yıllarda İSİG Meclisinin yayımladığı veriler ile resmi verilerin daha fazla veriye ulaşılmasını sağlamaktadır.
- Ekonomik krizler döneminde olduğu gibi 2020 yılının Ocak-Ekim ayları arasında derneğin internet sitesi aracılığıyla ekonomik ve sosyal haklar alanında ihlal başvurularında geçmiş yıllardaki başvurulara oranla çok büyük bir artış olmuştur. Raporumuzda da belirttiğimiz pandeminin ilk üç ayı olan Mart, Nisan ve Mayıs'ta bu başvurular doruk noktasına çıkmıştır. Haziran ayı itibariyle “normale” dönüşle birlikte azalsa da Ekim ayında kısıtlamaların başlamasıyla yeniden artış trendi görülmektedir.
- Raporda da görüldüğü gibi pandemiyle birlikte yoksulluk, işsizlik ve gelir kaybında büyük bir artış vardır. İnsanların bir kısmı temel geçim gereksinmelerini karşılayamaz hale gelmiştir. İşsizlik dönemsel olarak on milyona kadar ulaşmıştır. Ancak çeşitli kısıtlılıklar, fiili ve yasal engeller nedeniyle işsizlerin büyük bir kısmı desteklerden/maddi yardımlardan yararlanamamıştır.
- Yoksul ailelere ödenen desteklerin hesaplandığında aylık 135 TL gibi komik bir rakam olduğu görülmektedir. Pandemi döneminde insanlar yardım talebinde bulunduğu Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı “başvurulara gerek yok, biz kime yardım edeceğimizi biliyoruz” diyerek yardım yapılacak insan kitlelerini sınırlandırma yoluna gitmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kayıtlarında olan yaklaşık 2 milyon yoksul kişinin bulunduğu ve bakanlığın ağırlıklı olarak seçim dönemleri olmak üzere bu 2 milyon kişiye yardım ettiği bilinmektedir. Pandemi döneminde de yine bakanlığın verilerine bakıldığında bu ortalama 2 milyon kişiye üç kez 1000 lira yardım yapıldığı görülmektedir. Fakat bakanlığın dikkate almadığı bir şey vardı ve o da bu süre içerisinde yaklaşık **on milyon insanın işsiz kalması** ve temel gereksinmelerini karşılayamamasıydı. Buna yönelik hükümetin hiçbir planının olmadığı, sadece belli koşulları yerine getirenlere kamu bankalarında düşük faizle kredi çekme

hakki tanındığı görülmektedir. Bu krediye bile ulaşamayan milyonlarca insan olduğu görülmektedir.

- Devlet pandemi döneminde işsizlere ve yoksullara yönelik bir iyileştirme politikası izlemeyip küçük esnafın ve ücretlilerin ödediği vergilerde herhangi bir indirim yapmazken, pandemiyi fırsat görerek yasal düzenlemelerle işverenlerin ve büyük şirketlerin milyonlarca lira borcu affedilmiş, bir kısmının da faizleri silinmiştir. Ayrıca, şirketlerin ödediği kurumlar vergisinde de indirimle gidilmiştir.
- 11.11.2020 Tarihinde TBMM’de kabul edilen 7256 Sayılı torba kanunu ile vergi ve her türlü devlet alacaklarına faizleri büyük oranda affedilip, kurumlar vergisi oranı düşürülürken, asgari ücret ve tüm ücretli çalışanların vergi dilimleri aynı kalmıştır. Ayrıca bu kanun ile kısa çalışma ödeneği ve ücretsiz izin uygulamaları konusunda bir değişiklik yapılmamıştır. Böylece milyonlarca insan ücretsiz izin uygulaması ile günlük 39, aylık 1170 TL’ye mahkûm edilmiştir.

ÖZET

- Uzun yıllardır insan hak ve özgürlükleri alanında faaliyette bulunan İnsan Hakları Derneği, pandemi döneminde tarihinde hiç olmadığı kadar yoğun bir şekilde ekonomik ve sosyal haklara ilişkin hak ihlali başvurularıyla karşı karşıya kalmaktadır.
- TÜİK pandemi döneminde işsizlik oranlarında düşüş açıklasa da, işgücü piyasasındaki durum tam tersidir. Özellikle Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında işsizlikte çok büyük artış olmuştur.
- Pandemiye karşı uygulamaya konulan ekonomik istikrar kalkanı paketinin büyük çoğunluğunu kullandırılan krediler ve borç ertelemeleri oluştururken, iş ve gelir kaybı yaşayan yurttaşlara sağlanan doğrudan gelir desteklerinin tutarı son derece düşüktür. Yurttaşlara yönelik nakdi destekler için ayrılan kaynağın azlığı, pandeminin özellikle en kırılgan gruplar üzerindeki ekonomik ve sosyal tahribatını derinleştirmektedir.

- Pandemi nedeniyle yurttışlara sağlanan nakdi desteklerin ana kaynağı işsizlik sigortası fonudur.
- Katı Hak Kazanma Koşulları Nedeniyle kayıtlı çalışan işçilerin bile %36'sı kısa çalışma ödeneğinden yararlanamamıştır.
- İşsizlik ödeneği, kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteklerinin ücretleri ikame etme oranı düşük olduğu için, çalışanların ücretlerinde ortaya çıkan kayıplar telafi edilememiştir.
- Pandemi döneminde yoksul haneler için gıda ve temel tüketim maddelerine erişim bile çok zorlaşmıştır. Özellikle sabit giderlerini karşılamakta zorlanan haneler, elektrik-su, kira gibi sabit giderleri nedeniyle sürekli büyüyen bir borcun altında ezilmektedirler.
- Pandeminin en fazla etkilediği kesimlerin başında kadınlar ve engelliler gelmektedir. Pandemiyle birlikte kadın yoksulluğu artmıştır. Pandemiyle birlikte kadınların hane içindeki bakım yükleri daha da artmıştır.
- Pandemiden çok fazla etkilenmesine rağmen nakdi desteklerden yararlanamayan bir grup da esnaf ve bağımsız çalışanlardır.
- Kısa çalışma ödeneği ve nakdi ücret desteğinden yararlanan çalışanların uzun vadeli sigorta kollarına ilişkin primleri yatırılmadığı için ödenekten yararlandıkları süreler emeklilik hakkı başta olmak üzere prim gün sayısında dikkate alınmayacaktır. Bu durum özellikle güvencesiz, süresiz işlerde çalışanların emeklilik, malullük gibi sosyal güvenlik haklarından yararlanmalarını daha da zorlaştırmaktadır.
- Sosyal devlet ilkesi gereği vatandaşlarına asgari bir yaşam düzeyi sağlamak mükellef olan devlet sorumluluğunu yerine getirememiştir. Onun yerine bu boşluğu kardeş aile kampanyası gibi kampanyalarla HDP⁴⁰ veya askıda fatura ve ben-

40 <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2020/06/28/hdpnin-kardes-aile-kampanyasi-sonlandirildi-75-bin-aileye-ulasildi>

zeri uygulamalar ile CHP'li Büyükşehir Belediyeleri^{41 42} doldurmaya çalışmıştır.

- Çalışanlar iş ve gelir kayıplarına karşı korunamadığı gibi, işyerlerinde de virüse karşı korunamamaktadır. Geride kalan 7,5 aylık sürede Covid-19'a bağlı en az 368 çalışan yaşamını yitirmiştir. SGK, Covid-19'un iş kazası meslek hastalığı olarak bildirilmesini engelleyerek iş cinayetlerinin kaydının tutulmasını da engellemektedir.
- Türkiye onayladığı uluslararası sözleşmelere aykırı davranmaktadır. Bununla birlikte çok sayıda ILO sözleşmesini onaylamamış ve onayladığı bazı sözleşmelere de çekinceler koymuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Pandemi bahanesiyle hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına son verilmeli. Alınacak önlemler Anayasa, yasalar ve Türkiye'nin imza attığı uluslararası sözleşmelere uygun olmalıdır.
- Pandeminin gerek sağlık boyutu gerekse ekonomik ve sosyal boyutu tam bir şeffaflık içinde yürütülmelidir.
- Pandeminin sağlık boyutu bilim insanlarının, TTB başta olmak üzere sağlık alanındaki örgütlerin görüş ve onayı alınarak yürütülmelidir. Ekonomik sosyal boyutu ise sendikalar ve diğer ilgili tarafların onayıyla yürütülmelidir.
- Covid-19 sağlık çalışanları için iş kazası ve meslek hastalığı, diğer iş kollarında çalışanlar için de iş kazası olarak tanımlanmalıdır.
- Aşının herkes için erişilebilir, sürekli ve ücretsiz olması sağlanmalıdır.

41 <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/imamoglu-ibb-olarak-1-milyon-300-bin-haneyeye-dokunduk-6141255/>

42 <https://www.sabah.com.tr/ankara/2020/11/13/ankara-buyuksehir-163-bin-aileye-gida-paketi-ile-300-tl-lik-alisveris-karti-dagitimina-basladi>

- İşsiz kalan her bireye ve yoksulluk içindeki hanelere pandemi süresince aylık olarak asgari ücret tutarında bir ücret ödenmelidir.
- Klientalizm eksenli bir sosyal yardım anlayışı; sosyal dışlanma, etnik ve dini farklılıklar, muhtaçlık ve yoksulluk gibi unsurlardan beslendiğinden, bu anlayış terk edilmeli, sosyal yardımlar yasal bir statüye bağlanmalı ve ihtiyaç sahiplerine düzenli bir gelir desteği sağlanmalıdır.
- İşsizlik sigortasının kapsamı ve yararlanma şartları yeniden düzenlenmeli, sınırlamalar kaldırılmalıdır.
- İşten çıkarma yasağı ile ilgili yasal düzenlemeler istisnalar kaldırılarak yeniden düzenlenmelidir.
- Geniş tanımlı işsizliği dikkate alarak 8,3 milyon haneye pandemi süresince aylık en az asgari ücret düzeyinde bir ücret(destek) verilmelidir. Bu konuda gerek özel bir kanun çıkarılarak Merkez Bankası para basıp doğrudan gelir desteği sağlanmalıdır.
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 18. Maddesine göre sigortalı kadın işçilere “**doğumdan önceki bir yıl içinde en az 90 gün sigorta primi bildirilmiş olması şartıyla...**” analık istirahati süresince geçici iş göremezlik ödeneği (analık ödeneği) verilmektedir. Pandemi nedeniyle 2020 Mart ayından itibaren devan etmekte olan kısa çalışma ve ücretsiz izin uygulamaları nedeniyle birçok kadın işçi fiilen çalışmamakta ve sigorta primleri yatırılamamaktadır. **Yasada yer alan 90 gün prim ödeme şartı kaldırılarak hamile kadınların analık ödeneğinden yararlanmaları sağlanmalıdır.**
- Ücretsiz izin uygulaması adı altında ödenen “nakdi ücret desteği” yerine, tüm işçilerin kısa çalışma ödeneğinden yararlanmısı sağlanmalı ve kısa çalışma ödeneği için öngörülen kısıtlamalar kaldırılması ve en az asgari ücret düzeyinde ücret ödenmelidir.
- Kayıt dışı çalışanların sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınması sağlanmalı, pandemi döneminde kayıt dışı çalışanlara da ekonomik destek

sağlanmalı ve sağlık hizmetlerine ücretsiz erişimi için yasal düzenleme yapılmalıdır.

- Küçük esnafın borçları ertelenmeli, vergileri düşürülmeli ve ihtiyaç sahibi esnafa hibe desteği sağlanmalıdır.
- Emekli aylıkları yükseltilmeli ve en düşük emekli aylığı asgari ücret düzeyinde olmalıdır.
- Ekonomik zorluklar nedeniyle aile içi şiddetin önlenmesi ve intiharların engellenmesi için ekonomik, sosyal ve psikolojik destekler sağlanmalıdır.
- Engelli ve yaşlı bireylerin bakımı için ekonomik, sosyal ve sosyal destek sağlanmalıdır.
- 5-6 milyonu bulan sığınmacı, göçmen ve geçici koruma altında olan yabancıların temel gereksinimlerini karşılayacak önlemler alınmalıdır.
- 2021 yılı bütçesi yapılırken Covid-19'dan etkilenen kesimlere yönelik destek sağlanacak şekilde yapılmalıdır.
- Asgari ücret belirlenirken açlık sınırı yerine yoksulluk sınırı dikkate alınmalı, asgari ücretten vergi alınması uygulamasına son verilmelidir.
- Gıda ve hijyen malzemeleri başta olmak üzere, temel ihtiyaç mallarından alınan KDV oranları sıfırlanmalıdır.
- Bütün bu giderlerin finansmanı nasıl karşılanacaktır: Hükümetin kimden yana politika izleyeceği, bütçenin kim için kullanılacağı bu soruya cevap verebilir. Son 15-20 yıla baktığımızda maalesef bütçenin sermayeye aktarıldığı ve hükümete yakın şirketlerin ilk 500 şirket arasına girdiği görülmektedir. Bu da halka yönelik sadece klientalist bakış açısıyla "seçim yardımları" dışında ciddi bir destek programının olmadığı görülmektedir. Rapor da anlaşıldığı gibi işsizlik fonunda biriken meblağın büyük bir kısmı işverenlere destek olarak verilmiştir. Buna önerimiz **birincisi İşsizlik Sigortası Fonu'ndan işverenlerin yararlanması** uygulamasına son verilerek fonun sadece işçiler için kullanılması sağlanmalıdır.

İkinci olarak servet üzerinde vergilendirmeye gidilmeli, ekonomik olarak güçlü olanlardan toplumun alt gelir gruplarının yararına ekonomik düzenlemeler yapılmalıdır. Üçüncü olarak, şirketlere vatandaşın geçmediği yollar, köprüler, kullanmadığı havalimanları için verilen garantiler iptal edilmeli, verilen fazla ödemeler geri alınmalı ve yoksullar için kullanılmalıdır.

- BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nin 06 Nisan 2020 Tarihli Bildirisi'nde belirtilen "Pandemi, özellikle en kırılgan grupların sağlık hakkı olmak üzere ekonomik, sosyal ve kültürel haklardan faydalanma bakımından derin olumsuz etkilere neden olmuştur. (...) devletler bu etkileri önlemek ya da en azından hafifletmek için önlemler almakla yükümlüdür. Bununla birlikte, devletler insan hakları çerçevesi içinde hareket etmezlerse, alınan tedbirlerin ekonomik, sosyal ve kültürel hakları ihlal edebileceği ve en fazla ötekileştirilmiş grupların çektiği acıları artırabileceğine ilişkin açık bir risk söz konusudur. Pandemi ile mücadelede gerekli önlemleri alırken kimse geride bırakılmamalıdır" önerileri dikkate alınmalıdır.

TİHV İLE İLİŞKİLER

Kurucusu olduğumuz TİHV ile ilişkilerimiz bu dönemde de ortaklaşarak devam etmiştir.

İHD tüzel kişiliği, TİHV yönetim kurulunda 2 üye ile temsil edilmekte ve bu kişiler kurucular kurulu ile yönetim kurulu toplantılarına katılım gerçekleştirmektedirler. Son seçimli kurucular kurulu toplantısında vakıf yönetim kurulu asıl üyeliğine Hüseyin Küçükbalaban, yedek üyeliğe ise Rehşan Bataray Saman seçilmiştir.

İHD ve TİHV, Türkiye’de yaşanan hak ihlallerinin önlenmesi, açığa çıkarılması, raporlanması ve kamuoyu ile paylaşılarak duyarlılık yaratılması konularında bu dönemde de birliktelikler gerçekleştirilmiştir. Daha çok işkence konusunda çalışmalar yürüten TİHV ile insan hakları politikalarının etkinleştirilmesi ve başkaca birçok konuda da çeşitli tarihlerde basın açıklamaları ve ortak raporlama çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca, TİHV ile insan hakları savunucularının korunması ve Türkiye’nin insan hakları ortamının güçlendirilmesi için yeni bir programı da hayata geçirmektediriz.

1 Mart 2021 tarihi itibarı ile TİHV ile ortaklaşa ve Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu (FIDH) ile İşkenceye Karşı Dünya Örgütü (OMCT) ile iş birliğinde bu çalışmaya başladık. Çalışma ile insan hakları hareketinin dönüştürücü etki yaratabilme kapasitesini arttırmak ve insan haklarını savunma hakkının güvence altına alınmasına katkıda bulunmayı amaçlıyoruz. Çalışmanın yürütülmesinde İHD MYK’sının almış olduğu kararla Hüseyin Küçükbalaban, Abdullah Zeytun, Ceren Salmanoğlu ve Barış Karacasu İHD adına katkı sunmaktadırlar.

Yerel insan hakları savunucularını harekete geçirerek taban merkezli yaklaşımla ilerlettığımız program kapsamında 6 bölgede yerel dayanışma ağları kurma çalışmalarını sürdürüyoruz. Şubelerimizle yaptığımız istişareler ve görüşmeler neticesinde bu çalışmalarımızda kolaylaştırıcı olarak yer alacak arkadaşları belirlemiştik. Çalışmalarımızı

Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir, Van ve Adana merkezli olarak ve en az şubelerimizin bulunduğu illeri kapsayacak şekilde yürütmekteyiz. Yürüttüğümüz ortak çalışmada 6 arkadaşımız bölgesel dayanışma gruplarının sağlıklı ve verimli işlemesi için katkı sunuyorlar:

Çukurova Bölgesi: Yasemin Şeker Dora, Doğu Anadolu Bölgesi: Jıyan Özkaplan, Ege Bölgesi: Nehir Bilici, Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Yusuf Erdoğan, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgesi: İsmail Boyraz, Marmara Bölgesi: Davut Arslan

Bu program kapsamında ayrıca üç arkadaşımız kendi alanlarında çalışmalarını sürdürmektedirler. Dokümantasyon Merkezi: Sevim Salihoğlu, Uluslararası İlişkiler: Devrim Kılıçer, Hukuk Uzmanı: Günizi Satar

İHD ve TİHV olarak uluslararası ortaklarımızla beraber yürüttüğümüz bu çalışma kapsamında bir araya gelecek hak savunucuları, insan hakları alanında mücadele etmeyi sürdürebilmek için hak mücadelesinin önündeki engelleri tespit ederek bunlara karşı ortak çalışmalar üretecektir.

Bu program kapsamında insan hakları savunucularına yönelik çok önemli destek çalışmalarımız da olacak. Bu destekler arasında eğitim faaliyetleri, hukuki destek, izleme ve raporlama, ihtiyaç sahibi hak savunucularına destekler bulunuyor. Bu desteklerin hayata geçirilmesinde bölge dayanışma grupları şubelerimizle irtibat halinde çalışmalarını sürdürmektedirler. Bu amaca yönelik gerçekleştireceğimiz kapsamlı faaliyetleri ise şöyle sıralayabiliriz:

İnsan Hakları Savunucuları için Eğitim Programları

- İnsan Hakları İhlallerini İzleme ve Raporlama Eğitimi
- İkincil Travma ve Tükenmişlik Eğitimleri
- Dijital ve Fiziksel Güvenlik Eğitimleri
- Yerel ve Uluslararası İzleme Mekanizmalarının Kullanımına İlişkin Eğitimler
- Süpervizyon Programları

- Mesleki/Kişisel Gelişim Programları

İnsan Hakları Alanında Çalışan Sivil Toplum Örgütlerinin Kapasitelerinin Güçlendirilmesi

İnsan Hakları Örgütlerine Kurumsal Destek

İnsan Hakları İhlallerine İlişkin Bilgi Akış Ağlarının Güçlendirilmesi

İnsan Hakları Savunucuları ve Örgütleri için Forumlar

Medya Çalışmaları

İnsan Hakları Çalışmalarının Değerlendirmesine Yönelik Yeni Araçların Kullanılması

Travma ve İnsan Hakları Yaz Okulu

Risk Altında Bulunan İnsan Hakları Savunucularının Korunması

- (1) Acil Eylem Programı
- (2) Hukuki Destek Programı
- (3) Acil Koruma Mali Destek Fonu

İnsan Haklarını Savunma Hakkını Savunmak

- (1) Uluslararası Düzeyde Savunuculuk ve Lobi Çalışmaları
- (2) İnsan Hakları Savunuculuğuna İlişkin Olumlu Algı Oluşturma

BARIŞ ÇALIŞMALARI

Bu dönem de İHD'nin barış çalışmaları devam etmiştir. Kürt sorununda yeniden silahlı çatışma dönemine girilmesi barış çalışmalarının yaygın olarak yapılmasını engellemiştir. Ancak İHD olarak her fırsatta ve platformda barışa olan ihtiyaç sürekli gündemde tutulmuştur.

Başta Eş Genel Başkanlar olmak üzere İHD MYK üyeleri ve şube başkanları katıldıkları toplantı, panel, sempozyum gibi etkinliklerde İHD'nin Nisan 2013'te hazırladığı "Halkların Hakları" çalıştayı sonuç bildirgesine uygun olarak barış çalışmalarını sürdürmüştür.

Eş Genel Başkan Öztürk Türkdoğan'ın Türkiye'de ve dünyada çatışma çözümü üzerine çalışmalar yapan DPI bünyesindeki çalışmaları sürmüştür. Bu kapsamda İsviçre, Norveç, Belçika ve Türkiye'deki toplantılar gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında barış çalışmaları yapan farklı kuruluşların Türkiye ve Türkiye dışı çalışmalarına katılım sağlanmıştır.

Denilebilir ki bu dönem uzatılmış OHAL rejimi ve Covid-19 pandemi koşulları nedeniyle sokağı en az kullanabildiğimiz, ancak her fırsatta barış talebini sürekli dile getirebildiğimiz bir dönem olmuştur.

Barış Komisyonumuz 2019 yılında Diyarbakır'da bir toplantı gerçekleştirmiş ve Kürt sorununun barışçıl yollarla çözümü konusunda daha önceki raporlarımızdan da yararlanarak kapsamlı bir rapor hazırlığı kararı almıştır. Daha sonra Türkiye'nin Ekim 2019'da Kuzey Doğu Suriye'ye yönelik operasyonları süreci daha da sertleştirmiş ve barış hakkının konuşulmasını bile zorlaştıran bir siyasi iklim yaratmıştır. Komisyonun bu kararı halen geçerli olup önümüzdeki dönem en öncelikli konular arasında yer alacaktır.

Bu süreçte derneğimiz 1 Eylül Dünya Barış Günü açıklamalarında her zaman yeni bir barış sürecinin inşa edilmesini anlatmıştır.

Derneğimiz BM'nin Barış hakkı ile ilgili kararlarını Şubat 2020'de Türkçe'ye çevirerek web sayfasında yayınlamıştır. BM İnsan Hakları Konseyi'nin 22 Haziran 2017 tarihli

“Barış Hakkının Desteklenmesi Kararı” ve BM Genel Kurul’un 71/189 sayılı, 19 Aralık 2016 tarihli kararıyla kabul ettiği “Barış Hakkı Bildirgesi” Türkçe’ye çevrilerek web sitemize konulmuştur.

Barış hakkının önemini anlatmak ve yeni bir barış sürecinin inşa edilmesinin gerekli olduğunu ortaya koymak bakımından 24 Temmuz 2020 günü Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdogan İHD Genel Merkezi’nde basın toplantısı gerçekleştirerek “Beş Yıllık Silahlı Çatışma ve Savaş Bilançosu”nu açıklamıştır.

Barış tartışmalarında kullanılmak üzere eş Genel Başkanımız tarafından “Barış Hakkını Savunuyoruz” başlıklı bir makale yazılmış olup bianet isimli haber sitesinde yayınlanmış ve derneğimizin web sayfasına konulmuştur.

IRKÇILIK VE AYRIMCILIKLA MÜCADELE

İHD-Irkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon

Faaliyet Raporu

Aralık 2018 - Temmuz 2021 Dönemi

- 12 Aralık 2018: “Gazeteci Hayko Bağdat’ı hedef göstererek ırkçı-ayırıcı ifadeler kullanılması kabul edilemez!” başlıklı bir suç duyurusunda bulunduk. İstanbul-Çağlayan’da Adliye Sarayı önünde basın açıklaması düzenledik.

<https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/hayko-bagdata-kilic-artigi-diyen-profesor-icin-suc-duyurusu-1167567>

- 24 Aralık 2018: Sakarya’da ırkçı saldırıya uğrayan Sakçı ailesine taziye ziyareti gerçekleştirdik. Kadir Sakçı’nın yaralı oğluna geçmiş olsun dilekelerimizi ilettik.
- 27 Aralık 2018: Sakarya’daki ırkçı saldırı ile ilgili gözlem raporu hazırladık ve raporu basınla paylaştık.

https://www.youtube.com/watch?v=qLpO5_2YBR4

- 1 Şubat 2019: 2017 Neve Şalom kilisesine Alperenler Ocağı’nın düzenlediği saldırı davası görüldü. Sanık Kürşat Mircan’dı. Duruşmaya müşteki olarak katıldık.

<https://www.avlaremaz.com/2019/02/01/alperenler-temmuz-2017de-saldirdi-ilk-durusma-dun-goruldu-betsy-penso/>

- 13 Şubat 2019: Esenyurt’da Suriyeli sığınmacılara dönük ırkçı saldırıların ardından ilçeyi ziyaret ettik. Gözlem raporu hazırladık ve raporumuzu basınla paylaştık.

https://www.evrensel.net/haber/373500/ihdden-esenyurt-raporu-fatura-multecilere-cikarilmamali?a=758dd?utm_source=paylas&utm_campaign=twitter_ust&utm_medium=haber

- 20 Şubat 2019: İHD Merkezi Kadın Komisyonu ile ortaklaşa olarak Tekirdağ 2 Nolu F Tipi Hapishanesinde tutulan mahpus Buse için Birleşmiş Milletlere mektup yazdık. Mektubumuzda “Buse’nin, Adalet Bakanlığı tarafından engellenen cinsiyet değiştirme ameliyatı derhal yapılmalıdır” talebimizi dile getirdik.
<https://twitter.com/ihdistanbul/status/1098497655372685312>
- 24 Nisan 2019: Ermeni Soykırımı’nı Sultanahmet Meydanı’nda andık.
<https://m.bianet.org/bianet/tarih/207820-ihd-polis-engeline-takilan-soykirim-aciklamasini-dernekte-yapti-inkar-bu-gercegi-degistirmiyor>
- 11 Mayıs 2019: “Türkiye’de Irkçılık: Yaşayanlar Anlatıyor” başlıklı geniş katılımlı bir konferans ve forum düzenledik.
<https://www.avlaremoz.com/2019/05/08/turkiyede-irkcilik-yasayanlar-anlatiyor/>
- 16 Mayıs 2019: 12 Mayıs 2019 günü ATV canlı yayınında 13 yaşındaki Ermeni bir çocuğun Müslüman yapılmaya çalışılması ile ilgili suç duyurusunda bulduk.
<https://m.bianet.org/bianet/cocuk/208545-ihd-nihat-hatipoglu-ve-atv-hakkinda-suc-duyurusunda-bulundu>
- 9 Temmuz 2019: Diyanet İşleri Başkanlığının tüm camilerde okunmak üzere web sitesinde yayınladığı, 5 Temmuz 2019 Cuma Hutbesinde, LGBTİ+ bireylere karşı işlediği açık suça dair basın açıklaması yaptık.
- 11 Temmuz 2019: İçinde ırkçı ifadelere yer veren Yazgülü Aydoğan’ın “Suriyeliler gidici değil, maalesef kalıcı!” başlıklı yazısını twitter hesabımızdan kınadık.
https://twitter.com/irkciliga_karsi/status/1149338460773388290
- 6 Eylül 2019: 6-7 Eylül’ün yıldönümünde “6-7 Eylül ve İçimizdeki Irkçılık” başlıklı basın açıklamamızı basınla paylaştık.
- 22 Ekim 2019: Konya Belediyesine ait billboardlarda yaşadığımız topraklarda Yahudiler ve Hristiyanlara karşı ırkçı nefreti güçlendiren ve meşrulaştıran afişin yayınlanmasına dair suç duyurusu yaptık.

<https://www.avrupa-postasi.com/turkiye/ihd-hocali-afisleri-nefret-soylemidir-h10195.html>

- 25 Ekim 2019: Tur Abdin (Mıdyat) bölgesindeki Süryani köylerinde gerçekleşen insan hakları ihlalleri ile ilgili raporu yayımladık. Rapor komisyonumuzun üyesi Ayşe Günaysu tarafından kaleme alındı.

https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2019/10/20191025_TurabdinRaporu_IHDİrkcilikVeAyrımcılığaKarsiKomisyon.pdf

- 6 Aralık 2019: Sakarya'da Kürtçe konuştuğu için ırkçı saldırıya uğrayarak yaşamını yitiren Kadir Sakçı'nın dava takibi için Sakarya'ya gittik ve duruşmaya katıldık. Ardından gözlemlerimizi sosyal medya hesabımızda paylaştık.
- 12 Aralık 2019: İnsan Hakları Haftası programı kapsamında Rojava konulu bir seminer düzenledik.
- 16 Aralık 2019: Konya'da Hristiyan ve Yahudilere karşı ırkçı ifadelere yer veren billboardlara ilişkin suç duyurumuza takipsizlik kararı verildi. Yargı, bu ifadelerin Maide Suresi'nin 51. Ayetinin içeriğini yansıttığı gerekçesi ile suç unsuru oluşturmadığına hükmetti.
- 27 Şubat 2020: Sakarya'da 21 plakalı araca el salladığı için ırkçı saldırıya uğrayarak katledilen Şirin Tosun davasının Sakarya'da görülen duruşmasına katıldık.
- 6 Mart 2020: 11 Ocak'ta Beytüşşebap'ta kaybolan ve o günden beri kendilerinden haber alınamayan Hürmüz Diril ve Şimuni Diril'in bir an önce bulunmasını ve endişe içinde olan Süryani/Keldani toplumuna konuyla ilgili güvenilir bir bilgi verilmesini talep ettiğimiz basın açıklamamızı yayımladık.
- 24 Nisan 2020: Ermeni Soykırımını yayımladığımız açıklamamız ile andık. Pandemi nedeniyle anmamızı sosyal medya ile sınırlı tuttuk.
- 30 Mayıs 2020: Hrant Dink Vakfı'na yönelik tehditleri basın açıklaması ile kınadık.
- 1 Haziran 2020: Kürtlere karşı ırkçı saldırıları konu edinen "Kürtçe ve Kürt Kimliği Suçlulaştırıldıkça İrkçı Cinayetler Devam Edecektir" başlıklı basın açıklamamızı kamuyla paylaştık.

- 12 Haziran 2020: İstanbul Feriköy’de ikamet eden, pandemi sürecinde işsiz kalan Mehmet Nuri Deniz, kira yardımı için başvurduğu Şişli Kaymakamlığı’nda ırkçı saldırıya uğradı. Kendisine ‘Kürtsün, sana mı kaldı Nişantaşı’nda yaşamak?’ diyerek hakaret eden kaymakamlık görevlilerince darp edildi. Komisyonumuzun avukatı Eren Keskin’in avukatlığında Mehmet Nuri Deniz suç duyurusunda bulundu.

<https://m.bianet.org/bianet/insan-haklari/225532-kurtsun-sana-mi-kaldi-nisantasi-nda-yasamak>

- 6 Şubat 2021: LGBTİ+’lara dönük ayrımcılık suçu işleyen İçişleri Bakanı Süleyman Soylu hakkında suç duyurusunda bulunduk.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/ihd-suleyman-soylu-ayrimcilik-sucu-islemistir-haber-1512543>

- 3 Mart 2021: 2012 yılında Samatya’da ırkçı saldırı sonucu öldürülen Ermeni yaşlı kadın Maritsa Küçük davasının son duruşması görüldü. Komisyonumuzdan Eren Keskin Maritsa Küçük ailesinin avukatı olarak duruşmaya katıldı.
- 11 Mart 2021: Komisyon üyeleri olarak Selahattin Demirtaş’ın annesine cinsiyetçi sözlerle hakaret eden Serdar Saraç hakkında suç duyurusunda bulunduk.

<https://kronos34.news/tr/demirtasin-annesine-hakaret-eden-serdar-sarac-hakkinda-takipsizlik/>

- 24 Nisan 2021: Ermeni Soykırımı anmamızı “Tanı, Af Dile, Tazmin et!” başlıklı basın açıklaması ile İHD-İstanbul Şubesi’nde gerçekleştirdik.

<https://www.ermenihaber.am/tr/news/2021/04/24/%C4%B0HD-Soyk%C4%B1r%C4%B1m-Ermeni/206632>

- 27 Nisan 2021: Komisyon olarak HDP’li Ermeni milletvekili Garo Paylan’ı ırkçı saiklerle tehdit eden Ümit Özdağ hakkında suç duyurusunda bulunduk.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/ihdden-ozdag-hakkinda-suc-duyurusu-irkcilik-suctur-haber-1520605>

- Temmuz 2021: Konya’da ve Afyon’da Kürtlere karşı gerçekleşen ırkçı saldırıları yakından avukatlarla sürekli iletişimde kalarak takip ettik ve sosyal medya

hesaplarımızı aktif olarak kullandık.

- 23 Temmuz 2021: “İrkçilik Cezasız Kalmamalı” başlıklı basın açıklamamızı sosyal medya hesabımızdan paylaştık.
- 27 Temmuz 2021: Sığınmacılara karşı ötekileştirici, ırkçı ve ayrımcı politikalar uygulayacağını ilan eden Bolu Belediye Başkanı Tanju Özcan hakkında suç duyurusunda bulunduk.

<https://kronos34.news/tr/ihd-tanju-ozcan-hakkinda-suc-duyurusu-yapti/>

ALIKONULANLAR İLE İLGİLİ FAALİYETLER

Türkiye’de, 24 Temmuz 2015 tarihinde silahlı çatışmaların maalesef yeniden başlaması ile birlikte PKK/HPG tarafından alıkonulan sivil ve güvenlik personeli konusu yeniden kamuoyu gündemine gelmiştir. Geçmiş dönemde insan hakları örgütlerinin çabaları sonucu alıkonulan kişilerin tamamı sağ salim teslim alınmış ve ailelerine kavuşturulmuştur. Temmuz-Ağustos 2015 döneminde alıkonulan 20 gümrük memuru İHD tarafından 8 Eylül günü Irak Federe Kürdistan Bölgesinde, PKK/HPG’ den teslim alınarak Türkiye’ye getirilmiş ve ailelerine kavuşturulmuştur.

PKK/HPG tarafından yolların kesilip, yol kontrolleri yapıldığı sırada alıkonulan asker ve polisler ise hâlâ serbest bırakılmamıştır. Ailelerin İHD genel merkezine yaptığı başvurularda belirtilen kişiler şunlardır:

24 Temmuz 2015 günü Diyarbakır-Bingöl karayolunda polis memuru Vedat Kaya alıkonulmuştur.

28 Temmuz 2015 günü Diyarbakır-Bingöl karayolunda polis memuru Sedat Yabalak alıkonulmuştur.

13 Ağustos 2015 günü Diyarbakır-Lice karayolunda uzman çavuş Hüseyin Sarı ve Er Sedat Sorgun ile Er Süleyman Sungur alıkonulmuştur.

18 Eylül 2015 günü Dersim-Erzincan karayolunda astsubay Semih Özbey Alıkonulmuştur.

2 Ekim 2015 günü Dersim-Pülümür karayolunda Er Müslüm Altuntaş ve Er Adil Kavaklı alıkonulmuştur.

12 Aralık 2015 günü Şırnak merkezde uzman çavuşlar Sedat Vardar ve Ferdi Polat alıkonmuşlardır.

21 Eylül 2016 günü Hakkâri’de Uzman Çavuşlar Ümit Gıcır ve Mevlüt Kahveci alıkonmuşlardır.

Alıkonulan kişilerin aileleri ve yakınlarının İHD ve Mazlumder'e başvuruları olmuştur. Bu kişilerin serbest bırakılması ve teslim alınması amacıyla son iki yıl içinde İHD, Mazlumder ve TİHV genel merkezleri ile İHD şubeleri tarafından çok sayıda açıklamalar yapılmıştır.

Aileler ile birlikte basın toplantıları dışında TBMM nezdinde siyasi partilerin grup başkan vekillikleri ve çeşitli devlet görevlileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, aileler bizzat bakanlar, başbakan ve cumhurbaşkanı ile görüşerek sorunun çözümünü dile getirmişlerdir.

Alıkonulan asker ve polislerden Vedat Kaya, Sedat Yabalak, Hüseyin Sarı, Semih Özbay, Müslim Altuntaş ve Adil Kavaklı'nın sesli ve görüntülü mesajları ilk olarak 4 Ocak 2016 günü yayınlanmıştır.

İHD'nin çağrısı üzerine ikinci kez sesli ve görüntülü mesaj 8 Temmuz 2016 günü yayınlanmıştır. Ancak, bu sefer sadece Süleyman Sungur, Müslim Altuntaş ve Adil Kavaklı'nın mesajları verilmiştir.

23 Aralık 2016 günü TBMM'de grubu bulunan siyasi parti temsilcileri ile İHD ve aileler görüşmeler gerçekleştirdi. Bu görüşmelerde İHD, insiyatif olarak bu kişileri teslim alabileceğini belirtmiştir. Bu görüşmelerde sadece HDP ile görüşme basın önünde gerçekleşmiştir.

22 Haziran 2017 tarihinde alıkonulan asker ve polis aileleri ile birlikte İHD Diyarbakır şubede ortak açıklama ve çağrı yapılmıştır.

29 Eylül 2017 tarihinde CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeye İHD heyeti ile birlikte aileler de katılmıştır.

2 Ekim 2017 tarihinde CHP Genel Başkan yardımcısı Veli Ağbaba, aileler ve İHD genel başkanı TBMM'de bu konuda açıklama ve çağrı yapmıştır.

Girişimlerimiz üzerine 7 Haziran 2018 tarihinde Fırat Haber Ajansında alıkonulan asker ve polislerden Astsubay Semih Özbey, polis Sedat Yabalak, erler Sedat Sorgun, Müslim Altuntaş, Adil Kavaklı, Süleyman Sungur, Uzman Çavuşlar Hüseyin Sarı, Ümit Gıcır ve Mevlüt Kahveci'nin sesli ve görüntülü mesajları yayınlanmıştır.

Alıkonuların aileleri ile birlikte 14 Haziran 2018 tarihinde İHD Diyarbakır Şube’de ortak basın toplantısı gerçekleştirilmiştir.

Alıkonan asker ve polislerden çoğunun (9 kişi) yazdıkları mektuplar Nisan 2019 tarihinde derneğimize ulaştırılmış, bu mektuplar ailelerine ulaştırılmış, aileler ile birlikte 29 Mayıs 2019 günü İHD Genel merkezinde yeniden serbest bırakılmaları için çağrı yapılmıştır.

Ailelerden bazıları daha sonra 2020 yılından itibaren Diyarbakır’da HDP İl Binası önünde oturma eylemlerine katılmış ve evlatlarının serbest bırakılması için açıklamalar yapmışlardır.

Son çağrıdan sonra bazı girişimler gerçekleştirilmiştir. Ancak bu girişimler sert güvenlik politikaları (Terör örgütü muhatap alınmaz gibi) ve devam eden kesintisiz askeri operasyonlar nedeni ile istenen amaca ulaşamamış, bu konudaki tüm girişimlerimiz başarısız olmuştur.

Tüm bu süreçte iktidar yanlısı medyanın duyarsızlığı devam etmiş ve güçlü bir kamuoyu oluşturmada önümüzde engel teşkil etmiştir.

Milli Savunma Bakanı’nın 13 Şubat 2021 akşamı yaptığı açıklamaya göre; 10 Şubat sabahı erken saatlerde başlatılan kapsamlı hava ve kara harekâtı ile Irak’ın kuzeyinde bulunan Gare bölgesine yönelik askeri operasyon sürecinde bir sığınak mağarada 13 sivil vatandaşın cansız bedenlerine ulaşıldığı belirtilmiştir. Genel Kurmay Başkanı’nın yaptığı açıklamalarda ise askeri operasyonda daha önceden alıkonulan bu kişilerin kurtarılmasının da amaçlandığı anlaşılmaktadır. Ancak hepimizi üzen bu kişilerin yaşamını yitirdiği ve bir katliam yaşandığıdır.

Malatya Valiliği’nin 14 Şubat günü yaptığı açıklama ve akabinde yapılan kimlik tespitlerine göre yukarıda isimleri belirtilen alıkonan asker ve polislerden 10 kişi ile sivil iki kişinin kimlik tespitleri yapılmış, bir kişinin ise kimlik tespit çalışmasının sürdüğü ve bu kişinin yabancı uyruklu olduğu belirtilmiştir.

Genel Merkezimiz yaşanan bu katliam üzerine 15 Şubat 2021 günü Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkdöğen tarafından yapılan basın toplantısında sürecin bütünü olduğu gibi anlatılmıştır.

Bu açıklamada;

“Silahlı çatışmanın tarafları çatışmanın tarafı olmayanlara (hors de combat) yönelik herhangi bir saldırı gerçekleştiremez. Söz konusu olayda hayatını kaybeden 13 kişinin çatışmaya taraf olmadığı açıktır. Bu tür eylemler sadece insancıl hukuku ihlal etmez aynı zamanda savaş suçu niteliği taşırlar. Bu nedenle, doğrudan çatışma dışı kişilerin hedef alınıp alınmadığı bu gibi vakalarda kritik önem taşımaktadır. Öte yandan sadece devletleri bağlayan insan hakları hukuku da devletlere yapacakları operasyonlarda bazı sorumluluklar yükler. İnsan hakları hukuku uyarınca devletlerin çatışmanın tarafı olmayan kişileri tehlikeye düşürecek operasyonlardan kaçınması, bu kişilerin yaşam hakkının güvence altına alınması için gerekli önlemleri alması yükümlülüğü vardır.

Bu hususlar, etkili bir soruşturma yürütülmeksizin açığa çıkarılamaz. Her iki hukuk alanı da ihlal gerçekleşikten sonra sorumluların ortaya çıkarılması için tarafsız ve bağımsız organlar eliyle, soruşturmayı sekteye uğratmadığı sürece başta mağdur yakınları olmak üzere kamuoyunun hakikati bilme hakkına saygı gösterilerek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir. İHD bu yükümlülüğün sadece ölen kişilerin yakınlarına karşı bir sorumluluk olmadığını aynı zamanda benzer hak ihlallerinin tekrar etmemesi için de zorunlu bir yol olduğunu hatırlatmayı zorunlu görmektedir.

PKK, insancıl hukuk kuralları gereği alıkoyduğu kişilerin hayatından sorumludur. Bu olaydaki sorumluluğu açıktır. Halen elinde alıkoyduğu kişiler var ise bu kişileri bir an önce serbest bırakmaya davet ediyoruz.

Devlet/Hükümet yetkililerine sesleniyoruz. Genelkurmayın alıkonan kişilerin bulunduğu yere oldukça riskli askeri operasyon yapmasının muhtemel sonuçlarından da sorumlu tutulacağı açıktır. Hükümetin bu konuda adım atarak idari soruşturma konusu yapması gerekmektedir. Yaşamını yitiren alıkonan kişiler ile ilgili etkili soruşturma için yetkili Başsavcılığın çalışmalarının kolaylaştırılması gerekmektedir. Askeri operasyon ile ilgili eldeki tüm bilgi ve belgelerin yetkili Başsavcılık ile paylaşılması gerekmektedir. Adli tıp kurumunun yapacağı otopsi ve benzeri çalışmalarda yaşamını yitirenlerin ölüm sebebini ve ölüm anını uluslararası standartlara uygun olarak ve denetime açık bir şekilde yapması gerekir.

Adaletin yerini bulması açısından tüm gerçekliğin açığı çıkmasının zorunlu olduğunu, bu tip ağır yaşam hakkı ihlallerinde yukarıda belirttiğimiz gibi tarafsız ve bağımsız organlar eliyle soruşturma yürütülmesinin gerekli olduğunu belirtmek isteriz.

Olayın önemi dikkate alınarak, TBMM'nin bu olayı araştırma komisyonu kurarak araştırması ve olayı açıklığa kavuşturması gerekmektedir.

*Tüm bu olup biten ağır yaşam hakkı ihlallerinin devam eden silahlı çatışmanın sonuçları olduğu ve Kürt sorununun demokratik çözümü olmadığı sürece maa-
lesef devam edeceği unutulmamalıdır. Bizler barış savunucuları olarak savaşa
karşı barışı savunmaya devam edeceğiz.”*

Basın toplantımız sayesinde TBMM'deki muhalefet partileri konu hakkında son bilgileri öğrenmişlerdir.

Hükümeti temsilen Milli Savunma ve İçişleri Bakanları CHP ve İYİ Parti Genel Başkanları'nı ziyaret etmiş ancak onların tepkileriyle karşılaşmışlardır. Muhalefet ikna edilememiştir.

Bunun üzerine İçişleri Bakanı Süleyman Soylu 16 Şubat 2021 günü TBMM kürsüsünde derneğimizi “*canı çıkasınca dernek*” deyip muhalefete dönerek “*İHD'nin peşine takılmışsınız*” biçiminde sözlerle hedef göstermiştir.

Derneğimiz 18 Şubat 2021 günü yaptığı yazılı açıklamayla kamuoyunu doğru bilgilendirmiş ve İçişleri Bakanı'nı özür dilemeye davet etmiştir.

Alıkonulan asker, polis ve istihbaratçıların yaşamnlarını yitirmeleriyle ilgili hukuksal süreç şimdilik askıda olup, gelecekte iktidar değişikliği olduğunda bu konu aileler ile birlikte yeniden ele alınacaktır.

PROJELER

- 1) 01 Ocak 2018 – 28 Şubat 2020 tarihleri arasında AB Türkiye Delegasyonu ile yapılan antlaşma gereği İHD'nin üyesi olduğu Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Ağı (EU-ROMED) ile ortaklaşılın “İnsan Hakları Savunucularının, Temel Özgürlüklerin ve Adil Yargılanmanın Korunması” projesi sürdürülmüştür.

Projenin bitiş tarihi olan 28 Şubat 2020'den sonraki 1 ay içinde final raporu sunulmuş ancak raporda ki eksiklikler nedeniyle sonraki 7 aylık süreçte bu eksiklikler üzerinde çalışılmış, tamamlanmış ve proje kabul edilerek kapatılmıştır.

- 2) 1 Nisan 2018-30 Mart 2021 tarihleri arasında AB Türkiye Delegasyonu ile “İnsan Haklarını Savunma Hakkının Güçlendirilmesi” projesi sürdürülmüştür.

Süre: 3 yıldır, 8 ay uzatma talep edilmiştir. (Halen devam etmektedir)

PROJE HEDEFLERİ:

Proje, Türkiye’de en yaygın ve en bilinen insan hakları örgütünün üyelerini doğrudan hedeflemektedir. Bu proje yalnızca insan hakları örgütlerine kalan alanı muhafaza etmeyi değil, aynı zamanda insan hakları gözlemcisi olarak İHD'nin gelişen örgütsel kapasitesini arttırmayı da hedeflemektedir.

Buna binaen önerilen faaliyet, insan hakları savunucularını güçlendirmek üzere 4 stratejik alanı aşağıdaki gibi belirtmektedir:

- Temel seviyede örgütsel yapının güçlendirilmesi
- Dokümantasyon ve raporlama kapasitelerinin güçlendirilmesi
- İHD üyeleri ve yerel seviyedeki yöneticilerine yönelik eğitimsel faaliyetlerin güçlendirilmesi ve
- Risk altındaki İHS'lere etkin yasal destek sağlanması.

Tüm bu stratejik alanlar, yalnızca İHD'nin çalışma ağları için değil, aynı zamanda insan haklarını korumak ve teşvik etmek üzere kendilerini adayın diğer sivil toplum örgütlerinin de güvenli ve korunaklı bir ortamda insan haklarını savunmaya devam etmesini sağlayacaktır.

Projenin faaliyetleri büyük oranda tamamlanmıştır. Pandemi nedeniyle tamamlanamayan faaliyetler uzatma döneminde tamamlanmaya çalışılacaktır.

3) 1 Ocak 2020-31 Aralık 2021 tarihleri arasında AB Türkiye Delegasyonu ile “Kişi Güvenliği ve Özgürlükleri İçin Aktif İzleme” projesi yapılmıştır. Proje hâlihazırda devam etmektedir. Projenin süresi iki yıldır.

PROJE HEDEFLERİ:

Proje faaliyetleri büyük oranda tamamlanmıştır. Faaliyetleri içeren ara rapor AB tarafından kabul edilmiştir, projenin 2. aşamasına geçilmiştir. Pandemi sürecinde yapılamayan çok az faaliyet bu dönem tamamlanacaktır.

4) 1 Temmuz 2020 – 30 Haziran 2021 tarihleri arasında Hafıza Merkezi'nin “Haklara Destek” hibe programı kapsamında “Bir Arada Yaşam için Bir Arada Eylem” projesi yapılmıştır. Proje 30 Haziran'da sona ermiştir.

PROJE HEDEFLERİ:

“Bir Arada Yaşam için Bir Arada Eylem” projesi ile İHD'nin göç ve iltica alanında yürüteceği çalışmalar için kapasite ve imkanlarının güçlendirilmesi, ayrıca öncelikli olarak projenin uygulanacağı 3 ilde (İzmir, Hatay, Erzurum) göçmen ve mülteciler ile yerleşik halklar arasında iletişimin güçlendirilerek bir arada yaşama imkanlarının yaratılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda alınan hibe ile 3 bileşen altında faaliyetler gerçekleştirilmesi öngörülmüştür.

Yine bu proje çerçevesinde Erzurum, İzmir ve Hatay olmak üzere 3 İHD şubesine (proje kabul ölçülerinde) 12 ay her ay için 500'er TL kira desteği verilmiştir.

Proje faaliyetleri büyük oranda tamamlanmıştır. Final raporu Hafıza Merkezi'ne teslim edilmiştir.

5) 1 Ocak 2021-30.12.2023 tarihleri arasında AB Türkiye Delegasyonu ile yapılan antlaşma gereği İHD'nin üyesi olduğu Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Ağı (EUROMED) ile ortaklaşan “Türkiye’de Temel Özgürlükler, İnsan Hakları Savunucuları ve Adil Yargılanma Hakkının Korunması Yoluyla Sivil Toplumun Desteklenmesi Projesi” başlatılmıştır.

Süre: 3 yıldır.

PROJE HEDEFLERİ:

Son yıllarda, uzun zamana yayılan yargısal işlemler dahil, Türkiye’de sivil toplum aktörlerine yönelik dava sayısı ve uzun süren tutuklu yargılamalar artmaya devam etmekte ve gitgide daha geniş bir grubu hedef almaktadır. Söz konusu sivil toplum aktörlerini savunan avukatlar da giderek daha fazla risk altındadır ve doğrudan yargı bağımsızlığını ve işleyişini hedef alan politikalarla hukukun üstünlüğü sarsılmakta ve aşınmaktadır. Hem sanıkları destekleme mekanizması olarak hem de yargısal sorunların ve hukukun üstünlüğü konusundaki erozyonun farklı boyutlarını teşhis etme aracı olarak dava izlemesi yaparak yargı alanındaki bu sorunları belgelemek bir gerekliliktir.

Bu ihtiyaçlar karşısında, EuroMed Rights, İHD ve Yurttaşlık Derneği, aşağıda belirtilen özgül amaçlarla, AB’ye başarılı bir proje başvurusunda bulundular:

- Dava izlemesi yaparak hak ihlallerine dikkat çekilmesi ve ifade özgürlüğünün, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüğünün korunmasının artırılması
- Sivil toplum aktörlerinin belgeleme ve yargısal baskılar ile hukukun üstünlüğü alanındaki erozyona karşı gelme ve ayrıca ifade, örgütlenme ve toplanma özgürlüğü ihlallerine karşı çıkma kapasitesinin artırılması
- Temel hak ve özgürlüklerin (ifade özgürlüğü, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü, adalete erişim, adil yargılanma hakkı) durumuna yönelik ulusal ve uluslararası ilginin artırılması
- Temel hakların toplumsal cinsiyet ve azınlık hakları temelinde ihlal edilmesi konusundaki farkındalığın artırılması ve bu ihlallere karşı harekete geçilmesi

Bu projedeki başlıca hedef gruplar, sivil toplum örgütleri (STÖ), özellikle insan hakları örgütleri (İHÖ), sendikalar, avukatlar ve onların örgütleri; gazeteciler, kadının insan hakları savunucuları, azınlık hakları örgütleri ve LGBTQI örgütleridir.

Proje faaliyetleri başlamıştır. Pandemi süreci nedeniyle kesintiye uğrayan faaliyetleri sürdürülmektedir.

6) 01 Mart 2021 – 30 Ağustos 2024 tarihleri arasında TİHV ile “İnsan hakları savunu-

cularının aralarındaki koordinasyonun yerel ve bölgesel düzeyde güçlendirilmesi ve insan hakları savunucularının desteklenmesi” projesi başlatılmıştır.

PROJE HEDEFLERİ:

Proje, insan hakları hareketinin zorlu bir ortamda dönüştürücü etki yaratabilme kapasitesini artırarak ve insan haklarını savunma hakkının gerçekleştirilmesine katkıda bulunarak insan hakları mücadelesinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Nihai amaç, kamusal hayatın insan haklarının kurucu rolünü temelinde tahkim edilmesine katkıda bulunmaktır.

İnsan hakları hareketinin güçlendirilmesi, devletin sivil toplumu zayıflatacak bir şekilde ve gücü daha fazla tekelleştirme yönündeki mevcut eğilimi karşısında hayattır. Bu ihtiyaç ışığında proje, doğrudan insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan sivil toplum örgütlerini (hem çalışmaları birden çok alanı ve birden çok bölgeyi kapsayan daha büyük insan hakları kuruluşlarını hem de belirli bir hak alanında yerel düzlemde faaliyet sürdüren daha küçük kurumları) ve insan hakları savunucularını desteklemek ve güçlendirmek için tasarlanmıştır.

İnsan hakları savunucularının desteklenmesi ve koordinasyonun yerel ve bölgesel düzeyde güçlendirilmesi için İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Van, İzmir ve Adana İHD şubelerinde görevlendirilmek üzere anılan şubeler ile ortaklaşarak projede çalışacak kişiler belirlenmiş ve faaliyetler sürdürülmeye başlanmıştır.

2018 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNCOSU

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ		
Dur İhtarına Uymadıkları Gerekçesiyle Güvenlik Güçleri Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar ve Silah Kullanma Yetkisinin İhlali, Toplumsal Gösterilerdeki Saldırıları, Sokağa Çıkma Yasakları Dönemi.	1'i çocuk olmak üzere 15 kişi	9
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	5	6
Sınır Bölgelerinde Öldürülen ve Yaralananlar	4'ü çocuk, 3'ü asker olmak üzere toplam 10 kişi	10'u asker olmak üzere 41 insan
Özel Güvenlik Görevlileri Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	-	-
TOPLAM	30	56
CEZAEVLERİNDE ÖLENLER	23	7'si çocuk 13 kişi
GÖZALTINDA ÖLÜMLER	5 intihar iddiası	--
FAİLİ MEÇHUL SALDIRILAR	2	7
RESMİ HATA VE İHMAL		
Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölen ve Yaralananlar	2'si çocuk, 1'i polis 7 yurttaş zırhlı araç ya da sivil polis aracı çarpması, 26'sı çocuk, 34'ü tren kazası olmak üzere 89 yurttaş çeşitli ihmaller sonucu yaşamını yitirdi. TOPLAM: 96	6'sı çocuk, 2'si asker, 1'i polis 26 yurttaş zırhlı araç ya da sivil polis aracı çarpması, 410 kişi tren kazası, 216 mahpus, 138 Asker, 1737 öğrenci ve 911 kişi gıda zehirlenmesi, 3'ü çocuk 37 yurttaş çeşitli ihmaller sonucu yaralandı. TOPLAM: 3417

Polis ve Asker İntiharları / İntihar Teşebbüsleri/Şüpheli Ölümler	4 erin intihar, 6 erin ise kaza ya da arkadaşı ile şakalaşırken, 1 üsteğmenin intihar ve 1 polisin intihar ederek yaşamlarını yitirdikleri iddia edildi. TOPLAM: 12	1 erin linç edilerek, 1 erin de kaza ile vurularak, 1 polis 'inde silahıyla vurularak yaralandığı iddia edildi. TOPLAM: 3
Yasa Dışı Örgüt Saldırıları (Sivil Yerleşim Yerlerinde Yapılan Saldırıları)	4 Korucu, 9 yurttaşın öldürülmelerinin HPG tarafından üstlenildiği öğrenildi.	
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi / Üyesi	2	93
Gazeteci	-	3
Öğretmen / Öğretim Üyesi	7	8
Öğrenci	-	25
Polis/Asker/Korucu	2	5
Diğer (İşçi, Sağlık Çalışanı, Bel.Bşk, Korucu, Memur, Muhtar, Yabancı Uyruklu, Avukat, STK Mensubu vb)	9 (1 sendika gnl. Bşk,1 yurttaş Kürt olduğu için)	52
TOPLAM	20	186
SİLAHLI ÇATIŞMALAR		
Asker, Polis ve Geçici Köy Korucusu	86'sı Asker, 3'ü Polis, 18'i Korucu olmak üzere TOPLAM: 107	193'ü Asker, 14'ü Polis, 29'u Korucu olmak üzere TOPLAM: 236
Silahlı Militan	39'u sınır ötesinde olmak üzere Toplam:391	6
Siviller	1'i çocuk olmak üzere toplam: 4 yurttaş.	1'i çocuk olmak üzere toplam: 4 yurttaş.
TOPLAM	502	246

MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLEN ve YARALANAN SİVİLLER	2'si çocuk olmak üzere 3 kişi	13'ü çocuk olmak üzere 22 kişi
KUŞKULU ÖLÜM ve YARALANMALAR		
Erkek	2	
Kadın	41	1
Çocuk	8	
TOPLAM	51	1

NAMUS CİNAYETLERİ		
Erkek	1	-
Kadın	-	-
Çocuk	-	-
NEFRET CİNAYETLERİ/ YARALANMALAR	8	16
TOPLAM	9	16

KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Kadın İntiharları	39	18
Öldürülen Kadınlar	320	
Toplumsal Alanda Kadına Yönelik Şiddet, Tecavüz ve Taciz, Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar		832
Fuhuşa Zorlanan Kadınlar		527

2 Kasım 2018'de basına yansıyan bilgilere göre, CHP Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in, kadına yönelik şiddetle ilgili İçişleri Bakanlığının yanıtlaması istemiyle verdiği soru önergesine alınan yanıtta; 2018 yılının ilk 7 ayında şiddete maruz kalan kadın sayısının **96 bin 417** olduğunu belirtildi, 2018 yılının ilk 7 ayında şiddete maruz kalan kadınlardan **393**'ünün hayatını kaybettiğini ifade edildi.

TOPLAM	359	1377
ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Çocuk İntiharları	21	6
Öldürülen/Öldürmeye Teşebbüs Edilen Çocuklar	51	62

Ev İçi, Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar/Taciz/Tecavüz	--	502 çocuk Taciz/ İstismar, 186 Çocuk Edirne genelinde valilik açıklamasına göre hamile olarak hastaneye başvuru, 392 Çocuk İst. Bağcılar Devlet hastanesine hamile olarak başvuru, 158 çocuk gelin ile ilgili İstanbul Kanuni Sultan Süleyman Hastanesindeki kayıt sayısı. TOPLAM: 1235 ÇOCUK
Okulda Şiddet		44
TOPLAM	72	1303

İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE, ONUR KIRICI ve KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DAVRANIŞ ve CEZALANDIRMA

Gözetiminde İşkence ve Kötü Muamele	15' Çocuk Toplam: 356
Gözetim Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	5'i 15' Çocuk Toplam: 246
Köy Korucuları Tarafından Yapılan İşkence ve Kötü Muamele	--
Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele	1149
Kolluk Güçleri ve Resmi Yetkililer Tarafından Tehdit ve Ajanlık Teklif Edilenler	160
Toplumsal Gösterilerde Güvenlik Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Dövülen ve Yaralananlar	2598
Özel Güvenlik Görevlileri Tarafından İşkence ve Kötü Muameleye Maruz Kalanlar	4
TOPLAM	4513

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Dokümantasyon Merkezi verilerine göre; sokağa çıkma yasaklarının süresiz (sona erdirileceği tarihin ucu açık bırakılarak) ve/veya gün boyu (24 saat sürmesi öngörülür biçimde) uygulanmaya başlandığı ilk tarih olan 16 Ağustos 2015'ten 1 Ocak 2019 tarihine kadar geçen süre içerisinde toplam 11 il ve en az 51 ilçede resmi olarak tespit edilebilen en az 351 sokağa çıkma yasağı ilanı gerçekleştirilmiştir.

<https://tihv.org.tr/16-agustos-2015-1-ocak-2019-tarihleri-arasinda-ilan-edilen-sokaga-cikma-yasaklari/>

KİŞİ GÜVENLİĞİ ve ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Gözetilene Alınanlar	<p>1029'u Sosyal Medya Paylaşımları Olmak Üzere TOPLAM:9654</p> <p>(Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Dairesi, 19 Aralık 2018'de yaptığı açıklamada, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek 2018 yılı içinde gözetilene alınan 7 bin 109 kişiden 2 bin 754'ünün tutuklandığını ve 2 bin 828'inin ise adli kontrol şartıyla serbest bırakıldığını belirtti.)</p>
Tutuklananlar	<p>227'si Sosyal Medya Paylaşımları Olmak Üzere TOPLAM: 1107</p> <p>(Emniyet Genel Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Dairesi, 19 Aralık 2018'de yaptığı açıklamada, sosyal medya paylaşımları gerekçe gösterilerek 2018 yılı içinde gözetilene alınan 7 bin 109 kişiden 2 bin 754'ünün tutuklandığını ve 2 bin 828'inin ise adli kontrol şartıyla serbest bırakıldığını belirtti.)</p>
İrkçı Saldırıları	<p>1 Ölü, 26 Yaralı</p>
Tutuklu Gazeteciler	<p>Türkiye cezaevlerinde tutuklu ve hükümlü gazeteci ve Medya çalışanı: 171</p>
Tutuklu/Hükümlü Milletvekili ve Belediye Başkanları	<p>16 milletvekili/ 29'u tutuklu, 21'i hükümlü olmak üzere 50 belediye Başkanı halen cezaevindedir.</p>
Alıkonulan Asker ve Polisler	<p>Polis memurları Vedat Kaya, Sedat Yabalak ile Uzman Çavuşlar Hüseyin Sarı, Süleyman Sungur, Sedat Vardar, Ferdi Polat, Ümit Gıcır, Mevlüt Kahveci Astsubay Semih Özbey, Er Müslüm Altuntaş, Sedat Sorgun, Adil Kavaklı.</p>

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

<p>Yasaklanan Etkinlikler</p>	<p>2018 yılı içerisinde 1 er ay boyunca 19 kere eylem ve etkinlikler (Hakkâri'de 7 defa, Van'da 6 defa, Aydın'da defa 1 Gaziantep'te defa</p> <p>2) Van'da cezaevi çevresinde tüm eylem ve etkinlikler yasaklanmıştır, 11 Tiyatro oyunu, 7 konser, 5 Panel, 1 Konferans, 2 protesto eylemi, 1 Kahvaltı etkinliği, 1 (8 Mart eylemi), 6 Newroz Kutlaması, 10 Basın Açıklaması, 7 Yürüyüş, 1 İmza Standı, 1 Dayanışma Gecesi etkinliği, 6 LGBTİ Etkinliği, 3 Üniversitede Yapılmak İstenen Sohbet Etkinliği, 1 Grev, 1 Tv Çekimi, 1 Şölen, 3 Anma Etkinliği, 2 Festival, 1 Oturma Eylemi, 19 İHD İst.Şb. F oturması Etkinliği, 19 İHD İst.Şb. Cumartesi Anneleri, 17 İHD Diyarbakır Şb. Cumartesi Anneleri, 17 İHD Batman Şb. Cumartesi Anneleri, 1 Cenaze Töreni, 4 Nöbet Eylemi, 1 Mevlit, 1 Katliam Anma (Maras), 3 Üniversite etkinliği olmak üzere. TOPLAM: 171</p>
<p>Toplatılan, Yasaklanan ve Para Cezası Uygulanan Yayın Organları ile Baskına Uğrayan Gazete ve Yayın Organları</p>	<p>Azadiya Welat gazetesi için 3 kez toplatma kararı alınmıştır. 4 kez gazete baskını yapılmıştır. 1 kez matbaa baskını yapılmıştır. 2 dergiye baskın yapılmıştır. 9 kitap hakkında toplatma kararı verilmiştir. 5 kitap yasaklanmıştır. 1 kez kitaba el konulmuştur. 1 kez gazete dağıtımı engellenmiştir. 5 gazete kapatma kararı alınmıştır. 7 kez afiş, bayrak, tabela toplatma kararı verilmiştir. 2 televizyon programına para cezası verilmiştir. 16 kez televizyon programını durdurma kararı verilmiştir. 3 yayınevine baskın gerçekleşmiştir. 1 kez sanat evi baskını yapılmıştır. 2 Haber sitesine baskın yapılmış ve birinin editörü gözaltına alınmıştır. 9 ilde gazete irtibat bürosuna baskın yapılmıştır. 20 kez gazete ve haber ajansı siteleri kapatılmış veya engellenmiştir. 15 habere internet erişimi engellenmiştir. 17 sosyal medya hesabı erişimi engellenmiştir. 5 internet sitesine erişim engellenmiştir. 3 Youtube kanalına erişim engellenmiştir. 1 gazeteye toplam 17 bin TL para cezası verilmiştir. TOPLAM: 133</p>
<p>Kapatılan Basın, Yayın, Radyo, Televizyon ve Haber Ajansları</p>	<p>8 Temmuz 2018'de OHAL kapsamında 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname Resmi Gazete 'de yayımlandı. Buna göre 3 gazete (Halkın Nabzı, Özgürlükçü Demokrasi ve Welat), 1 televizyon kanalı (Avantaj TV) kapatıldı.</p>

2018 YILINDA AÇILAN SORUŞTURMALAR

SORUŞTURMA SAYISI: 59

SORUŞTURMA AÇILAN KİŞİ SAYISI: 464

2018 YILINDA AÇILAN VE DEVAM EDEN DAVALAR	“BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLER” DAVALARI	2018 YILINDA SONUÇLANAN DAVALAR
2356 kişi hakkında 190 dava tespit edilebildi.	59 Akademisyene 1 er yıl 3 er ay, 3 Akademisyene 1 er yıl 6 ay, 1 Akademisyene 2 yıl 6 ay (Şebnem Korur Fincancı), 1 Akademisyene ise 2 yıl 3 ay (Gencay Gürdoy) hapis cezası verildi. TOPLAM: 72 YIL 6 AY	173 kişiye 510 bin 953 TL para cezası verildiği, 264 kişinin beraat ettiği, 2 kişiye ev hapsi verildiği, 2 kişiye siyaset yasağı getirildiği, 85 davadan 356 kişiye toplam 1560 yıl, 3 ay, 2 gün hapis cezası verildiği tespit edilebildi. Özgür Gazeteciler inisiyatifi (ÖGİ), 2018 yılında 521 gazetecinin yargılandığını, 112 gazeteciye toplam 547 yıl, 3 gazeteciye ise müebbet hapis cezası verildiğini açıkladı.

TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler	849
2018 Yılında Açılan Soruşturmalar	20 kişiye 3 soruşturma açıldığı tespit edilebildi,
2018 Yılında Açılan Davalar/ Sonuçlanan Davalar	808 kişiye dava açıldığı, 422 kişinin beraat ettiği, 23 kişiye ise toplam 14 yıl 7 ay hapis cezası verildiği tespit edilebildi.
2018 Yılında Açılan Davalar/ Sonuçlanan Gezi Parkı Davaları	602 kişi hakkında soruşturma başlatıldığı, 133 kişiye 7 dava açıldığı, 20 kişinin beraat ettiği ve 5 kişiye toplam 10 yıl 5 ay 14 gün hapis cezası verildiği tespit edilebildi.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Baskına veya Saldırıya Uğrayan, Siyasi Parti, Sendika ve Dernekler	21 Parti Binası, 3 Kültür Merkezi, 5 Halkevi'ne polis baskını/ 30 Parti Binasına Saldırı Toplam: 59
Kapatılan / Kapatılmak İstenen Siyasi Partiler, Sendika, Vakıf ve Dernekler	1 Vakıf, 13 dernek, 4 Halkevi Şubesi, 1 Kütüphane, 1 Öğrenci Kolektifi (ODTÜ)

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLAR

İşten Çıkarılanlar:

- İçişleri Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı bulunduğu değerlendirilen görevin niteliğiyle bağdaşmayan eylemleri olduğu görülen 103'ü köy, 156'sı mahalle muhtarı olmak üzere toplam 259 muhtar, İçişleri Bakanı Süleyman Soylu tarafından görevlerinden uzaklaştırıldı.
- 3 Belediye Başkanı, İçişleri bakanlığı tarafından görevden alındı.
- 2 Milletvekilinin, vekillikleri düşürüldü.
- İHD tarafından tespit edilebilen 9633 işçi işten çıkarıldı (çeşitli özel kurumlar)
- 4 Nisan günü Genel İş'e Sendikası Diyarbakır şubesi tarafından yapılan açıklamada 696 Sayılı KHK ile 722 belediye çalışanın işine son verildiği öğrenildi.
- 8 Temmuz 2018'de, 701 sayılı son Kanun Hükmünde Kararname (KHK) Resmi Gazete'de yayımlandı. Yayımlanan son KHK ile beraber çeşitli kamu kurumlarında görev yapan toplam 18 bin 632 personel meslekten ihraç edildi.

TOPLAM: 29.251

<http://www.guvenlicalisma.org/> 2018 yılı içerisinde en az 1923 işçi yaşamını yitirdi.

CEZAEVLERİ	
Cezaevlerinde Sağlık Hakkı İhlali	1423
Cezaevlerinde Haberleşme Hakkı İhlali	272
Cezaevlerinde Disiplin Cezaları	728
Cezaevlerinde Sevk/Sürgün Uygulamaları	462

2019 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNÇOSU

YAŞAM HAKKI İHLALLERİ		
	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ		
Dur İhtarına Uymadıkları Gerekçesiyle Güvenlik Güçleri Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar ve Silah Kullanma Yetkisinin İhlali, Toplumsal Gösterilerdeki Saldırıları, Sokağa Çıkma Yasakları Dönemi.	9 (1 Çocuk 8 yetişkin)	15
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	--	1
Sınır Bölgelerinde Öldürülen ve Yaralananlar	29 (16'sı Kuzey Doğu Suriye operasyonu)	77 (71'i Kuzey Doğu Suriye operasyonu)
Özel Güvenlik Görevlileri Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar		
TOPLAM	38	93
CEZAEVLERİNDE ÖLENLER	69	4 (3 Mahpus,1 İnfaz Koruma Memuru)

GÖZALTINDA ÖLÜMLER	1 (İzmir-Harmandalı Gönderme Merkezi'nde, Afrikalı kadın mülteci)	
FAİLİ MEÇHUL SALDIRILAR	9	
RESMİ HATA VE İHMAL		
Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölen ve Yaralananlar	188 (3 çocuk/14 yetişkin (gıda, alkol vs zehirlenmesi) – 1 çocuk, 2 yetişkin (zırhlı araç) – 27 çocuk/ 30 yetişkin (nehir, gölet vb) – 5 çocuk/19 yetişkin (yağış) – 53 çocuk/34 yetişkin (çeşitli ihmaller)	3265 (9'u çocuk, 210'u cezaevlerinde,115'i civa zehirlenmesi olmak üzere (gıda, alkol ve diğer) 3152- 14 (çeşitli patlama) – 2 çocuk (zırhlı araç) – 9 çocuk/4 yetişkin (nehir, gölet vb) – 2 çocuk/13 yetişkin (yağış) – 34 çocuk/35 yetişkin (çeşitli ihmaller)
Polis ve Asker İntiharları / İntihar Teşebbüsleri/Şüpheli Ölümler	17	5
YASA DIŞI ÖRGÜT SALDIRILARI		
26 Haziran 2019'da basında yer alan haberlerden, Kars'ın Kağızman ilçesine bağlı Çemçe köyünde yaşayan Süleyman Güldere (53) isimli sivil bir kişinin ölümünün HPG tarafından üstlenildiği öğrenildi.		
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi / Üyesi	8	97
Gazeteci		12

Öğretmen / Öğretim Üyesi	I	II
Öğrenci		16
Polis/Asker/Korucu	I	I
Faili Meçhul Saldırıları	8	1 çocuk
Diğer (İşçi, Sağlık Çalışanı, Bel. Bşk, Korucu, Memur, Muhtar, Yabancı Uyruklu, Avukat, Siyasi Parti Mensubu vb)	8	37
TOPLAM	24	175

SİLAHLI ÇATIŞMALAR

Asker, Polis ve Geçici Köy Korucusu	98	206
Silahlı Militan	324	I
Siviller	18	26 (1 çocuk)
TOPLAM	440	233

MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLEN ve YARALANAN SİVİLLER

Yetişkin	I	3
Çocuk	2	2
TOPLAM	3	5

KUŞKULU ÖLÜM ve YARALANMALAR

Erkek	I	18
Kadın	136	4
Çocuk	15	--
TOPLAM	152	22

NEFRET CİNAYETLERİ/YARALANMALAR

LGBTİ'lere yönelik saldırılar	5	7
-------------------------------	---	---

İrkçı Saldınlr	I	20 (Ermeni, Alevi ve Kirt oldukları için, kıyafetleri nedeniyle/Kirtçe konuştukları için)
“NAMUS” ADI ALTINDA İŞLENEN CİNAYETLER	I	
TOPLAM	7	27
KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Kadın İntiharları	47	II
Öldürülen Kadınlar	43I	359
Toplumsal Alanda Kadına Yönelik Şiddet, Tecavüz ve Taciz, Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar		1225 (726 Darp-Ev İçi Şiddet, 499 Taciz-Tecavüz)
TOPLAM	478	1595
Fuhuşa Zorlanan Kadınlar ve Çocuklar	720	72I 720
ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Çocuk İntiharları	16	10
Öldürülen/Öldürülmeye Teşebbüs edilen Çocuklar	3I	14
Okulda Şiddet		15

Ev İçi, Okul ve Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar/Taciz/Tecavüz	<p style="text-align: center;">646</p> <p>567 Taciz ve Cinsel İstismar, 5 Terk edilmiş Bebek, 69 Darp ve Kötü Muamele, 5 Zorla evlendirme girişimi. (İHD'nin Tespit edebildiği kadarıyla)</p> <p>Urfa Barosu Çocuk Hakları Komisyonu, 2019 yılı içerisinde kentte 782 tecavüz ve istismar vakası nedeniyle müdafî avukat ataması yapıldığını, bunların 733'ünün 4 ile 18 yaş aralığında çocuk olduğunu kaydetti.</p> <p>21 Kasım 2019'da Diyarbakır Barosu Çocuk Hakları Merkezi tarafından 1 Eylül 2018 ile 10 Eylül 2019 tarihleri arasında CMK sanık ve mağdur müdafî atamalarına ilişkin yapılan araştırmada elde edilen verilere göre; bin 116 çocuğun cinsel istismara ve saldırıya uğradığı belirlendi.</p>
---	---

İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE, ONUR KIRICI ve KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DAVRANIŞ ve CEZALANDIRMA

Gözetiminde İşkence ve Kötü Muamele	726
Gözetim Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	751
Köy Korucuları Tarafından Yapılan İşkence ve Kötü Muamele	1
Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele	495
Kolluk Güçleri Tarafından Tehdit ve Ajanlık Teklif Edilenler	137
Toplumsal Gösterilerde Güvenlik Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Dövülen ve Yaralananlar	3935
Özel Güvenlik Görevlileri Tarafından İşkence ve Kötü Muameleye Maruz Kalanlar	23
TOPLAM	6068

YERLEŞİM ve MÜLKİYET HAKKI/ÖZEL GÜVENLİK BÖLGELERİ:

10 Mart 2019'da basında yer alan haberlerden, 11 Mart 2019'da Şırnak'ta düzenlenecek olan ve Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın katılacağı miting öncesinde, lise öğrencilerinin kaldığı Fatih Sosyal Bilimler Yurdu'ndan öğrencilerin çıkarıldığı ve yurda Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın korumalarının yerleştirildiği öğrenildi.

29 Mayıs 2019'da Hakkâri Valiliği, yaylaların kullanımıyla ilgili yayınladığı genel emir yazısıyla, "Geçici Askeri Güvenlik Bölgesi" içerisinde yer alan 268 bölgeden yaylacılığa izin verilen 212'sine girecek çobanların ve yanlarında olan tüm kişilerin güvenlik soruşturmasına tabi tutulacağını, güvenlik soruşturmasından geçemeyenlere ise geçiş izin verilmeyeceğini duyurdu.

15 Ekim 2019'da Dünya Sağlık Örgütü (WHO) yaptığı açıklama ile Kuzey ve Doğu Suriye'deki harekât nedeniyle en az 200 bin kişinin göç etmek zorunda bırakıldığı, 1 milyon 500 bin kişinin ise acil sağlık yardımına ihtiyaç duyduğunu belirtti.

Hakkâri, Batman, Hatay, Bitlis, Şırnak, Bingöl, Siirt, Tunceli, Urfa, Mardin, Elazığ ve Antep'te toplam 265 alan 2019 yılında özel güvenlik bölgesi ilan edildi.

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI:

Diyarbakır; Merkez, Lice, Kulp, Hani, Dicle ve Silvan ilçelerinde bulunan 113 mahalle, köy ver mezrada,

Bitlis; Merkez, Tatvan ve Hizan ilçelerinde bulunan 137 mahalle, köy ver mezrada,

Siirt; Merkez, Baykan ve Şirvan ilçelerinde bulunan 90 mahalle, köy ver mezrada,

Mardin; Merkez, Ömerli, Artuklu, Nusaybin, Mazıdağı ve Derik ilçelerinde bulunan 7 mahalle, köy ver mezrada,

Çeşitli tarihlerde ve değişen sürelerle sokağa çıkma yasağı işlan edildiği tespit edilebilmiştir.

TOPLAM	347
---------------	------------

KİŞİ GÜVENLİĞİ VE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Gözüne Alınanlar	8803
Tutuklananlar	831

Irkçı Saldırıları	<p>1 ölüm (Sakarya/Şirin Tosun)</p> <p>20 saldırı (Ermeni, Alevi veya Kürt oldukları için, kıyafetleri nedeniyle, Kürtçe konuştukları için)</p>
Tutuklu Gazeteciler	<p>197 gazeteci (Kaynak: http://tutuklugazeteciler.blogspot.com/)</p>
Tutuklu Milletvekili ve Belediye Başkanları	<p>7 milletvekili Figen Yüksekdağ, Selahattin Demirtaş, Çağlar Demirel, İdris Baluken, Gülser Yıldırım, Selma İrmak, Abdullah Zeydan (7 Milletvekili) ve 20 Belediye Başkanı tutukludur.</p>
Alıkonulan Asker ve Polisler	<p>Polis memurları Vedat Kaya, Sedat Yabalak ile Uzman Çavuşlar Hüseyin Sarı, Süleyman Sungur, Sedat Vardar, Ferdi Polat, Ümit Gıcır, Mevlüt Kahveci Astsubay Semih Özbey, Er Müslüm Altuntaş, Sedat Sorgun, Adil Kavaklı.</p>

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Yasaklanan Etkinlikler	<p>115 etkinlik (6 Tiyatro Oyunu/ 15 Konser/ 24 Basın Açıklaması/ 37 Panel, Konferans, Kadın, Çocuk Hakları Eğitimleri Vb/ 13 Yürüyüş/ 3 Miting/ 2 Şenlik/ 3 Festival/ 1 Öykü Yarışması/ 1 Oturma Eylemi/ 1 Anma/ 1 İmza Standı/ 1 Belgesel Gösterimi/ 2 Yaz Kampı/ 1 Futbol Turnuvası/ 1 Bayramlaşma/ 1 İmza Kampanyası/ 1 Fotoğraf Sergisi/ 1 Parti Kongresi)</p>
Toplatılan, Yasaklanan ve Para Cezası Uygulanan Yayın Organları	<p>(6 Kitap/ 1 Reklam Filmi/ 56 Haber/ 10 Pankart (aynı pankart birçok şehirde yasaklandı) / 10 Afiş (aynı afiş birçok şehirde yasaklandı) / 2 Bildiri/ 4 Broşür (aynı broşür birçok şehirde yasaklandı) / 1 Gazete / 1 Rapor Basımı engellendi/ 7 bin sticker, 10 bin bildiri/ 3 RTÜK tarafından verilen idari para ve bülteni yayınlamama cezası)</p>
Baskına Uğrayan Gazete ve Yayın Organları	<p>2 Gazete ve 1 Dergi Bürosu</p>

Engellenen İnternet Siteleri	İfade Özgürlüğü Derneği (İFOD), 2006-2019 yıllarında toplamda 288 bin 310 internet sitesine erişimin engellendiğini bildirdi. Raporu göre 2006'da altı olan engellenmiş site sayısı, bir sonraki yıl 40'a, ardından 1017'ye yükseldi. 2004'e gelindiğinde site sayısı 36 bin 702'ye yükselirken 2018'de 59 bin 510 seviyesine ulaştı. 2019 yılının Ekim ayına kadar ise 36 bin 216 siteye erişim engeli getirildiği açıklandı.
------------------------------	--

2019 YILINDA AÇILAN SORUŞTURMALAR

SORUŞTURMA SAYISI: 205

SORUŞTURMA AÇILAN KİŞİ SAYISI: 642

2019 YILINDA AÇILAN VE DEVAM EDEN DAVALAR	2019 YILINDA SONUÇLANAN DAVALAR
1880 kişi hakkında 350 dava tespit edilebildi.	<ul style="list-style-type: none">120 davadan 391 kişiye toplam 1365 yıl, 1 ay, 9 gün hapis cezası verildiği,19 kişiye 384.608 TL para cezası verildiği,584 kişinin beraat ettiği, Tespit edilebildi.

BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLERE AÇILAN, DEVAM EDEN VE SONUÇLANAN DAVALAR'	SAYI
Hakkında soruşturma açılan akademisyen sayısı	822
Beraat alan akademisyen sayısı	568
Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB)	98
Cezası ertelenen akademisyen sayısı	4
Ceza alan akademisyen sayısı	4
1 yıl 3 ay ceza alan akademisyen sayısı	96
1 yıl 6 ay ceza alan akademisyen sayısı	7

1 yıl 10 ay ceza alan akademisyen sayısı	3
2 yıl 1 ay ceza alan akademisyen sayısı	5
2 yıl 3 ay ceza alan akademisyen sayısı	17
2 yıl 6 ay ceza alan akademisyen sayısı	7
3 yıl ceza alan akademisyen sayısı	1
* Veriler https://barisicinakademisyenler.net sitesinden alınmıştır.	

TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler	1344
2019 Yılında Açılan Soruşturmalar	69 kişiye 7 soruşturma
2019 Yılında Açılan Davalar/ Sonuçlanan Davalar	740 kişiye 41 dava açıldığı, 133 kişinin beraat ettiği, 75 kişiye toplam 85 yıl 8 ay 17 gün hapis cezası ve 78 kişiye toplam 188 bin 520 TL para cezası verildiği tespit edildi.

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Baskına veya Saldırıya Uğrayan, Siyasi Parti, Sendika ve Dernekler	24 Parti Binası, 8 belediye Binası, 3 Sendika, 1 Meslek Odası ve 4 Kültür merkezi Polis Tarafından Basıldı. 24 Parti Binasına saldırı düzenlendi. Toplam: 64
Kapatılan / Kapatılmak İstenen Siyasi Partiler, Sendika, Vakıf ve Dernekler	1 Derneğe soruşturma açıldığı, 4 Partiyeye kapatma davası açıldığı, 1 derneğin mühürlendiği tespit edildi.

EKONOMİK VE SOSYAL HAKLARA YÖNELİK İHLALLER

İşten Çıkarılan/Görevden Uzaklaştırılan/Açığa Alınanlar/Sürgün Edilenler/ İdari Cezalar	2716 işçinin işten atıldığı, 85 Muhtarın ve Belediye meclis üyesinin, 65 memurun (Öğretmen, Doktor, Memur),7 Akademisyenin görevden alındığı tespit edilebilmiştir. Kayyım Atanan 17 Belediye Başkanı Görevden Alındı. 28 Belediyeye Kayyım atandı.
İdari ve Diğer Soruşturmalar/Sürgünler	96 işçi ve memurun sürgün edildiğinin tespit yapılabildiği görülmüştür.

www.guvenlicalisma.org/ 2019 yılı raporuna göre: 2019 yılında en az 1736 işçi iş kazasında yaşamını yitirdi.

CEZAEVLERİ

Cezaevlerinde Sağlık Hakkı İhlali	1110
Cezaevlerinde Haberleşme Hakkı İhlali	421
Cezaevlerinde Disiplin Cezaları	402
Cezaevlerinde Sevk/Sürgün Uygulamaları	313
Cezaevlerinde Eylemler	3289

2020 TÜRKİYE İNSAN HAKLARI İHLALLERİ BİLÂNCOSU

1) YAŞAM HAKKI İHLALLERİ

	ÖLÜ	YARALI
YARGISIZ İNFAZ		
Dur İhtarına Uymadıkları Gerekçesiyle Güvenlik Güçleri Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar ve Silah Kullanma Yetkisinin İhlali, Toplumsal Gösterilerdeki Saldırıları, Sokağa Çıkma Yasakları Dönemi.	(2'si çocuk) 14 kişi	(2'si çocuk) 12 kişi
Köy Korucuları Tarafından Öldürülen ve Yaralananlar	6	14
Sınır Bölgelerinde Öldürülen ve Yaralananlar	51	11
TOPLAM	71	35
CEZAEVLERİNDE ÖLENLER		
	60 ⁴³	
FAİLİ MEÇHUL SALDIRILAR	(1'i çocuk) 4 kişi	1
RESMİ HATA VE İHMAL		
Resmi Hata ve İhmal Sonucu Ölen ve Yaralananlar	25'i çocuk olmak üzere 49 kişi sel felaketi ve serinlemek için girdikleri yerlerde, 13'ü çocuk olmak üzere 57 kişi çeşitli nedenlerle yaşamını yitirmiştir. TOPLAM: 82	291 kişi gıda ve gazlar nedenlerle, 30 mahpus gıda ve duman nedeniyle zehirlenme, 179 kişi uçak kazası, 134 kişi havai fişek patlaması nedeniyle, 1035 kişi İzmir depremi, 90 kişi de çeşitli nedenlerle yaralanmıştır. TOPLAM: 1756
Polis ve Asker İntiharları / İntihar Teşebbüsleri/Süpheli Ölümmler	22	1

43 Bu konudaki detaylı raporumuza <https://www.ihd.org.tr/ihd-2020-yili-turkiye-hapishanelerinde-hak-izleme-raporu/> adresinden erişebilirsiniz.

YASA DIŞI ÖRGÜT SALDIRILARI	15	27
SALDIRIYA UĞRAYANLAR		
Siyasi Parti, Sendika ve Dernek Yöneticisi / Üyesi	-	17
Gazeteci	-	11
Öğretmen / Öğretim Üyesi	-	3
Öğrenci	-	12
Polis/Asker/Korucu	1	1
Diğer (İşçi, Sağlık Çalışanı, Bel. Bşk, Korucu, Memur, Muhtar, Yabancı Uyruklu, Avukat, Siyasi Parti Mensubu vb)	19	85
TOPLAM	20	129

	ÖLÜ		YARALI	
	Türkiye sınırları içerisinde	Türkiye sınırları dışında	Türkiye sınırları içerisinde	Türkiye sınırları dışında
Asker, Polis ve Geçici Köy Korucusu	55	96	72	94
Silahlı Militan	167	117	-	-
Siviller	8	13	6	8
TOPLAM	456	456	180	180

	ÖLÜ	YARALI
MAYIN VE SAHİPSİZ BOMBA PATLAMASI SONUCU ÖLEN ve YARALANAN SİVİLLER		
Yetişkin	-	2
Çocuk	1	2
TOPLAM	1	4

KUŞKULU ÖLÜM ve YARALANMALAR		
Erkek	13	-
Kadın	229	2
Çocuk	33	-
TOPLAM	275	2

KADINLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Kadın İntiharları	41	9
“Namus” adı altında işlenen cinayetler	2	-
Toplumsal Alanda Kadına Yönelik Şiddet, Tecavüz ve Taciz, Ev İçi Şiddete Uğrayan Kadınlar	316	1433 (Yaralama, Taciz-Tecavüz, Tehdit, Alıkoyma)
TOPLAM	359	1442
Fuhuşa Zorlanan Kadınlar		711

ÇOCUKLARIN YAŞAM HAKLARINA YÖNELİK İHLALLER		
Çocuk İntiharları	14	3
Ev İçi, Okul ve Toplumsal Alanda Şiddete Uğrayan Çocuklar/Taciz/Tecavüz	57	439 (Şiddet, C. İstismar, Tehdit, Alıkoyma, Ensest)
Okulda Şiddet	-	9
TOPLAM	71	451

2) İŞKENCE, KÖTÜ MUAMELE, ONUR KIRICI ve KÜÇÜK DÜŞÜRÜCÜ DAVRANIŞ ve CEZALANDIRMA

Gözaltında İşkence ve Kötü Muamele	(10'u çocuk) 379 kişi
Gözaltı Yerleri Dışında İşkence ve Kötü Muamele	(28'i çocuk) 397 kişi

Köy Korucuları Tarafından Yapılan İşkence ve Kötü Muamele	4
Cezaevlerinde İşkence ve Kötü Muamele	358
Kolluk Güçleri Tarafından Tehdit ve Ajanlık Teklif Edilenler	(2'si çocuk, 33'ü sosyal medya üzerinden, 6'sı cezaevlerinde) 188 kişi
Toplumsal Gösterilerde Güvenlik Güçlerinin Müdahalesi Sonucu Dövülen ve Yaralananlar	2980 kişi
Özel Güvenlik Görevlileri Tarafından İşkence ve Kötü Muameleye Maruz Kalanlar	(1'i çocuk) 4 kişi

SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI ve KISITLAMALARI

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Dokümantasyon Merkezi verilerine göre; sokağa çıkma yasaklarının süresiz (sona erdirileceği tarihin ucu açık bırakılarak) ve/veya gün boyu (24 saat sürmesi öngörülür biçimde) uygulanmaya başlandığı ilk tarih olan 16 Ağustos 2015'ten 1 Ocak 2020 tarihine kadar geçen süre içerisinde toplam 11 il ve en az 51 ilçede resmi olarak tespit edilebilen en az 381 sokağa çıkma yasağı ilanı gerçekleşmiştir.

<https://tihv.org.tr/sokaga-cikma-yasaklari/16-agustos-2015-1-ocak-2020-bilgi-notu/>

İHD Dokümantasyon Merkezi'nin 2020 yılı verilerine göre, 23 Mart 2020 tarihinde başlayıp 2020 yılı sonuna kadar süren sokağa çıkma yasakları kapsamında, Bitlis merkeze bağlı köyler, Bitlis Tatvan İlçesi, Mardin Dargeçit, Mazıdağı, Ömerli, Derik ve Midyat ilçelerine bağlı köylerde, Siirt'in Eruh ilçesine bağlı köylerde Şırnak Merkeze bağlı köyler ile Cizre ve Silopi ilçelerine bağlı köylerde en kısıtı 24 saatten başlayan ve 15 güne kadar süren aralıklarda en az 19 kez sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

Covid-19 pandemisi nedeniyle, sokağa çıkma kısıtlamaları kişi özgürlüğü hakkını yoğun bir şekilde ihlal etmiş olup bu hususta hazırlanan özel raporumuza bakılabilir.

https://www.ihd.org.tr/wp-content/uploads/2020/08/20200811_IHD-Kovid19TedbirleriRaporu.pdf

2020 yılı Valilik ve Kaymakamlıklar tarafından eylem ve etkinliklerin uzun sürelerle

yasaklamasının yanı sıra kolluk kuvvetleri tarafından yapılan müdahaleler ve engellemeler nedeniyle toplantı ve gösteri özgürlüğünün sistematik bir biçimde ihlal edildiği bir yıl oldu. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da mevcut yasaklar süreklilik kazandı. Örneğin Van'da 2016 yılı Kasım ayından beri 15 günlük aralıklarla uzatılan bir yasaklama söz konusu.

3) KİŞİ GÜVENLİĞİ ve ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Gözetilene Alınanlar	4079 kişi
Tutuklananlar	543 kişi
İrkçi Saldırıları	9 kişi (6'sı çocuk) yaşamını yitirdi. 45 kişi yaralandı
Tutuklu Gazeteciler	44 ⁴⁴ kişi
Tutuklu Milletvekili ve Belediye Başkanları	8 Milletvekili (Figen Yüksekdağ, Selahattin Demirtaş, Leyla Güven, Çağlar Demirel, İdris Baluken, Gülser Yıldırım, Abdullah Zeydan, Musa Farisoğulları) ve 11 Belediye Başkanı tutukludur.
Kayıplar/Kaçırılma İddiaları	Gülistan Doku, Hüseyin Galip Küçüközyiğit, Mehmet Bal, Hürmüz Diril Detaylı bilgi için özel raporumuz: https://www.ihd.org.tr/2020-yili-baski-ve-tehdit-yontemleriyle-ifade-alma-mulakat-yapma-ajanlastirma-ve-kacirma-olaylariyla-ilgili-ozel-rapor/
Alıkonulan Asker ve Polisler	2019 yılı raporumuzda yer alan isimler halen alıkonulmaktadır. ⁴⁵

44 Bu veriye Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın "Basın Özgürlüğü Raporu"ndan ulaşılmıştır. Rapor için: <https://tgs.org.tr/wp-content/uploads/2021/05/2020-2021-BASIN-%C3%96ZG%C3%9CRL%C3%9C%C4%9E%C3%9C-RAPORU.pdf>

45 10 Şubat 2021 tarihinde yapılan Kartal-2 operasyonu sonucunda cansız bedenlerine ulaşılan alıkonulan kişilere ilişkin bilgilere 2021 yılı raporumuzda yer verilecektir.

2020 YILINDA AÇILAN SORUŞTIRMALAR

SORUŞTURMA SAYISI: 192

SORUŞTURMA AÇILAN KİŞİ SAYISI: 410

4) İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Yasaklanan Etkinlikler	3 Tiyatro Oyunu/ 6 Konser/ 5 Basın Açıklaması/ 3 Panel, 13'ü HDP'nin "demokrasi yürüyüşü" olmak üzere 16 Yürüyüş/ 3 Şenlik/ 3 Festival/ 1 Stand Açma/ 1 Plaket Töreni/ 2 Gençlik Buluşması/ 3 Barış Zinciri Eylemi/ 2 Protesto eylemi/ 1 Yardım Girişim/ 1 23 Nisan Etkinliği/ 2 1 Mayıs Etkinliği/ 2 Kutlama/ Adana'nın Sarıçam ilçesinde bulunan ABD İncirlik Hava Üssü çevresinde uçurtma uçurtmanın güvenlik gerekçesiyle yasakladı.
Toplatılan, Yasaklanan ve Para Cezası Uygulanan Yayın Organları	5 Kitap-Sergi Toplatma/ 31 TV Kanalına idari para cezası/ 11 Pankart+Afiş+Bayrak (birçok şehirde yasaklandı) / 1 TV+1 Gazete Erişim Engeli / 7 Gazeteye Toplam 143 Gün İlan Kesme Cezası/ 1 Meslet Örgütünün Sosyal Medya Hesabın Erişim Engeli/ 1 Gazete haberine Soruşturma/ 8 TV Kanalına Toplam 32 Kere Yayın Durdurma Cezası/ 1 Makaleye Yasak/ 2 Radyo Kanalına Toplam 4 Kere Yayın Durdurma Cezası/ 6 Sosyal Medya Ağına 2 şer Kere Para Cezası.
Baskına Uğrayan Gazete ve Yayın Organları	1 Yerel Gazeteye saldırı/ 1 Kitapevinde Baskın/ 1 Yerel Gazeteciler Cemiyetine Saldırı/ 1 Gazete Bürosuna baskın
Engellenen İnternet Siteleri	İfade Özgürlüğü Derneği (İFOD), Ekim 2020 İtibarıyla 450 bin Web Sitesine, 140 Bin Web Adresine, 42 Bin Tweet'e Erişim Engeli Getirildiğini Açıklamıştır. (Bilindiği üzere, kapanana kadar Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı ve sonrasında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından Türkiye'den erişime engellenen web siteleri ile ilgili istatistik veriler ve benzer şekilde Erişim Sağlayıcıları Birliği tarafından da erişime engellenen web siteleri, haberler (URL adresleri) ve sosyal medya içerikleriyle ilgili istatistik bilgileri hiçbir zaman açıklanmamıştır.

2020 YILINDA AÇILAN VE DEVAM EDEN DAVALAR	2020 YILINDA SONUÇLANAN DAVALAR
1779 kişi hakkında 380 dava tespit edilebildi.	163 davadan, <ul style="list-style-type: none">273 kişiye toplam 1489 yıl, 9 ay, 7 gün hapis cezası verildiği,46 kişiye 338.570 TL para cezası verildiği,170 kişinin beraat ettiği tespit edilebildi.

5) TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Güvenlik Güçleri Tarafından Müdahale Edilen Toplantı ve Gösteriler	852
2020 Yılında Açılan Soruşturmalar	163 kişiye 9 soruşturma
2020 Yılında Açılan Davalar/ Sonuçlanan Davalar	822 kişiye 61 dava açıldığı, 110 kişinin beraat ettiği, 138 kişiye toplam 380 yıl 10 ay hapis cezası ve 93 kişiye toplam 209 bin 730 TL para cezası verildiği tespit edildi.
2020 Yılında Gezi parkı Davası ve Soruşturmalar	Gezi Parkı eylemlerine katıldıkları gerekçesiyle 230 kişi hakkında açılan davada verilen beraat kararının Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından bozulması üzerine davanın yeniden görülmesine Kırklareli 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Savunmaların ardından mahkeme tüm sanıkların beraatına karar verdi./ İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davanın karar duruşmasında 9 kişi beraat etti, 7 kişinin davaları devam ediyor.

6) ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜNE YÖNELİK İHLALLER

Baskına veya Saldırıya Uğrayan, Siyasi Parti, Sendika ve Dernekler	14 Parti Binası, 3 belediye Binası, 1 Sendika, 1 Cemevi, 1 Gazete Bürosu ve 3 Kültür Merkezi Polis Tarafından Basıldı. 10 Parti Binasına ve 1 derneğe saldırı düzenlendi. Toplam: 34
Kapatılan / Kapatılmak İstenen Siyasi Partiler, Sendika, Vakıf ve Dernekler	1 Sendika (Tüm Emekli Sen) 1 Siyasi Part (Kürt Demokrat Partisi)

7) EKONOMİK VE SOSYAL HAKLARA YÖNELİK İHLALLER

İşten Çıkarılan/Görevden Uzaklaştırılan/ Açığa Alınanlar/Sürgün Edilenler/İdari Cezalar	500'ü kısmi zamanlı çalışan üniversite öğrencileri olmak üzere 1214 işçinin işten atıldığı, 43 Muhtarın ve Belediye meclis üyesinin, 22 memurun (Öğretmen, Doktor, Memur) görevden alındığı tespit edilebilmiştir. Kayyım atanan 11 belediye başkanı görevden alındı, 17 belediyeye kayyım atandı.
Covid 19 Pandemisi Döneminde Yaşanan Ekonomik ve Sosyal Haklara ilişkin aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz. https://www.ihd.org.tr/covid-19-pandemisi-surecinde-ekonomik-ve-sosyal-haklar-raporu/	

<http://www.isigmeclisi.org> un yaptığı açıklamaya göre 2020 yılında iş cinayetlerinde 2427 işçi hayatını kaybetti.

Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu'nun verilerine göre 28.05.2021 tarihi itibarıyla komisyona yapılan başvuru sayısı 126.674'dür. Komisyon tarafından hakkında karar verilen başvuru sayısı 115.130 ve incelemesi devam eden başvuru sayısı 11.544'dür. Başvurusu neticelenen dosyaların 101.058'i reddedilirken sadece 14.072 başvuru olumlu sonuçla neticelenmiştir.

<https://ohalkomisyonu.tccb.gov.tr/>

“Barış İçin Akademisyenler” isimli bildiriye imzaladıkları için kanun hükmünde karar-nameler (KHK) ile kamudan ihraç edilen 406 akademisyen Anayasa Mahkemesi'nin 26 Temmuz 2019'da verdiği ve bu bildiriye imzalamanın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği yönündeki kararına rağmen halen görevlerine iade edilmedi.

8) CEZAEVLERİNDE YAŞANAN İHLALLER

CEZAEVLERİ	
Cezaevlerinde Sağlık Hakkı İhlali	1402
Cezaevlerinde Haberleşme Hakkı İhlali	175
Cezaevlerinde Disiplin Cezaları	27
Cezaevlerinde Sevk/Sürgün Uygulamaları	1790

ARAŞTIRMA-İNCELEME VE GEZİ RAPORLARI

03 -04 Kasım 2018 tarihinde Yapılan 19. Olağan Genel Kurul'da görev üstlenen yönetim kurulumuzun 3 yıllık çalışma döneminde toplam 39 Araştırma-İnceleme ve Gezi Raporu düzenlemiştir. Raporların tarih ve konuları aşağıda yer almaktadır.

Sıra No	Raporun Başlığı	Tarih
1.	Baskı ve Tehdit yöntemleri ile ifade alma, mülakat yapma, ajanlaştırma ve kaçırma olayları ile ilgili 2018 yılı özel raporu	16 Kasım 2018
2.	20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü: Çocuk Haklarıyla Çocuktur Özel Raporu	20 Kasım 2018
3.	10 Aralık İnsan Hakları Günü: İnsan hakları değerlerinin tasfiye edilmesine hiçbir şekilde izin vermeyeceğiz değerlendirme raporu	10 Aralık 2018
4.	Sakarya'nın Hendek İlçesinde 16 Aralık'ta Meydana Gelen Irkçı Cinayetle İlgili Rapor	27 Aralık 2018
5.	Trabzon Beşikdüzü T-Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İHD Raporu	22 Ocak 2019
6.	Türkiye Hapishanelerinde Devam Eden Açlık Grevleri Tespit ve Değerlendirme Raporu	11 Şubat 2019
7.	Türk Sulh Ceza Hakimlikleri ve Uluslararası Hukuk	15 Şubat 2021
8.	Ankara Siteler'de Çıkan Yangında 5 Suriyeli İşçinin Yaşamını Yitirmesine Dair Ön Gözlem Raporu	19 Şubat 2019
9.	Ankara Siteler'de Çıkan Yangında 5 Suriyeli İşçinin Yaşamını Yitirmesine Dair Ön Gözlem Raporu	21 Şubat 2019

10.	Yeni İnsan Hakları Eylem Planı” Hakkında Yazılı Görüş Raporu	6 Mart 2019
11.	Bayburt M Tipi Cezaevi Hak İhlalleri Gözlem Raporu	25 Mart 2019
12.	Maraş 2 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Raporu	28 Mart 2019
13.	31 Mart Yerel Seçimler Geçici Gözlem Raporu	31 Mart 2019
14.	Bu Ülkenin Hapishanelerinde Binlerce Hasta ve Ölümün Sınırında İnsan Yatıyor!	12 Nisan 2019
15.	31 Mart 2019 Yerel Seçim Süreci Raporu	16 Nisan 2019
16.	İHD 2018 Yıllık İnsan Hakları Raporu	19 Nisan 2019
17	31 Mart Yerel Seçimler Geçici Gözlem Raporu	31 Mart 2019
18	İHD 2018 Yıllık İnsan Hakları Raporu	19 Nisan 2019
19	Türkiye Hapishanelerinde Devam Eden Açlık Grevleri Tespit ve Değerlendirme Raporu	22 Nisan 2019
20	İstanbul, Küçükçekmece/ Kanarya Mahallesi'nde 5 Yaşındaki Bir Çocuğa İstismarda Bulunulması ile Ardından Gelişen Olaylara İlişkin İnceleme ve Gözlem Raporu	06 Mayıs 2019
21	Açlık Grevlerini İzleme Heyeti: Edirne F Tipi Kapalı Cezaevi Ziyareti Raporu	18 Mayıs 2019

22	Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesi Hakkında İHD Görüş ve Önerileri Raporu	04 Ekim 2019
23	Midyat – Tur Abdin Zaz (İzbrak) Köyü'nde Rahibe Verde Gökmen'in Can Güvenliği ve Bölgedeki Süryani Köylerinin Genel Toplumsal Durumu	25 Ekim 2019
24	İnsan Hakları Günü Değerlendirme Raporu	9 Aralık 2019
25	Adana'nın Karataş İlçesi Karagöçer Köyü Tarım İşçilerinin Çadırlarının Sökülmesine İlişkin Rapor	08 Ocak 2020
26	2019 Yılı Baskı ve Tehdit Yöntemleriyle İfade Alma, Mülakat Yapma, Ajanlaştırma ve Kaçırma Olaylarıyla İlgili Özel Rapor	13 Ocak 2020
27	Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı'nın "Yeni İnsan Hakları Eylem Planı" Hakkında İnsan Hakları Derneği'nin Sunduğu Görüşler	21 Ocak 2020
28	Covid-19 Salgını ve Hapishanelerde Acilen Alınması Gereken Önlemler Ortak Raporu	30 Mart 2020
29	İnfaz Kanunu Değişikliği Hakkında İHD'nin Görüş ve Önerileri	03 Nisan 2020
30	İnsan Hakları Savunuculuğu ve İHD'ye Baskılar Özel Raporu	13 Nisan 2020
31	2019 Yılı Türkiye İnsan Hakları İhlalleri Raporu	05 Mayıs 2020
32	İHD, 7242 Sayılı İnfaz Kanunu Değişikliği ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nde Açılan Davalara Başvuru Yaptı	24 Haziran 2020
33	26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü: İşkencesiz Bir Dünya Mümkün Değerlendirme Raporu	26 Haziran 2020

34	COVID-19 ile Mücadele Kapsamında Alınan Tedbirlerin Yasallığı ve İdari Para Cezaları Özel Raporu	12 Ağustos 2020
35	Türkiye’de Nefret Suçları ve Son Dönemde Yaşanan İrkçı Saldırıları Özel Raporu	22 Eylül 2020
36	Yaşamın Kısındakiler: Mültecilere Yönelik Hak İhlalleri Raporu – Ocak – Eylül 2020	23 Ekim 2020
37	2020 Yılı Baskı ve Tehdit Yöntemleriyle İfade Alma, Mülakat Yapma, Ajanlaştırma ve Kaçırma Olaylarıyla İlgili Özel Rapor	05 Kasım 2020
38	Sürekli OHAL: Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Özgürlüğüne Yönelik Saldırıları ve Sivil Toplumla Yansımaları	25 Kasım 2020
39	Karadeniz Bölge Ceza İnfaz Kurumları Hak İhlalleri Raporu	07 Aralık 2020
40	Küresel Salgın ve Olağanüstü Hal Koşullarında İnsan Haklarını Savunuyoruz	09 Aralık 2020
41	Covid-19 Pandemisi Sürecinde Ekonomik ve Sosyal Haklar Raporu	18 Aralık 2020
42	30 Ekim 2020 İzmir Depremi Gözlem Raporu	24 Aralık 2020
43	Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi Anayasaya ve örgütlenme özgürlüğüne aykırıdır değerlendirme raporu	28 Aralık 2020
44	Ortak Açıklama ve Rapor: Çıplak Arama Ölçülülük, Yasallık ve Gerekliklik İlkeleri Dışına Çıkarılarak İşkence Uygulamasına Dönüştürülmektedir ortak Değerlendirme Raporu	29 Aralık 2020
45	Mültecilere Yönelik Hak İhlalleri Raporu- 2020	29 Ocak 2021

46	İHD 2020 Yılı Kadın Raporu	18 Mart 2021
47	İHD 2020 Yılı Türkiye Hapishanelerinde Hak İzleme Raporu	01 Nisan 2021
48	İnsan Hakları Savunucularının Korunması için Gözlemevi (OBS) ve İHD Raporu- Süregelen Baskılar Sivil Toplumun Varlığı ve İşleyişini Tehlikeye Atıyor	06 Mayıs 2021
49	Garip Kaldım Gurbet Elde: Türkiye Hapishanelerindeki Yabancı Mahpuslar	15 Mayıs 2021
50	26 Haziran 2021 İtibariyle Türkiye’de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği	26 Haziran 2021
51	Çorum’da Tarım İşçilerine Yönelik Saldırı İddiası Hakkında İHD İnceleme ve Gözlem Raporu	14 Ağustos 2021
52	2020 Yılı Hak İhlal Raporu	31 Ağustos 2021

TÜRKİYE'DE NEFRET SUÇLARI VE SON DÖNEMDE YAŞANAN IRKÇI SALDIRILAR ÖZEL RAPORU

22 Eylül 2020

Osmanlı İmparatorluğu'nda dini referanslarla ele alınan kimlikler, Osmanlı'nın devamı olan Türkiye Cumhuriyeti'nin 1923 yılındaki ilanıyla yerini yeni bir siyasi kimlik arayışına bırakmıştır. Yeni rejim ile birlikte oluşturulan ulus-devlet kimliğinin içeriğini ülke içindeki en büyük etnik grup olan Türklere ait etnik ve kültürel değerleri temel alan “Türklük” kimliği oluşturmuştur. Bu durum 1924 Anayasası'ndan itibaren oluşturulan 1961 ve 1982 anayasalarında da ifadesini bulmuş, vatandaşlık tanımı etnik olarak Türk kimliğini işaret ederek tanımlanmıştır. Bu kimlik dışında kalan diğer etnik gruplar asimilasyon yoluyla Türkleştirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle de sürekli olarak ayrımcılığa maruz kalmış ve nefret söyleminin konusu olmuşlardır. Öte yandan bu yeni Türk ulus-devletinin inançlara bakışı da benzer nitelik taşımaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulması ile birlikte Müslümanlığın Sünni yorumunun devletleştirilmiş hali resmi inanç olarak kabul edilmiş, diğer inançlar yok sayılarak dışlanmıştır. Diğer inançlar da bu şekilde asimilasyon politikasına tabi tutulmuştur. Sadece Lozan Antlaşması'na göre azınlık hakları sınırlı olarak tanına Müslüman olmayan inanç grupları daha az etkilenmiştir. Ancak bu gruplar da devlet politikası uyarınca sürekli olarak göç ettirme zorunda bırakılarak sayıları azaltılmış ve böylece Türk ve İslamcı ulus-devlete tehlike olmaktan çıkarılmışlardır.

Türkiye devletinin başta Ermeni soykırımı olmak üzere geçmişinde yaşanan soykırım ve insanlığa karşı suçlar nedeniyle geçmişle yüzleşmek istememesi ayrımcı ve ötekileştirici politikaların sürmesine de neden olmuştur.

Türkiye Anayasası'nın 10. maddesinde ayrımcılığın temelleri sayılmış olmakla beraber, uluslararası sözleşmelerdeki tanımlarla paralellik göstermediği gibi oldukça eksiktir. Anayasa 10. maddede, “etnik köken, cinsel kimlik ve cinsel yönelim, inançsızlık ve her türlü inanç” gibi temel kavramlar yer almamaktadır. Bu nedenle de Türkiye'de

bu tanımlar içerisine giren gruplara yönelik nefret söylemi oldukça yoğun bir şekilde yapılmaktadır.

Nefret söylemi ile nefret suçları birbiriyle doğrudan ilişkili olmakla beraber aynı zamanda farklı nosyonlardır. Nefret söylemi -kimi ülkelerde suç olarak tarif edilmiş olsa da- kendisi bizatihi suç ortaya çıkarmaya bilir. Ancak nefret suçu, ortada gerçekleştirilmiş bir suçun varlığına işaret eder.

Sık kullanımına karşın “nefret söylemi”nin evrensel olarak kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır. Pek çok devlet, “nefret söylemi”ne denk düşen ifadeleri yasaklayan yasalar kabul etmiş olsa da yasaklananın ne olduğu belirlenirken tanımlar farklılıklar göstermektedir.⁴⁶ Avrupa Komisyonu Bakanlar Komitesi, 1997 yılında aldığı R (97) 20 sayılı bir tavsiye kararında nefret söylemini şu biçimde tanımlamıştır:

...ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığı, antisemitizmi veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimi...

Etnik köken, farklı inançlar, cinsel yönelim ve yaş gibi çeşitli nedenlere dayalı önyargılar yüzünden kişi ve mülklere karşı gelişen saldırılılar da nefret suçlarını oluşturmaktadır. Nefret söylemi ile nefret suçları arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Nefret suçuna giden sürecin çıkış noktası, yani nefret suçunun önünü açan tahammülsüzlüğün ve hoşgörüsüzlüğün dışavurumudur nefret söylemi. Hedef alınan gruplara “toplumda size yer yok” mesajı yinelenerek verilir. Bu durum, kaçınılmaz olarak demokratik düzeni yıpratır; zira insanın en temel hakkı olan “yaşama ve katılım hak-

⁴⁶ Nefret söylemi ile ilgili ayrıntılı bir bilgilendirme için Avrupa Konseyi'nin *Nefret Söylemi El Kitabı*'na başvurulabilir:

ki” ihlal edilmiş olur.⁴⁷

Türkiye’de sayılan saiklerle gerçekleşen çok sayıda nefret suçu işlenmektedir. Ve ne yazık ki Türkiye’de yukarıdaki tanımın aksine nefret söylemi ile suçlarının düzenlenmesiyle ilgili sorun alanları oldukça büyüktür. Bir kere Türkiye’de nefret suçları ile ilgili kapsamlı yasal düzenlemeler bulunmadığından ciddi yasal boşluklar ortaya çıkmaktadır. Nefret söylemi bakımından ise varolan yasal düzenlemeler nefret söyleminin önlenmesine yönelik işletilmemektedir. Bir başka önemli sorun da nefret söylemi ile nefret suçlarının tek başlık altında düzenlenmemiş olmasıdır. TCK 122. maddedeki “nefret ve ayrımcılık suçu”, 125. maddedeki “hakaret suçu”, 115. maddedeki “inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasının engellenmesi suçu”, 153. maddedeki “ibadethane ve mezarlıklara zarar verme suçu” ve 216. maddedeki “halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama suçu”, nefret söyleminin ve nefret suçlarının düzenlendiği başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu suç tiplerinin altında ayrımcılığın temelleri altında bulunması gereken durumların hepsi sayılmamıştır ve dolayısıyla bu maddelerin tamamında eksik düzenlemeler bulunmaktadır.

Türkiye’de nefret suçlarının oldukça dar bir şekilde tanımlanması nedeniyle etnik köken temelli ırkçılık ve toplumsal cinsiyet ile cinsel yönelim temelli ayrımcılık/nefret olayları suç konusu olarak görülmemektedir. Öyle ki Türkiye’nin ulusal önleme mekanizması işlevini de yerine getirmekle yükümlü insan hakları kurumu Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu’nun gerek kuruluş kanununda gerek uygulama yönetmeliğinde de cinsel yönelime dayalı ayrımcılık kapsam dışında bırakılmıştır.

Son dönemlerde Kürt militanların mezarına yönelik saldırılar açık bir şekilde TCK’nın 153. maddesinin ihlal edildiğini ortaya koymaktadır. Son beş yılda Kürt militanların mezarlarına yönelik yapılan 47 saldırıya⁴⁸ rağmen bu kanun maddesi işletilmemektedir. Yine benzer şekilde Türkiye’de yaşayan Kürt vatandaşların Kürtçe konuştukları ya da Kürtçe müzik dinledikleri için nefret suçlarına maruz kaldıkları çok sayıda olay söz

47 [Sibel İnceoğlu \[der.\], “Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları” İstanbul: 2012.](#)

48 <http://yeniyasamgazetesi.info/5-yilda-47-saldiri-cenazeler-kaldirima-gomuldu-mezarlar-tahrip-edildi/>

konusudur⁴⁹ ⁵⁰. Bu tür suçlarda da TCK'nın 122. maddesi etnik gruba mensubiyet kaynaklı ayrımcılık suçunu tanımlamadığı için failer bu suçlardan yargılanamamakta ve mahkemeler tarafından beraat kararları verilmektedir. Bir başka örnek ise, Türkiye'de savaş propagandası yapmanın yasaklanmamış olmasıdır. Bunun aksine savaşa karşı barış hakkını savunan insan hakları savunucuları, emek ve meslek örgütü yöneticileri ve siyasetçiler çok sık bir biçimde TCK 216. maddesi kullanılarak suçlanmakta ve bu kişiler hakkında mahkûmiyet kararları verilmektedir.⁵¹ Halbuki Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler savaş propagandası yapmayı yasaklamış durumdadır.

Yukarıda sayılanların dışında Alevilerin ibadethaneleri olan cemevlerine saldırılar gerçekleşmekte, ama Aleviliğin bir mezhep, bir inanç veya bir din olarak tanınmaması sebebiyle Alevilerin inanç merkezlerine yönelik saldırılar da TCK'nın 153. maddesine göre işlem görmemekte ve savcılar bu yönlü soruşturmalar açmamaktadır. AİHM'in Türkiye'deki cemevlerinin ibadethane sayılmasına dair (Mansur Yalçın ve diğerleri/ Türkiye, 21163/11 başvuru no ve 19.09.2017 tarihli karar) kararından sonra Yargıtay'ın 2015 yılında cemevlerinin ibadethane olduğu yönündeki kararı işletilmemekte ve TCK 153. maddesi açık bir biçimde ihlal edilmektedir. Ayrıca Alevi yurttaşların evleri işaretilenerek üzerlerindeki korku sürekli var edilmektedir. Bu konuda etkili ve önleyici tedbirler alınmamaktadır.

Yukarıda kısaca açıklanmaya çalışılan bu örnekler, Türkiye'de nefret saldırılarının devam ettiğini, nefret söylemi ve nefret suçlarının etkili bir şekilde ele alınıp soruşturulmadığını ortaya koymaktadır. İnsan Hakları Derneği (İHD) "Nefret Cinayetleri ve Yaralanmalara" ilişkin verilerine bakıldığı zaman bu durum daha net bir biçimde görülmektedir. Bu veriler nefret saikiyle işlenmiş suçlar sonucu otağa çıkan ölüm ve yaralanmaların Türkiye'nin temel insan hakları sorunlarından biri olduğunu ortaya koymaktadır.

İHD'nin "2019 İnsan Hakları İhlalleri Raporuna" göre 2019 yılı içerisinde bir kişi ırkçı saldırılar, beş kişi de LGBTİ'lere yönelik saldırılar sonucu yaşamını kaybetmiş, 27 kişi

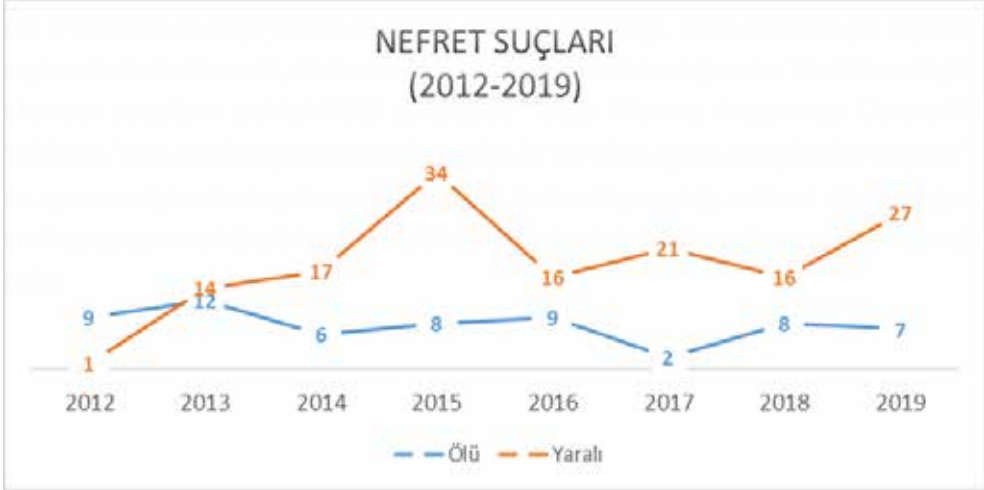
49 <https://gazetekarınca.com/2020/06/baris-cakan-cinayeti-ne-oldu-kim-ne-diyor/>

50 <https://www.evrensel.net/haber/385395/sakaryada-irkci-saldiri-tarim-iscisi-sirin-tosun-kafasindan-vuruldu>

51 <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-savunuculari-nuray-cevirmen-ve-ahmet-adiguzel-serbest-birakilsin/>

de uğradıkları nefret saldırıları sonucunda yaralanmıştır. Buna karşın, nefret suçlarındaki gerçek verilerin İHD'nin ulaşabildiği verilerin ötesinde olduğu görülmektedir. Örneğin; KAOS GL Derneği'nin Mayıs 2020'de yayınladığı "Homofobi ve Transfobi Temelli Nefret Suçları Raporuna"⁵² göre homofobi ve transfobi temelli nefret suçlarında asıl veriler çok daha yüksektir. Bu rapora göre, sadece 2019 yılı içerisinde 150 nefret suçu vakası yaşanmıştır. Bu suçların büyük bir bölümü okullar, toplu taşıma araçları, sokaklarda veya diğer kamusal alanlarda gerçekleşmiştir. Hrant Dink Vakfı'nın 2018 yılında yayınladığı "Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem Raporuna"⁵³ göre de medyada günlük ortalama 18 nefret söylemi üretilmektedir. Rapor Yahudi, Ermeni ve Suriyelilerin nefret söylemine en çok maruz kalan gruplar olduğunu ortaya koymaktadır. Medya izleme çalışmasında, tüm ulusal gazeteler ve sayısı 500'ü bulan yerel gazetenin hafta içi sayıları taranıyor. Vakfın yayınlanan son "Medyada Nefret Söylemi ve Ayrımcı Söylem 2019 Raporu"nda 2019 yılında Türkiye yazılı basınında günde ortalama

İHD Dokümantasyon Merkezi'nin Nefret Saikiyle İşlenmiş Suçlara İlişkin Verilerinin Yıllara Göre Değişimi

52 <http://www.kaosgldernegi.org/yayindetay.php?id=312>

53 <https://hrantdink.org/tr/asulis/yayinlar/72-medyada-nefret-soylemi-raporlari/2003-medyada-nefret-soylemi-ve-ayrimci-soylem-2018-raporu>

54 <https://hrantdink.org/attachments/article/2665/Nefret-soylemi-ve-Ayr%C4%B1mc%C4%B1-Soylem-2019-Raporu.pdf>

55 <http://www.umag.org.tr/tr/ana-sayfa>

İHD ve anılan diğer kurumlara ait raporlar, nefret söylemi ve nefret suçlarının Türkiye’de gündelik hayatın bir parçası olduğunu göstermektedir. Nefret söyleminin ve bunun sonucunda oluşan nefret suçlarının yaygınlaşmasının nedenlerinden bir tanesi de siyasilerin ve bürokratların nefret söylemini yaygın bir şekilde kullanmasıdır. 24 Nisan 2020’de Diyanet İşleri Başkanı Ali Erbaş Ramazan ayı münasebetiyle yaptığı Cuma hutbesinde şu ifadeleri kullanmıştır:

İslam zinayı en büyük haramlardan kabul ediyor. Lutiliği, eşcinselliği lanetliyor. Nedir bunun hikmeti? Hastalıkları beraberinde getirmesi ve nesli çürütmesidir bunun hikmeti. Yılda yüz binlerce insan gayrimuşru ve nikahsız hayatın İslami literatürdeki ismi zina olan bu büyük haramın sebep olduğu HIV virüsüne maruz kalıyor. Geliniz bu tür kötülüklerden insanları korumak için birlikte mücadele edelim.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın da destek vermesiyle hem medyada hem de sosyal medyada eşcinsellere yönelik ciddi nefret söylemleri ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu söylem, devlet eliyle bazı grupların ötekileştirilerek onlara maddi ve manevi zarar vermekte ve bu gruplara dahil olan bireylere gözdağı vermektedir.

Derneğimizin 2019 insan hakları ihlalleri raporuna yansıyan bir başka olayda da Ermenistanlı bir kadının etnik aidiyeti dolayısıyla nefret suçuna maruz kaldığı görülmektedir.⁵⁶ Kimliği belirsiz kişilerin nefret saikiyle yaptıkları bıçaklama saldırısı, benzer birçok nefret saldırısı gibi cezasız kalmıştır. Bir başka olay da Sakarya’da yaşanmış ve 19 yaşında bir genç Kürtçe konuştuğu için altı kişinin linçine maruz kalmış, saldırı sonucunda hayatını kaybetmiştir⁵⁷. Bu saldırı sonucunda tutuklanan failer hakkında nefret suçundan herhangi bir işlem yapılmamıştır⁵⁸. Basında yer alan haberlere

56 <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/22512/ermenistanli-kadin-samatya-da-saldiriya-ugradi>

57 <https://www.evrensel.net/haber/388790/sakaryada-kurtce-konustugu-icin-linc-edilen-sirin-tosun-yasamini-yitirdi>

58 <https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye/2020/01/27/kurtce-konustugu-icin-sirin-tosunu-olduren-saniga-muebbet-istendi-yedi-kisiye-takipsizlik-verildi/>

göre sadece Kürtlere yönelik ırkçı girişimler nedeniyle son yedi yılda dört kişi hayatını kaybetti ve ondan fazla kişi de yaralandı.⁵⁹ Dolayısıyla, nefret suçunu işleyenler ile nefret suçu mağduru olan bireylerin aynı yaşam alanında bulunuyor oluşu nefret söylemi karşısında dezavantajlı bireyleri ve grupları daha kırılğan hale getirmektedir. Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik nefret söyleminin de her daim canlı tutulması, başta Suriyeli mülteciler olmak üzere Türkiye’de yaşayan tüm mültecileri dış etkenlere karşı daha korunmasız ve zayıf kılmaktadır. Hrant Dink Vakfı’nın araştırması son beş yıllık dönemde ayrımcılık rotasının mültecilere doğru kaydığını ortaya koymaktadır.

KAOS GL Derneği’nin raporuna göre, 2019 yılı içerisindeki 150 vakanın sadece 26’sı polise bildirilmiş ve bu nefret suçları çoğunlukla okul, hastane ve kafeler gibi kamusal alanda gerçekleştirilmiştir. Nefret suçu mağduru bireylerin adalet aramak yerine daha fazla hak ihlaline uğramamak için polise veya adli makamlara başvuru yapmadığı görülmektedir. Bu durum nefret söylemi ve nefret suçunun Türkiye’de kurumsallaşmış bazı özellikler taşıdığını göstermekte ve dezavantajlı bireyler ile grupların adalete erişiminde engeller bulunduğunu, cezasızlığın bir devlet politikası olarak işletildiğini ortaya koymaktadır. Kaldı ki adli ve idari süreçlerin başlatıldığı durumlarda bile cezasızlığın bir zırh gibi faileri koruduğu görülmektedir. Sadece son dönemde yaşanan kimi olaylar durumun vahametini ortaya koymaktadır. Batman’da uzman çavuş Musa Orhan’ın İpek Er’i zorla alıkoyarak tecavüz etmesinin ardından mağdur İpek Er’in intihara sürüklenmesi olayında failin tutuklanıp salınması ne yazık ki belli bir mesaj içermektedir. Olay, uzman çavuşun meslekten ihraç edilmesi ile sonuçlanacak kadar vahim, tutuklu yargılanmasını gerektirmeyecek kadar da “olağan” görülmüştür. Benzer bir biçimde Afyon ve Sakarya’da çalışan Kürk mevsimlik işçilere yönelik saldırılarda, Kürt işçiler güvenlik güçlerinin kontrolünde adeta kendi memleketlerine sürgün edilmişlerdir. Bir polis yetkilisinin Afyon’da yaşanan olayda yaralı işçilere “ölünüzü buradan alın ve çıkın” dediği iddia edilmiştir. Olayın faili ise henüz yakalanamamıştır. Sakarya’da saldırıya uğrayan ve darp raporu alan Kürt işçiler, saldırıyı gerçekleştirenler hakkında şikayetçi oldular. Ancak, soruşturma kapsamında “tehdit” ve “yaralama” suçlamalarıyla gözaltına alınan iki kişi serbest bırakıldılar. Ekte sunduğumuz 2020 yılı

59 <https://dokuz8haber.net/gundem/insanhaklari/turkiyede-son-7-yilda-en-az-4-kisi-kurtce-konustugu-ya-da-sarki-soyledigi-icin-olduruldu/>

örnek vakalarından da takip edilebileceği üzere gerek Sakarya gerek Afyon valilerinin açıklamaları da yaşanan olayların gerçek sebeplerini örtmeye çalışır mahiyettedir.

Nefret suçları ile ilgili kapsamlı bir yasal düzenlemenin eksikliği sistematik bir biçimde bu saldırıların devam etmesine de zemin hazırlamaktadır. Son dönemde özellikle Suriyeli mülteciler ile Kürt mevsimlik işçiler başta olmak üzere pek çok kesime yönelik saldırıların sayısında artış yaşanması da bu cezasızlık ortamının bir ürünüdür. 2020 yılında sadece İHD'nin tespitlerine göre 14 ırkçı saldırı olayında 3'ü Suriyeli çocuk olmak üzere 7 kişi öldürüldü. Söz konusu vakalarda en az 32 kişi de yaralandı. Bu olayların ayrıntılarına raporumuzun sonunda yer veriyoruz. 2010 yılından bu yana 280 ırkçı saldırıda 15 kişinin öldürüldüğünü ve 1097 kişinin de yaralandığını görüyoruz.

2010 – 2020 Yılları Arasında

Tespit Edilebilen İrkçi Saldırıları/Ölümler/Yaralanmalar

Yıl	Vaka sayısı	Ölüm	Yaralanma
2010	5	1	38
2011	8	-	12
2012	17	-	80
2013	53	1	246
2014	45	-	149
2015	75	2	432
2016	27	1	46
2017	12	1	13
2018	12	1	26
2019	12	1	23
2020	14	7*	32
Toplam	280	15	1097

* 3'ü Suriyeli çocuk

Sonuç itibarıyla, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerle uyumlu ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın (AGİT) nefret suçu⁶⁰ tanımını kapsayan bir kanunun bulunmaması, mağdur birey veya grupların hak arama süreçlerini olumsuz

60 <https://www.osce.org/files/f/documents/2/3/16405.pdf>

etkilemektedir. Bununla birlikte, tarih, sosyoloji, ekonomi ve eğitim gibi farklı alanlardaki sorunlardan kaynaklı nefret söyleminin ortadan kaldırılmasında hukuk sınırlı kalmaktadır. Bu yüzden nefret söyleminin ortadan kaldırılması ve bu konuda farkındalık oluşturulması için siyaset ve eğitim gibi kurumlara da hayati görevler düşmektedir. Eğitim kurumları aracılığıyla nefret söyleminin ortadan kaldırılması için gerekli adımlar atılmalı ve TCK'nın "Nefret ve Ayrımcılık" suçlarını düzenleyen 122. maddesinin güncellenerek nefret söylemi ve suçuna ilişkin hukuki ve politik tedbirlerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Ayrıca TCK'daki nefret saikiyle işlenen diğer suç tanımlarındaki (TCK 115, 125, 153, 216) eksikliklerin giderilmesi ve Anayasa 10. maddedeki eksikliğin tamamlanması gerekmektedir. Bunların yanı sıra, nefret suçuna ve söylemine maruz kalan birey ve grupların başvuru yapabilmeleri için gerekli kanalların açılması ve bu kanalların etkin bir biçimde faaliyet göstermesinin önü açılmalı, mağdurların siyasi katılım haklarının da teslim edilmesi temel bir aşamayı oluşturmaktadır.

Bütün bu hususların dışında Türkiye'deki terör tanımının belirsizliği ortadan kaldırılmalı ve Terörle Mücadele Kanunu (TMK) kullanılarak siyasi muhalifler üzerindeki baskının kaldırılması için bu konudaki İHD önerilerine kulak verilmelidir. Bu hususta son olarak İHD 21 Ocak 2020 Adalet bakanlığına sunduğu raporda önerilerini kapsamlı olarak belirlemiştir⁶¹.

İHD, toplumsal barışın önündeki temel sorunlardan birini oluşturan nefret suçlarının ortadan kaldırılması için resmi ideolojinin terk edilmesi ve resmi ideolojiye bağlı ceza mevzuatının değişmesi gerektiği kanaatinde. Buna bağlı olarak, etnik kimliğin, cinsel yönelim ve cinsel kimlik hakkının, her türlü dini inancın ve mezhebin ayrımcılığın temelleri arasında sayılması ve böylece bu gruplara yönelik nefret saldırılarının da sona ermesi için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

İHD olarak aşağıdaki taleplerin ivedilikle yerine getirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

- Nefret suçu AGİT'in tanımladığı "mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek ya da hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel

61 <https://www.ihd.org.tr/adalet-bakanligi-insan-haklari-daire-baskanliginin-yeni-insan-haklari-eylem-plani-hakkinda-insan-haklari-derneginin-sundugu-gorusler/>

yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği, kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her tür suç.” şekliyle ele alınmalıdır. Etnik aidiyet, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık nefret suçları tanımının içerisine dahil edilmelidir.

- Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) ayrımcılık yasasını düzenleyen 12 No'lu Protokolü'nü 18 Nisan 2001 tarihinde imzalamış fakat parlamentoda henüz onaylamadığı için uygulamaya konulmamıştır. Bu protokolün uygulanması ırkçılıkla ve ırk ayrımcılığıyla mücadelede hayati önem taşımaktadır. İHD bu protokolün bir an önce parlamento tarafından onaylanıp uygulamaya geçirilmesi gerektiği görüşündedir.
- İHD, Irkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu'nun (ECRI) Irkçılık ve Irkçılığa Dayalı Ayrımcılığa dair 7 No'lu Genel Politika Tavsiyesi (GPR) ile TCK'nın uyumlu hale getirilmesi gerektiği inancındadır.
- TC Anayasası'nın “Kanun Önünde Eşitlik” ilkesini düzenleyen 10. maddesine etnik grup aidiyeti, cinsel yönelim ve cinsel kimlik, her türlü inanç veya inançsızlık ve yaş gibi nedenler de dahil edilmelidir.
- Yukarıda ifade ettiğimiz gibi TCK'daki nefret suçları yeniden düzenlenmelidir.
- Nefret söylemini kullananlara yönelik cezasızlık politikası sona erdirilmeli ve nefret suçu mağdurlarına yönelik olumsuz yaklaşımlardan uzak durulmalıdır. Cezasızlık politikasıyla mücadele edilmeli ve yargıda oluşan olumsuz kültürün sona ermesi gerekmektedir.
- Nefret söyleminin ortadan kaldırılması için bazı vasıtalar kullanılmalıdır. Bunlar farkındalık arttırmaktan ve öz denetimden hukuk uygulamalarına kadar geniş bir yelpaze içerisinde değerlendirilmelidir.

- İHD her kademedeki yetkililerin ve siyasi liderlerin nefret söylemlerinden kaçınması gerektiği inancındadır. Ayrımcı, ötekileştirici, kutuplaştırıcı dilin sürmesi durumunda Türkiye’de nefret suçlarının bitmeyeceği kanaatindeyiz. Çünkü bu durum milliyetçi ve ırkçı gruplar üzerinde oldukça olumsuz etkiler bırakmakta ve bu etkiler saldırılara dönüşebilmektedir.
- İrkçi ve homofobik/transfobik suçların rapor edilmesinde, soruşturulmasında ve cezalandırılmasında kolluk kuvvetleri ve savcılık personelinin mağdurlarla iş birliği yapması ve güven içerisinde bir iletişim kurması gerektiği kanaatindeyiz. Bu amaçla kolluk kuvvetlerine ve savcılık personeline düzenli eğitimler verilmelidir.

BASIN AÇIKLAMALARI

Genel Merkez Tarafından Yapılan Basın Açıklamalarının Başlığı

Kasım 2018-Ekim-2021

(Bu Dönemde Genel Merkez Tarafından 138, Diğer STK'larla Ortak Olarak İse 99 Basın Açıklaması Yapılmıştır.)

Sıra No	Genel Merkez Tarafından Yapılan Basın Açıklamalarının Başlığı	Tarih
1	İHD19. Olağan Genel Kurul Sonuç Bildirgesi	09 Kasım 2018
2	Turgut Tarhanlı, Betül Tanbay, Çiğdem Mater Ve Anadolu Kültür Çalışanları Derhal Serbest Bırakılsın	16 Kasım 2018
3	20 Kasım Dünya Çocuk Hakları Günü: Çocuk Haklarıyla Çocuktur	20 Kasım 2018
4	AİHM'in Selahattin Demirtaş – Türkiye Kararı Değerlendirmesi: Seçilmiş Tüm Kişiler Serbest Bırakılmalıdır	21 Kasım 2018
5	Erkek Egemen Şiddete Hayır!	24 Kasım 2018
6	İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu Serbest Bırakılsın	29 Kasım 2018
7	İnsan Hakları Savunucularını Hedef Gösteren Yeni Şafak Gazetesini Kınıyoruz	7 Aralık 2018
8	19 Aralık Katliamının 18. Yılında Dayanışma ve Mücadeleye Devam Ediyoruz	19 Aralık 2018
9	Şebnem Korur Fincancı Onurumuzdur, Cezalandırılmaz!	21 Aralık 2018
10	İHD Heyeti Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ile Görüştü	14 Ocak 2019
11	İHD Ağrı Şube Önceki Dönem Başkanı Abdulhadi Karakurt Serbest Bırakılsın	01 Şubat 2019
12	Yaşama Ses Ver!	18 Şubat 2019
13	Polis Tacizi Suçtur, Meşru Kabul Edilemez!	20 Şubat 2019
14	21 Şubat Dünya Anadil Günü Tüm Dillere Özgürlük Günü Olsun!	21 Şubat 2019
15	Polis Tacizi Suçtur, Meşru Kabul Edilemez!	22 Şubat 2019

16	21 Şubat Dünya Anadil Günü Tüm Dillere Özgürlük Günü Olsun!	22 Şubat 2019
17	Barış Talebi Cezalandırılmaz	07 Mart 2019
18	Biat Etmiyoruz, Kadına Yönelik Şiddete Hayır!	07 Mart 2019
19	16 Mart: Kürt Soykırımı Anma Günü Kabul Edilsin, Kürtlere Yönelik Her Türlü Saldırıları Durdurulsun!	16 Mart 2019
20	Eski MYK Üyemiz Adnan Vural Derhal Serbest Bırakılsın	19 Mart 2019
21	Newroz Piroz Bel Nevroz Kutlu Olsun!	21 Mart 2019
22	31 Mart 2019 Yerel Seçim Süreci İhlalleri ve Seçim İzleme	28 Mart 2019
23	Annelere Yönelik Polis Şiddetini Kınıyoruz	23 Nisan 2019
24	YSK'nın İstanbul Seçimlerinin Yenilenmesi Kararı: Adil ve Dürüst Seçim İlkesi Yok Sayılmıştır	09 Mayıs 2019
25	İnsan Hakları Savunucuları için Martin Ennals Ödülü Finalisti Eren Keskin Ankara'da Onurlandırıldı	10 Mayıs 2019
26	İnsanlık Tarihinin Bir Diğer Utancı: Çerkes Soykırımı 155. Yılında	21 Mayıs 2019
27	Erk'ek adalet değil, gerçek adalet istiyoruz!	24 Mayıs 2019
28	Alıkonulan Asker ve Polisler Serbest Bırakılsın	29 Mayıs 2019
29	12 Haziran Dünya Çocuk İşçiliği İle Mücadele Günü	12 Haziran 2019
30	20 Haziran Dünya Mülteci Günü	20 Haziran 2019
31	Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi ve İstanbul Protokolü Bağlamında Halfeti'de Yaşanan Gözaltı İşlemi	24 Haziran 2019
32	Yerel Seçim (31 Mart 2019) Sonuçlarının Tekrarlanan İstanbul BBB Seçimi ile Birlikte Değerlendirilmesi	25 Haziran 2019
33	İHD 33 Yaşında: İnsan Hakları, Demokrasi ve Barış Mücadelemiz Sürüyor, Sürecek...	17 Temmuz 2019
34	İHD Kars Şube Başkanı Güldane Kılıç Serbest Bırakılsın	29 Temmuz 2019
35	Ezidi Soykırımı: 3 Ağustos Soykırımı Anma Günü Olarak Tanınsın!	03 Ağustos 2019
36	Mültecilerin Sınır Dışı Edilmelerine Son Verilsin!	05 Ağustos 2019
37	Barış İsteyen Akademisyenlerin Hakları İade Edilsin	09 Ağustos 2019

38	Uluslararası Kurum ve Kuruluşları Türkiye’de Yaşanan İfade Özgürlüğü, Barışçıl Protesto, İşkence Yasağı İhlallerinin Önlenmesi İçin Acil Eyleme Çağırıyoruz	23 Ağustos 2019
39	Kadına Yönelik Şiddet, Ayrımcılık Politikalarının Sonucudur!	26 Ağustos 2019
40	Barış Talebi İnsan Hakları ve Demokrasi Talebidir!	31 Ağustos 2019
41	HDP Heyeti’nin İHD Ziyareti	11 Eylül 2019
42	Selahattin Demirtaş Niçin Hapiste?	11 Eylül 2019
43	Gençağa Karafazlı’ya Yapılan Silahlı Saldırığı Kınıyor, Olayın Tüm Yönleri ile Aydınlatılmasını İstiyoruz	18 Eylül 2019
44	Dersim Şube Başkanımız Gürbüz Solmaz Serbest Bırakılsın	01 Ekim 2019
45	Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Strateji Belgesi Hakkında İHD Görüş ve Önerileri Raporu	04 Ekim 2019
46	VAİL EL SUUD 9 YAŞINDAYDI...	05 Ekim 2019
47	Nadira Kadirova’nın Ölümü Aydınlatılmalıdır	08 Ekim 2019
48	Eren Keskin Şahsında Türkiye’de Barışı ve İnsan Haklarını Savunanlar Açık ve Yakın Tehdit Altında	16 Ekim 2019
49	Mahpusların Hasta Hakkı Korunmalıdır	26 Ekim 2019
50	Gaziantep’te Gözaltına Alınan İHD’liler Serbest Bırakılsın!	19 Kasım 2019
51	Çocuk Haklarına Dair Sözleşme 30 Yaşında!	19 Kasım 2019
52	Kadına Yönelik Şiddet Politikadır! Şiddete Hayır Diyoruz!	25 Kasım 2019
53	Ankara Şube Başkanımız Fatin Kanat ve Diğer Gözaltılar Serbest Bırakılsın	27 Kasım 2019
54	10-17 Aralık İnsan Hakları Haftası Bildirisi	09 Aralık 2019
55	19 Aralık Katliamı Davası Sorumluları Yargılanmalıdır!	19 Aralık 2019
56	İHD MYK’sı Adalet Bakanı Sayın Gül ile Görüştü	15 Ocak 2020
57	Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanlığı’nın “Yeni İnsan Hakları Eylem Planı” Hakkında İnsan Hakları Derneği’nin Sunduğu Görüşler	21 Ocak 2020
58	Hasta Mahpuslar Serbest Bırakılsın	06 Şubat 2020
59	“Bu Kente Yalnızlık Düşmesin” ÇHD’li Avukatların Açlık Grevine Ses Ver!	11 Şubat 2020

60	Osman Kavala'nın Yeniden Tutuklanması Üzerine	20 Şubat 2020
61	Suriye'de Gerçekleştirilen Saldırı	28 Şubat 2020
62	Yaşasın 8 Mart, Yaşasın Kadın Dayanışması!	07 Mart 2020
63	Gazetecilerin tutuklanması ifade ve basın özgürlüğünün ağır ihlalidir	10 Mart 2020
64	MYK Üyemiz Raci Bilici'ye Verilen Cezayı Kabul Etmiyoruz: Bu Tarz Siyasi Yargılamalara Son Verilsin	13 Mart 2020
65	16 Mart Kürt Soykırımını Anma Günü Kabul Edilsin, Kürt Sorunu Barışçıl Yöntemlerle Çözülsün!	16 Mart 2020
66	Newroz Piroz Bel! Nevroz Kutlu Olsun!	21 Mart 2020
67	Hasta Mahpuslar ve Covid-19 Salgını	31 Mart 2020
68	İnfaz Kanunu Değişikliği Hakkında İHD'nin Görüş ve Önerileri	03 Nisan 2020
69	Diyanet İşleri Başkanı'nın 24 Nisan 2020 Tarihli Hutbe Konuşması Üzerine Zorunlu Açıklama	27 Nisan 2020
70	İşçi ve Emekçilerin Uluslararası Birlik, Dayanışma ve Mücadele Günü 1 Mayıs Kutlu Olsun! Biji Yek Gulan!	01 Mayıs 2020
71	Dersim'le Yüzleşme	04 Mayıs 2020
72	Çerkes Soykırımını 156. Yılında	21 Mayıs 2020
73	Hasta Mahpus Sabri Kaya Yaşamını Yitirdi...	22 Mayıs 2020
74	Pandemi Döneminde Kadın	22 Mayıs 2020
75	Çocuktan İşçi Olmaz, Çocuk Emeği Sömürüsü Önlenebilir!	12 Haziran 2020
76	HDP'nin Darbeye Karşı Demokrasi Yürüyüşü Engellenemez!	16 Haziran 2020
77	Eş Genel Başkanımız Eren Keskin'e Yönelik Tehdit	17 Haziran 2020
78	20 Haziran Dünya Mülteci Günü: Herkes İçin İnsan Hakları	20 Haziran 2020
79	İHD, 7242 Sayılı İnfaz Kanunu Değişikliği ile ilgili Anayasa Mahkemesi'nde Açılan Davalara Başvuru Yaptı	24 Haziran 2020
80	İşkence İnsanlığa Karşı Suçtur! Sevil Rojbin Çetin'in Yanındayız!	30 Haziran 2020
81	2 Temmuz 1993'de Sivas'ta Yakılan İnsanlıktır	02 Temmuz 2020
82	Biz Kadınlar Uyarıyoruz!	06 Temmuz 2020
83	Yüzünüzü Çocuklara Dönün: Nüfusa Kayıtlı Olmayan 1 Aylık Bir Bebek ve 2 Yaşındaki A. N. Cezaevinde!	07 Temmuz 2020

84	Sivillere Yönelik Cezalandırmalara Son Verilmelidir	11 Temmuz 2020
85	İnsan Hakları, Demokrasi ve Barış Mücadelemiz Israrla, İnatla ve Umutla Devam Ediyor!..	17 Temmuz 2020
86	Şırnak Barosu'nu MYK Üyemiz Büşra Demir Hakkındaki Kararından Dönmeye Davet Ediyoruz	22 Temmuz 2020
87	Barış ve Çözüm Süreci Sonrası Silahlı Çatışmaların Başlamasının Beşinci Yılı Değerlendirmesi	24 Temmuz 2020
88	MYK üyemiz Av. Büşra Demir'in kayıtlı olduğu Şırnak Barosu tarafından yürütülen disiplin soruşturması hakkında açıklama.	30 Temmuz 2020
89	İ. E.' nin Sözcüleriyiz!	19 Ağustos 2020
90	Yeni Asır Gazetesini Kınıyoruz!	20 Ağustos 2020
91	İnsan Hakları ve Demokrasi İçin Barışı İnşa Etmeliyiz	01 Eylül 2020
92	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Başkanı Sayın Robert Spano'ya Açık Mektup	02 Eylül 2020
93	12 Eylül 1980 Askeri Darbe Davası Sürüyor...	12 Eylül 2020
94	Gözetimdeki 60 Avukat ve Hukukçu Serbest Bırakılsın	15 Eylül 2020
95	HDP'ye Yönelik Kobane Operasyonunda Gözetim Alınanlar Serbest Bırakılsın!	25 Eylül 2020
96	İrkçı Nefret Söylemine Karşı Mücadele Edilmesi Çağrısı	06 Ekim 2020
97	Ağrı Şube Başkanımız Atilla Özbey ve Yöneticimiz Emin Yıldız Serbest Bırakılsın	07 Ekim 2020
98	Türkiye'de Ölüm Cezası Geri Getirilemez	09 Ekim 2020
99	Dünya Hasta Hakları Günü: Hasta Hakları Mahpuslar İçin de Geçerlidir!	26 Ekim 2020
100	Balıkesir Şube Başkanımız Rafet Fahri Semizoğlu Serbest Bırakılsın!	02 Kasım 2020
101	Hapishanelerdeki Ölümlere Son Verilsin, Yaşam Hakkı Korunsun	19 Kasım 2020
102	Çocuk Hakları Hiçbir Bahaneyle Ertelenemez, Esnetilemez!	20 Kasım 2020
103	İHD / Akademi Online Eğitime Başladı: Güz Dönemi Programı	23 Kasım 2020
104	Kadına Yönelik Şiddete Karşı Mücadele Etmeliyiz: İktidar, Avrupa Konseyi İstanbul Sözleşmesi'ni Uygulasın!	25 Kasım 2020

105	Çocukların Öldürülmesine Alışmayacağız!	04 Aralık 2020
106	İHD Heyeti Adalet Bakanı Sayın Gül ile Görüştü	08 Aralık 2020
107	19 Aralık Katliamının 20. Yılında Sesleniyoruz: Katliamın Faillerini Yargılayın, Cezasızlığa Son Verin!	19 Aralık 2020
108	Maraş Katliamının 42. Yıldönümü: Hakikat ve Adalet Talebimiz Devam Ediyor	24 Aralık 2020
109	Selahattin Demirtaş Derhal Serbest Bırakılmalı ve AİHM Büyük Daire Kararının Tüm Gereklere Yerine Getirilmelidir!	25 Aralık 2020
110	Ezilenlerin Sosyalist Partisi'ne Yönelik Operasyonlarda Gözaltına Alınanlar Serbest Bırakılsın	17 Ocak 2021
111	Hrant Dink'i Sevgiyle Anıyoruz	19 Ocak 2021
112	Gazeteci, Siyasetçi ve Aydınlar Yönelik Saldırı, Tehdit ve Hakaretleri Kınıyor, Cumhuriyet Savcılarını Göreve Davet Ediyoruz	22 Ocak 2021
113	Zorla Kaçırılmalara Son Verilsin, Yusuf Bilge Tunç ve Hüseyin Galip Küçüközyiğit'in Nerede Olduğu Açıklansın	27 Ocak 2021
114	Alıkonulan Kişilerin Yaşamını Yitirmesi: Çok Üzgünüz	15 Şubat 2021
115	Gazetecilik Ve İnsan Hakları Savunuculuğu Suç Değildir: İHD Eş Genel Başkanı Emire Eren Keskin suç işlememiştir	16 Şubat 2021
116	İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun İHD'yi Hedef Gösteren Açıklamalarına Karşı Zorunlu Cevap	18 Şubat 2021
117	Anadil Haktır, Dünya Anadil Günü Tüm Halklara Kutlu Olsun!	21 Şubat 2021
118	İnsan Hakları Savunucuları Susmadı, Susturulamaz!	27 Şubat 2021
119	Kadın Mücadelemizden Vazgeçmiyoruz!	08 Mart 2021
120	16 Mart: Halepçe Katliamını Lanetliyoruz. Kürt Sorunu Barışçıl Yöntemlerle Çözülsün!	16 Mart 2021
121	İnsan Hakları Savunucuları Susturulamaz: Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkoğan Derhal Serbest Bırakılmalıdır!	19 Mart 2021
122	İstanbul Sözleşmesi'nden Vazgeçmeyeceğiz!	21 Mart 2021
123	Eş Genel Başkanımız Öztürk Türkoğan'ın 19 Mart 2021 Günü Gözaltına Alınıp Serbest Bırakılması Üzerine	23 Mart 2021

124	AB Türkiye Delegasyonu İle ABD, Almanya, Fransa, İsveç, Hollanda, Belçika, İspanya, Danimarka, İsviçre, Norveç Ve Kanada Büyükelçiliklerinin İnsan Haklarından Sorumlu Diplomatlarından Derneğimize Ziyaret	23 Mart 2021
125	CHP Genel Merkezi'nden Derneğimize Geçmiş Olsun Ziyareti	31 Mart 2021
126	Dersim'le Yüzleşmek	04 Mayıs 2021
127	Savcı Eyyüp Akbulut Bir An Önce Görevine İade Edilmeli ve Hakkındaki Soruşturma Sonlandırılmalıdır!	06 Mayıs 2021
128	Kirli Siyasetinizi Kadın+Lar Üzerinden Yapmayın!	31 Mayıs 2021
129	Çocuk İşçiliği Zorunluluk Değil Tercihtir. Çocuk İşçiliği Önlenebilir!	11 Haziran 2021
130	Dünya Barışı ve Birlikte Yaşamak Mümkün!	20 Haziran 2021
131	İHD Cinsiyetçi, Baskıcı Davranışların ve Mobbingin Önlenmesine Dair Politika Belgesi Hayata Geçiyor	22 Haziran 2021
132	LGBTİ+ Hakları İnsan Haklarıdır!	28 Haziran 2021
133	İstanbul Sözleşmesi Bizizdir!	29 Haziran 2021
134	Sivas Katliamı: Yakılan İnsanlık!	02 Temmuz 2021
135	Gelecek Partisi'nden İHD Genel Merkezi'ne Ziyaret	06 Temmuz 2021
136	Geçmişten Geleceğe İnsan Hakları, Demokrasi ve Barış Mücadelemiz 35 yıldır Israrla, İnatla ve Umutla Devam Ediyor!...	17 Temmuz 2021
137	Ankara Altındağ'da Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Nefret Saldırısını Kınıyoruz!	13 Ağustos 2021
138	Barış Hakkını Savunarak Barışı Getirebiliriz!	01 Eylül 2021
139		
İHD ve STK'larla Yapılan Ortak Basın Açıklamaları		
1	10 Aralık İnsan Hakları Günü: İnsan hakları değerlerinin tasfiye edilmesine hiçbir şekilde izin vermeyeceğiz!	10 Aralık 2018
2	Sincan Cezaevi'nde Neler Oluyor?	22 Aralık 2018
3	Türkiye Hapishanelerindeki Tecrit ve Devam Eden Süresiz-Dönüşümsüz Açlık Grevleri	28 Aralık 2018

4	Adalet Bakanlığı'nın "Yeni Bir İnsan Hakları Eylem Planının Hazırlanması" Çalışma Toplantısı İle İlgili Ortak Basın Açıklaması	20 Şubat 2019
5	Filiz Karaoğlan Hakkında Ortak Basın Açıklaması	22 Şubat 2019
6	Ortak Açıklama: Gelin, Leyla Güven'i Yaşatalım!	22 Şubat 2019
7	"Yeni Bir İnsan Hakları Eylem Planının Hazırlanması" Çalışma Toplantısı ile ilgili basın açıklaması	25 Şubat 2019
8	Sivil toplumu yok etme çabasına karşı bir aradayız	27 Şubat 2019
9	"Yeni İnsan Hakları Eylem Planı" Hakkında Yazılı Görüş Raporu	06 Mart 2019
10	Siyasi Muhaliflerin Ölüm Cezası Kaldırılmalı ve İnfazlar Durdurulmalıdır!	07 Mart 2019
11	İnsan Hakları Savunucularına Karşı Açılan Dava 17 Aydır Devam Ediyor	21 Mart 2019
12	ÇHD'li Avukatlara Verilen Cezalar Savunma Hakkına Yöneliktir	21 Mart 2019
13	Yaşama Hakkı Vazgeçilmezdir, Tecride Hayır!	25 Mart 2019
14	45 Kurumdan Bolu Belediye Başkanı'na Çağrı	16 Nisan 2019
15	Başta siyasal iktidar olmak üzere istisnasız herkese sesleniyoruz: İnsanın Sahip Olduğu Onur ve Değere Saygı Gösterin, Yaşama Ses Verin!	10 Mayıs 2019
16	Süresiz ve Dönüşümsüz Açlık Grevleri Sona Erdirildi	26 Mayıs 2019
17	Eren Keskin'in ceza alması: Türkiye'de ifade özgürlüğüne vurulmuş bir darbe daha	29 Mayıs 2019
18	26 Haziran İşkenceye Karşı Mücadele ve İşkence Görenlerle Dayanışma Günü	26 Haziran 2019
19	Baskı, Asimilasyon ve Katliam Politikalarına Karşı Eşitlik, Özgürlük ve Adalet İçin 2 Temmuz'da Alanlarda Buluşalım!	02 Temmuz 2019
20	Gazetecilik Faaliyeti Suç Değildir, Hüseyin Aykol ve Tüm Gazeteciler Serbest Bırakılmalıdır!	19 Temmuz 2019
21	Zorla Kaçırılmalara Son Verilsin, Etkili Soruşturma Açılsın	31 Temmuz 2019
22	Bianet ve 136 internet adresine erişim engeli kararı derhal kaldırılmalıdır...	07 Ağustos 2019
23	İnsan Hakları Haberciliği Sansürlenemez!	08 Ağustos 2019

24	HDP'li Büyükşehir Belediye Başkanlarının Görevden Alınması ve Belediyelere El Konulması Hakkında	19 Ağustos 2019
25	12 Eylül Karanlığına Hayır!	12 Eylül 2019
26	Reform Değil Tadilat!	02 Ekim 2019
27	Aslolan Yaşamdır; Savaş Öldürür, Savaşa Karşıyız	10 Ekim 2019
28	Yaşamı ve İnsan Onurunu Savunuyoruz: 154 Gündür Açlık Grevinde Olan Grup Yorum Üyelerinin Sesini Duyun!	15 Kasım 2019
29	İnsan Hakları Günü!	09 Aralık 2019
30	İşkence İstisnası olmayan, İnsanığa Karşı bir Suçtur ve Mutlak Olarak Yasaktır!	23 Aralık 2019
31	Gazeteci Berivan Altan'a Yönelik Baskılara İlişkin Ortak Açıklama	26 Aralık 2019
32	Katiller Bulunsun, Roboski Bir Daha Asla!	29 Aralık 2019
33	Acil Eylem – Gözlemevi: Eren Keskin	24 Ocak 2020
34	Gezi Davası ya da Türkiye'de Sivil Toplumun Sistemik Olarak Kriminalize Edilmesi	27 Ocak 2020
35	Büyükada Davası II. Duruşması hakkında ortak açıklama	19 Şubat 2020
36	Savaş Bir Çözüm Değildir!	05 Mart 2020
37	Mültecilerin İnsan Haklarının İhlal Edilmesi Mazur Görülemez	13 Mart 2020
38	Korona Virüs Salgınına Karşı Hapishanelerde Acil Önlemler Alınmalıdır	16 Mart 2020
39	Çağrı: Yüzünüzü çocuklara dönün!	23 Mart 2020
40	İnsan hakları savunucusu Mehmet Raci Bilici'nin haksız mahkûmiyeti	24 Mart 2020
41	Açlık Grevindeki Grup Yorum Üyeleri ile İlgili İşçileri Bakanlığı'yla Görüşen Heyet Açıklaması	28 Mart 2020
42	Covid-19 Salgını ve Hapishanelerde Acilen Alınması Gereken Önlemler	30 Mart 2020
43	Açlık Grevindeki Grup Yorum Üyelerinden Helin Bölek'i Kaybettik	03 Nisan 2020
44	COVID-19'un Cezaevlerinde önlenmesi için acil eylem gerekiyor	07 Nisan 2020

45	COVID-19: Devletler Nezaretleri Altındaki Bireylerin Sağlığından Doğrudan Sorumludur	08 Nisan 2020
46	KOVID-19: Hapishanelerdeki insan hakları savunucuları derhal serbest bırakılmalıdır	09 Nisan 2020
47	COVID-19 Hapishane İzleme: Haftalık Bülten-1	21 Nisan 2020
48	Birleşmiş Milletler'in COVID-19 Müdahalesi Hakkında STK'lardan Ortak Açıklama	22 Nisan 2020
49	STK'lardan Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Hakkında Ortak Açıklama	22 Nisan 2020
50	STK'lardan Medeni ve Siyasal Haklar Hakkında Ortak Açıklama	22 Nisan 2020
51	COVID-19 Hapishane İzleme: Haftalık Bülten-2	27 Nisan 2020
52	COVID-19 Hapishane İzleme: Haftalık Bülten-3	05 Mayıs 2020
53	Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapan Kanun Hakkında Ortak Açıklama	05 Mayıs 2020
54	COVID-19 Hapishane İzleme: Haftalık Bülten-4	11 Mayıs 2020
55	Çocuklara Şiddet Uygulayan Polis Hakkında İdari Soruşturma Yetmez!	11 Mayıs 2020
56	COVID-19 Hapishane İzleme: Haftalık Bülten-5	18 Mayıs 2020
57	Silivri Kampüs Hapishanesinde 22 Mayıs 2020 Tarihli Görüşmelere İlişkin Rapor	28 Mayıs 2020
58	Kırşehir E-Tipi Kapalı Hapishanesi Hak İhlalleri Raporu	04 Haziran 2020
59	Şiddeti Durdurun!.. Şiddeti Durduralım!..	09 Haziran 2020
60	HDP, "Demokratik Mücadele Programını" Kapsamında İHD'yi Ziyaret Etti	11 Haziran 2020
61	Savunmayı Savunma Yürüyüşü Gerçekleştiren Baro Başkanlarının Ankara'ya Girişlerinin Engellenmesi	23 Haziran 2020
62	26 Haziran İşkence Görenlerle Dayanışma Günü: İşkencesiz Bir Dünya Mümkün...	26 Haziran 2020
63	Yeniden başlatma tuşuna basmak: Türkiye'de işkenceye karşı sıfır tolerans politikasına dair 10 ölçüt	26 Haziran 2020
64	İnsan hakları savunucusu Eren Keskin'in evine girildi	30 Haziran 2020
65	Covid-19 Bahanesi ile Alınan Ankara Valiliği'nin Yasaklama Kararı Temel Hak ve Özgürlüklere Aykırıdır!	03 Temmuz 2020

66	Yüzünüzü Çocuklara Dönün: Tutuklu Bulunan Eylem Oyunlu ve 2 Çocuğu Derhal Serbest Bırakılsın!	23 Temmuz 2020
67	Sürekli OHAL: Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Özgürlüğüne Yönelik Saldırıları ve Sivil Topluma Yansımaları	29 Temmuz 2020
68	Açlık Grevini Sürdürmekte Olan Av. Ebru Timtik ve Av. Aytaç Ünsal Hakkında	07 Ağustos 2020
69	İşimi Geri İstiyorum Diyen Kamu Emekçileri Serbest Bırakılsınlar	14 Ağustos 2020
70	Cemil Kırbayır dosyasının TBMM Raporu’na, delillere, belgelere, tanıklara rağmen kapatılmasına izin vermeyelim	13 Eylül 2020
71	Tahir Elçi Davası Cezasızlıkla Sonlanmamalı!	20 Ekim 2020
72	Şırnak T-Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hak İhlalleri Raporu	06 Kasım 2020
73	Ruhsat Gaspı, Savunmaya Yönelik Saldırlardan Ayrı Düşünülemez!	06 Kasım 2020
74	Tarsus T-Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Hak İhlalleri Raporu	09 Kasım 2020
75	Ortak Açıklama: Gözaltına Alınan Hak Savunucuları, Avukatlar ve STÖ Temsilcileri Serbest Bırakılsın	20 Kasım 2020
76	Sürekli OHAL: Türkiye’de Toplantı ve Gösteri Özgürlüğüne Yönelik Saldırıları ve Sivil Topluma Yansımaları	25 Kasım 2020
77	Küresel Salgın ve Olağanüstü Hal Koşullarında İnsan Haklarını Savunuyoruz	09 Aralık 2020
78	Ortak Açıklama: Kitle İmha Silahlarının Yayılmasının Finansmanının Önlenmesine İlişkin Kanun Teklifi Anayasaya ve Örgütlenme Özgürlüğüne Aykırıdır!	22 Aralık 2020
79	Bu kanun veto edilmelidir!	28 Aralık 2020
80	Ortak Açıklama: Çıplak Arama Ölçülülük, Yasallık ve Gereklik İlkeleri Dışına Çıkarılarak İşkence Uygulamasına Dönüştürülmektedir!	29 Aralık 2020
81	Çocuk Hakları Savunucularından, Çocuk Hakları Örgütlerinden Elinizi Çekin!	30 Aralık 2020
82	Hapishanelerde Devam Eden Süresiz ve Dönüşümlü Açlık Grevleri	14 Ocak 2021
83	Sivas Katliamı Davası’na Çağrı	19 Ocak 2021

84	Şebnem Korur Fincancı, Erol Önderoğlu ve Ahmet Nesin terör suçlamasıyla yeniden yargılanacak	02 Şubat 2021
85	İnsan Hakları Savunucuları: Ömer Gergerlioğlu'nun Yanındayız	27 Şubat 2021
86	İnsan Hakları Savunucusu Ömer Faruk Gergerlioğlu Yalnız Değildir!	17 Mart 2021
87	İHD Eş Genel Başkanı ve TİHV Kurucular Kurulu Üyesi Öztürk Türkoğan Derhal Serbest Bırakılmalıdır.	19 Mart 2021
88	İHD ve TİHV'in HDP'nin Kapatılmasına Dair Açıklaması	20 Mart 2021
89	güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kanun teklifi reddedilmelidir!	6 Nisan 2021
90	Çocukların Haklarını Korumakla Yükümlüsünüz!	26 Nisan 2021
91	İnsan Hakları Savunucularının Korunması için Gözlemevi (OBS) ve İHD Raporu- Süregelen Baskılar Sivil Toplumun Varlığı ve İşleyişini Tehlikeye Atıyor	06 Mayıs 2021
92	İsrail Polisinin Yüzlerce Kişinin Yaralanmasına Yol Açan Zulmünü Kınıyor, Yarahlara Acil Şifalar Diliyoruz. İsrail Devletini Şiddeti ve İşgal Politikalarını Durdurmaya, İnsan Haklarına Saygılı Olmaya Davet Ediyoruz.	11 Mayıs 2021
93	HDP İzmir İl Binası'na Yapılan Saldırığı Kınıyoruz!	17 Haziran 2021
94	Her Şeye Karşın İşkencesiz Bir Dünya Mümkündür...	26 Haziran 2021
95	26 Haziran 2021 İtibariyle Türkiye'de Değişik Boyutlarıyla İşkence Gerçeği	26 Haziran 2021
96	Demokrasi ve İnsan Hakları İçin HDP'nin Siyaset Yapma Hakkını Savunuyoruz!	05 Temmuz 2021
97	Şırnak T Tipi Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumunda Devam Eden Açlık Grevleri Raporu	09 Temmuz 2021
98	Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Sunulan "Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" Derhal Geri Çekilmelidir!	13 Temmuz 2021
99	OHAL Uygulamalarının Kalıcı Hale Getirilmesine Değil, Hukukun Üstünlüğüne, Temel Hak Ve Özgürlüklerin Esas Alınacağı Düzenlemelere İhtiyaç Vardır!	20 Temmuz 2021
100	Konya'da Dedeoğlu Ailesine Yapılan İrkçi Katliamı Kınıyoruz. Nefret Saldırılarını ve Şiddeti Durdurun!	31 Temmuz 2021

BARIŞ VE ÇÖZÜM SÜRECİ SONRASI SİLAHLI ÇATIŞMALARIN BAŞLAMASININ BEŞİNCİ YILI

24 Temmuz 2020

2013 yılında başlayıp 2015 yılında sona eren Barış ve Çözüm Süreci, Türkiye'ye her açıdan nefes aldırılmış, halkın büyük çoğunluğunun desteğini almıştı. 28 Şubat 2015 tarihinde Türkiye tarihinde ilk defa devlet tarafından "son isyanın lideri" olarak tanıyan Abdullah Öcalan'ın bizzat kaleme aldığı 10 maddelik Kürt sorununun demokratikleşmeye dayalı çözümünü öngören metin, iktidar partisi Ak Parti, Kürt sorunundaki muhatap parti olan muhalefet partisi HDP, hükümeti temsilen Başbakan Yardımcısı ve devleti temsilen Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı huzurunda okunmuş ve Türkiye televizyonlarında canlı olarak verilmiştir. Esasen 28 Şubat 2015 tarihinin Osmanlı'nın devamı olan Türkiye Cumhuriyeti tarihi bakımından ve Kürt halkı bakımından tarihsel bir önemi ve anlamı vardır.

28 Şubat 2015 deklarasyonuna rağmen Suriye'de Kürtlerin fiili statüye kavuşmasının Türkiye'de yarattığı rahatsızlık, Türkiye'deki siyasi iktidarın diyalogdan müzakereye geçme konusundaki isteksizliği, Kürtlerin Türkiye ve bölge ülkelerinde statülerinin tanınması konusundaki uluslararası güçlerden destek alınamamasının yanısıra Türkiye'de 7 Haziran 2015 genel seçim sürecine girilmesinin iç politikada yarattığı rekabet ve gerilim, Ak Parti ve HDP'yi yakın işbirliği yapmaktan alıkoymuştur. Bu rekabetin etkisi ile önce 28 Şubat deklarasyonu önemsizleştirilmiş, ardından İmralı Adası'nda kurulması öngörülen barış masasında yer alacak izleme heyetinin oluşturulması kararından cayılmıştır.

Ardından 5 Nisan 2015 tarihinde İmralı Heyeti olarak tanımlanan heyetin İmralı Adası'nda Abdullah Öcalan ile son kez görüşmesi ve aynı gün İç Güvenlik Paketi diye tanımlanan yasanın yürürlüğe girmesi ile Türkiye kısa süreli demokratikleşme dönemini kapatıp yeniden otoriterleşmeye giden döneme adım atmıştır.

Bütün bu olumsuz gelişmelere rağmen 7 Haziran 2015 genel seçim sonuçları ile Tür-

kiye halkları barış ve demokrasiden yana çok net tutum almıştır. Ancak bu tutumun gereğini Ak Parti ve HDP yerine getirememiştir. Ak Parti iktidarda kalma uğruna milliyetçi ve resmi ideolojiyi savunan devletçi kesimlerle fiili bir ittifak kurmuş ve seçim sonuçlarını tanımayarak Türkiye'yi 1 Kasım 2015 tekrar seçim sürecine götüren oldukça karanlık ve kanlı bir süreci başlatmıştır.

20 Temmuz 2015 tarihinde Kobaneli çocuklarla dayanışmak için Kobane'ye gitmek isteyen Devrimci Gençlik Federasyonu'na bağlı gençlere yönelik Suruç'ta gerçekleştirilen canlı bomba saldırısı, 22 Temmuz 2015 tarihinde Ceylanpınar'da bugün hâlâ aydınlatılmayan iki polis memurunun infaz edilmesi olayı yaşanmış ve bugün beşinci yılını doldurduğumuz 24 Temmuz 2015 tarihinde oldukça kapsamlı hava bombardımanı ile başlayan silahlı çatışma dönemine girilmiştir.

Son beş yılda yaşananlarla ilgili sayısız rapor açıklanmıştır. Ancak önemli gördüğümüz bazı olayları ve ağır insan hakkı ihlallerini satırbaşları ile hatırlatmakta fayda vardır:

Silahlı çatışmalar başladıktan sonra

- 1 Ağustos 2015 tarihinde Akil İnsanlar Heyeti içerisinde yer alan 20 kişinin yayınladığı açıklama ile taraflara yeniden çatışmasızlık sürecine girmeleri ve barış sürecini devam ettirmeleri çağrısı yapılmıştır.
- 16 Ağustos 2015 tarihinde Türkiye tarihinde ilk defa uygulanmaya başlayan 24 saati aşan uzun ve kesintisiz sokağa çıkma yasakları dönemi başlamıştır. Bu konuda güncellenmiş TİHV raporuna bakılabilir.
- Sokağa çıkma yasağı ilan edilen yerleşim yerlerinde silahlı çatışmaların en ağır biçimde yaşandığı ve çok sayıda sivilin yaşamını yitirdiği yeni bir kanlı süreç başlamıştır.
- 10 Ekim 2015 günü KCK tarafından tek taraflı çatışmasızlık kararı alındığı açıklansa da aynı gün saat 10.04'te Ankara Tren Garı önünde Barış Mitingi yapmak amacıyla toplanan KESK-DİSK-TTB-TMMOB ile onları desteklemek için orada bulunan siyasi parti ve DTÖ üyesi barış yanlısı insanlara yönelik Türkiye tarihinin en büyük canlı bomba saldırısı gerçekleştirilmiştir. Adeta barışa bomba ile cevap verilmiştir.

- 1 Kasım 2015 tarihinde tekrarlanan genel seçimlerle Ak Parti yeniden tek başına iktidar olmuştur.
- 14 Aralık 2015 tarihinde Diyarbakır'ın Sur ve Şırnak'ın Cizre ilçelerinde aylarca sürecektir kesintisiz sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş, askeri birliklerin her türlü ağır silahla operasyon yapmasına imkan tanınmıştır.
- Sokağa çıkma yasağı süren Cizre'de 20 Ocak 2016 ile 12 Şubat 2016 tarihleri arasında üç bina bodrumunda sayıları hâlâ tam olarak bilinmeyen 140 ila 170 olduğu tahmin edilen sivillere yönelik ağır yaşam hakkı ihlalleri gerçekleşmiştir.
- Mayıs 2016'da Anayasa'ya eklenen geçici madde ile milletvekillerinin dokunulmazlığı kaldırılmıştır.
- 15 Temmuz 2016 tarihinde Askeri Darbe Girişimi gerçekleşmiş, ancak ertesi gün darbe girişimi bastırılmıştır.
- 20 Temmuz 2016 tarihinde adeta bir karşı darbe yapılarak tüm Türkiye'de kesintisiz olarak 2 yıl sürecek OHAL ilan edilmiştir. OHAL sürecinde yaşananlar sıkıyönetim dönemini aratmayacak düzeyde olup yaşanan tüm hukuksuzluklar ile ağır insan hakları ihlalleri ile ilgili İHOP raporuna bakılabilir.
- 25 Ağustos 2016 tarihinde Türkiye, Suriye'nin Cerablus kenti üzerinden Bab ve Azez'i kapsayacak şekilde askeri operasyon başlatmış ve bu bölgeyi fiilen askeri kontrolü altına almıştır.
- 25 Ekim 2016 tarihinde seçilmiş Diyarbakır Büyükşehir Belediye Eş-Başkanları Gültan Kışanak ve Fırat Anlı gözaltına alınarak seçilmişlere yönelik gözaltı ve tutuklama operasyonları başlatılmıştır. Bu operasyonlarla birlikte Kürk kentlerindeki seçilmiş belediye eş-başkanları ile belediye ve il genel meclis üyelerinin görevlerinden alınıp belediyelere kayyım atama dönemi başlamıştır. Bu konuda Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Özerklik Kongresi raporlarına bakılabilir.
- 4 Kasım 2016 tarihinde dokunulmazlıkları kaldırılan HDP Eş Genel Başkanla-

rı Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ ile birlikte çok sayıda milletvekili gözaltına alınmış ve tutuklanmıştır. Bu süreç halen devam etmektedir.

- 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği referandumu YSK'nın kanuna kararı ile geçerli kabul edilen mühürsüz oy pusulası ve oy zarfları sayesinde değişiklikler kabul edildiği ilan edilmiştir. Böylece askeri darbecilerin yaptığı 1982 anayasası sivil olduğunu iddia eden kişilerin gerçekleştirdiği değişiklikle daha otoriter hale gelmiş ve Türkiye tek kişi yönetimine dayalı Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi olarak tanımlanan otoriter bir anayasa düzeyine gerilemiştir.
- 20 Ocak 2018 tarihinde Türkiye, Suriye'nin Afrin bölgesine askeri operasyon başlatmış ve 18 Mart 2018 tarihinde bu bölgeyi askeri kontrolü altına almıştır. Türkiye bu operasyonu yaparken Suriye'deki paramiliter grupları örgütlemiş ve ÖSO adı altında operasyona dahil etmiştir.
- 24 Haziran 2018 tarihinde OHAL koşulları altında Cumhurbaşkanlığı ve milletvekilliği genel seçimleri yapılmıştır. Ak Parti mecliste çoğunluğu sağlayamamış, ittifak yaptığı ve adını Cumhuriyet İttifakı koyduğu MHP ile birlikte fiili bir koalisyon yapmıştır. Bu koalisyona derin devlet diye tabir ettiğimiz devlet içerisindeki her türlü, bize göre yasadışı yapılanmaların da dahil olduğunu özellikle belirtmek isteriz. Bu seçim süreci ile birlikte özellikle 1990'lı yılların sorumlularından eski Başbakan Tansu Çiller ve eski İçişleri Bakanı Mehmet Ağar'ın Cumhuriyet İttifakı'na verdiği destek hafızalardadır. Ayrıca kendisini ulusalcı diye tabir eden çevreler de bu ittifaka destek vermişlerdir.
- 19 Temmuz 2018 tarihinde OHAL sona erdi, ancak çıkarılan 7145 sayılı kanunla OHAL 3 yıllığına uzatılacak şekilde kanunlarda değişiklikler yapıldı. Türkiye halen uzatılmış OHAL rejimini yaşamaktadır.
- 7 Kasım 2018'de cezaevinde tutuklu olarak bulunan HDP milletvekili Leyla Güven, Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin kaldırılması amacıyla süresiz ve dönüşümsüz açlık grevine başladığını mahkeme salonunda açıklamıştır.
- 31 Mart 2019 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimlerle Ak Parti önemli büyük şehirleri kaybetmiştir. Bu süreçte HDP'nin demokrasiden yana güçleri destek-

leme stratejisi çerçevesindeki tutumu belirleyici olmuş, özellikle tekrarlanan 23 Haziran 2019 İstanbul seçimi Türkiye’de demokrasi ve barıştan yana olan çevrelerin aynı istikamette oy kullanması halinde seçim sonuçlarına göre çoğunluğu teşkil ettiği ortaya çıkmıştır.

- Açlık grevlerinin etkisi ve insan hakları ile hukuk örgütleri, Barış Anneleri, TBMM’de HDP’nin siyasi çalışmaları ve demokratik kamuoyunun etkili çalışmaları sonucu hükümet Abdullah Öcalan’ın avukatları ile görüşmesine izin vermiş ve 27 Temmuz 2011 tarihinden beri avukatları ile görüştürülmeyen 2 Mayıs 2019 tarihinde avukatları ile görüşebilmiştir.
- Leyla Güven’in devam ettirdiği ve Türkiye’deki 90 hapisanede 3065 mahpusun katıldığı süresiz ve dönüşümsüz açlık grevlerinin 200. gününde Abdullah Öcalan’ın avukatları vasıtasıyla yayınladığı mektubu ile açlık grevleri 26 Mayıs 2019 tarihinde sona erdirilmiştir.
- 19 Ağustos 2019 tarihinde seçilmiş belediye eş-başkanlarının görevden alınarak yerlerine kayyım atanması süreci yeniden başlatılmıştır. Bu kapsamda Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Eş-Başkanı Adnan Selçuk Mızraklı gözaltına alınıp bırakılmış, ancak daha sonra tutuklanarak iftiracı tanık beyanı ile hapisle cezalandırılmıştır. Yargıtay süreci devam etmektedir. Bu konuda HDP’nin raporuna ve Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Özerklik Kongresi’nin yeni raporuna bakılabilir.
- 9 Ekim 2019 tarihinde Türkiye bu sefer Suriye’nin Kuzeydoğu’suna askeri operasyon gerçekleştirmiş, bu operasyonda daha önceki ÖSO olan paramiliter grupların simini SMO olarak değiştirerek operasyona dahil etmiştir. Türkiye bu operasyonda önce ABD ile daha sonra Rusya Federasyonu ile ateşkes anlamına gelen mutabakat zabıtları imzalayarak Suriye’deki Kürk siyasi ve askeri varlığını her ülke üzerinden tanımak durumunda kalmıştır.
- 4 Haziran 2020 tarihinde hapis cezaları kesinleştiği belirtilen HDP Hakkari milletvekili Leyla Güven, HDP Diyarbakır milletvekili Musa Farisoğulları ve CHP İstanbul milletvekili Enis Berberoğlu’nun milletvekillikleri düşürülmüştür.

- 16 Haziran 2020 tarihinde Türkiye, Kuzey Irak'ta kapsamlı bir askeri operasyon başlattı, operasyon halen sürmektedir.

Bu 5 yıllık süreçte İHD Dokümantasyon Birimi'nin hazırladığı yaşam hakkı ihlal bilançolarına baktığımızda ortaya korkunç bir tablo çıkmaktadır. Gerçekleşen ihlaller orta büyüklükte bir savaşta meydana gelebilecek niteliktedir. Dolayısıyla silahlı çatışmaların bu 5 yıl sonunda bölgesel çapta bir savaşa dönüştüğünü kabul etmek gerekir. Nitekim halen Türkiye ordusunun Irak'ın kuzeyinde askeri operasyonları devam etmektedir.

İHD bilançolarında yer alan Türkiye toprakları içerisinde gerçekleşen ihlallerdir. Dolayısıyla Türkiye'nin son 5 yıl içerisinde Suriye ve Irak'ta gerçekleştirdiği askeri operasyonlarda yaşamını yitiren siviller, güvenlik görevlileri ve silahlı militanlara ait verileri içermemektedir.

Aşağıda belirttiğimiz tabloda yer alan veriler tespit edebildiğimiz verilerdir. Bu verilerden özellikle silahlı çatışmada yaşamını yitiren asker, polis, korucu ve silahlı militanların sayısının çok daha yüksek olduğunu tahmin etmekteyiz.

Devam eden silahlı çatışma ve savaş halinin sona ermesi ve yeniden bir barış sürecinin inşa edilmesinin zorunlu olduğunu belirtmek istiyoruz. Bunun için öncelikle atılacak adımların

1. Siyasi iktidarın Kürt Sorunu'nun varlığını kabul ederek en az cumhuriyetle yaşıt bu sorunun çözümünün demokratik ve barışçıl yollarla olacağını kabul etmesi ve buna uygun bir siyasi irade oluşturması gerekmektedir.
2. Devam eden silahlı çatışma ve savaş halinin 5 yıl gibi uzun bir sürede nihai olarak sonuca bağlanmadığı ve bağlanamayacağının anlaşılması gerekmektedir. Dolayısıyla bir an önce çatışmasızlık ortamının sağlanması gerekmektedir. Bu konuda herkes üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmelidir.
3. Halen İmralı Hapishanesi'nde tecrit altında tutulan Abdullah Öcalan üzerindeki tecridin sona erdirilmesi ve yasal haklarının kullandırılarak avukatları, ailesi ve talep eden heyetlerle görüştürülmesinin sağlanması gerekmektedir.
4. Kürt Sorunu'nu TBMM nezdinde siyasi muhatabı HDP'dir. HDP'nin dışlan-

masına dayalı siyasetin terk edilerek iktidarın HDP ile yapıcı bir diyaloga girmesi sağlanmalıdır.

5. Hapishanelerde tutulan başta Kürt siyasetçiler olmak üzere seçilmişlerin ve diğer tüm siyasi mahpusların en kısa sürede salıverilmesi sağlanmalıdır.
6. Siyasi iktidarın seçilmiş belediye eş-başkanlarını görevden alıp yerlerine kayyım atama uygulamasına son vererek, tüm seçilmişlerin görevlerine iadesi sağlanmalıdır.
7. Türkiye'nin diğer ülkelerde olduğu gibi Kürt Sorunu'nu çözmek için gerçek bir çatışma çözüm sürecine girmesi gerekmektedir.
8. İnsan hakları savunucuları için barış hakkını savunmak bir haktır, bizler barış hakkını savunmaya ve barışın Türkiye'nin en önemli ve öncelikli talebi olduğunu haykırmaya devam edeceğiz.

Türkiye'nin yeni bir barış sürecinin inşasına ihtiyacı vardır. Yukarıdaki önerilerimizin kabulü ile barış sürecinin yeniden inşa edilebileceği kanaatindeyiz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

İÇİŞLERİ BAKANI SÜLEYMAN SOYLU'NUN İHD'Yİ HEDEF GÖSTEREN AÇIKLAMALARINA KARŞI ZORUNLU CEVAP

18 Şubat 2021

Hepimizi derinden sarsan ve üzen alıkonulan 13 asker, polis ve sivilin yaşamını yitirmesi ile ilgili 15 Şubat 2021 günü yaptığımız basın toplantısında düşüncelerimizi ve bu süreçteki girişimlerimizi kamuoyu ile paylaştık (<https://www.ihd.org.tr/alikonulan-kisilerin-yasamini-yitirmesi-cok-uzgunuz/>).

Bu konu ile ilgili 16 Şubat 2021 günü TBMM Genel Kurulunda hükümeti temsilen bilgi vermek amacıyla kürsüye çıkan İçişleri Bakanı Süleyman Soylu konuşmasının bir bölümünde derneğimize gerçek olmayan ve haksız ithamlarda bulunmuş ve kullandığı ifadelerle derneğimizi ve yöneticilerimizi hedef göstermiş, hukuka saygılı hiçbir devlette kabul edilemeyecek şekilde İHD'ye yönelik "canı çkaskaca" ifadelerini kullanmıştır.

Bakanın konuşma üslubu ve tutumunun kamuoyu tarafından tasvip edilmediğini gözlemlemek bizleri memnun etmiştir. Bu açıklamalar sonrasında Bakan'ın kullandığı ifadeler nedeniyle sadece İHD ailesine değil tüm topluma özür dileme yükümlülüğü vardır. Bakanın ithamları ile ilgili aşağıdaki açıklamayı yapmak gerekmiştir.

Bakan Soylu'yu İHD'nin "canını çıkartma" değerlendirmesine getiren husus, sayısını ilk defa açıkladığını söylediği sivil katliamlarla ilgili olarak İHD'nin sessiz kaldığı iddiasıdır. Bu iddia, aşağıda gösterildiği gibi tümüyle yanlış ve asılsızdır.

İHD, bir insan hakları örgütüdür, temel amaçlarından biri de insan yaşamının korunmasıdır. Bu çerçevede İHD, açıklamalarını uluslararası insan hakları hukuku, insanlık hukuk ve evrensel insani değerler üzerine yapar. İHD için devlet dışı aktörlerin hukuki ve ahlaki sorumluluğunu belirleyen ölçütler de sayın Bakanın siyasi beklenti ve hedefleri değil bu uluslararası kural ve ilkelerdir. Şüphesiz bir insan hakları örgütünün doğru veya yanlış davrandığının ölçütü bir siyasi kişinin şahsi tercihleri değil, uluslararası insan hakları kuralları olacaktır.

Bu ilkeler ışığında, İHD her zaman sivillere yönelik saldırıları kim yaparsa yapsın kınanmış ve karşı çıkmıştır. Sadece 2015 yılından bu tarafa bu konu ile ilgili yaptığımız basın açıklamaları derneğimizin resmi web sayfasında yer almaktadır ve bazılarının linkleri aşağıda gösterilmiştir.

<https://www.ihd.org.tr/sivillere-yonelik-cezalandirmalara-son-verilmelidir/>

<https://www.ihd.org.tr/suriyede-gerceklestirilen-saldiri/>

<https://www.ihd.org.tr/hakkari-yuksekovada-ki-yasam-hakina-yonelik-saldiri-yi-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/tum-yargisiz-inafazlari-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/iki-askerin-isid-ceteleri-tarafindan-yakilarak-katledilmesini-lanetliyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/kemal-kilicdaroglundun-konvoyuna-yonelik-saldiri-yi-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/gaziantep-katliamini-gerceklestirenleri-ve-arkasindaki-gucleri-kiniyor-ve-lanetliyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/19-mart-istanbul-patlamasi/>

<https://www.ihd.org.tr/ankara-merasim-sokak-katliamini-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/sivillerin-yasam-hakina-yonelik-saldirilar-giderek-agirlasiyor-taraflara-insancil-hukuk-ihlalleri-uyarisi/>

<https://www.ihd.org.tr/istanbul-sultanahmet-katliamini-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/10-ekim-2015-tarihinde-ankara-merkez-tren-gari-onunde-emek-demokrasi-ve-baris-mitingi-toplanma-yerinde-gerceklestirilen-katliam-insan-haklari-derneği-on-gozlem-raporu/>

<https://www.ihd.org.tr/sivillere-yonelik-agir-yasam-hakki-ihlalleri-savas-sucudur-sivil-olumleri-durdurun/>

<https://www.ihd.org.tr/alikonulan-20-gumruk-memuru-serbest-birakildi-ihd-heyeti-habur-yolunda/>

<https://www.ihd.org.tr/sanliurfa-suruca-sosyalist-genclere-yonelik-gerceklestiri->

[len-katliami-lanetliyoruz/](#)

<https://www.ihd.org.tr/diyarbakir-halkina-ve-barisa-yonelik-saldirilar-kiniyoruz/>

<https://www.ihd.org.tr/hdp-ye-yonelik-bombali-ve-silahli-saldirilari-kiniyor-sorumlulari-lanetliyoruz/>

<https://www.ihddiyarbakir.org/tr/post/24141/yazili-aciklama-diyarbakir-kulp-ilcesi-beled>

<https://www.ihddiyarbakir.org/tr/post/24237/yazili-aciklama-diyarbakirin-kulp-ilcesinde>

Bunun dışında İHD'nin yıllık olarak hazırladığı İnsan Hakları İhlal Raporu ve bilançosunda “saldırıya uğrayanlar” ve “yasadışı örgüt saldırıları” bölümü bulunmaktadır. Bu bölümlerde özellikle yasadışı silahlı örgütlerin gerçekleştirdiği saldırılarda yaşamını yitiren ve yaralanan insanlara yer verilmektedir.

Bütün bu bilgilerin İçişleri bakanı ve bakanlık bürokratları tarafından biliniyor olması gerekir. Dünyanın en önemli insan hakları örgütlerinden biri olan İHD'nin dilini, açıklamalarını ve tavrını bilmemek Bakan'ın ve bürokratlarının ayıbıdır.

İHD, bugüne kadar sadece insan hakları ve insancıl hukuk kurallarına uygun davranmakla yetinmemiş, insan yaşamını korumak için birçok vakada sorumluluk almıştır. Alıkonuların serbest bırakılması konusunda derneğimizin geçmiş yıllardaki tecrübesi ve bugüne kadar sağ salim kurtardığı insanların durumu kamuoyunun bilgisinde mevuttur ve bu konuda derneğimizin yaptığı açıklamalarda sabittir.

2015 yılında çatışmalı süreç yeniden başladığında örgüt tarafından çok sayıda insan alıkonulmaya başlamıştı. Temmuz-Ağustos 2015'te Hakkari'de bulunan sınır kapılarında görevli 20 Gümrük memurunun kaçırılarak alıkonulması üzerine derneğimiz ve emek-meslek örgütleri ortak bir çağrı yapmış ve özellikle derneğimizin yaptığı girişimler sonucu bu kişileri teslim alarak 8 Eylül 2015 günü Türkiye'de devlet yetkililerine vermiştik.

Ancak alıkonulan asker ve polislerin serbest bırakılması konusunda bugüne kadar defalarca yaptığımız çağrılar ve çok çeşitli girişimlerimiz sonuçsuz kalmıştır. Bu çağrılarımızın önemli olanları aşağıdaki linklerden görülebilir.

1) Alikonuların aileleriyle birlikte en son yaptığımız serbest bırakılma çağrısı 29 Mayıs 2019 tarihlidir. Bu çağrı alikonuların asker ve polislerden gelen mektupların ailelere teslim edilmesi üzerine yapılmıştır.

<https://www.ihd.org.tr/alikonular-asker-ve-polisler-serbest-birakilsin/>

2) Ailelerle birlikte İHD Diyarbakır Şubesinde milletvekili genel seçimi öncesi yaptığımız serbest bırakılma çağrısı. (24 Haziran 2018)

<https://www.ihd.org.tr/alikonular-asker-ve-polislerin-serbest-birakilmasina-icin-hukumete-ve-siyasi-partilere-cagri-yapiyoruz/>

3) CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba ve aileler ile birlikte TBMM Basın Toplantısı odasında serbest bırakma çağrısı gerçekleştirdik. (2 Ekim 2017)

<https://www.ihd.org.tr/alikonular-asker-ve-polisler-icin-ihd-aileler-ve-chp-tarafindan-tbmmde-gerceklestirilen-ortak-basin-aciklamasi/>

4) CHP Genel Merkezinde Genel Başkan Sayın Kemal Kılıçdaroğlu'nu ziyaret ederek İHD, Mazlum-Der Eski Başkanı A. Faruk Ünsal ve ailelerle birlikte konuyu görüşüp daha sonra partinin basın bölümünde basın aracılığı ile serbest bırakma çağrısı yaptık. (29 Eylül 2017)

<https://www.ihd.org.tr/alikonular-asker-ve-polislerin-durumu/>

5) İHD, Mazlum-Der ve aileler ile birlikte TBMM'de grubu bulunan tüm siyasi partileri ziyaret ederek konuyu görüşmüş, HDP ve CHP grup toplantı salonlarında basın önünde serbest bırakma çağrısı gerçekleştirdik. (26 Aralık 2016)

<https://www.ihd.org.tr/alikonular-asker-ve-polisler-hakkinda/>

6) İHD Genel Merkezinde Dünya Barış Günü vesilesiyle CHP Ankara Milletvekili Şenel Sarıhan'ın katılımı ile ailelerle birlikte serbest bırakma çağrısı yaptık. (1 Eylül 2016)

<https://www.ihd.org.tr/pkkhpg-terafindan-alikonular-asker-ve-polisler-serbest-birakilmalidir/>

7) İHD Genel Merkezinde İHD, Mazlum-Der, TİHV ve ailelerin yanı sıra CHP Ankara milletvekilleri Şanal Sarıhan ve Murat Emir ile birlikte serbest bırakma çağrısı gerçekleştirildi. 26 Kasım 2015

<https://www.ihd.org.tr/pkk-tarafından-alıkonulan-asker-ve-polisler-serbest-birakilsin-2/>

8) İHD Genel Merkezinde İHD, Mazlum-Der ve ailelerle birlikte serbest bırakma çağrısı gerçekleştirdik. 30 Eylül 2015

<https://www.ihd.org.tr/pkk-tarafından-alıkonulan-asker-ve-polisler-serbest-birakilsin/>

9) İHD Heyeti alıkonulan 20 Gümrük memurunu 8 Eylül 2015 tarihinde Irak Duhak yakınlarında teslim alarak Habur Sınır kapısında yetkililere teslim etmiştir. Heyetimiz teslim alma sırasında alıkonulan asker ve polislerin de serbest bırakılmasını bizzat yüz yüze ifade etmiş ve talep etmiştir.

<https://www.ihd.org.tr/alıkonulan-20-gumruk-memuru-serbest-birakildi-ihd-heyeti-habur-yolunda/>

İHD ve diğer insan hakları örgütlerinin bugüne kadar alıkonulan kamu görevlileri hakkında başarıyla yürüttüğü çalışmalar, ne yazık ki ilk kez sonuç vermemiş ve çatışmanın tarafı olmayan 13 kişi yaşamını yitirmiştir. Ancak bu başarısızlığın sorumlusu İHD veya başka bir hak örgütü değildir. Bu sefer bu kişilerin sağ olarak kurtarılmasının en önemli sebebinin uygulanan güvenlik politikası ve terörle mücadele söylemi olduğunu düşünüyoruz. Genel Başkanımızın defalarca açıkladığı gibi örgütün, hükümetin/devletin/iktidar partisinin kendisini doğrudan veya dolaylı olarak muhatap alarak çağrıda bulunma isteği sorunu kilitlemiştir. Bu süreçte başta sayın Cumhurbaşkanı olmak üzere devlet yetkilileri bu konudaki çalışmalarımızı kolaylaştırmıştır. Alıkonulanların serbest bırakılması aşamasında her türlü güvenlik önleminin alınması konusunda gerekli güvenceler verilmiştir ancak buna rağmen örgüt ikna edilememiştir.

İçişleri Bakanı 13 kişinin yaşamını yitirdiği başarısız kurtarma operasyonu nedeniyle örgütü sorumlu tutmamızın yanı sıra devletin de sorumlu olduğunu söylememize kızmıştır. Oysa yaşam hakkına yapılan müdahalenin doğrudan Devletten kaynaklanmıyor olması, devletin hiçbir şekilde bir sorumluluğu olmayacağı anlamına gelmez. Ya-

zılı açıklamamızda da belirttiğimiz gibi bu kadar riskli bir askeri operasyonun sonuçlarından elbette ki devletin sorumlu olması gerekir ve bunu da etkin bir soruşturma ortaya çıkarır. İnsan hakları hukuku, suçla veya terörizmle mücadele adı altında devletin dilediği gibi şiddete başvurmasına müsaade etmez. Uluslararası hukuk uyarınca bir devletin yaptığı silahlı operasyonlarda çatışmanın tarafı olmayan kişileri koruma yönünde pozitif bir ödevi vardır. İnsan hakları örgütlerinin doğal ödevlerinden biri, devletlerin operasyonlarında insan hakları hukukunun gereğini yerine getirip getirmediğini sorgulamaktır. Bu soruşturma süreci bitmeden operasyonu yapan bakanların kendileri dışında herkesi suçlamaları eşyanın tabiatına aykırıdır. Dolayısıyla yetkili Başsavcılığın olaya el koyması ve tarafsız bir soruşturma yürütmesi gerekmektedir. Nitekim, derneğimizin bu tespiti sayın Cumhurbaşkanınının 17 Şubat 2021 günü Kabine toplantısı sonrası yaptığı açıklama ile açıklık kazanmıştır. Cumhurbaşkanı, operasyon sorumluluğunun devlete ait olduğunu kabul etmiştir.

Öte yandan, Devletin sorumluluğu konusu vatandaşlarını kurtarma konusunda gerekli arka kapı diplomasisini işletmemesi ile de ilgilidir. Örneğin, Nijerya'nın Lagos kentinin yaklaşık 180 mil açığında Mozart isimli gemiden 23 Ocak 2021 günü korsanlar tarafından kaçırılan 15 Türk gemicinin kurtarılmasında uygulanan yöntem pek ala burada da uygulanabilirdi.

İçişleri Bakanının tek ödevi şüphesiz, kolluk operasyonlarının insan hakları hukukuna uygun yürütülmesini sağlamak değildir. İçişleri Bakanı, bu ülkede yaşayan herkes gibi İHD'nin ve üyelerinin de can ve mal güvenliğinin sağlanmasıyla mükelleftir. Oysa Bakan Soylu, Meclis kürsüsünde konuşma yaparken, konu Derneğimiz de değilken, kasıtlı ve kötü niyetli bir şekilde kendi sorumluluğunu örtmek için Derneğimizi hedef almış, Dernek yönetici ve çalışanlarının can ve mal güvenliğini tehlikeye atmıştır. Bakanın kullandığı dil ve üslupla, kendi hatalarını kapatmak için, insan hakları savunucularını hedef göstermesi asla kabul edilemez. Nitekim bu konuşmadan sonra derneğimize e posta ve sosyal medya yolu ile tehdit mesajları gönderilmeye başlamıştır. Bakanın Derneğimize yönelik bu üslubunun ne kadar tehlikeli olduğu ve can güvenliğimizi riske ettiği hususu, Türkiye ve Dünya'daki insan hakları savunucularını koruma mekanizmalarına da acilen bildirilecektir.

İçişleri Bakanı şayet randevu taleplerimizi kabul etseydi bütün bu hususları kendisi

ile yüz yüze konuşup birbirimizi daha iyi anlayabilirdik. Şimdi bu vesileyle, Bakan

Soylu'yu İHD'den özür dilemeye ve diyalog kapılarını açmaya davet ediyoruz.

Kamuoyunun takdirine saygılarımızla sunarız.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ

ULUSLARARASI KURUMLAR VE KİŞİLERLE DERNEK YETKİLİLERİNİN YAPTIKLARI GÖRÜŞMELER

Derneğimiz, Türkiye'ye gelen yabancı ülkelerin Türkiye'deki diplomatları tarafından da sıklıkla ziyaret edilerek insan hakları ile ilgili olarak görüşlerine başvurulmaktadır. Dernek yetkilileri ile anılan çerçevede bu dönemde yapılan görüşmelerin listesi aşağıdadır.

SIRA NO	TARİH	GÖRÜŞME
1	15.11.2018	CEELI INSTITUTE PRAGUE'den Halyna Senyk ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Nilay Nayman ve Rıdvan Konak)
2	16.11.2018	Venedik Komisyonu ile görüşme. (Osman İşçi ve Rıdvan Konak)
3	22-24 Kasım 2018	DPI Çatışma Çözüm Toplantıları, Oslo/Norveç, Öztürk Türkdoğan
4	03.12.2018	Hollanda Büyükelçisi Marjanne de Kwaastenet ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
5	11.12.2018	ABD Türkiye Temsilcisi Maslahatgüzar Jeffrey M. Hovenier'in düzenlediği insan hakları resepsiyonuna katılım. (Öztürk Türkdoğan)
6	14.12.2018	İHD İsviçre Temsilciliğinin açılış paneline katılım. Yer: Bern. (Öztürk Türkdoğan)
7	20.12.2018	Almanya Elçi Müsteşarı Dr. Dirk Rotenberg ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
8	23.01.2019	AB Delegasyonu-AB Üye Ülkeleri İnsan Hakları Diplomatları ile toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
9	24.01.2019	Hollanda Büyükelçisi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
10	28.01.2019	Kanada Dışişleri Bakan Yardımcısı ile görüşme. (Osman İşçi)
11	30.01.2019	Adalet Bakanlığı ve Avrupa Konseyi ortak toplantısına katılım. Öztürk Türkdoğan
12	04.02.2019	BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportör ve İnsan Hakları Kuruluşlarıyla ortak toplantı. (Öztürk Türkdoğan)

13	05.02.2019	Danimarka Büyükelçiliği Misyon Şef Yardımcısı Anders Siegumfeldt ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
14	06.02.2019	BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü Micheal Fort ile toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
15	08.02.2019	SİDA Temsilcisi Malin Svensen ile Başkâtip Theresa Svensen ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
16	11.02.2019	Uluslararası Barış Heyeti ile görüşme. Öztürk Türkdoğan
17	13.02.2019	AB Türkiye Masası yetkilileri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
18	19.02.2019	Japon Akhata Newspaper-Daily Weakly Muhabiri Masaski Matsvmato ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
19	27.02.2019	ABD Elçiliği İnsan Haklarından Sorumlu Diplomat ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
20	18.03.2019	AB Delegasyonundan Sema Kılıçer ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
21	21.03.2019	21 Mart 23 Mart arası Hırvatistan Güneydoğu Avrupa Hukukun Üstünlüğü Formu'na katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
22	29.03.2019	Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Konseyi Heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
23	03.04.2019	Almanya Büyükelçiliği İnsan Hakları görevlisi Paul Amann ile görüşme. (Osman İşçi)
24	03.04.2019	Norveç Elçilik Müsteşarı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
25	03.04.2019	Bulgaristan Büyükelçiliği Müsteşarı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
26	04.04.2019	AB Türkiye masası şefi Bernard Brunet ve ekibi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
27	17.04.2019	AB Delegasyonu Üye Ülkeleri İnsan Hakları Diplomatlar ile toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
28	23.04.2019	Belçika Dışişleri Bakan Yardımcısı Didier Reyndes ile görüşme. (Osman İşçi)
29	24.04.2019	BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Avrupa Asya Sorumlusu ve Türkiye sorumlusu ile görüşme. Yer: Cenevre. (Öztürk Türkdoğan)
30	24.04.2019	BM Özel Raportörleri (İHS, İfade, Azınlık, Örgütlenme, Kayıplar) yardımcıları ile görüşme. Yer: Cenevre. (Öztürk Türkdoğan)
31	24.04.2019	Cenevre FİDH Ofisini ziyaret. (Öztürk Türkdoğan)
32	06.05.2019	CPT heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)

33	07.05.2019	İngiltere Unison Sendikası heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
34	09.05.2019	Martin Ennals Vakfı Eren keskin ödül töreni. Yer: İHD Genel Merkezi. (MYK)
35	24.05.2019	Hollanda Büyükelçi Yardımcısı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
36	25.05.2019	TİHV'nın 10. Dönem 30. Olağan Kurucular Kurulu toplantısına katılım. (MYK)
37	10.06.2019	BM Parlamenteler Arası Birlik İnsan Hakları Komitesi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
38	12.06.2019	AB Büroksel Merkezden Türkiye masası sorumlusu ve AB Delegasyonu Türkiye Müsteşarı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
39	19.06.2019	Londra Barosu İnsan Hakları Komisyonu üyesi Av. Gele Weatherby ile görüşme. (Osman İşçi)
40	20.06.2019	İngiltere İçişleri Bakanlığı Menşei Ülke Ofisi yetkilileri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
41	20.06.2019	İngiltere Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan)
42	21.06.2019	Lüksemburg Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan)
43	21.06.2019	AK Bölgesel ve Yerel Yönetimler Kongresi heyeti (İstanbul BB seçim gözlem heyeti) ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
44	27.06.2019	Norveç Yargıçlar Birliğı üyesi Yargıç Heidi Heggdal ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
45	28.06.2019	Kanada Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
46	02.07.2019	ABD Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
47	03.07.2019	Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
48	05.07.2019	Hollanda Büyükelçiliğında Siyasi İşler 1. Kâtip Marjin Speth-Cath ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
49	09.07.2019	İsviçre Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan)
50	11.07.2019	Finlandiya Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)

51	12.07.2019	Belçika Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğın ve Osman İşçi)
52	12.07.2019	Fransa Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Osman İşçi)
53	12.07.2019	12-14 Temmuz 2019 tarihleri arasında, DPI Çatışma Çözüm toplantıları. Yer: Brüksel. (Öztürk Türkdoğın)
54	23.07.2019	Avustralya Büyükelçiliğinden 2. Kâtip Andrew Cooper ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın)
55	07.08.2019	İsviçre Büyükelçiliğı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın)
56	08.08.2019	Avrupa Konseyi Türkiye Temsilcisinin ayrılışı onuruna düzenlenen resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğın ve Osman İşçi)
57	09.08.2019	Avrupa Konseyi Türkiye Temsilcisi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın ve Osman İşçi)
58	26.08.2019	AFP Ajans ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın)
59	27.08.2019	İngiltere Büyükelçisi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın ve Osman İşçi)
60	28.08.2019	İngiltere Büyükelçiliğı İnsan Hakları görevlisi Katie Lambert ile görüşme. (Osman İşçi)
61	29.08.2019	Kanada Büyükelçisi Chrisiapeher Coofer ile öğlen yemeğı. (Osman İşçi)
62	16.09.2019	AB Komisyonu Dış İlişkiler Komitesi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın)
63	19.09.2019	BM Türkiye Ofisi tarafından düzenlenen TİHEK değerlendirme toplantısı. (Nuray Çevirmen)
64	23.09.2019	BM Cenevre Merkezinde panel. Konu: "Türkiye'de İnsan Haklarının Durumu" Yer: Cenevre (Öztürk Türkdoğın)
65	24.09.2019	BM İşkence Karşıtı Komite Alt Komisyonu ile görüşme. Öztürk Türkdoğın
66	30.09.2019	Avusturalya Büyükelçiliğinde 2. Kâtip ile görüşme. (Öztürk Türkdoğın)
67	04.09.2019	Almanya Büyükelçiliğın düzenlediğı resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdoğın ve Osman İşçi)
68	15.10.2019	İsviçre Federal Dışişleri Bakanlığında İnsan Hakları Daire Başkanı Bay Kaspar Grossenbacher ile öğlen yemeğı. (Öztürk Türkdoğın)
69	19/25.10.2019	FIDH 40. Genel Kuruluna katılım. Yer: Tayvan. (Öztürk Türkdoğın, Reyhan Yalçındağ Baydemir)

70	08.11.2019	Norveçli Landinfo Örgütü Temsilcisi Kai E Kverme ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
71	11.11.2019	İsviçre Mülteci Konseyi temsilcileri ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
72	26.11.2019	AB Komisyonu tarafından düzenlenen akşam yemeğine katılım. (Osman İşçi)
73	29.11.2019	AB Delegasyonun düzenlediği akşam yemeğine katılım. (Öztürk Türkdöğan)
74	03.12.2019	Finlandiya Büyükelçiliğın düzenlediği resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdöğan ve Osman İşçi)
75	09.12.2019	AB Delegasyonun düzenlediği resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdöğan)
76	09.12.2019	Barolar ve Avukatların Avrupa İnsan Hakları Standartları konusunda kapasitesinin güçlendirmesi toplantısı. (Öztürk Türkdöğan)
77	11.12.2019	İsveç Büyükelçiliğın düzenlediği resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdöğan)
78	13.12.2019	ABD Büyükelçiliğın düzenlediği resepsiyona katılım. (Öztürk Türkdöğan ve Osman İşçi)
79	13.01.2019	NED Türkiye Temsilcisi Klolid Matidyör ile görüşme. (Osman İşçi)
80	16.12.2019	Almanya Büyükelçiliğın düzenlediği insan hakları ve hukukun üstünlüğü ödül törenine katılım. (Öztürk Türkdöğan)
81	09.01.2020	BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü Micheal Fassit ile kurultayda görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
82	23.01.2020	Avrupa Parlamentosu raportörü Nacho Sanchez Amor ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
83	29.01.2020	CRD heyeti (yönetim kurulu) ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan ve Osman İşçi)
84	10.02.2020	Londra Overseas Development Enstitüsünden Maissam Nimer ile görüşme. (Osman İşçi ve Nuray Çevirmen)
85	12.02.2020	Uluslararası İmralı heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan ve Osman İşçi)
86	17.02.2020	OMCT heyeti ile görüşme. (Osman İşçi)
87	22.02.2020	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Grup Başkanı Tiny Kox ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)

88	26.02.2020	ECPAT düzenlediği ulusal tanıtım etkinliğine katılım (Hüseyin Küçükbalaban)
89	17.04.2020	DPI Yuvarlak Masa Toplantıları çevrimiçi. Öztürk Türkoğan
90	28.05.2020	Avusturalya Elçiliği siyasi müsteşarı ile görüşme. Öztürk Türkoğan
91	04.06.2020	DPI Denetçisi uluslararası uzman ile çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkoğan
92	05.08.2020	BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü ile çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkoğan
93	10.09.2020	Öztürk Türkoğan, Venedik Komisyonu ile çevrimiçi toplantıya katılım. (Öztürk Türkoğan)
94	16.09.2020	DPI, CHP Gn BŞK Kemal Kılıçdaroğlu ile çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkoğan
95	22.09.2020	Belçike Elçi yrd. ve İnsan hakları diplomatı ile görüşme. Yer:Dernek. Öztürk Türkoğan
96	05.10.2020	Belçika Konsolosu ile görüşme. Yer. Dernek. Öztürk Türkoğan
97	07.10.2020	İsveç Sol Parti Heyeti ilr görüşme. Öztürk Türkoğan
98	14.10.2020	BM İHS ve Örgütlenme Özel Raportörleri ile görüşme çevrimiçi. Kerem Altıparmak ve Feray Salman.
99	06.11.2020	Euromed Rights Başkanı ve proje ekibi ile çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkoğan ve Hüseyim Küçükbalaban.
100	17.11.2020	Fransa Büyükelçisi Herve Magro ile öğle yemeği. (Öztürk Türkoğan)
101	08.12.2020	Danimarka Büyükelçisi Danny Annan ile öğle yemeği. (Öztürk Türkoğan)
102	11.12.2020	Hollanda Mülteci Komitesi yetkilisi ile görüşme. (Öztürk Türkoğan)
103	11.01.2021	Avrupa Konseyi İşkenceyi Önleme Komitesi ile toplantı. (Öztürk Türkoğan)
104	13.01.2021	Avrupa Birliği Türkiye Büyükelçisi Nikolaus Meyer Landrut ile görüşme. (Öztürk Türkoğan)
105	22.01.2021	Hırvatistan Büyükelçisi ile görüşme. (Hüseyin Küçükbalaban)
106	25.01.2021	Danimarka Mülteci Komitesi ve Elçilik yetkilileri ile çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkoğan)
107	15.02.2021	Uluslararası İmralı Barış Heyeti ile çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkoğan)

108	03.03.2021	Fransa Büyükelçiliğinde Mathilde Grammont, Elçi, Müsteşar ve ekibi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
109	05.03.2021	İsveç Büyükelçiliğinde görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Hüseyin Küçükbalaban)
110	05.03.2021	ABD Elçiliğinde Morina Galkina (siyasi bölüm diplomatı) ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
111	05.03.2021	İsveç Büyükelçisi Staffan Herrström ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Hüseyin Küçükbalaban)
112	23.03.2021	AB Türkiye Delegasyonu ile ABD, Almanya, Fransa, İsveç, Hollanda, Belçika, İspanya, Danimarka, İsviçre, Norveç ve Kanada Büyükelçiliklerinin insan haklarından sorumlu diplomatları derneğimizi ziyareti. Öztürk Türkdoğan ve Yürütme üyeleri
113	29.03.2021	Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi Başkanı ve heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
114	31.03.2021	DPI Yuvarlak Masa çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkdoğan
115	02.04.2021	Belçika Elçiliği Misyon Şef Yardımcısı ve 1. Kâtip ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
116	23.04.2021	Federal Almanya Barış ve İnsan Hakları Hareketi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
117	26.04.2021	AB Büyükelçisi ile konutunda görüşme. Öztürk Türkdoğan
118	26.04.2021	İlerici Enternasyonel genel sekreteri ve üyelerinin İHD'yi ziyareti. Öztürk türkdoğan ve Yürütme üyeleri.
119	06.05.2021	DPI ile çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
120	17.05.2021	ABD Ankara Büyükelçisi David Stalfeed ile çevrimiçi görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
121	25.05.2021	Colenay Vakfı ile çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
122	27.05.2021	DPI ile çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
123	17.06.2021	Federal Almanya Savunma Bakan Annegret Kramp-Karrenbauer ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
124	23.06.2021	Kanada Büyükelçiliği Siyasi İşler 1. Kâtibi Andres'si ziyaret. (Öztürk Türkdoğan)
125	24.06.2021	DPI çevrimiçi toplantı. (Türkiye'de siyasal durum ve barış sürecine etkileri) Öztürk Türkdoğan)

126	30.06.2021	DPI çevrimiçi toplantı. (Türkiye’de çözüm sürecinde ne oldu) (Öztürk Türkdoğan)
127	09.07.2021	Almanya Büyükelçiliğın düzenlediğı filim gösterimine katılım. (Öztürk Türkdoğan)
128	12.07.2021	İsviçre Elçiliğı Maslahatgüzar ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
129	16.07.2021	Belçika Milli Günü Resepsiyonuna katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Hüseyin Küçükbalaban)
130	30.07.2021	DPI Yuvarlak Masa çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkdoğan.
131	10.08.2021	DPI Yuvarlak Masa çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkdoğan
132	16.08.2021	İngiltere Elçiliğı insan hakları diplomatı ile görüşme. Yer: Dernek. Öztürk Türkdoğan.
133	26.08.2021	DPI Yuvarlak Masa çevrimiçi görüşme. Öztürk Türkdoğan
134	17.09.2021	Latin Amerika ülkeler 200. Kuruluş yıldönüm anmasına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
135	23.09.2021	Avrupa Konseyin düzenlediğı “Anayas Mahkemesinin Temel Haklar Alanındaki Kararlarının Etkili Şekilde uygulanmasının Desteklenmesi” konferansa katılım. (Öztürk Türkdoğan)
136	29.09.2021	DPI Toplantısına katılım (Öztürk Türkdoğan)
137	30.09.2021	ABD Dışışleri Bakanlığı Türkiye Masası diplomatı David Galbraith ile Büyükelçilik İnsan Hakları diplomatı Marina Galkina’nın derneğı ziyareti (Öztürk Türkdoğan, MYK üyeleri ve dernek çalışanları)
138	06.10.2021	Hollanda Dışışleri Bakanlığı Mr Klaas Castelijin ve Başkâtip Mr Marijn Spth ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)

YEREL KURUMLAR VE KİŞİLERLE DERNEK YETKİLİLERİNİN YAPTIKLARI GÖRÜŞMELERİ

İnsan Hakları Derneği MYK Üyelerinin 2018 Kasım 2021 Ekim Tarihleri Arasında Türkiye’de Yaptıkları Görüşmeler.

SIRA NO	TARİH	GÖRÜŞME
1	19.11.2018	Muş Milletvekili Mensur Işık İHD Genel Merkezi Ziyaret. (Öztürk Türkddoğan)
2	11.11.2018	TTB ve SES 'in düzenlediği etkinliğe katılım. (Osman İşçi)
3	13.11.2018	Baro Başkanı R. Erinç Sağkan ile görüşme. (Öztürk Türkddoğan ve İsmail Boyraz)
4	15.11.2018	Saadet Partisi Genel Başkan Yardımcısı Birol Ayden, Fatih Aydın ve Muammer Bilgiç'in İHD Genel Merkezi ziyareti. (Öztürk Türkddoğan)
5	17.11.2018	TİHV'in düzenlediği İnsan Hakları Hareketi Konferansı.
6	21.11.2018	Çankaya Belediyesinin düzenlediği toplantıya katılım. (Nuray Çevirmen)
7	03.12.2018	Çocuğa karşı şiddeti önlemek için ortaklık ağının, evrensel periyodik değerlendirme Epi gölge rapor hazırlama çalıştayına katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
8	08.12.2018	Küçük millet meclisinin düzenlediği, 2023 eğitim vizyon belgesi ve Ankara gazeteciliği konulu çalışmaya katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
9	09.12.2018	Ankara Barosu ve Mülkiyeliler Birliğin düzenlediği "OHAL'de AİHM" konulu konferansa katılım. (Öztürk Türkddoğan ve Kerem Altıparmak)
10	10.12.2018	İHD ve TİHV düzenlediği İnsan Hakları Günü Resepsiyonuna katılım. (MYK)
11	12.12.2018	CHP Adalet Eşitliği için İnsan Hakları Paneline panelist olarak katılım. (Öztürk Türkddoğan)

12	12.12.2018	Çankaya Bahar Evinde İnsan Hakları Eğitimine Katılım. (Nuray Çevirmen)
13	15.12.2018	Çocuğa Karşı Şiddeti önleme ağının düzenlediği konferansa katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
14	17.12.2018	IPS İletişim Vakfı Bianet'in düzenlediği toplantıya katılım. (Eren Keskin ve Gülseren Yoleri)
15	18.12.2018	Batman Milletvekili Ayşe Başaran Acar ve beraberindeki heyet ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
16	18.12.2018	Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Osman İşçi ve İsmail Boyraz)
17	19.12.2018	TİHV Başkanı Şebnem Korur Fincancı duruşmasına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
18	21.12.2018	Yol TV'nin düzenlediği Anka Programa katılım. (Öztürk Türkdoğan)
19	22.12.2018	Ankara Enstitüsü Yargı konulu yuvarlak masa toplantısı. Öztürk Türkdoğan
20	25.12.2018	Kalkınma Atölyesinin düzenlediği "Türkiye Çocuk İşçiliği ile Mücadele Programı Sonuç Paylaşım" toplantısına katılım. (Nuray Çevirmen)
21	10.01.2019	Adalet Bakanı Abdülhamit Gül ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Osman işçi, Nuray Çevirmen ve Nilay Nayman)
22	17.01.2019	Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Yılma ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Nuray Çevirmen ve Nilay Nayman)
23	22.01.2019	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Yerel Eşitlik İzleme Platform toplantısına katılım. (Nuray Çevirmen)
24	25.01.2019	25-26-27 Ocak 2019 tarihlerinde İzmir'de yapılan İHOP planlama toplantısına katılım. (Nuray Çevirmen)
25	28.01.2019	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği Proje Kapanış Konferansına ve Resepsiyonuna katılım. (Nuray Çevirmen)
26	30.01.2019	Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığının düzenlediği toplantıya katılım. (Öztürk Türkdoğan)
27	02.02.2019	Antalya Şubenin düzenlediği panele katılım. (Öztürk Türkdoğan)
28	10.02.2019	Leyla Güven'i ziyaret. Yer: Diyarbakır. (Öztürk Türkdoğan)

29	12.02.2019	Bariş heyeti ile toplantı. (Öztürk Türkdöğan)
30	12.02.2019	İnsan Hakları örgütleri ile ortak toplantı. (Öztürk Türkdöğan ve Osman İşçi)
31	14.02.2019	Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesinin düzenlediği yeni insan hakları eylem planı çalıştayına katılım. (Öztürk Türkdöğan ve Nilay Nayman)
32	14.02.2019	İHD İstanbul Şube ziyareti. (İstanbul şubeyi ziyaret. (Osman İşçi)
33	16.02.2019	Kadın Platformu tarafından düzenlenen Haklarımızdan Vazgeçmiyoruz adlı panele katılım. (Nuray Çevirmen)
34	18.02.2019	Cezaevleri açlık grevleri toplantısına katılım. (Öztürk Türkdöğan ve Nilay Nayman)
35	21.02.2019	Kamu Başdenetçisi Şeref Malkoç ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan, Osman işçi ve Nilay Nayman)
36	22.02.2019	İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu'nun duruşmasına katılım. (Öztürk Türkdöğan)
37	23.02.2019	DAD (Demokratik Alevi Derneği) tarafından düzenlenen Düünden Bugüne Tecrit adlı panele konuşmacı olarak katılım. (Nuray Çevirmen)
38	02.03.2019	Çankaya Belediyesinde Küçük Millet Meclisi toplantısına katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
39	06.03.2019	Açlık Grevi Ailelerin İHD Genel Merkezi ziyareti. (Öztürk Türkdöğan)
40	09.03.2019	İstanbul Cezaevleri Açlık Grevleri İzleme Koordinasyonunun düzenlediği panel-forumuna katılım. (Öztürk Türkdöğan)
41	11.03.2019	Kadın Dayanışma Vakfının düzenlediği toplantı. (Nuray Çevirmen)
42	13.03.2019	HDP MYK Üyelerinden uluşan bir grup heyet ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
43	14.03.2019	HDP Milletvekili Filiz Keresteci ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan ve İsmail Boyraz)
44	18.03.2019	Cezaevi Açlık Grevi Koordinasyon toplantısına katılım. (Öztürk Türkdöğan ve Nilay Nayman)
45	19.03.2019	HDP MYK Üyeleri ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
46	21.03.2019	Diyarbakır Newrozuna katılım. (Öztürk Türkdöğan)

47	22.03.2019	İHD Malatya Şube Başkanı Gönül Öztürkoğlu'nun davasına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
48	27.03.2019	Kalkınma Atölyesi Ankara Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme Ağı Yönetim Kurulu toplantısına katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
49	27.03.2019	Cezaevi Açlık Grevi Koordinasyon toplantısına katılım. (Öztürk Türkdoğan, Osman işçi ve Nuray Çevirmen)
50	31.03.2019	Yerel Seçimleri İzleme Faaliyeti. (MYK)
51	02.04.2019	Barış Anneleri Heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
52	02.04.2019	Cezaevleri Açlık Grevleri Merkezi Koordinasyon toplantısına katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Nilay Nayman)
53	05.04.2019	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Yılmaz ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
54	09.04.2019	HDP'nin düzenlediği açlık grevleri konulu toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
55	12.04.2019	İHOP'un düzenlediği AİHM Kararlarının Uygulaması toplantısında sunum. (Öztürk Türkdoğan)
56	13.04.2019	Ankara Tabip Odası ara genel kuruluna katılım. (Nuray Çevirmen)
57	13.06.2019	KESK'in düzenlediği uluslararası Barış Konferansını katılım. (Öztürk Türkdoğan)
58	17.04.2019	Açlık grevi koordinasyon toplantısı. (Öztürk Türkdoğan ve Nilay Nayman)
59	18.04.2019	Ankara Filim Festivali ödül törenine katılım. (Öztürk Türkdoğan)
60	20.04.2019	İHD Çukurova Akademi'de ders anlatımı. (Öztürk Türkdoğan)
61	20.04.2019	İHOP Yönetim Kurulu Toplantısına katılım. (Nuray Çevirmen)
62	22.04.2019	CHP Grup Başkan Vekili Engin Özkoç ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
63	22.04.2019	HDP Eş Başkanı Sezai Temeli ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
64	22.04.2019	AKP Grup Başkan Vekili Prof. Dr. Naci Bostancı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
65	22.04.2019	İyi Parti Grup Başkan Vekili Orhan Çakırla görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
66	22.04.2019	Saadet Partisi Milletvekili Abdulkadir Karaduman ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)

67	27.04.2019	Çocuğa Karşı Şiddeti Önlemek İçin Ortaklık Ağı genel kuruluna katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
68	28.04.2019	İHD Mersin Şubenin düzenlediği panele katılım. (Osman İşçi)
69	29.04.2019	AB Etkiniz Proje İhtiyaç Analizi Değerlendirme Toplantısına katılım. Öztürk Türkdöğan
70	29.04.2019	ATO İnsan Hakları Komisyonu İHD Ziyareti. Öztürk Türkdöğan
71	03.05.2019	Adalet Bakanlığı etkili soruşturma ve cezasızlık projesi kapanış toplantısı. (Öztürk Türkdöğan)
72	03.05.2019	TTB Davasının duruşmasına katılım. (Nuray Çevirmen)
73	17.05.2019	Adalet Bakan Yardımcısı Selahaddin Mentеш ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan ve İHD Heyeti)
74	18.05.2019	Bölge Temsilcileri toplantısına katılım. Yer: Adana (Osman İşçi)
75	25.05.2019	TİHV'nın 10. Dönem 30. Olağan Kurucular Kurulu toplantısına katılım. (MYK)
76	27.05.2019	PSK ve PAK genel Başkanları Mesut Tek ve Mustafa Özçelik ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
77	27.05.2019	KHK'lılar Platformu ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan, Osman İşçi ve Nuray Çevirmen)
78	28.05.2019	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdür Yardımcısı Mehmet Yılmaz ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan ve Nuray Çevirmen)
79	29.05.2019	HDP Gurup Başkan Vekilleri Fatma Kurtalan Ve Saruhan Oluç ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
80	29.05.2019	CHP Grup Başkan Vekili Özgür Özel ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
81	29.05.2019	AKP Grup Başkanı Mehmet Naci Bostancı ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
82	29.05.2019	PSAKD'nin düzenlediği 2 Temmuz etkinlikleri hakkında toplantı. (İsmail Boyraz)
83	31.05.2019	Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme İçin Ortaklık Ağı Yönetim Kurulu toplantısı. (Hüseyin Küçükbalaban)
84	11.06.2019	Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu TV'de canlı yayın programına katılım. (Öztürk Türkdöğan)
85	18.06.2019	HDP Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)

86	21.06.2019	Cumhuriyet Gazetesinde Deniz Dursun ile röportaj. (Öztürk Türkdöğan)
87	24.06.2019	Osman Kavala ve diğlerleri davası. (Öztürk Türkdöğan)
88	28.06.2019	Çankaya Belediyesinin düzenlediğı toplantıya katılım. (Osman İşçi ve Nuray Çevirmen)
89	04.07.2019	Kayıp ailelerinin basın açıklamasına katılım. (Nuray Çevirmen)
90	07.07.2019	Açlık Grevleri Koordinasyonu değerlendirme toplantısı. (Osman İşçi)
91	17.07.2019	İHD Kuruluş Yıldönümü resepsiyonu. (MYK)
92	23.07.2019	Maraş'tan gelen ce çocukları taciz edilen aile ile birlikte Ankara'daki duruşmaya katılım. (Nuray Çevirmen)
93	23.07.2019	Asker ailelerinin basın toplantısına katılım. (Nuray Çevirmen)
94	03.08.2019	İstanbul Protokolü 20. Yıl Belgesel gösterimine katılım. (Osman İşçi)
95	09.08.2019	Pembe Hayat Derneğı heyetinin İHD ziyareti. Öztürk Türkdöğan
96	15.08.2019	Çanakkale Şube ile birlikte Kaz Dağlarını ziyaret. (Osman İşçi)
97	23.08.2019	Genel İş Genel Kuruluna katılım. (Öztürk Türkdöğan)
98	30.08.2019	İHD Van Şubeyi ziyaret. (Osman İşçi)
99	01.09.2019	Balıkesir Şube tarafından düzenlenen Barış Paneline katılım. (Osman İşçi)
100	04.09.2019	HDP Heyeti Derneğı ziyaret. (MYK)
101	04.09.2019	Kayyum atanan Diyarbakır ve Mardin Büyükşehir Belediyeleri Eş Başkanları ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
102	20.09.2019	Genççağ Karafazlı'yı ziyaret. İHD Erzurum Şube ile birlikte. (Öztürk Türkdöğan)
103	21.09.2019	İHD Aydın Şube tarafından organize edilen KHK ile ihraç paneli. (Osman İşçi)
104	21.09.2019	Disa'da çatışma çözümünde STK'ların rolü sunumu. (Öztürk Türkdöğan)
105	22.09.2019	Denge ve Denetleme Ağı genel kuruluna katılım. (Osman İşçi)
106	24.09.2019	TİHV Ulusal Önleme Mekanizması ve Türkiye toplantısı. (Öztürk Türkdöğan)
107	25.09.2019	Çocuğa Karşı şiddeti önleme ağı yönetim kurulu toplantısı. (Hüseyin Küçükbalaban)

108	25.09.2019	Cihan Sincar ile görüşme. (Öztürk Türkoğan)
109	28.09.2019	İHD Çocuk Komisyonu toplantısı. (Hüseyin Küçükbalaban)
110	12.10.2019	Dayanışma Akademileri tarafından düzenlenen Akademi açılış yılı etkinliğine katılım. (Osman İşçi ve İsmail Boyraz)
111	14.10.2019	Mardin Nusaybin ve Şanlıurfa ziyareti. (Öztürk Türkoğan ve İHD Heyeti)
112	19.10.2019	Barış Vakfı tarafından düzenlenen “Barış Perspektifi ve STK’ları Güçlendirmek” toplantısı. (Osman İşçi)
113	25.10.2019	Kırmızı Şemsiye Derneği Koordinatörü Kardelen Yılmaz ile görüşme. (Osman İşçi)
114	06.11.2019	Eğitim-Sen Yönetim Kurulu ile görüşme. (Öztürk Türkoğan)
115	06.11.2019	Dr. Hasibe Özgümüş ile görüşme. (Osman İşçi)
116	12.11.2019	HDP’nin düzenlediği toplantı. (Öztürk Türkoğan)
117	13.11.2019	İnsan ve Özgürlük Partisi Genel Başkanı Mehmet Kamaç ile görüşme. (Öztürk Türkoğan ve Nuray Çevirmen)
118	15.11.2019	“Türkiye’de Çocuğa Karşı Şiddet Durum Raporu” çalıştayına katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
119	20.11.2019	Serra Gencal ile görüşme. (Osman İşçi)
120	20.11.2019	HDP Kayyım Raporu ve Tutum Belgesi Açıklamasına katılım. Öztürk Türkoğan
121	21.11.2019	TİHV’in hazırladığı “OHAL-KHK” toplantısına katılım. (Osman İşçi, Kerem Altıparmak, Elçin Aktoprak ve Hüsnü Öndül)
122	22.11.2019	TİHAKK’ın düzenlediği 3 günlük toplantıya katılım. (Öztürk Türkoğan, Osman İşçi, İsmail Boyraz, Gülseren Yoleri, Nuray Çevirmen ve Ercan Yılmaz)
123	26.11.2019	Abidinpaşa Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinin düzenlediği “İnsan Haklarının Önemi” konulu seminer. (İsmail Boyraz)
124	30.11.2019	30 Kasım-1 Aralık, Hafıza Merkezin düzenlediği Çatışma Çözümünde Sivil Toplumun Rolü, projesinin değerlendirme toplantısına katılım. (Öztürk Türkoğan)
125	01.12.2019	Antalya Şube eğitimine katılım. (Osman İşçi)

126	07.12.2019	KESK Adana Şubeler Platformunun düzenlediği Sendikal Mücadelede İnsan Hakları paneline katılım. (Öztürk Türkdoğan)
127	10.12.2019	İHD ve TİHV İnsan Hakları Günü Resepsiyon. MYK
128	14.12.2019	İHD Çanakkale Şubenin düzenlediği panele katılım. (Öztürk Türkdoğan)
129	17.12.2019	İHOP'un düzenlediği, UCM ve Ezidi Soykırımı paneline katılım. (Öztürk Türkdoğan)
130	19.12.2019	YeniMecra Haber Sitesinde Birgül Uzun ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
131	20.12.2019	Hafıza Merkezinin düzenlediği Sokağa Çıkma Yasakları Dönemi Yaşam Hakkı İhlalleri Avukatlar değerlendirmesi toplantısına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
132	25.12.2019	Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı'nın düzenlediği toplantıya katılım. (Öztürk Türkdoğan, Kerem Altınparmak ve Nilay Nayman)
133	25.12.2019	Ankara Mimarlar Odası 64. Kuruluş Yıldönümü toplantısına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
134	02.01.2020	Ankara Baro Başkanı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve İsmail Boyraz)
135	06.01.2020	HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Salim Kaplan ve beraberindeki heyet ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
136	09.01.2020	Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
137	10.01.2020	Barış için Akademisyenlerin çalıştayına katılım. (Öztürk Türkdoğan)
138	11.01.2020	TÜBİTAK'ın düzenlediği toplantıya katılım. (Öztürk Türkdoğan)
139	15.01.2020	Adalet Bakanı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Hüsnü Öndül, Kerem Altınparmak, Nilay Nayman, Nuray Çevirmen ve Ceren Erol)
140	15.01.2020	Kırmızı Şemsiye'nin düzenlediği iki günlük toplantı. (Gülseren Yoleri)
141	16.01.2020	TBMM Güvenlik ve İstihbarat Komisyonu Başkanı Selami Altınok ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
142	21.01.2020	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Yılmaz Çiftçi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
143	10.02.2020	Denge ve Denetleme Ağının düzenlediği Anayasa Reformu konulu toplantıya katılım. (Nilay Nayman)

144	10.02.2020	Diyarbakır, Elazığ, Malatya ve Batman şubelerini ziyaret. (Osman İşçi)
145	14.02.2020	DİSK'in 16. Olağan Genel Kuruluna katılım. (Osman İşçi)
146	18.02.2020	TTB Merkez Konseyinin düzenlediği Ankara mitingi hakkında toplantı. (Osman İşçi)
147	18.02.2020	Gezi duruşmasına katılım. Yer: İstanbul. (Öztürk Türkdoğan ve Osman İşçi)
148	19.02.2020	HDP heyeti ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
149	20.02.2020	Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Dr. Hacı Ali ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
150	21.02.2020	Halkevleri Genel Başkanı ve yöneticileri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
151	29.02.2020	Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme toplantısına katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
152	11.03.2020	Açlık grevcisi Mustafa Koçak'ın avukatı ile dernekte görüşme. Öztürk Türkdoğan.
153	11.06.2020	HDP heyeti ile görüşme. Saat: (Öztürk Türkdoğan, Osman İşçi, İsmail Boyraz ve Nuray Çevirmen)
154	16.07.2020	HDP PM üyesi Tuncer Bakırhan ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
155	17.07.2020	ARTI Tv ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
156	22.07.2020	İçişleri Bakan Yardımcısı Mehmet Ersoy ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
157	24.07.2020	TBMM Başkanı Mustafa Şentop ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
158	25.07.2020	Cumartesi Anneleri 800. Hafta etkinliğine katılım. (Öztürk Türkdoğan)
159	27.07.2020	HDP'nin düzenlediği Demokrasi Kürsüsüne katılım. (Öztürk Türkdoğan)
160	27.07.2020	İzmir Belediye Başkanı Tunç Soyer ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Mehmet Aker)
161	30.07.2020	Diril Ailesi ile ilgili gazeteci Altan Sancar ile görüşme. Öztürk Türkdoğan.
162	05.08.2020	BM İnsan Hakları Savunucuları Özel Raportörü ile video konferansla görüşme. (Öztürk Türkdoğan)

163	06.08.2020	Adalet Bakan Yardımcısı Şaban Yılmaz ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
164	05.09.2020	TİHV 10. Dönem 31. Olağan Kurucular Kurulu toplantısına katılım. (MYK)
165	08.09.2020	HDP Genel Merkez Barış Komisyonu ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
166	15.09.2020	Şenyaşar Ailesi İHD ziyareti. Öztürk türkdoğan ve Yürütme üyeleri
167	21.08.2020	İHD eski MYK üyesi gazeteci Varlık Özmenek'in cenaze törenine katılım. Öztürk Türkdoğan.
168	01.10.2020	Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Yılmaz Çiftçi ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Nuray Çevirmen ve Nilay Nayman)
169	01.10.2020	Çocuğa Karşı Şiddeti Önleme için ortaklık ağı yönetim kurulu toplantısı. (Hüseyin Küçükbalaban)
170	13.10.2020	CHP Turan Aydoğan ve Mahir Polat Milletvekilleri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
171	21.10.2020	Eğitim-Sen ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
172	Ekim 2020	Tutuklu HDP MYK üyelerini cezaevinde ziyaret. Öztürk Türkdoğan.
173	26.11.2020	CHP Ankara İl Başkanı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
174	02.12.2020	Adalet Bakanı Abdulhamit Gül ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Hüseyin Küçükbalaban ve Nuray Çevirmen)
275	09.12.2020	CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile çevrimiçi görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
176	23.12.2020	Öztürk Türkdoğan ve Hüseyin Küçükbalaban, CHP Grup Başkan Vekili Engin Koç, HDP Grup Başkan Vekili Meral Beştaş, AK Parti Grup Başkan Vekili Naci Bostancı ve DEVA Partisi Milletvekili Mustafa Yeneroğlu ile TBMM'de görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Hüseyin Küçükbalaban)
177	15.01.2021	İnsan ve Özgürlük Partisi Genel Başkanı Mehmet Yamaç ve parti yöneticileri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan, Nuray Çevirmen ve İsmail Boyraz)
178	22.01.2021	Öteki Hareketi ile videolu mülakat. (Öztürk Türkdoğan)
179	22.01.2021	Asrın hukuk Bürosu avukatları ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)

180	26.01.2021	İnsan ve Özgürlük Partisi ile birlikte toplantı. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
181	02.02.2021	Gelecek Partisi İnsan Haklar Bölüm Başkanı ve Yöneticileri ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
182	04.02.2021	İçişleri Bakan yardımcısı Mehmet Ersoy ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
183	08.02.2021	HDP Eş Başkan Yardımcısı Ümit Dede ve HDP Hukuk Bürosu ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
184	16.02.2021	Zorla kaçırmalar ile ilgili Sezgin Tanrıkulu ve Ömer Faruk Gergerlioğlu ile birlikte uluslararası çevrimiçi toplantı. (Öztürk Türkdoğan)
185	18.02.2021	Av. Hülya Develi ile görüşme. Konu: Tarihsel Adalet ve Bellek Müzesi (12 Eylül Asker Darbesi) hakkında görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
186	22.02.2021	HDP Kocaeli Milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu ile görüşme. Görüşmeye İHGD, TİHV, YD, İHOP, Hak inisiyatifi, KESK ve Eğitim-Sen katıldı. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
187	27.02.2021	TİHV kurucular Kuruluna çevrimiçi toplantıya katılım. (Öztürk Türkdoğan)
188	27.02.2021	CHP İstanbul Milletvekili Turan Aydoğan ile çevrimiçi görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
189	11.03.2021	Ezilenlerin Sosyalist Partisi MYK'sı ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan ve Nuray Çevirmen)
190	12.03.2021	HDP Eş Genel Başkan Yardımcısı Salim Kaplan ve beraberindeki heyet ile görüşme. (Öztürk Türkdoğan)
191	19.03.2021	TİHV Hak İnişyatifi, SES, KESK, HDP Genel Merkezi, HDP Ankara İl, Emep Genel Merkezi, Devrimci 78'liler, ÇHD, Ankara 78'liler Girişimi, barış Vakfı, TOHAV, Mülkiyeliler, Haber-Sen, ÖHD CHP Milletvekili Sezgin Tanrıkulu ve Kani Beko, ortak ziyaret açıklaması. Konu: Eş Genel Başkanın gözaltına alınması hakkında. (Öztürk Türkdoğan)
192	23.03.2021	HDK Eş Genel Başkanı ve Yürütme Kurulu Üyelerin İHD Genel Merkezi ziyaret. (Öztürk Türkdoğan)
193	24.03.2021	Özgür Yaşan ve Fırat Haber Ajansından Hüseyin Aykol, Deniz Nazlım ve Salman Yergin, Genel Başkanı ziyaret. (Öztürk Türkdoğan)
194	25.03.2021	Cumartesi Anneleri davasına katılım. (Öztürk Türkdoğan ve Kerem Altıparmak)

195	26.03.2021	Ankara Tabip Odası Başkanı Dr. Ali Karakoç'u ziyaret. (Öztürk Türkdöğan)
196	30.03.2021	CHP Genel Başkan Yardımcısı Gülizar Biçer Karaca, CHP Milletvekilleri Utku Çakır Özer, Aysun Bankoğlu, Sema Şahin ile eski Milletvekilleri Şenel Saruhan ve Aylin Yemini, geçmiş olsun ziyaretleri. (Öztürk Türkdöğan, Hüseyin Küçükbalaban ve Nuray Çevirmen)
197	13.04.2021	Demokrasi Konferansı çağrıcıları çevrimiçi Konferansı. Öztürk türkdöğan.
198	22.04.2021	AB Etkiniz projesi çevrimiçi değerlendirme toplantısı. Öztürk Türkdöğan.
199	24.04.2021	Tutuklu HDP MYK Üyeleri Nazmi Gür, Ali Ürküt, Ayhan Bilgen, Ayla Akat Ata, Beyza Üstün'ü cezaevinde ziyaret. Öztürk Türkdöğan
200	05.05.2021	TÜSES ile çevrimiçi görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
201	11.06.2021	HDP Eş Genel Başkanı Mithat Sancar ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan, Hüseyin Küçükbalaban ve Nuray Çevirmen)
202	14.06.2021	HDP Kapatma Davası çevrimiçi STK Değerlendirme toplantısı. Öztürk Türkdöğan.
203	18.06.2021	İHD Ankara Şube Kongresine katılım. (Öztürk Türkdöğan)
204	19.06.2021	İHD Diyarbakır Şube Kongresine katılım. (Öztürk Türkdöğan)
205	21.06.2021	Haber-Sen MYK il görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
206	22.06.2021	HDP Genel Başkan Yardımcısı Tuncer Bakırhan ile görüşme. (Öztürk Türkdöğan)
207	24.06.2021	THİV Kurucular Kurulu Yoplantısına katılım. MYK
208	05.07.2021	İHD ve 46 Kuruluş ortak basın toplantısı. (HDP'nin siyaset hakkını savunuyoruz.) (Öztürk Türkdöğan)
209	06.07.2021	Gelecek Partisi Genel Başkan Yardımcısı ve İnsan Hakları Başkanı Prof. Dr. Serap Yazıcı, Politika İnceleme Kurulu Üyeleri, Yusuf Ziya Özcan, Tuncay Dinç, Ankara İl Başkanı Gülnur Hayran ve beraberindeki heyet İHD Genel Merkezi ziyaret. (Öztürk Türkdöğan, Nuray Çevirmen ve İsmail Boyraz)
210	06.07.2021	ÖHD Genel Merkezi ve Asrın Hukuk Bürosu İHD Genel Merkezi ziyaret. (Öztürk Türkdöğan ve Nuray Çevirmen)
211	10.07.2021	Ankara Büyükşehir Kent Konseyi Genel Kuruluna katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)

212	10.07.2021	Van İHD ve TİHV yönetimleriyle toplantı ve Ziyaret. (Hüseyin Küçükbalaban)
213	11.07.2021	İHD İstanbul Şube Kongresine katılım. (Öztürk Türkoğan)
214	12.07.2021	Cumartesi Annelerin davasına katılım. (Öztürk Türkoğan)
215	07.08.2021	HDP Kapatma Davası STK değerlendirme çevrimiçi toplantısı. Öztürk Türkoğan.
216	10.09.2021	TİHEK Başkanı Muharrem Kılıç ile görüşme. (Öztürk Türkoğan ve Hüseyin Küçükbalaban)
217	12.09.2021	Demokratik Alevi Dernekleri'nin 3. Olağan Kongresine katılım. (Hüseyin Küçükbalaban)
218	18.09.2021	İstanbul'da "Kadın Özgürlükçü Yerel Yönetimler Anlayışı" başlıklı atölye çalışmasına katılım. (Nuray Çevirmen)
219	20.09.2021	Yeni Yaşam Gazetesinin düzenlediği Musa Anter ve Özgür Basın Şehitleri Gazetecilik Ödüllerine katılım. (Eren Keskin ve Gülseren Yoleri)
220	21.09.2021	Vartinis Katliamının duruşmasına Kırkkale'de katılım. (Nuray Çevirmen)
221	30.09/5.10.2021	20. Olağan Genel Kurul Hazırlık Komisyonu'nun TİHV, KESK, DİSK, PSAKD, TTB, TMMOB, ÇHD, ÖHD, DAD, EMEP, Halkevleri ve HDP'yi ziyaretleri (Öztürk Türkoğan, Hüsnü Öndül, Hüseyin Küçükbalaban, Necla Şengül)

İHD YAYINLARI

10-17 ARALIK 2020
İNSAN HAKLARI HAFTASI

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFEN MİROVAN

**COVID-19
PANDEMİSİNDE**

İNSAN HAKLARI
NEFES
ALDIRIR

İnsanlık sağlığı, sosyal güvenlik ve eğitim hakları tehditlenmektedir

İstisna ve ayrımcılığa

İfade özgürlüğüne, cebelambirli baskı rejimlerine

İşkence ve kötü muameleye

Haksız gizlilik ve tutuklamalara

Kadınlar yönelik şiddet, taciz ve tecavüze

Çocuğa yönelik şiddet ve istismara

Serbestiyi yitirme kaygısına atılmasına

İHD İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFEN MİROVAN

**İHD
33 YAŞINDA**

33 yıldır İNSAN HAKLARI, BARIŞ ve DEMOKRASİ mücadelemiz sürüyor ve sürecek...

COVID-19 BAHANESİYLE HAKLARIMIZI ORTADAN KALDIRAMAZSINIZ!

İNSAN HAKLARI HERKESİ KORUR

10-17 ARALIK 2020
İNSAN HAKLARI HAFTASI

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFEN MİROVAN

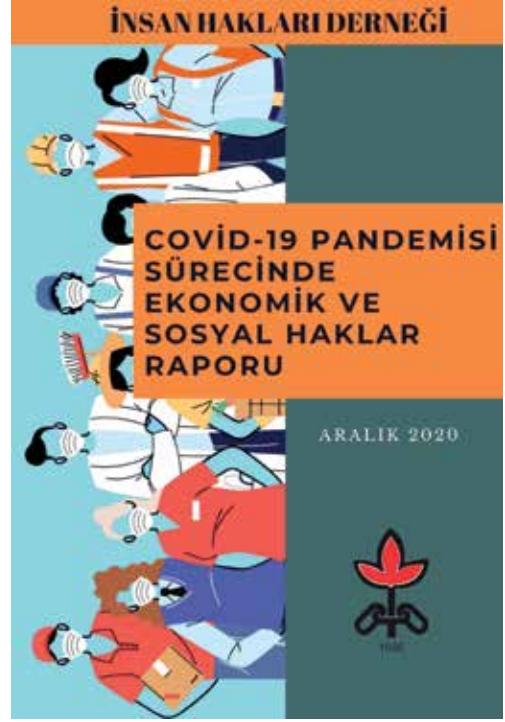
Nispetiye Caddesi No: 92 / 11-12 Bk. Kat: Daire:10 / Ankara
E-posta: postasi@ihd.org.tr
Telefon: 0312 230 35 67-68-69
www.ihd.org.tr

İHD İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFEN MİROVAN

**İHD
34 YAŞINDA**

17 Eylül 1986

dün, bugün, yarın...
direnci ve umutla...

İNSAN HAKLARI
EVRENSEL BİLDİRGESİ'NİN
70. YILINDA

HERKES İÇİN İNSAN HAKLARI

10 ARALIK İNSAN HAKLARI GÜNÜ

iHD

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFÉN MIROVAN

1986

İHD ETKİNLİK FOTOĞRAFLARI

İHD'nin 19. Olağan Genel Kurulu- 3 Kasım 2018- FDIH ve EUROMED başkanları ile HDP Eş Genel Başkanı, konuklar, cumartesi anneleri, barış anneleri ve İHD delegasyonu ile kayıplar için oturma Eylemi

19 OCAK 2019 - Hrant Dink Anması

6 Şubat 2019 BM İnsan Hakları Savuncuları Özel Raportörü Micher Forst ile Görüşme

21 Şubat 2019_ Kamu Başdenetçisi ile görüşme

Mart 2019 CEELI Enstitüsü-Prag

Nisan 2019-Yaşama Ses Ver Açıklaması

Mayıs 2019-Martin Ennals ödülü sonrası

29 Mayıs 2019_Alıkonulan asker ve polis aileleri ile basın açıklaması

17 Temmuz 2019-İHD'nin 33. kuruluş yıldönümü

21 Eylül 2019_ Diyarbakır Kayıplar Anması copy

28 Eylül 2019- Cumartesi Anneleri 757. hafta

10 Aralık 2019

Nisan 2019- Hasta Mahpuslar Açıklaması

21 Ekim 2019 FDIH Genel Kurulu-Tayvan

24 Kasım 2019_İnsan Hakları Konferansı

16) 30 Kasım 2019 Cumartesi Anneleri 766. Hafta

15 Ocak 2020 Adalet Bakanı ile görüşme

15 Temmuz 2020-Büyükada Davası

17 Temmuz 2020-İHD'nin 34. kuruluş yıldönümü

19 Ocak 2021 Hrant Dink Anması

19 Mart 2021_ Öztürk Türkdöğen'in serbest bırakılması

23 Mart 2021-AB Türkiye Delegasyonu ve İnsan Haklarından Sorumlu Diplomatların ziyareti

5 Temmuz 2021 HDP'nin sayaset yapma hakkını savunuyoruz toplantısı

1 Ağustos 2021 Konya Katliamı Sonrası Dedeoğlu Ailesine Ziyaret

BİZ KAZANACAĞIZ

#HiçbirYereGitmiyoruz

Hiçbir yere gitmiyoruz.